

Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού

Αριθμοί – κλειδιά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη

Έκδοση 2007

ΓΔ Εκπαίδευση
και πολιτισμός

Αριθμοί – κλειδιά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη

Έκδοση 2007

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ**

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση διατίθενται στο Διαδίκτυο μέσω του εξυπηρετητή Europa (<http://europa.eu>).

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2007

ISBN 978-92-79-06971-0

ISSN 1830-8015

© ECSC-EC-EAEC, Brussels • Luxembourg, 2007

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή εκτός από εμπορικούς σκοπούς, με την προϋπόθεση ότι αναφέρεται η πηγή.

Τυπώθηκε στο Βέλγιο

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το ανθρώπινο δυναμικό είναι το σημαντικότερο πλεονέκτημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προσπάθειά της να γίνει η πιο ανταγωνιστική και δυναμική στον κόσμο οικονομία που βασίζεται στη γνώση. Η συμβολή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι καθοριστική για την επίτευξη αυτού του φιλόδοξου στόχου, ο οποίος τέθηκε στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας του 2000, διότι αυτή εξασφαλίζει την κατάρτιση επαγγελματιών με υψηλά προσόντα και έχει ζωτική σημασία για την παραγωγή γνώσης και καινοτομίας. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη είναι σήμερα πεδίο εκτεταμένων αλλαγών: μέχρι το 2010 πρέπει να έχει δημιουργηθεί ο ευρωπαϊκός χώρος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που είναι και ο απώτερος στόχος της διαδικασίας της Μπολόνιας.

Η παροχή εκπαίδευσης και κατάρτισης υψηλών προδιαγραφών είναι το καλύτερο εφόδιο που μπορεί να προσφερθεί στον κάθε πολίτη για να ενταχθεί και να συμμετέχει ενεργά στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή. Για τον σκοπό αυτό, πρέπει να εξαλειφθούν τα όποια κοινωνικοοικονομικά εμπόδια περιορίζουν την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως τονίζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο *Αποδοτικότητα και ισότητα στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης*.

Η παρούσα πρώτη έκδοση *Αριθμοί – κλειδιά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη* χρησιμοποιεί τυποποιημένους και κατά συνέπεια συγκρίσιμους ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες. Παρουσιάζει μια αξιολογική εικόνα των πολιτικών που έχουν στόχο να εξασφαλίσουν σε όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους την πρόσβαση σε μια τριτοβάθμια εκπαίδευση άριστης ποιότητας.

Η έκθεση αυτή καταγράφει την κατάσταση σε σχέση με την κινητικότητα των σπουδαστών σε διεθνή κλίμακα, στοιχείο που αποτελεί τον πυρήνα του ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και τις εθνικές πολιτικές που ενθαρρύνουν αυτή την κινητικότητα. Ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο που αναδεικνύει η έκθεση είναι οι διαφορές ως προς τα ποσοστά συμμετοχής και αποφοίτησης με βάση το φύλο και τον τομέα σπουδών. Τέλος, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στα προγράμματα διδακτορικών σπουδών, εφόσον τα προγράμματα αυτά εκπαιδεύουν ερευνητές υψηλού επιπέδου και έχουν καθοριστική σημασία για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας.

Πιστεύουμε ότι η έκδοση *Αριθμοί – κλειδιά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2007*, που είναι αποτέλεσμα συνεργασίας ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Μονάδα Ευρυδίκη και το Δίκτυο Ευρυδίκη και την Eurostat, Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, αποτελεί σημαντικό εγχείρημα. Αυτή η κοινή προσπάθεια επέτρεψε τη συλλογή και επεξεργασία αξιόπιστων πληροφοριών από διαφορετικές πηγές. Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται σε συνοπτική μορφή και σε διαγράμματα για να διευκολυνθεί η κατανόησή τους.

Η παρούσα έκδοση παρουσιάζει τις εξελίξεις στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης την τελευταία δεκαετία σε όρους χρηματοδότησης και συμμετοχής. Δείχνει ότι πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά, ιδίως για να διευκολυνθεί η κινητικότητα των σπουδαστών σε διεθνές επίπεδο. Τέλος, αποκαλύπτει τον τρόπο με τον οποίο οι διάφορες πολιτικές, η κάθε μία στο δικό της ειδικό κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο, αντιμετωπίζουν τις κοινές προκλήσεις που συνδέονται με την κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ελπίζουμε ότι αυτή η έκδοση θα σας φανεί ενδιαφέρουσα και χρήσιμη.

Ján Figel'

Επίτροπος υπεύθυνος για την εκπαίδευση, κατάρτιση,
τον πολιτισμό και τη νεολαία

Joaquín Almunia

Επίτροπος υπεύθυνος για τις
οικονομικές και νομισματικές υποθέσεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	3
Περιεχόμενα	5
Εισαγωγή	7
Κύρια θέματα	11
Κωδικοί, συντομογραφίες και ακρωνύμια	19
• Κωδικοί χωρών	19
• Στατιστικοί κωδικοί	20
• Συντομογραφίες και ακρωνύμια	20

Κεφάλαιο Α – Οργάνωση	21
Κεφάλαιο Β – Συμμετοχή	35
Κεφάλαιο Γ – Πόροι	57
Τμήμα Ι – Επένδυση	57
Τμήμα ΙΙ – Χρηματοοικονομικές συνεισφορές των σπουδαστών	69
Τμήμα ΙΙΙ – Διδακτικό προσωπικό	79
Κεφάλαιο Δ – Οικονομική στήριξη	83
Τμήμα Ι – Φοιτητικές υποτροφίες και δάνεια	83
Τμήμα ΙΙ – Στεγαστικές ενισχύσεις	101
Τμήμα ΙΙΙ – Οικονομική στήριξη γονέων	107
Κεφάλαιο Ε – Διεθνής κινητικότητα	113
Τμήμα Ι – Φοιτητές εξωτερικού	113
Τμήμα ΙΙ – Στήριξη της κινητικότητας	121
Κεφάλαιο ΣΤ – Πτυχιούχοι	129

Εθνικά δεδομένα	143
• Διαγράμματα χώρας που παρουσιάζουν τις ροές οικονομικής στήριξης των φοιτητών και των ιδιωτικών συνεισφορών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	143
Γλωσσάριο και στατιστικά εργαλεία	153
• Ταξινομήσεις	153
• Ορισμοί	156
• Βάσεις δεδομένων	161
Πίνακας διαγραμμάτων	163
Ευχαριστίες	167

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτή η πρώτη έκδοση Αριθμοί – κλειδιά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη αποτελείται από 70 δείκτες που προσφέρουν ποιοτικά και στατιστικά δεδομένα. Τα ποιοτικά στοιχεία αφορούν κατά κύριο λόγο την κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και περιγράφουν τα επίσημα δημόσια συστήματα οικονομικής στήριξης των φοιτητών από την κεντρική διοίκηση καθώς και τις χρηματοοικονομικές συνεισφορές που απαιτούνται από αυτούς. Η φύση αυτών των πληροφοριών δεν λαμβάνει καθόλου υπόψη τις κοινωνικές συνθήκες που αντιμετωπίζουν σήμερα οι φοιτητές στην Ευρώπη, οι οποίες θα μπορούσαν να παρουσιάσουν μόνο σε ειδικές εμπειρικές μελέτες.

Η σχέση συμπληρωματικότητας ανάμεσα στις ποιοτικές και τις στατιστικές πληροφορίες αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό και των έξι θεματικών κεφαλαίων αυτής της έκδοσης, με τους τίτλους «Οργάνωση», «Συμμετοχή», «Πόροι», «Οικονομική στήριξη», «Διεθνής κινητικότητα» και «Πτυχιούχοι». Ακόμη, αυτή η έκδοση περιέχει διάφορες χρονολογικές σειρές ιδιαίτερα χρήσιμες για τον εντοπισμό των πρόσφατων τάσεων αναφορικά με την συμμετοχή, την κινητικότητα και τους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η εισαγωγική επισκόπηση με τίτλο «Κύρια θέματα» επιτρέπει στους αναγνώστες να εντοπίζουν γρήγορα τις βασικές πληροφορίες που περιέχονται σε αυτή την έκθεση και συνοψίζει τα μοντέλα χρηματοδότησης και δημόσιας οικονομικής στήριξης των φοιτητών τα οποία προκύπτουν από τις συγκρίσεις.

Αυτή η έκθεση είναι μία από τις τέσσερις εκδόσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση που δημοσιεύθηκαν από το δίκτυο Ευρυδίκη το 2007. Οι άλλες τρεις εκδόσεις είναι η *Ειδική έκθεση: η δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2006-07: Εθνικές τάσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνιας* (εκδόθηκε το Μάιο του 2007)· μια μελέτη για τη διακυβέρνηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (προορίζεται να εκδοθεί στα τέλη του 2007) και το *Ευρωπαϊκό Γλωσσάριο για την Εκπαίδευση*, Τόμος 5 «Διαδικασία λήψης αποφάσεων, συμβουλευτικοί, επιχειρησιακοί και ρυθμιστικοί φορείς στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» (εκδόθηκε το Μάρτιο του 2007).

Στην παρούσα έκθεση, οι όροι «ανώτατη εκπαίδευση» και «τριτοβάθμια εκπαίδευση» είναι συνώνυμα. Ορισμένες χώρες, ωστόσο, χρησιμοποιούν τους δύο όρους για να κάνουν διάκριση ανάμεσα στα προγράμματα του επιπέδου ISCED 5A και του επιπέδου ISCED 5B (βλ. αναλυτικότερα στο Γλωσσάριο).

Πηγές

Σε αυτή την έκθεση χρησιμοποιούνται δύο κύριες πηγές πληροφοριών: το Δίκτυο Ευρυδίκη και το Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα (ESS) ο συντονισμός του οποίου ασκείται από τη Eurostat.

Η συλλογή πληροφοριών από το δίκτυο ΕΥΡΥΔΙΚΗ

Οι δείκτες του δικτύου Ευρυδίκη παρέχουν πληροφορίες που προέρχονται κυρίως από τη νομοθεσία, τις εθνικές κανονιστικές διατάξεις, επίσημα έγγραφα και άλλες αναγνωρισμένες πηγές που αφορούν την εκπαίδευση και ειδικότερα την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πρόκειται ουσιαστικά για συστάσεις και κανονιστικές απαιτήσεις που διατυπώνονται σε κεντρικό επίπεδο. Τα στοιχεία συνελέγησαν από τις εθνικές μονάδες του Δικτύου Ευρυδίκη (οι οποίες είναι κατά κανόνα οργανικές μονάδες των Υπουργείων Παιδείας) και παραπέμπουν σε ορισμούς που περιέχονται στο *Handbook for Standardised Data Collection for Key Data – Subject-based Module A “financial support for students and student financial contributions in higher education (Εγχειρίδιο για τη συλλογή τυποποιημένων δεδομένων για την έκδοση Αριθμοί – κλειδιά – Θεματική ενότητα Α «οικονομική ενίσχυση φοιτητών και χρηματοοικονομικές συνεισφορές φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση»)* που διατίθεται στο δικτυακό τόπο του Δικτύου Ευρυδίκη (<http://www.eurydice.org>).

Με βάση αυτά τα στοιχεία παρουσιάζεται μια γενική εικόνα των διαφόρων διαδικασιών που διέπουν την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, των συστημάτων ιδιωτικής χρηματοδότησης και των μορφών δημόσιας οικονομικής ενίσχυσης των φοιτητών και των γονέων τους. Διάφοροι δείκτες περιέχουν ποσοτικές πληροφορίες (κατώτατα και ανώτατα ποσοστά συνεισφορών ή ενισχύσεων κλπ.).

Τα στοιχεία του δικτύου Ευρυδίκη αφορούν αποκλειστικά φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που είναι υπήκοοι ή/και μόνιμοι κάτοικοι της οικείας χώρας, οι οποίοι παρακολουθούν **προγράμματα πλήρους φοίτησης** (ημερήσιας) για την απόκτηση **πρώτου πτυχίου** (επίπεδο 5 ISCED) και κατέχουν **επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών**. Οι φοιτητές προγραμμάτων για την απόκτηση δεύτερου τίτλου σπουδών του επιπέδου ISCED 5 ή όσοι ακολουθούν προγράμματα μερικής φοίτησης ή εσπερινών μαθημάτων δεν καλύπτονται από τα στοιχεία για την κοινωνική διάσταση τα οποία συλλέγονται από το Δίκτυο Ευρυδίκη.

Ορισμένοι δείκτες αφορούν ειδικά φοιτητές του επιπέδου ISCED 6. Οι πίνακες εθνικών δεδομένων για την κατάσταση των φοιτητών του επιπέδου ISCED 6 είναι διαθέσιμοι στα παραρτήματα της έκδοσης στο δικτυακό τόπο του Δικτύου Ευρυδίκη (www.eurydice.org).

Το έτος αναφοράς για το περιεχόμενο σπουδών είναι το ακαδημαϊκό έτος 2005/06 και τα στοιχεία για τις μεταρρυθμίσεις που προγραμματίστηκαν ή τίθενται σε εφαρμογή τα δύο επόμενα έτη παρουσιάζονται στις «συμπληρωματικές σημειώσεις» για τις χώρες.

Οι συλλογές δεδομένων της EUROSTAT και του ESS

Οι δύο βασικές πηγές δεδομένων της Eurostat που χρησιμοποιούνται στην έκθεση είναι η συλλογή UOE (Ίδρυμα Στατιστικών της UNESCO /ΟΟΣΑ/ Eurostat) και η Έρευνα για το Εργατικό Δυναμικό (LFS). Οι συλλογές αυτών των δεδομένων πραγματοποιούνται από το ESS το οποίο αποτελείται από τη Eurostat και τις στατιστικές υπηρεσίες, υπουργεία, κεντρικές τράπεζες και άλλους οργανισμούς οι οποίοι συλλέγουν επίσημες στατιστικές στα κράτη μέλη της ΕΕ, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία και την Τουρκία. Αναλυτικότερες επεξηγήσεις παρέχονται στο τμήμα «Γλωσσάριο και στατιστικά εργαλεία». Επειδή αυτές οι συλλογές δεδομένων δεν πραγματοποιούνται την ίδια χρονική στιγμή, είναι διαφορετικές και οι μέθοδοι στατιστικής επεξεργασίας τους, οι διαδικασίες επαλήθευσης, οι ημερομηνίες δημοσίευσης και τα έτη αναφοράς. Όλα τα δεδομένα που προέρχονται από αυτές τις συλλογές τα επεξεργάστηκε και τα κοινοποίησε απευθείας η Eurostat. Το έτος αναφοράς τους είναι το 2003/04 και, όσον αφορά τα δεδομένα για τις χρηματοδοτήσεις, το 2003.

Η παρούσα θεματική έκδοση παρέχει στατιστικά στοιχεία για την τριτοβάθμια εκπαίδευση καταναμημένα ανά επίπεδο σπουδών της ταξινόμησης ISCED (ISCED 5B, ISCED 5A και ISCED 6), έτσι ώστε να δοθεί μια πληρέστερη εικόνα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Λόγω αυτής της πολυμορφίας, παρά το γεγονός ότι η συλλογή δεδομένων UOE χρησιμοποιεί την ταξινόμηση ISCED, η δομή των σπουδών του επιπέδου ISCED 5B παρουσιάζει μεγάλη ανομοιογένεια μεταξύ των διαφόρων χωρών. Το γεγονός αυτό περιορίζει σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα σύγκρισης των στατιστικών στοιχείων σχετικά με τα ποσοστά φοίτησης, τη χρηματοδότηση και τους πτυχιούχους του επιπέδου ISCED 5 στις διάφορες χώρες, στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την ανάγνωση της έκθεσης και την ανάλυση των δεδομένων.

Περισσότερα από τα παρουσιαζόμενα στατιστικά στοιχεία της Eurostat είναι διαθέσιμα στη βάση δεδομένων NewCronos (ec.europa.eu/eurostat).

Γεωγραφική κάλυψη

Η έκδοση *Αριθμοί – κλειδιά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2007* καλύπτει 31 ευρωπαϊκές χώρες, δηλαδή όλες τις χώρες που συμμετέχουν στις δραστηριότητες του Δικτύου Ευρυδίκη στο πλαίσιο του προγράμματος δράσης της ΕΕ στον τομέα της διαβίου μάθησης. Επειδή ορισμένες χώρες έχουν περιφερειακή πολιτική οργάνωση, οι δείκτες Ευρυδίκη γι' αυτές τις χώρες παρουσιάζονται ανά διοικητική περιφέρεια (Βέλγιο και Ηνωμένο Βασίλειο).

Για τα δεδομένα από τις πηγές της Eurostat, τα αποτελέσματα παρουσιάζονται μόνο σε εθνικό επίπεδο.

Τομείς της εκπαίδευσης

Τα στοιχεία Ευρυδίκη αφορούν τα δημόσια και τα χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα στοιχεία της Eurostat καλύπτουν επίσης τον ανεξάρτητο ιδιωτικό τομέα όσον αφορά ορισμένους δείκτες.

Εταιρικές σχέσεις και μεθοδολογία

Η επιλογή δεικτών γι' αυτή την πρώτη έκδοση πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τις εθνικές μονάδες του Δικτύου Ευρυδίκη και τη Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Eurostat).

Για τη συλλογή των δεδομένων από τις πηγές του Δικτύου Ευρυδίκη, η Ευρωπαϊκή Μονάδα Ευρυδίκη (EEU) συνέταξε ερωτηματολόγια σε συνεργασία με τις εθνικές μονάδες του δικτύου. Τα ερωτηματολόγια αυτά ελέγχθηκαν από τις εθνικές μονάδες για να διασφαλιστεί η χρηστικότητα και η συνοχή τους. Στη συνέχεια, τα στοιχεία που συνελέγησαν αναλύθηκαν και συγκρίθηκαν από την EEU.

Όλες οι παρατηρήσεις αναφορικά με τα στατιστικά και αναλυτικά δεδομένα της έκθεσης συντάχθηκαν από την EEU. Τέλος, το Δίκτυο Ευρυδίκη, σε συνεργασία με τη Eurostat και το ESS, έλεγξε ολόκληρη την έκθεση.

Η EEU είναι υπεύθυνη για το περιεχόμενο και την τελική μορφή της έκδοσης. Υλοποίησε επίσης και όλες τις εργασίες παραγωγής των χαρτών, διαγραμμάτων και πινάκων του εγγράφου. Έχει την πλήρη ευθύνη για την προαναφερθείσα επισκόπηση των «κύριων θεμάτων» και για την παρουσίαση της έκθεσης στις διάφορες γλώσσες.

Η Eurostat επεξεργάστηκε και κατάρτισε τους στατιστικούς δείκτες και τις συνοδευτικές «συμπληρωματικές σημειώσεις». Όλα αυτά τα στοιχεία ελέγχθηκαν από το ESS.

Το τμήμα «ευχαριστίες» στο τέλος του εγχειριδίου αναφέρει όλους όσους συνέβαλαν στην παραγωγή της παρούσας έκδοσης, η οποία είναι αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας.

Συμβατικά στοιχεία και παρουσίαση του περιεχομένου

Για την ευκολότερη δυνατή ανάγνωση και κατανόησή του από όσο το δυνατό περισσότερους αναγνώστες, αυτό το εγχειρίδιο περιέχει ένα φάσμα γραφικών (ιστογραμμάτων, χαρτών και διαγραμμάτων) που συμπληρώνονται με παρατηρήσεις για τα βασικά στοιχεία της περιγραφής και της σύγκρισης των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Οι τιμές του κάθε ποσοτικού δείκτη παρουσιάζονται σε πίνακα κάτω από το οικείο διάγραμμα. Όταν οι πίνακες με τα αριθμητικά στοιχεία είναι υπερβολικά μεγάλοι για να δημοσιευθούν σε έντυπη μορφή, υπάρχει παραπομπή στα παραρτήματα του δικτυακού τόπου Ευρυδίκη (<http://www.eurydice.org>). Ακριβώς κάτω από κάθε διάγραμμα ακολουθεί επεξηγηματική σημείωση και συμπληρωματικές σημειώσεις για τις χώρες. Όλες οι ακριβείς επεξηγήσεις των όρων και των εννοιών που είναι απαραίτητα για την κατανόηση των δεικτών παρουσιάζονται είτε στις επεξηγηματικές σημειώσεις είτε στο γλωσσάριο στο τέλος του βιβλίου. Οι συμπληρωματικές σημειώσεις αφορούν σημαντικά στοιχεία σε σχέση με την ιδιαιτερότητα της κάθε χώρας.

Οι κωδικοί του ονόματος της κάθε χώρας, οι στατιστικοί κωδικοί και οι συντομογραφίες και τα ακρωνύμια παρουσιάζονται στην αρχή της έκθεσης.

Στα διαγράμματα και τους πίνακες, οι χώρες παρουσιάζονται με τη σειρά πρωτοκόλλου τους, όπως έχει οριστεί από την Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (EUR-OP). Οι χώρες παρουσιάζονται με την αλφαβητική σειρά που αντιστοιχεί στην ονομασία τους γραμμένη στη δική τους γλώσσα και όχι στη γλωσσική έκδοσή αυτής της έκδοσης.

Στο τέλος της έκδοσης, υπάρχει επίσης πίνακας διαγραμμάτων με όλα τα διαγράμματα ανά κεφάλαιο και τμήμα.

Ηλεκτρονική έκδοση

Αυτή η πρώτη έκδοση *Αριθμοί – κλειδιά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη* διατίθεται επίσης δωρεάν σε ηλεκτρονική μορφή στους δικτυακούς τόπους του δικτύου Ευρυδίκη και της Eurostat (<http://www.eurydice.org> και <http://ec.europa.eu/eurostat>).

Η ηλεκτρονική έκδοση περιέχει και ορισμένα επιπλέον διαγράμματα από αυτά που περιέχονται στην έντυπη μορφή. Αυτά τα πρόσθετα διαγράμματα επισημαίνονται στην τυπωμένη έκδοση με παραπομπή στον αριθμό του σχετικού διαγράμματος ακολουθούμενου από ένα 'α' (π.χ. Διάγραμμα Α3α).

Στο δικτυακό τόπο του δικτύου Ευρυδίκη, η πρόσβαση για την ανάγνωση και μεταφόρτωση αυτής της έκθεσης είναι δυνατή από διαφορετικά σημεία εισόδου και με τους ακόλουθους τρόπους περιόδευσης:

- πρόσβαση στο πλήρες κείμενο της έκδοσης μέσω του καταλόγου των εκδόσεων· σε αυτή την περίπτωση, οι χρήστες του δικτυακού τόπου μπορούν να μεταφορτώσουν ολόκληρη την έκθεση σε μορφή PDF·
- η πρόσβαση είναι δυνατή μέσω του «browse by topic» (θεματική περίοδευση)· ανάλογα με το επιλεγόμενο θέμα ή επιμέρους στοιχείο, οι χρήστες μπορούν να διαβάσουν την έκθεση κατά κεφάλαιο ή τμήμα του κειμένου· και στις δύο περιπτώσεις μπορούν να μεταφορτώσουν επιμέρους κεφάλαια·
- η πρόσβαση στα διαγράμματα είναι δυνατή μέσω του «browse by indicator and Figure» (περίοδευση βάσει δεικτών και διαγραμμάτων)· σε αυτή την περίπτωση, η μεταφόρτωση του κάθε διαγράμματος γίνεται χωριστά, μαζί με το συνοδευτικό γραφικό περιεχόμενο και τις παρατηρήσεις του.

ΚΥΡΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Παρατηρούνται τα ίδια πρότυπα οργάνωσης και συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση την Ευρώπη, αλλά η δημογραφική εικόνα του φοιτητικού πληθυσμού παρουσιάζει έντονες διαφορές.

Όλες σχεδόν οι χώρες έχουν θέσει σε εφαρμογή, αν και σε διαφορετικούς βαθμούς και χρησιμοποιώντας ποικίλες μεθόδους, διαδικασίες περιορισμού του αριθμού των εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σε ορισμένες χώρες αυτός ο περιορισμός αφορά μόνο έναν ή δύο τομείς σπουδών, άλλοτε με μεγαλύτερη και άλλοτε με μικρότερη παρέμβαση της κεντρικής κυβέρνησης (Διαγράμματα A1 και A2). Τα ποσοστά φοίτησης εξακολουθούν να αυξάνονται και τα προγράμματα σπουδών ακαδημαϊκού χαρακτήρα του επιπέδου ISCED 5A επικρατούν σε όλες τις χώρες με ποσοστό άνω του 80% των φοιτητών στα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Διάγραμμα B1).

- Το 2004, από το σύνολο των εγγεγραμμένων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (επίπεδα ISCED 0-6) στην ΕΕ-27, ο αριθμός των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα ISCED 5-6) μόλις υπερέβαινε τα 17 εκατομμύρια, ποσοστό ελαφρώς ανώτερο του 15%. Σε απόλυτους αριθμούς, οι φοιτητές προγραμμάτων ακαδημαϊκών σπουδών αυξάνονταν συνεχώς από το 2001 έως το 2004. Τα προγράμματα τριτοβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης μικρής διάρκειας (ISCED 5B) προσελκύουν σχετικά λίγους φοιτητές, με σταθερά ή μειούμενα ποσοστά.

Αυτό δεν παρατηρείται στο Βέλγιο και τη Σλοβενία, όπου οι φοιτητές είναι σχεδόν ισομερώς κατανεμημένοι ανάμεσα σε προγράμματα ακαδημαϊκής και επαγγελματικής κατεύθυνσης. Στη Δανία, την Εσθονία, την Ισπανία, την Ουγγαρία και την Τουρκία, ο αριθμός των εγγεγραμμένων φοιτητών στο επίπεδο ISCED 5B αυξάνεται με ταχύτερο ρυθμό από το συνολικό αριθμό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

- Οι κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες παρουσιάζουν τον μεγαλύτερο αριθμό πτυχιούχων σχεδόν σε όλες τις χώρες, ενώ οι γεωργικές και κτηνιατρικές σπουδές και γενικά οι υπηρεσίες αντιπροσωπεύουν τα χαμηλότερα ποσοστά (Διάγραμμα ΣΤ5).

Τα ποσοστά συμμετοχής των νέων ηλικίας 18 έως 39 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Διάγραμμα B4) παρουσιάζουν αποκλίσεις μέχρι και σε τριπλάσιο ποσοστό μεταξύ των χωρών. Τα υψηλότερα ποσοστά σε όλες τις χώρες παρατηρούνται στην κατηγορία ηλικιών από 20 έως 24 ετών (Διάγραμμα B9), αλλά η ηλικιακή κατανομή των φοιτητών παρουσιάζει σημαντικές διαφορές, ιδίως μεταξύ των φοιτητών μερικής φοίτησης που είναι εγγεγραμμένοι σε προγράμματα του επιπέδου ISCED 5B.

- Τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης μικρής διάρκειας (ISCED 5B) συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό σπουδαστών μερικής φοίτησης. Στην ΕΕ-27 η μέση ηλικία σπουδαστών μερικής φοίτησης είναι κατά 6 έτη μεγαλύτερη από την ηλικία των φοιτητών πλήρους φοίτησης. Όμως, σε ορισμένες χώρες (Βουλγαρία, Γερμανία, Ιρλανδία, Πολωνία, Ρουμανία και Φινλανδία), οι φοιτητές και των δύο κατηγοριών αρχίζουν τις σπουδές τους στην ίδια ή σχεδόν στην ηλικία. Σε άλλες χώρες παρατηρούνται διαφορές ηλικίας τριών έως τεσσάρων ετών (Διάγραμμα B10).

Στην Ισπανία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο, οι μισοί από το σύνολο των φοιτητών μερικής φοίτησης είναι τουλάχιστον κατά 10 έτη μεγαλύτεροι από τους συναδέλφους τους πλήρους φοίτησης. Η Γερμανία είναι η μόνη χώρα όπου η μέση ηλικία φοιτητών πλήρους φοίτησης είναι σχεδόν η ίδια με αυτή των φοιτητών μερικής φοίτησης και όπου η διαφορά ανάμεσα στις δύο κατηγορίες φοιτητών είναι μικρή και δεν αυξάνεται στις μεγαλύτερες ομάδες ηλικιών.

- Ακόμη, το ποσοστό εγκατάλειψης ή καθυστερημένης ολοκλήρωσης των σπουδών παρουσιάζει μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών και στο εσωτερικό της ίδιας χώρας, ανάλογα με το αν παρατηρείται σε προγράμματα σπουδών ISCED 5A ή 5B (Διάγραμμα B12). Το εύρος της διακύμανσης του ποσοστού των φοιτητών οι οποίοι ολοκληρώνουν τον πρώτο κύκλο σπουδών τους έγκαιρα αρχίζει από επίπεδο κατώτερο του 50% και ανέρχεται σε επίπεδο ανώτερο του 90%.

Στο επίπεδο ISCED 5A, τα ποσοστά ολοκλήρωσης των σπουδών υπερβαίνουν το 80% στη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, την Κύπρο και τη Μάλτα. Στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B το ποσοστό αυτό υπερβαίνει το 95% στην Ελλάδα και τη Λιθουανία. Στον αντίποδα, το ποσοστό φοιτητών που ολοκληρώνουν αυτά τα προγράμματα σπουδών στην Κύπρο και τη Λετονία είναι κατώτερο του 50%.

Οι μέθοδοι δημόσιας χρηματοδότησης είναι οι ίδιες μεταξύ των χωρών, αλλά το επίπεδο δαπανών, η κατανομή δαπανών και το ύψος της ιδιωτικής χρηματοδότησης μπορεί να παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές.

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση οργανώνεται και χρηματοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από το δημόσιο. Καλύπτει το μεγαλύτερο ποσοστό φοιτητών (άνω του 70% στην ΕΕ-27) (Διάγραμμα A3) και απασχολεί το μεγαλύτερο ποσοστό διδακτικού προσωπικού. Η δαπάνη ανά φοιτητή αυξάνεται σε συνάρτηση με το επίπεδο ευημερίας εκφρασμένο ως κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ (Διάγραμμα Γ1). Η δημόσια χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πραγματοποιείται σε μεγάλο βαθμό σε κεντρικό επίπεδο ή σε περιφερειακό σε χώρες όπως το Βέλγιο, η Γερμανία και η Ισπανία, στις οποίες η αρμοδιότητα υπάγεται σε ενδιαμέσους οργανισμούς (Διάγραμμα Γ6). Παρατηρούνται ελάχιστες μεταβιβάσεις ποσών ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα διοίκησης.

- Ο ανεξάρτητος ιδιωτικός τομέας είναι ουσιαστικά ανύπαρκτος, ιδίως στα επίπεδα σπουδών ISCED 5A και 6.

Στην Κύπρο, ωστόσο, ο ανεξάρτητος ιδιωτικός τομέας συμμετέχει σε μεγάλο βαθμό στην οργάνωση προγραμμάτων σπουδών του επιπέδου ISCED 5B στα οποία φοιτά ποσοστό άνω του 80% των φοιτητών. Στην Πορτογαλία καλύπτει τους μισούς από το σύνολο των φοιτητών αυτής της βαθμίδας.

- Η άμεση χρηματοδότηση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων αποτελεί την κυρίαρχη μορφή χρηματοδότησης και το μεγαλύτερο μέρος διατίθεται για το διδακτικό προσωπικό (Διαγράμματα Γ5 και Γ8). Σε όλες σχεδόν τις χώρες, οι δαπάνες προσωπικού αποτελούν το μεγαλύτερο στοιχείο δαπάνης και συχνά υπερβαίνουν το 50% της συνολικής δαπάνης (Διάγραμμα Γ7).

Εξαιρεση αποτελούν η Ελλάδα, η Σλοβακία και η Σουηδία. Στην Ελλάδα, το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης αφορά τα κτίρια και τις υποδομές (40,8%). Στη Σλοβακία, οι λειτουργικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν μεγαλύτερο ποσοστό του προϋπολογισμού σε σχέση με τις δαπάνες προσωπικού (46,8%). Στη Σουηδία, το ποσό που διατίθεται για την έρευνα είναι σχεδόν το ίδιο με αυτό που διατίθεται για τη διδασκαλία.

Η συνολική δαπάνη για την παιδεία ως ποσοστό των συνολικών δημόσιων δαπανών παρουσιάζει σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών (Διαγράμματα Γ1 και Γ2). Η άμεση χρηματοδότηση των ιδρυμάτων διαφέρει ανάλογα με το επίπεδο της οικονομικής ενίσχυσης στους φοιτητές και την αναμενόμενη προσωπική χρηματοοικονομική συνεισφορά των ιδίων.

- Η ύπαρξη και οι μορφές ατομικής συνεισφοράς των φοιτητών, αλλά και τα ποσά που αυτοί καταβάλλουν παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές. Για τα προγράμματα σπουδών επιπέδου ISCED 5, η πάγια ετήσια συνεισφορά κυμαίνεται από ΜΑΔ 200 έως 1000 ευρώ.

Σε δεκαέξι χώρες οι φοιτητές καταβάλλουν συνεισφορά για το κόστος σπουδών. Ο αριθμός αυτός πρόκειται να αυξηθεί στο εγγύς μέλλον, διότι ορισμένες χώρες έχουν αποφασίσει να εφαρμόσουν παρόμοιες πολιτικές (ορισμένα ομόσπονδα γερμανικά κράτη από την περίοδο 2006/07 και η Ουγγαρία την περίοδο 2007/08) ή να τις εφαρμόσουν σε ευρύτερη κλίμακα (Λιθουανία). Αντίθετα, η Σλοβενία πρόκειται να καταργήσει συνεισφορές που καταβάλλουν σήμερα οι φοιτητές προγραμμάτων master.

Στην Ιταλία και στην επιδοτούμενη από την κυβέρνηση ιδιωτική εκπαίδευση της Νορβηγίας, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι απολύτως ελεύθερα να καθορίζουν το ποσό της συνεισφοράς (Διαγράμματα Γ9 και Γ10). Όταν καθορίζεται ανώτατο όριο, αυτό μπορεί να υπερβαίνει και τις ΜΑΔ 6.000 ευρώ στο δημόσιο τομέα για φοιτητές μη επιδοτούμενων από το κράτος σπουδών στη Λετονία. Σε περιοχές του Ηνωμένου Βασιλείου, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα είναι ελεύθερα να καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων για τους νεοεισαγόμενους με ανώτατο όριο τα ΜΑΔ 4.031 ευρώ από την περίοδο 2006/07 στην Αγγλία και τη Βόρεια Ιρλανδία και το 2007/08 στην Ουαλία.

- Η αναλογία των φοιτητών προς τους διδάσκοντες μπορεί να κυμαίνεται από ένα έως τρία στις διάφορες χώρες (Διάγραμμα Γ15). Σε ορισμένες, η μέση αναλογία είναι δέκα φοιτητές ανά διδάσκοντα (Σλοβακία, Φινλανδία, Σουηδία και Ισλανδία)· ο αριθμός αυτός υπερβαίνει τους 25 στην Ελλάδα και την Σλοβενία.
- Η δαπάνη ανά φοιτητή παρουσιάζει τεράστια διαφορά. Γενικά, είναι χαμηλότερη σε χώρες στις οποίες ο αριθμός φοιτητών ανά διδάσκοντα είναι υψηλότερος και αντιστρόφως (Διαγράμματα Γ8 και Γ15). Όμως, η σχέση ανάμεσα σε αυτά τα δύο στοιχεία συνδέεται στενά με τους μισθούς του διδακτικού προσωπικού· αυτό ίσως εξηγεί και το γεγονός ότι ορισμένες χώρες δαπανούν περισσότερα ανά φοιτητή σε σχέση με άλλες, ακόμη και αν η αναλογία φοιτητών και διδασκόντων είναι η ίδια.

Από την τάση εξαιρούνται σαφώς τρεις χώρες (Βουλγαρία, Λιθουανία και Σλοβακία) οι οποίες έχουν χαμηλό δείκτη φοιτητών προς διδάσκοντες (λιγότεροι από 15 φοιτητές ανά διδάσκοντα), αλλά έχουν τα χαμηλότερα ποσοστά δαπανών στην Ευρώπη για το διδακτικό προσωπικό. Από την άλλη πλευρά, στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου οι δαπάνες ήταν από τις υψηλότερες μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών το 2004, ο γενικός δείκτης φοιτητών προς διδάσκοντες ήταν 18:1, υψηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ-27 (15,9:1).

Στα διδακτορικά προγράμματα προηγμένης έρευνας (επίπεδο ISCED 6) συμμετέχει μόνο το 3% των εγγεγραμμένων φοιτητών αλλά, σε πολλές χώρες, ο αριθμός τους αυξάνεται με ταχύτερο ρυθμό σε σχέση με το ρυθμό αύξησης του αριθμού των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συνολικά (Διαγράμματα Β2 και Β3). Τα προγράμματα αυτά παρέχονται κυρίως στους τομείς των επιστημών και της τεχνολογίας.

- Οι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν χαμηλό ποσοστό (γενικά κατώτερο του 1% των ατόμων ηλικίας 25 έως 64 ετών) (Διάγραμμα ΣΤ1). Σε αντίθεση με τα προγράμματα σπουδών του επιπέδου ISCED 5, για τα οποία η επιστήμη και τεχνολογία αντιπροσωπεύει ποσοστό κατώτερο του 27% των φοιτητών, οι μελλοντικοί πτυχιούχοι που θα διαθέτουν υψηλό βαθμό ειδίκευσης στις επιστήμες και την τεχνολογία θα αντιπροσωπεύουν το 39% των φοιτητών του επιπέδου ISCED 6.
- Σε δεκατρείς χώρες, οι νέοι κάτοχοι διδακτορικών διπλωμάτων στις θετικές επιστήμες, τα μαθηματικά και την πληροφορική αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο ποσοστό, ενώ μόνο σε πέντε άλλες χώρες κυριαρχούν οι κοινωνικές, οικονομικές και νομικές επιστήμες (Διάγραμμα ΣΤ6).

Η εικόνα της συμμετοχής των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες. Οι γυναίκες παρουσιάζουν χαμηλότερη κινητικότητα από τους άνδρες και εξακολουθούν να είναι μειοψηφία στους τομείς των θετικών επιστημών και της τεχνολογίας καθώς και στα προγράμματα διδακτορικών σπουδών (προηγμένη έρευνα) (Διάγραμμα Β6).

Η κατανομή ανδρών και γυναικών στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα είναι σχετικά παρόμοια σε όλες τις χώρες, ανεξάρτητα από το σχετικό μέγεθος των δύο τομέων (Διάγραμμα Α4). Οι γυναίκες αποτελούν κατά κανόνα την πλειοψηφία σε όλες τις ηλικίες. Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τόσο μεγαλύτερο είναι και το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών (Διάγραμμα Β5). Η εξέλιξη αυτή επηρεάζει ολόένα και περισσότερο τα προγράμματα διδακτορικών σπουδών (προηγμένη έρευνα) και το ακαδημαϊκό προσωπικό.

Μόνο στην Τουρκία η εκπροσώπηση των γυναικών είναι χαμηλή σε όλες τις βαθμίδες σπουδών. Στα τρία κράτη τη Βαλτικής, στην Ισπανία και την Ιταλία, οι φοιτήτριες αποτελούν την πλειοψηφία στο επίπεδο σπουδών ISCED 6.

- Σε ορισμένους τομείς, ωστόσο, όπως οι θετικές επιστήμες, τα μαθηματικά, η πληροφορική, οι σπουδές μηχανικών, οι τομείς της παραγωγής και της μεταποίησης, οι άνδρες εξακολουθούν να είναι πλειοψηφία· το αντίθετο συμβαίνει στις ανθρωπιστικές σπουδές και στις τέχνες, την εκπαίδευση και την υγεία και πρόνοια (Διάγραμμα B7).
- Οι γυναίκες που παρακολουθούν προγράμματα σπουδών μερικής φοίτησης είναι μεγαλύτερες στην ηλικία από τους άνδρες συναδέλφους τους. Οι άνδρες επιδεικνύουν μεγαλύτερη κινητικότητα από τις γυναίκες επιλέγοντας σπουδές στο εξωτερικό (Διάγραμμα E4).
- Από γενιά σε γενιά, ο αριθμός γυναικών με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξήθηκε περισσότερο από τον αριθμό των ανδρών· αυτό αφορά ιδίως το επίπεδο σπουδών ISCED 5A. Το 2004, η πλειοψηφία των πτυχιούχων με πρώτο τίτλο σπουδών των επιπέδων ISCED 5A και 5B ήταν γυναίκες (Διάγραμμα ΣΤ3). Αντίθετα, το ποσοστό γυναικών που αποκτούν διδακτορικό δίπλωμα παραμένει χαμηλό σε σύγκριση με αυτό των ανδρών, αν και παρουσιάζει σαφή αύξηση (Διάγραμμα ΣΤ3α).

Η Δανία και η Φινλανδία είναι οι μόνες χώρες στις οποίες οι άρρενες πτυχιούχοι με πρώτο πτυχίο σπουδών ISCED 5B αποτελούν την πλειοψηφία (Διάγραμμα ΣΤ3). Στο επίπεδο σπουδών ISCED 6, στη Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ιταλία, την Κύπρο, την Λετονία, τη Λιθουανία, την Πορτογαλία και την Ισλανδία, το ποσοστό πτυχιούχων γυναικών ήταν υψηλότερο ή ίσο με 50% το 2004.

- Ο πολύ χαμηλός αριθμός πτυχιούχων γυναικών του επιπέδου ISCED 6 εξηγεί εν μέρει γιατί οι γυναίκες που διδάσκουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εξακολουθούν να είναι λιγότερες από το ανδρικό (Διάγραμμα Γ13). Γενικά, οι γυναίκες που διδάσκουν στα πανεπιστήμια είναι νεότερης ηλικίας από τους άνδρες συναδέλφους τους.

Στη Φινλανδία και τη Σουηδία άνδρες και γυναίκες είναι συνομήλικοι σε όλες τις κατηγορίες του ακαδημαϊκού προσωπικού.

Όσον αφορά τη διεθνή κινητικότητα των φοιτητών, ο αριθμός των φοιτητών εξακολουθεί να είναι σχετικά χαμηλός, αλλά μεγάλος στο επίπεδο διδακτορικών σπουδών (ISCED 6). Η κατανομή αυτών των φοιτητών δεν είναι ισομερής σε όλη την Ευρώπη. Ορισμένες χώρες φιλοξενούν πολύ περισσότερους φοιτητές από άλλες και ορισμένοι θεματικοί τομείς είναι περισσότεροι ελκυστικοί.

Το ποσοστό σπουδαστών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο εξωτερικό (σε κάποιο άλλο κράτος μέλος της ΕΕ, σε κράτος μέλος ΕΖΕΣ/ΕΟΧ ή σε υποψήφια για ένταξη χώρα) ήταν μόλις 2% το 2004 (Διάγραμμα E1).

Παρατηρείται πολύ υψηλή κινητικότητα φοιτητών από την Κύπρο, την Ισλανδία και το Λιχτενστάιν, διότι οι εκπαιδευτικές επιλογές είναι λιγότερες σε αυτές τις χώρες. Πέρα από αυτές τις ειδικές περιπτώσεις, οι φοιτητές από τη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, τη Μάλτα και τη Σλοβακία παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη κινητικότητα. Αντίθετα, οι φοιτητές από την Ισπανία, την Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο παρουσιάζουν τη χαμηλότερη κινητικότητα.

Η κατανομή των διεθνών φοιτητών στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες δεν είναι τυχαία. Οι φοιτητές μεταβαίνουν στο εξωτερικό με σκοπό να αποκτήσουν πρόσβαση σε ειδικούς τύπους εκπαίδευσης που δεν είναι διαθέσιμοι στη δική τους χώρα ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, επειδή οι απαιτήσεις εισαγωγής είναι λιγότερο περιοριστικές.

- Οι τομείς των τεχνών και ανθρωπιστικών σπουδών, της υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, της γεωργίας και της κτηνιατρικής φαίνεται ότι προσελκύουν το μεγαλύτερο αριθμό σπουδαστών στο εξωτερικό. Όμως, οι βασικοί πόλοι έλξης διαφέρουν από χώρα σε χώρα (Διάγραμμα E5). Το επίπεδο σπουδών είναι επίσης ένα σημαντικό διαφοροποιητικό στοιχείο: οι φοιτητές διδακτορικών σπουδών παρουσιάζουν μεγαλύτερη κινητικότητα από τους φοιτητές των επιπέδων ISCED 5B και 5A.

Το Βέλγιο, η Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι οι χώρες με τον μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών από το εξωτερικό, ανεξάρτητα από το αν η προέλευσή τους δηλώνεται με την εθνικότητα ή με τον προηγούμενο τόπο σπουδών τους. Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο στο επίπεδο σπουδών ISCED 6.

Η Βουλγαρία είναι ιδιαίτερα ελκυστική όσον αφορά τις ιατρικές σχολές, το Βέλγιο τις κτηνιατρικές και η Αυστρία για τους τομείς των τεχνών και ανθρωπιστικών σπουδών.

Η κινητικότητα των φοιτητών δεν είναι άσχετη με την κατανομή της χρηματοδοτικής ενίσχυσης που χορηγούν οι διάφορες χώρες. Η δυνατότητα μεταφοράς των εθνικών ενισχύσεων συνήθως υπόκειται σε περιορισμούς· ο συνηθέστερος όρος είναι η συνέχιση ενός προγράμματος σπουδών που άρχισε στην οικεία χώρα (Διαγράμματα E8-E10).

- Στις περισσότερες χώρες με περιορισμένες δυνατότητες εκπαίδευσης, υπάρχει πλήρης δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης (γερμανόφωνη κοινότητα Βελγίου, Ισλανδία, Λιχτενστάιν), ή υπόκειται σε ελάχιστες προϋποθέσεις (Κύπρος). Από την άλλη, η έλλειψη κινητικότητας των πολλών φοιτητών μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι η κεντρική κυβέρνηση δεν χορηγεί οικονομική ενίσχυση για να ελαφρύνει το κόστος μετακίνησης των φοιτητών (παρά το γεγονός ότι οι πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις επιτρέπουν στα εκπαιδευτικά ιδρύματα να χορηγούν τέτοιες ενισχύσεις).
- Όμως, δεν υπάρχει συστηματική σύνδεση ανάμεσα στη δημόσια ενίσχυση για την ενθάρρυνση της κινητικότητας και την πραγματική κινητικότητα, διότι η κινητικότητα ενδέχεται να επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες. Οι έλληνες φοιτητές δεν δικαιούνται καμία οικονομική ενίσχυση, αλλά είναι από τους πλέον κινητικούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι παρατηρήθηκε στην Ελλάδα η μεγαλύτερη μείωση κινητικότητας των φοιτητών κατά το διάστημα από το 1998 έως το 2004.

Το σύστημα οικονομικής ενίσχυσης υπό μορφή υποτροφιών ή συνδυασμού υποτροφιών και δανείων είναι το συνηθέστερο. Όταν διατίθεται στους φοιτητές στέγη με μειωμένο ενοίκιο, ο αριθμός των θέσεων στέγασης είναι πολύ περιορισμένος.

- Τα ανώτατα ποσά των φοιτητικών δανείων είναι κατά κανόνα υψηλότερα από τα ποσά των υποτροφιών. Συνήθως κυμαίνονται από ΜΑΔ 1.500 έως 4.500 ευρώ ετησίως.
 - Τα δάνεια συνήθως χορηγούνται με ευνοϊκούς όρους όσον αφορά το επιτόκιο και τους όρους αποπληρωμής. Η περίοδος αποπληρωμής αρχίζει όταν οι φοιτητές ολοκληρώσουν τις σπουδές τους. Στις περισσότερες χώρες στις οποίες χορηγούνται δάνεια, οι οφειλές είναι δυνατόν να παραγραφούν ή να μειωθούν υπό ορισμένες προϋποθέσεις.
- Έντεκα χώρες δεν χορηγούν δάνεια, ενώ η Ισλανδία είναι η μόνη χώρα η οποία χορηγεί μόνο δάνεια. Επίσης, μόνο η Ρουμανία χορηγεί δάνεια με το επιτόκιο της αγοράς, απαιτεί την αποπληρωμή τους κατά τη διάρκεια των σπουδών και δεν συνδέει την αποπληρωμή με το εισόδημα των δανειοληπτών φοιτητών.
- Από τις 21 χώρες που παρέχουν φοιτητική στέγη με μειωμένο ενοίκιο μόνο οκτώ (Διάγραμμα Δ12) έχουν καθορίσει ανώτατο μίσθωμα (ΜΑΔ από 61 ευρώ έως ΜΑΔ 338 ευρώ, ανάλογα με τη χώρα). Ο αριθμός των θέσεων στέγης είναι συχνά πολύ περιορισμένος και δεν καλύπτει ποσοστό μεγαλύτερο του 15% των φοιτητών, με εξαίρεση τη Βουλγαρία (24%) και την Ουγγαρία (22%).

Οι διαφορετικοί τρόποι πρόσληψης της οικονομικής κατάστασης των φοιτητών σε σχέση με το εισόδημα των γονέων τους και το φάσμα των μέτρων που λαμβάνουν οι δημόσιες αρχές έχουν ως αποτέλεσμα να υπάρχει μία πληθώρα συστημάτων χρηματοδότησης. Γενικά, στην Ευρώπη, τα συστήματα ενισχύσεων των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διαφοροποιούνται με βάση την «αρχή» της οικονομικής ανεξαρτησίας (ή της εξάρτησης) τους, αφενός, και την «αρχή» της καθολικής στήριξης «ή της

στοχευμένης στήριξης», αφετέρου. Η αρχή της καθολικής στήριξης στην κατανομή της ενίσχυσης υπερισχύει στις περιπτώσεις που οι νέοι θεωρούνται οικονομικά ανεξάρτητοι από τους γονείς τους. Αντίθετα, η χορήγηση της ενίσχυσης είναι περισσότερο συνδεδεμένη με το οικογενειακό εισόδημα στις περιπτώσεις που θεωρείται ότι η εξάρτηση παρατείνεται και σε μεγαλύτερες ηλικίες (1).

Με ποικίλους τρόπους και για διαφορετικούς σκοπούς, όλες οι κεντρικές δημόσιες διοικήσεις χορηγούν άμεσες οικονομικές ενισχύσεις στους φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Διάγραμμα Δ3). Η στήριξη αυτή είναι δυνατό να παρέχεται αδιακρίτως σε όλους, ή σχεδόν όλους τους φοιτητές. Μόνο το ατομικό εισόδημα ή μέρος του εισοδήματος ενός φοιτητή μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο για τη χορήγηση της ενίσχυσης. Το σύστημα αυτό βασίζεται στην αρχή της «καθολικής οικονομικής στήριξης». Αντίθετα, η κεντρική διοίκηση μπορεί να κατευθύνει απευθείας την ενίσχυση σε μια μικρότερη ομάδα φοιτητικού πληθυσμού· αυτό συνήθως ωφελεί φοιτητές που το εισόδημα των γονέων τους είναι χαμηλότερο από ένα συγκεκριμένο όριο. Και τα δύο συστήματα ενδέχεται να θέτουν ως όρο την επιτυχή φοίτηση των φοιτητών για να συνεχιστεί η χορήγηση της ενίσχυσης.

Στις περιπτώσεις που οι φοιτητές θεωρούνται απολύτως οικονομικά ανεξάρτητοι από τους γονείς τους, η κεντρική διοίκηση δεν χορηγεί καμία ενίσχυση στους γονείς και λαμβάνεται υπόψη μόνο το εισόδημα των ιδίων των φοιτητών για να αποφασιστεί η χορήγηση ή μη της οικονομικής ενίσχυσης.

Με βάση την αντίθετη λογική, όταν θεωρείται ότι οι γονείς αναλαμβάνουν την πλήρη οικονομική ευθύνη για τους φοιτητές, μπορεί να επωφελούνται από φορολογικές ελαφρύνσεις ή περαιτέρω δικαιώματα οικογενειακού επιδόματος. Η ενίσχυση αυτή χορηγείται συνήθως από τον προϋπολογισμό της κεντρικής κυβέρνησης για την κοινωνική πρόνοια ή στο πλαίσιο του φορολογικού συστήματος και όχι από τον προϋπολογισμό για την παιδεία (Διαγράμματα Δ15-Δ17). Βάσει της ίδιας αρχής της οικονομικής εξάρτησης, λαμβάνεται υπόψη και η κοινωνικοοικονομική προέλευση των φοιτητών στα κριτήρια για την κατανομή της οικονομικής συνδρομής. Το οικογενειακό εισόδημα είναι καθοριστικός παράγοντας για τον καθορισμό του ποσού, της μεθόδου και των τύπων ενίσχυσης την οποία δικαιούνται οι φοιτητές.

■ Όλες οι σκανδιναβικές χώρες εφαρμόζουν την αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας των φοιτητών. Καμία από τις χώρες αυτές δεν χορηγεί ενίσχυση στους γονείς και το ποσό της ενίσχυσης στους φοιτητές δεν καθορίζεται με βάση το εισόδημα των γονιών τους. Η ενίσχυση μπορεί, ωστόσο, να λάβει διαφορετικές μορφές. Η Δανία, η Φινλανδία, η Σουηδία και η Νορβηγία χορηγούν στους φοιτητές συνδυασμό υποτροφιών και δανείων, ενώ η Ισλανδία χορηγεί μόνο δάνεια.

Η αρχή της καθολικής οικονομικής ενίσχυσης στους φοιτητές είναι λιγότερο ενιαία στη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, τη Ρουμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στις Κάτω Χώρες όλοι οι φοιτητές έχουν δικαίωμα να λάβουν δάνειο (που μπορεί να μετατραπεί σε υποτροφία, εάν ολοκληρώσουν τις σπουδές τους εντός 10 ετών), ανεξάρτητα από το εισόδημα των γονέων τους, και ορισμένοι φοιτητές, με χαμηλό εισόδημα γονέων, μπορούν να λάβουν πρόσθετη ενίσχυση. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα δάνεια χορηγούνται σε όλους τους φοιτητές, αλλά μόνο οι φοιτητές με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα μπορούν να λάβουν το ανώτατο ποσό του δανείου. Στη Ρουμανία, χορηγούνται δάνεια σε όλους τους φοιτητές αλλά δεν χορηγούνται υποτροφίες.

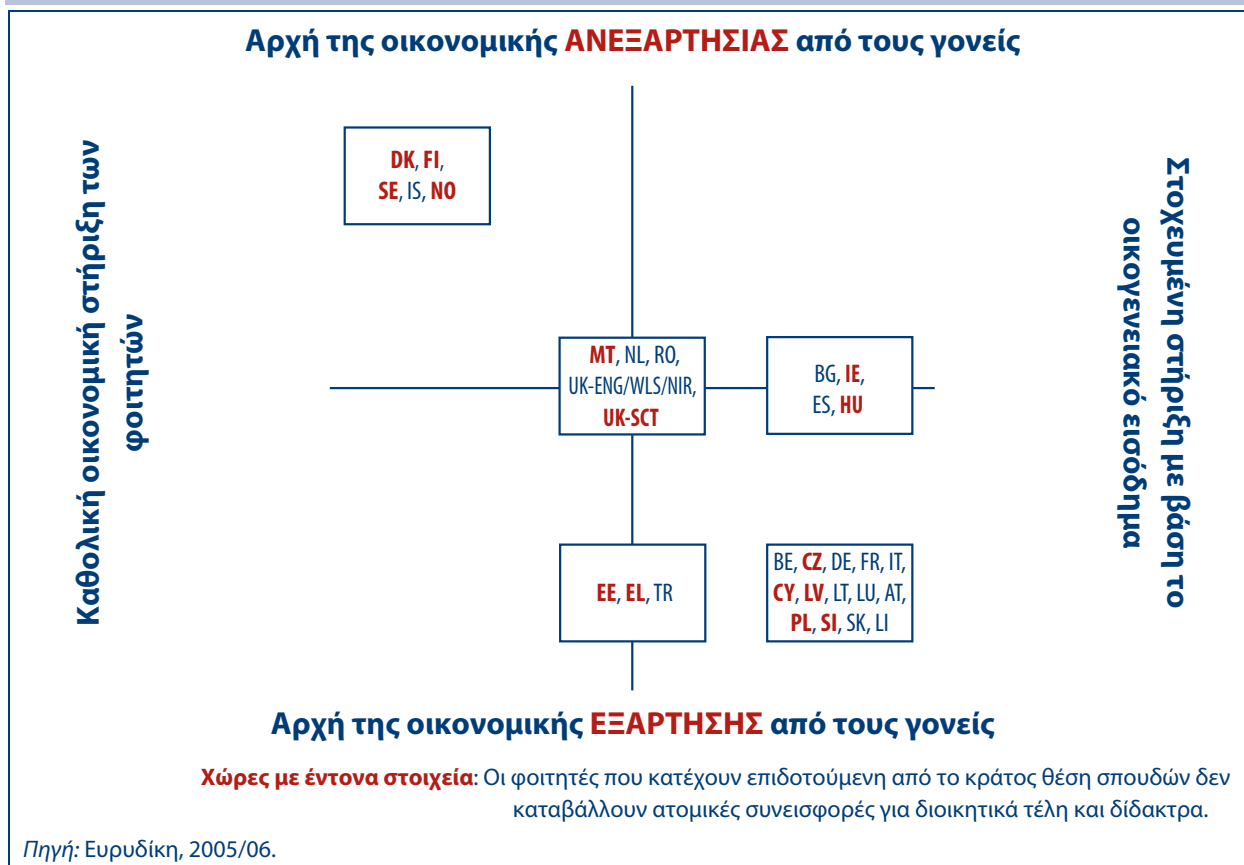
Η κατάσταση στη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, την Ισπανία και την Ουγγαρία έχει πιο ειδικά χαρακτηριστικά, διότι η οικονομική ενίσχυση στο σύνολό της χορηγείται με βάση το γονεϊκό εισόδημα και, συνεπώς, υιοθετείται η αρχή της οικονομικής εξάρτησης, αλλά οι γονείς δεν λαμβάνουν κανένα οικογενειακό επίδομα ή φορολογική ελάφρυνση.

(1) Στο τέλος του κειμένου υπάρχει διάγραμμα που παρουσιάζει το δημόσιο σύστημα οικονομικής ενίσχυσης της κάθε χώρας και της προσωπικής οικονομικής συνεισφοράς των φοιτητών. Ο φοιτητής θεωρείται το κεντρικό στοιχείο και ο βασικός δικαιούχος. Τα παρουσιαζόμενα μοντέλα χρηματοδότησης δεν περιγράφουν τη χρηματοδότηση του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης· δεν λαμβάνονται υπόψη οι δημόσιες επιδοτήσεις στα εκπαιδευτικά ιδρύματα ούτε η ιδιωτική χρηματοδότηση στην οποία ενδέχεται να έχουν πρόσβαση τα ιδρύματα ή οι σπουδαστές. Παρουσιάζονται οι διάφορες μορφές οικονομικής ενίσχυσης και ατομικής συνεισφοράς και οι αποδέκτες τους, εξαιρουμένων των ειδικών ενισχύσεων που χορηγούν τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

- Όλες οι άλλες χώρες ακολουθούν το μοντέλο της οικονομικής εξάρτησης από τους γονείς με στοχευμένη οικονομική ενίσχυση. Αυτές οι χώρες αυτές θεωρούν ότι οι φοιτητές εξακολουθούν να υπόκεινται στην οικονομική ευθύνη των γονέων τους. Με βάση αυτό το μοντέλο, παρατείνεται η χορήγηση των οικογενειακών επιδομάτων ή/και παρέχονται φορολογικές ελαφρύνσεις. Οι διατάξεις αυτές γενικά είναι προς όφελος όλων των γονέων. Παράλληλα με αυτό το σύνολο μέτρων, αυτές οι χώρες χορηγούν και άμεση ενίσχυση στους φοιτητές, υπό μορφή υποτροφιών, δανείων ή συνδυασμού μιας υποτροφίας με ένα δάνειο, κατά περίπτωση, σε συνάρτηση με το εισόδημα των γονέων τους. Το Βέλγιο, η Τσεχική Δημοκρατία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο, η Αυστρία, η Πολωνία, η Σλοβενία, η Σλοβακία και το Λιχτενστάιν ακολουθούν πλήρως αυτό το πρότυπο.

Στην Εσθονία, οι γονεϊκές δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση των παιδιών εκπίπτουν από τη φορολογία. Οι βασικές ενισχύσεις για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης δεν λαμβάνουν υπόψη το οικογενειακό εισόδημα, εφόσον βασίζονται σε ένα σύστημα ιδιαίτερα αξιοκρατικό. Δικαιούχοι μπορεί να είναι μόνο οι φοιτητές που δεν παρουσιάζουν απλά μια φυσιολογική πρόοδο αλλά άριστα αποτελέσματα. Χορηγείται ειδική ενίσχυση στους φοιτητές που μπορούν να αποδείξουν ότι είναι άποροι, αλλά, ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, το οικογενειακό εισόδημα δεν λαμβάνεται υπόψη. Παρόμοια είναι η κατάσταση στην Ελλάδα, όπου οι γονείς λαμβάνουν οικογενειακό επίδομα και επωφελούνται από φορολογικές ελαφρύνσεις. Οι υποτροφίες, ωστόσο, χορηγούνται μόνο σε φοιτητές με βάση το δικό τους εισόδημα και με πολύ επιλεκτικά ακαδημαϊκά κριτήρια. Στην Τουρκία, τα δάνεια για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης διατίθενται σε όλους τους φοιτητές και είναι ανεξάρτητα από το οικογενειακό εισόδημα.

Διάγραμμα Α: Θέση των χωρών σε σχέση με την αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας των φοιτητών από τους γονείς και την αρχή της καθολικής στήριξης κατά τη χορήγηση της οικονομικής ενίσχυσης στους φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του επιπέδου ISCED 5 το 2005/06

Επεξηγηματική σημείωση

Το διάγραμμα λαμβάνει υπόψη τις διαθέσιμες πληροφορίες που παρουσιάζονται στα κεφάλαια Γ και Δ της έκθεσης και συνοψίζονται στα εθνικά διαγράμματα στο τέλος του εγγράφου. Έχει στόχο να παρουσιάσει μια γενική εικόνα των τάσεων και της θέσης της κάθε χώρας σε σχέση με τα δύο εξεταζόμενα στοιχεία. Η απεικόνιση σε δύο άξονες δεν βασίζεται σε κανένα υπολογισμό ή κλίμακα.

Στις χώρες που εφαρμόζουν και την αρχή της καθολικής στήριξης και την αρχή της πλήρους οικονομικής ανεξαρτησίας των φοιτητών δεν ζητείται από τους φοιτητές να καταβάλουν καμία ατομική συνεισφορά για το κόστος των σπουδών. Σε τρεις χώρες (Φινλανδία, Σουηδία και Νορβηγία), απαιτούνται μόνο οι εισφορές σε φοιτητικές οργανώσεις. Στην Ισλανδία, εφαρμόζονται χαμηλά δίδακτρα εγγραφής. Άρα, η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να θεωρηθεί δωρεάν. Αντίθετα, όταν επιλέγεται το μοντέλο της οικονομικής εξάρτησης από τους γονείς, σε ορισμένες περιπτώσεις η πρόσβαση είναι δωρεάν και σε άλλες περιπτώσεις ισχύει μια κλίμακα οικονομικής συνεισφοράς.

- Σε αρκετές χώρες όπου καταβάλλονται ατομικές συνεισφορές, οι δημόσιες αρχές παραχωρούν απαλλαγές ή μειώσεις (Διάγραμμα Δ4). Η στήριξη αυτή βασίζεται πάντοτε στο γονεϊκό εισόδημα. Σε ορισμένες χώρες, η ενίσχυση έχει τη μορφή υποτροφιών ή/και δανείων).

Στη Λιθουανία παραχωρείται απαλλαγή από τα έξοδα εγγραφής σε επιλεκτική βάση η οποία σχετίζεται με τις ακαδημαϊκές επιδόσεις και στους φοιτητές με τις υψηλότερες βαθμολογίες.

- Το σύστημα των ατομικών συνεισφορών, που έχει ως βασικό στόχο να περιορίσει ή να μειώσει το επίπεδο της δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και να εξασφαλίσει την στήριξη των φοιτητών που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη, δεν ανταποκρίνεται στα πρότυπα κοινωνιών στις οποίες υπάρχει ισχυρή αντίληψη οικονομικής ανεξαρτησίας των νέων. Στις χώρες αυτές, χωρίς να εγκαταλείπεται αυτή η αρχή, τουλάχιστον εν μέρει, οι συνεισφορές αυτές επιβάλλονται σε όλους τους φοιτητές ανεξαιρέτως. Με βάση αυτή τη λογική, η μόνη δυνατή μορφή οικονομικής στήριξης θα ήταν τα δάνεια τα οποία θα επέτρεπαν στις αρχές να διατηρήσουν, μακροπρόθεσμα, τα δημοσιονομικά οφέλη που θα ήλπιζαν να αποκομίσουν από τις ατομικές συνεισφορές των φοιτητών. Στις χώρες που ακολουθούν αυτή την προσέγγιση περιλαμβάνονται η Ισλανδία, και σε μικρότερο βαθμό οι Κάτω Χώρες.

ΚΩΔΙΚΟΙ, ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

Κωδικοί χώρας

EU/EU-27	Ευρωπαϊκή Ένωση την 1η Ιανουαρίου 2007	AT	Αυστρία
		PL	Πολωνία
BE	Βέλγιο	PT	Πορτογαλία
BE fr	Βέλγιο – Γαλλόφωνη κοινότητα	RO	Ρουμανία
BE de	Βέλγιο – Γερμανόφωνη κοινότητα	SI	Σλοβενία
BE nl	Βέλγιο – Φλαμανδική κοινότητα	SK	Σλοβακία
BG	Βουλγαρία	FI	Φινλανδία
CZ	Τσεχική Δημοκρατία	SE	Σουηδία
DK	Δανία	UK	Ηνωμένο Βασίλειο
DE	Γερμανία	UK-ENG	Αγγλία
EE	Εσθονία	UK-WLS	Ουαλλία
IE	Ιρλανδία	UK-NIR	Βόρεια Ιρλανδία
EL	Ελλάδα	UK-SCT	Σκωτία
ES	Ισπανία		
FR	Γαλλία	Χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ	Οι 3 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ελεύθερου Εμπορίου που είναι μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου
IT	Ιταλία		
CY	Κύπρος		
LV	Λετονία	IS	Ισλανδία
LT	Λιθουανία	LI	Λιχτενστάιν
LU	Λουξεμβούργο	NO	Νορβηγία
HU	Ουγγαρία		
MT	Μάλτα	Υποψήφια χώρα	
NL	Κάτω Χώρες	TR	Τουρκία

Στατιστικοί κωδοί

(:)	Μη διαθέσιμα δεδομένα	(–)	Ανεφάρμοστο
-----	-----------------------	-----	-------------

Συντομογραφίες και ακρωνύμια

Διεθνείς συμβάσεις

ECTS	Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς και Συσσώρευσης Ακαδημαϊκών μονάδων
ESA 95	Ευρωπαϊκό Λογιστικό Σύστημα 1995
ESS	Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα
EU-27	Τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Eurostat	Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΑΕγχΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ISCED	Διεθνής Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης
ΙΑΔ	Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης
ΜΑΔ	Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης

Εθνικές συντομογραφίες στην οικεία γλώσσα

BAFöG	Bundesausbildungsförderungsgesetz	DE
NHS	National Health Service	UK
SAAS	Student Awards Agency for Scotland	UK-SCT
SUIO	Service Universitaire d'Information et d'Orientation	FR
SUMPPS	Service Universitaire de Médecine Préventive et de Promotion de la Santé	FR
UCAS	Universities and Colleges Admissions Service	UK

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΣΧΕΔΟΝ ΟΛΕΣ ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ, ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΕΣ Η ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, η ελάχιστη προϋπόθεση για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι η κατοχή απολυτηρίου ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή ισοδύναμου τίτλου. Οι περισσότερες χώρες, ωστόσο, εφαρμόζουν και πρόσθετες ειδικές διαδικασίες εισαγωγής ή επιλογής, όπως εισαγωγικές εξετάσεις, η υποβολή πιστοποιητικών ατομικών επιδόσεων στο σχολείο ή η διενέργεια συνεντεύξεων.

Οι διαδικασίες αυτές ρυθμίζουν σε μεγάλο βαθμό το μέγεθος του φοιτητικού πληθυσμού. Αποσκοπούν είτε στο να περιοριστεί ο αριθμός των εισακτέων, κατά κύριο λόγο επειδή οι υποψήφιοι είναι περισσότεροι από όσους θα μπορούσαν να δεχθούν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ή να εξασφαλιστεί ότι οι υποψήφιοι διαθέτουν τα προσόντα που αντιστοιχούν στις παρεχόμενες εκπαιδευτικές υπηρεσίες (παραδείγματος χάρη στις καλλιτεχνικές, τεχνολογικές ή ιατρικές σπουδές). Ο έλεγχος του αριθμού των εισακτέων μπορεί επίσης να συνδέεται και με τις συνθήκες της αγοράς εργασίας, σε περίπτωση που ο αριθμός των αποφοίτων είναι υπερβολικά μεγάλος ή υπερβολικά μικρός σε σχέση με τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας στους αντίστοιχους επαγγελματικούς τομείς.

Τρεις είναι οι βασικοί τρόποι ελέγχου της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι οποίοι ενδέχεται να εφαρμόζονται σε όλους τους κλάδους ή τα προγράμματα σπουδών ή μόνο σε ορισμένα από αυτά.

Μια επιλεκτική ή περιοριστική διαδικασία εισαγωγής μπορεί να εφαρμόζεται σε **εθνικό** ή **περιφερειακό επίπεδο**. Στις περιπτώσεις αυτές, η κυβέρνηση θέτει όριο στον αριθμό των εισακτέων και ασκεί άμεσο έλεγχο στη διαδικασία επιλογής, εφαρμόζοντας μια ρήτρα *numerus clausus* (προκαθορισμένου αριθμού εισακτέων) για ορισμένα ή για όλα τα προγράμματα σπουδών των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΤΕ). Σε πέντε χώρες (Ελλάδα, Ισπανία, Κύπρος (πανεπιστήμιο), Πορτογαλία και Τουρκία), η διαδικασία επιλογής για όλους τους τομείς σπουδών καθορίζεται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο.

Και τα ίδια τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα** μπορούν επίσης να ορίζουν τον αριθμό εισακτέων ή να επιλέγουν τους εισαγόμενους με βάση σαφώς καθορισμένες απαιτήσεις ή ικανότητες. Σε αυτή την περίπτωση, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι ελεύθερα να εφαρμόζουν διαδικασίες επιλογής με βάση τη χωρητικότητά τους ή με κριτήρια που καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο και αποσκοπούν στον περιορισμό του αριθμού των εισακτέων. Η επιβολή ορίων μπορεί να αφορά ορισμένα ή όλα τα προγράμματα. Ακόμη, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορούν να ακολουθούν διαδικασίες επιλογής φοιτητών με βάση τα προσόντα τους, ανεξάρτητα από τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων σπουδών. Πράγματι, αυτή η μέθοδος είναι και η πλέον διαδεδομένη. Εφαρμόζεται περίπου στο ένα τρίτο των χωρών.

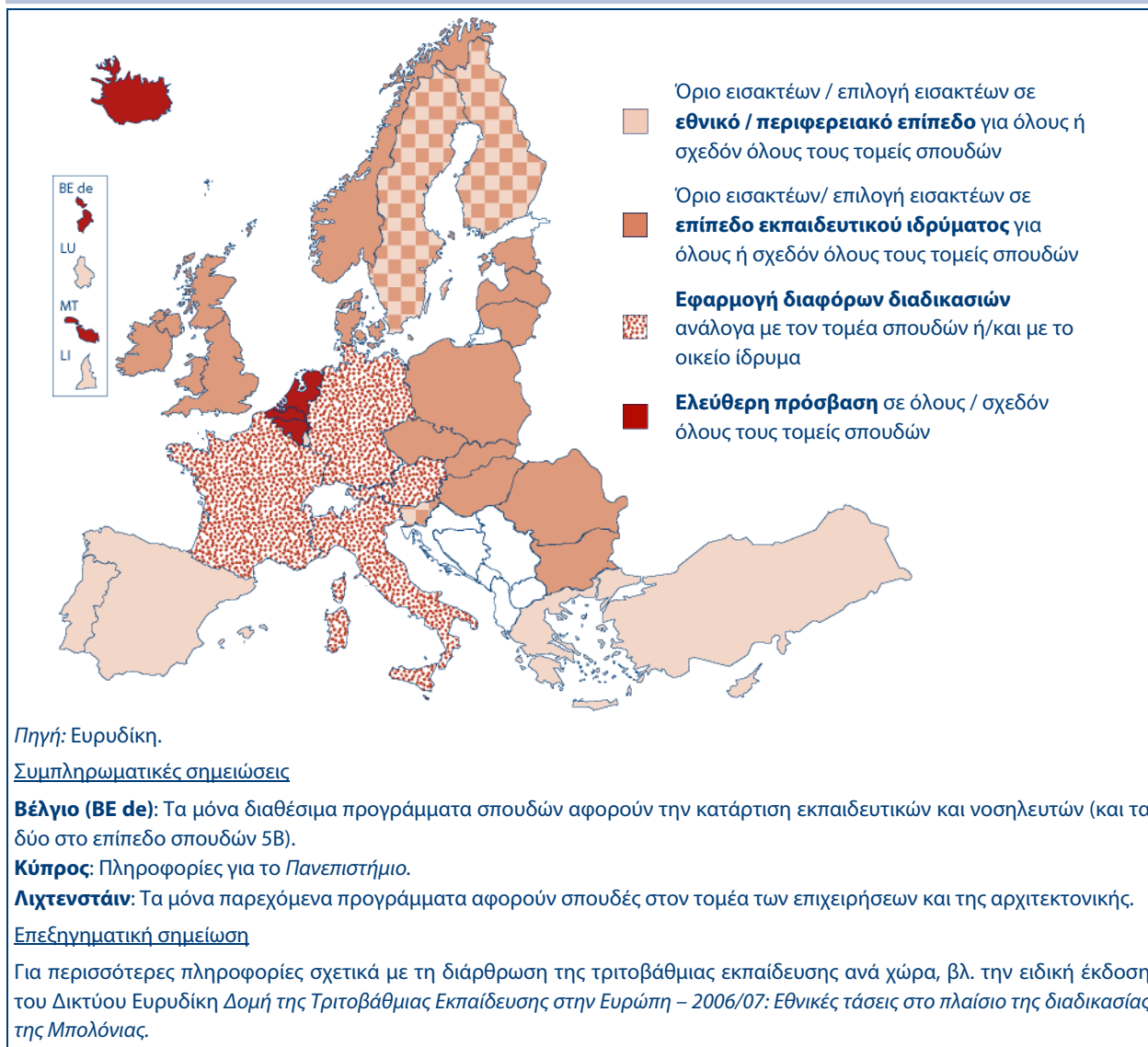
Είναι επίσης δυνατό να εφαρμοστεί **ένας συνδυασμός αυτών των δύο διαδικασιών**. Η Σλοβενία και η Σουηδία ακολουθούν παράλληλες διαδικασίες σε εθνικό και θεσμικό επίπεδο για όλους τους τομείς σπουδών, ενώ η Φινλανδία το εφαρμόζει στους περισσότερους τομείς.

Η χωρίς περιορισμούς ή ελεύθερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υφίσταται όταν το πιστοποιητικό επιτυχούς ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ή ένας ισοδύναμος τίτλος, είναι το μόνο προαπαιτούμενο για την εισαγωγή σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα. Αυτό σημαίνει ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δέχονται όλους τους υποψήφιους. Αυτή η ελεύθερη πρόσβαση σε όλους ή στους περισσότερους τομείς σπουδών παρέχεται σε λίγες μόνο χώρες: Βέλγιο, Μάλτα, Κάτω Χώρες και Ισλανδία.

Οι περισσότερες χώρες ακολουθούν ουσιαστικά τις ίδιες διαδικασίες εισαγωγής για όλους τους τομείς σπουδών. Ωστόσο, οι διαδικασίες σε ορισμένες χώρες διαφέρουν ανάλογα με τον τομέα. Ειδικές διαδικασίες εφαρμόζονται συνήθως για ορισμένους κλάδους ιατρικών και καλλιτεχνικών σπουδών, για τους οποίους έχουν οριστεί ειδικές απαιτήσεις που διαφέρουν από τις πάγιες (βλ. Διάγραμμα Α2 για περισσότερες λεπτομέρειες).

Σε τέσσερις χώρες (Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία και Αυστρία) εφαρμόζεται ένα σύνθετο σύστημα ρύθμισης της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι χώρες αυτές χρησιμοποιούν διαφορετικές διαδικασίες ανάλογα με τον τομέα σπουδών, τον τύπο του εκπαιδευτικού ιδρύματος ή ακόμη και με το κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα (Διάγραμμα Α2).

Διάγραμμα Α1: Βαθμίδες διοίκησης που καθορίζουν τον αριθμό των εισακτέων ή τη διαδικασία εισαγωγής στον πρώτο κύκλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης(επίπεδα ISCED 5A και 5B), 2005/06

Στην Ιρλανδία, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν τον αριθμό των εισακτέων και τις απαιτήσεις εισαγωγής και η αίτηση για όλα σχεδόν τα πανεπιστημιακά προγράμματα πλήρους φοίτησης υποβάλλεται μέσω μιας Κεντρικής Υπηρεσίας Εισαγωγής στο Πανεπιστήμιο (Central Applications Office).

Στην Ιταλία, για τις σπουδές ιατρικής ισχύει το σύστημα προκαθορισμένου αριθμού εισακτέων φοιτητών (*numerus clauses*) σε εθνικό επίπεδο. Έχουν επίσης θεσπιστεί διαδικασίες σε επίπεδο του κάθε πανεπιστημιακού ιδρύματος, αλλά μόνο για ορισμένες περιπτώσεις και με την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας και Έρευνας.

Στην Τσεχική Δημοκρατία, την Εσθονία, την Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία, το κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα καθορίζει τις οικείες διαδικασίες επιλογής και τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων σπουδών. Η κυβέρνηση, ωστόσο, καθορίζει τον αριθμό των θέσεων τις οποίες θα χρηματοδοτήσει. Στη Σλοβενία, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα οργανώνουν τις δικές τους διαδικασίες εισαγωγής και καθορίζουν επίσης τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων σπουδών, αλλά στην περίπτωση αυτή με έγκριση της κυβέρνησης. Στη Βουλγαρία, κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα οργανώνει την επιλογή των φοιτητών με βάση τις εθνικές προδιαγραφές που περιορίζουν τον αριθμό των εισακτέων.

Στην Κύπρο, εφαρμόζεται διαδικασία επιλογής ή περιορισμού των εισακτέων σε εθνικό επίπεδο. Ο αριθμός των θέσεων σπουδών για τους υποψηφίους φοιτητές είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης ανάμεσα στα δημόσια ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Κύπρου) και τις αρμόδιες κυβερνητικές αρχές (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπουργείο Οικονομίας και Υπηρεσία Σχεδιασμού). Η εισαγωγή στα κρατικά ΙΤΕ πραγματοποιείται με εισαγωγικές εξετάσεις, τις Παγκύπριες Εξετάσεις, οι οποίες οργανώνονται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Στις Κάτω Χώρες, για ορισμένα προγράμματα επαγγελματικών σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ο φοιτητής πρέπει να κατέχει ειδικές δεξιότητες, γνώσεις ή ικανότητες (*aanvullende eisen*, δηλ. πρόσθετες απαιτήσεις), οι οποίες καθορίζονται από τα ΙΤΕ. Για ορισμένα προγράμματα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι υποψήφιοι είναι περισσότεροι από τις διαθέσιμες θέσεις. Έτσι, οι εισακτέοι επιλέγονται με κλήρο. Εφαρμόζεται προκαθορισμένος αριθμός εισακτέων φοιτητών (*numerus fixus*), εάν ο αριθμός των υποψηφίων είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων σπουδών σε εθνικό επίπεδο (*opleidingsfixus*, κλειστό πρόγραμμα σπουδών) ή από τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων σπουδών σε επίπεδο ιδρυμάτων (*instellingsfixus*, προκαθορισμένος αριθμός εισακτέων ανά ίδρυμα).

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, αν και ο συνολικός αριθμός των εισακτέων αποφασίζεται σε κεντρικό επίπεδο, τα πανεπιστήμια και τα άλλα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΤΕ) αποφασίζουν ελεύθερα ποιους φοιτητές δέχονται και με ποια κριτήρια. Οι υποψήφιοι πανεπιστημιακών σπουδών πλήρους φοίτησης (πρώτος κύκλος σπουδών επιπέδου ISCED 5A και 5B) υποβάλλουν ηλεκτρονική αίτηση το πολύ για έξι εκπαιδευτικά ιδρύματα / προγράμματα σπουδών (το πολύ για πέντε από το 2008 και μετά), μέσω της UCAS (the Universities and Colleges Admissions Service), η οποία διαχειρίζεται τη διαδικασία για λογαριασμό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Δεδομένου ότι οι αιτήσεις σήμερα υποβάλλονται κατά κανόνα πριν την έκδοση των αποτελεσμάτων των απολυτηρίων εξετάσεων, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα αποφασίζουν την εισαγωγή ενός υποψηφίου με βάση εκτίμηση των αποτελεσμάτων του. Για την κάθε διαθέσιμη θέση σπουδών προσδιορίζονται οι συγκεκριμένοι βαθμοί τους οποίους πρέπει να επιτύχει ο υποψήφιος και οι οποίοι διαφέρουν ανάλογα με το ίδρυμα και το πρόγραμμα σπουδών. Το εκπαιδευτικό ίδρυμα επιβεβαιώνει την προσφορά θέσης σπουδών, εάν ο υποψήφιος επιτυγχάνει στη συνέχεια αυτή τη βαθμολογία. Η UCAS δεν διαχειρίζεται σήμερα τις εισαγωγές σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών (δεύτερος κύκλος σπουδών ISCED 5A και ISCED 6), αν και εφαρμόζει ένα ηλεκτρονικό σύστημα υποβολής αιτήσεων για μεταπτυχιακές σπουδές ('UKPASS') από το 2007, ούτε διαχειρίζεται τις εισαγωγές σε προγράμματα σπουδών μερικής φοίτησης σε καμία βαθμίδα σπουδών. Για τα προγράμματα αυτά οι φοιτητές υποβάλλουν απευθείας αίτηση στο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Στη Νορβηγία, μετά την εγγραφή από το *Samordna opptak* (Υπηρεσία Εισαγωγής στα Πανεπιστήμια και τα Κολέγια), το ΙΤΕ που αποτελεί την πρώτη επιλογή του υποψηφίου (σε σύνολο 15 επιλογών) χειρίζεται την αίτηση για λογαριασμό όλων των ιδρυμάτων για τα οποία ο υποψήφιος έχει εκφράσει την προτίμησή του. Εάν γίνουν δεκτοί, οι υποψήφιοι λαμβάνουν μία μόνον προσφορά εισαγωγής για το ίδρυμα και το πρόγραμμα σπουδών που ήταν και η πρώτη προτίμηση στον κατάλογο των επιλογών τους, αλλά λαμβάνεται υπόψη ο ανταγωνισμός και η ικανότητα υποδοχής των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Με παρόμοιο τρόπο γίνεται και ο χειρισμός των αιτήσεων στη Σουηδία.

Αρκετές χώρες διαχειρίζονται με διαφορετικό τρόπο το ζήτημα της **πρόσβασης σε προγράμματα σπουδών πρώτου και δεύτερου κύκλου**. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στη Δανία η εισαγωγή είναι ελεύθερη για τα περισσότερα προγράμματα δεύτερου κύκλου σπουδών του επιπέδου ISCED 5A, με εξαίρεση ορισμένα ειδικά *universiteter*, τα οποία απευθύνονται κυρίως σε *professionsbachelor* (δηλ. σε πτυχιούχους παιδαγωγικών σπουδών για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και για άλλους τομείς σπουδών, όπως οι κοινωνικές υπηρεσίες, οι επιχειρήσεις και διοίκηση και οι σπουδές μηχανικών). Η Βουλγαρία, η Ιταλία και η Νορβηγία, που περιορίζουν τον αριθμό των εισακτέων σε προγράμματα πρώτου κύκλου σπουδών, δεν θέτουν κανένα περιορισμό στην εισαγωγή σε προγράμματα σπουδών δεύτερου κύκλου. Στη Φινλανδία, υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση σε όλα τα προγράμματα του δεύτερου κύκλου σπουδών, με εξαίρεση τις πολυτεχνικές σχολές για τις οποίες τα ιδρύματα μπορούν να επιλέγουν τους φοιτητές τους. Αντίθετα, στην Τουρκία όπου η εισαγωγή σε προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου είναι ελεύθερη, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα επιλέγουν τους φοιτητές για όλα τα προγράμματα σπουδών δεύτερου κύκλου. Στην Ουγγαρία και τη Σλοβενία, η κεντρική διοίκηση περιορίζει τις διαθέσιμες θέσεις σπουδών πρώτου κύκλου για τις οποίες τα ιδρύματα επιλέγουν τους φοιτητές, ενώ η μόνη διαδικασία εισαγωγής σε προγράμματα δεύτερου κύκλου σπουδών είναι η επιλογή των υποψηφίων από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Η ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Οι διαδικασίες περιορισμού των θέσεων σπουδών ή του τρόπου επιλογής των εισακτέων σε σπουδές που συνδέονται με την υγεία, όπως οι σπουδές ιατρικής (περιλαμβανομένης της κτηνιατρικής), φαρμακολογίας, οδοντιατρικής και νοσηλευτικής, καθώς και σε διάφορους καλλιτεχνικούς κλάδους, συχνά διαφέρουν από τις αντίστοιχες κεντρικές διαδικασίες (Διάγραμμα Α1). Όσον αφορά τις σπουδές για τα επαγγέλματα του κλάδου της υγείας, ο αριθμός των θέσεων σπουδών συνήθως καθορίζεται σε εθνικό επίπεδο, αν και ο περιορισμός αυτός συνδυάζεται σε ορισμένες περιπτώσεις με επιλογή των υποψηφίων από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Για τις καλλιτεχνικές σπουδές (καλές και παραστατικές τέχνες, μουσική, κινηματογράφος, σχέδιο και χειροτεχνικές τέχνες), ακολουθούνται συνήθως διαδικασίες επιλογής από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι φοιτητές έχουν τις απαιτούμενες ικανότητες.

Οι ακόλουθες πληροφορίες αφορούν αποκλειστικά τις χώρες που εφαρμόζουν ειδικές διαδικασίες για ορισμένους τομείς σπουδών.

Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα), οι περισσότεροι φοιτητές εισάγονται ελεύθερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά όχι σε όλους τους τομείς σπουδών. Στην γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, τα ιδρύματα επιλέγουν τους εισακτέους στα προγράμματα πρώτου κύκλου σπουδών πολιτικού μηχανικού και καλλιτεχνικών σπουδών. Στη γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα, η εισαγωγή στις ιατρικές και οδοντιατρικές σχολές ή το δικαίωμα παρακολούθησης πλήρους κύκλου σπουδών σε αυτές τις σχολές καθορίζονται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Στη Φλαμανδική Κοινότητα, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα των επιπέδων ISCED 5A και 5B επιλέγουν επίσης τους εισακτέους για τα προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου στη μουσική και σε άλλους καλλιτεχνικούς κλάδους.

Στη Γερμανία εφαρμόζονται διαδικασίες και σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για τις ιατρικές, οδοντιατρικές και κτηνιατρικές σχολές. Ακόμη, ανάλογα με το ομόσπονδο κράτος και το κάθε ίδρυμα, η διαδικασία εισαγωγής για άλλους κλάδους σπουδών ενδέχεται να παρουσιάζει επίσης μεγάλες διαφορές. Παρόμοια είναι η κατάσταση στην Αυστρία. Η πρόσβαση στα *Universitäten* είναι ελεύθερη, με εξαίρεση εννέα τομείς σπουδών για τους οποίους τα ιδρύματα θέτουν περιορισμούς και οι οποίοι είναι η ιατρική, η οδοντιατρική, φαρμακολογία, ψυχολογία, κτηνιατρική, βιολογία, δημοσιογραφία και επικοινωνία, επιχειρήσεις και τέχνες. Στις *Fachhochschulen* και ορισμένες παιδαγωγικές ακαδημίες κατάρτισης εκπαιδευτικών και επαγγελματιών του κλάδου της υγείας, οι θέσεις σπουδών μπορεί να περιορίζονται και από την κεντρική διοίκηση και από το κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Στην Ισπανία, για όλους τους τομείς σπουδών ο αριθμός των εισακτέων καθορίζεται σε εθνικό επίπεδο. Ακόμη, ακολουθείται διαδικασία επιλογής από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, η οποία απαιτεί από τους υποψήφιους ορισμένες γνώσεις και δεξιότητες σε τομείς όπως οι καλές τέχνες, η φυσική αγωγή/άθληση ή η μετάφραση και διερμηνεία. Η πρόσβαση σε όλα τα προγράμματα σπουδών του επιπέδου ISCED 5B είναι ελεύθερη, υπό τον όρο ότι υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις σπουδών. Εάν δεν υπάρχουν αρκετές θέσεις σπουδών, εφαρμόζονται δύο κριτήρια εισαγωγής: οι επιδόσεις σπουδών των φοιτητών και η ειδίκευση στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

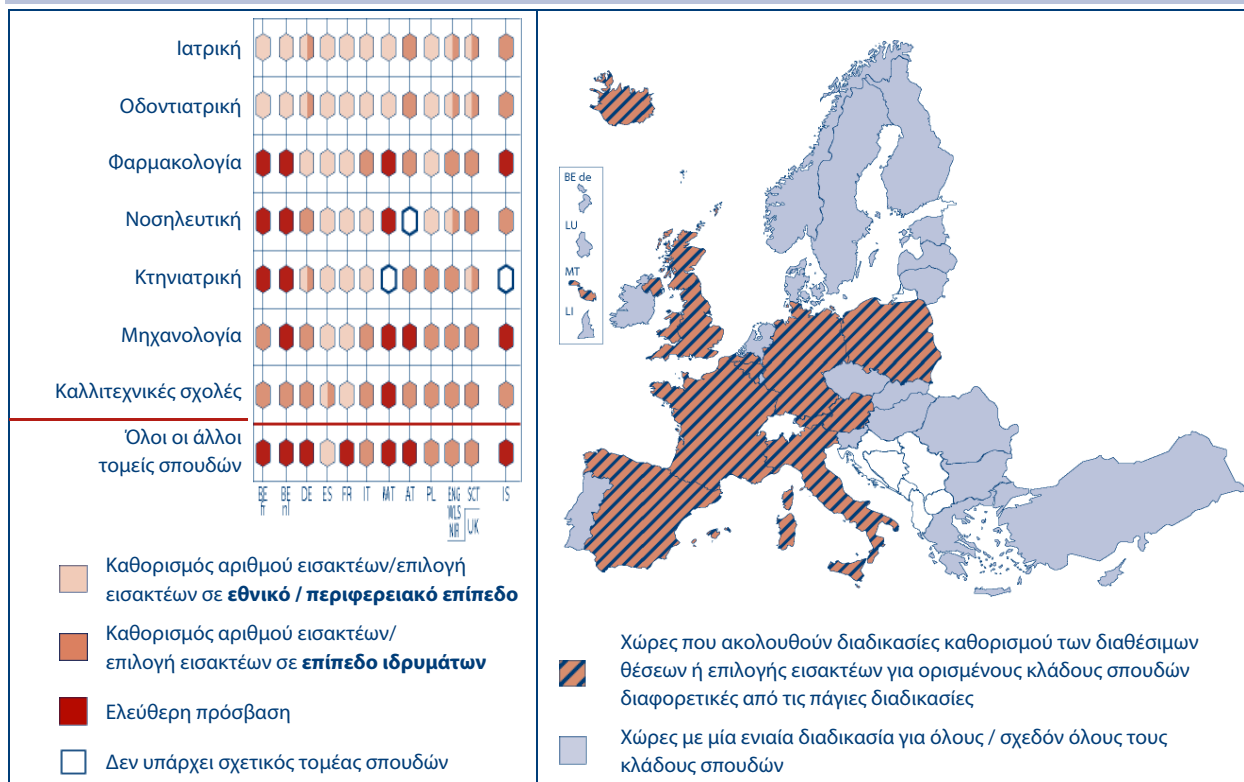
Στη Γαλλία, η πρόσβαση είναι ελεύθερη σε όλα σχεδόν τα προγράμματα πανεπιστημιακών σπουδών. Υπάρχουν εξαιρέσεις αφενός για την ιατρική, την οδοντιατρική και τη φαρμακολογία, για τις οποίες εφαρμόζεται κεντρική διαδικασία επιλογής των υποψηφίων στο τέλος του πρώτου έτους σπουδών και, αφετέρου, για την κτηνιατρική και τον παραϊατρικό κλάδο, για τα οποία η επιλογή των φοιτητών πραγματοποιείται κατά τη στιγμή της ένταξης στο πρόγραμμα σπουδών. Στην περίπτωση των *instituts universitaires de technologie* (πανεπιστημιακά τεχνολογικά ιδρύματα) και των *lycée section de techniciens supérieurs* (τμημάτων λυκείου για ειδικευμένους τεχνικούς), οι θέσεις σπουδών αποφασίζονται σε εθνικό επίπεδο και οι φοιτητές επιλέγονται από το οικείο ίδρυμα.

Σε δύο χώρες (Πολωνία και Ισλανδία), η επιλογή των εισακτέων πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, αλλά όχι για όλους τους κλάδους σπουδών. Στην Πολωνία, οι θέσεις σπουδών ιατρικής, οδοντιατρικής, φαρμακολογίας και του νοσηλευτικού κλάδου καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο. Στην Ισλανδία, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα επιλέγουν τους εισακτέους για σπουδές ιατρικής, οδοντιατρικής, νοσηλευτικής, φυσιοθεραπείας, φαρμακολογίας, αρχιτεκτονικής και καλλιτεχνικών σπουδών καθώς και για όλα τα προγράμματα δεύτερου κύκλου σπουδών.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο αριθμός των θέσεων σπουδών ορίζεται σε εθνικό επίπεδο για τα προγράμματα πρώτου κύκλου σπουδών ιατρικής, οδοντιατρικής και κατάρτισης εκπαιδευτικών. Οι θέσεις σπουδών νοσηλευτών και μαιών προγραμματίζονται και χρηματοδοτούνται από τις υγειονομικές αρχές.

Διαφορετικές επίσης διαδικασίες μπορεί να ισχύουν για την **εισαγωγή στα προγράμματα σπουδών του επιπέδου ISCED 5B** από αυτές του επιπέδου ISCED 5A. Στο Λουξεμβούργο, όπου οι θέσεις σπουδών για τα προγράμματα ISCED 5A καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα επιλέγουν τους εισακτέους για όλα τα προγράμματα σπουδών ISCED 5B, με εξαίρεση τις σπουδές διοίκησης και πληροφορικής. Στην Ουγγαρία ακολουθούνται και οι δύο διαδικασίες – καθορισμός των θέσεων σπουδών σε εθνικό επίπεδο και επιλογή των εισακτέων από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα – για τα προγράμματα σπουδών ISCED 5A, αλλά μόνο από την κεντρική διοίκηση για τις σπουδές ISCED 5B. Στη Σουηδία, στην οποία επίσης εφαρμόζονται και οι δύο διαδικασίες για τα προγράμματα σπουδών ISCED 5A, η εισαγωγή στα προγράμματα σπουδών ISCED 5B είναι περιορισμένη και πραγματοποιείται μόνο με επιλογή των ιδρυμάτων. Στην Ιρλανδία, η πρόσβαση στα προγράμματα σπουδών ISCED 5B και πρώτου κύκλου σπουδών ISCED 5A στα ιδιωτικά κολέγια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ελεύθερη (με εξαίρεση τις σπουδές κατάρτισης εκπαιδευτικών).

Διάγραμμα A2: Βαθμίδες διοίκησης που καθορίζουν τον αριθμό των εισακτέων ή τη διαδικασία εισαγωγής στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A και 5B) σε ορισμένους τομείς σπουδών, 2005/06

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr): Κατ' εφαρμογή του ανώτατου ορίου που ορίζει η βελγική ομοσπονδιακή κυβέρνηση για τον αριθμό των εισακτέων για όσους επιθυμούν να σπουδάσουν ιατρική ή οδοντιατρική, εφαρμόζεται διαδικασία επιλογής μετά το πρώτο έτος σπουδών.

Βέλγιο (BE de): Παρέχονται μόνο προγράμματα παιδαγωγικών σπουδών και νοσηλευτικής (και τα δύο σε επίπεδο ISCED 5B).

Λιχτενστάιν: Παρέχονται μόνο προγράμματα σπουδών στους τομείς των επιχειρήσεων και της αρχιτεκτονικής.

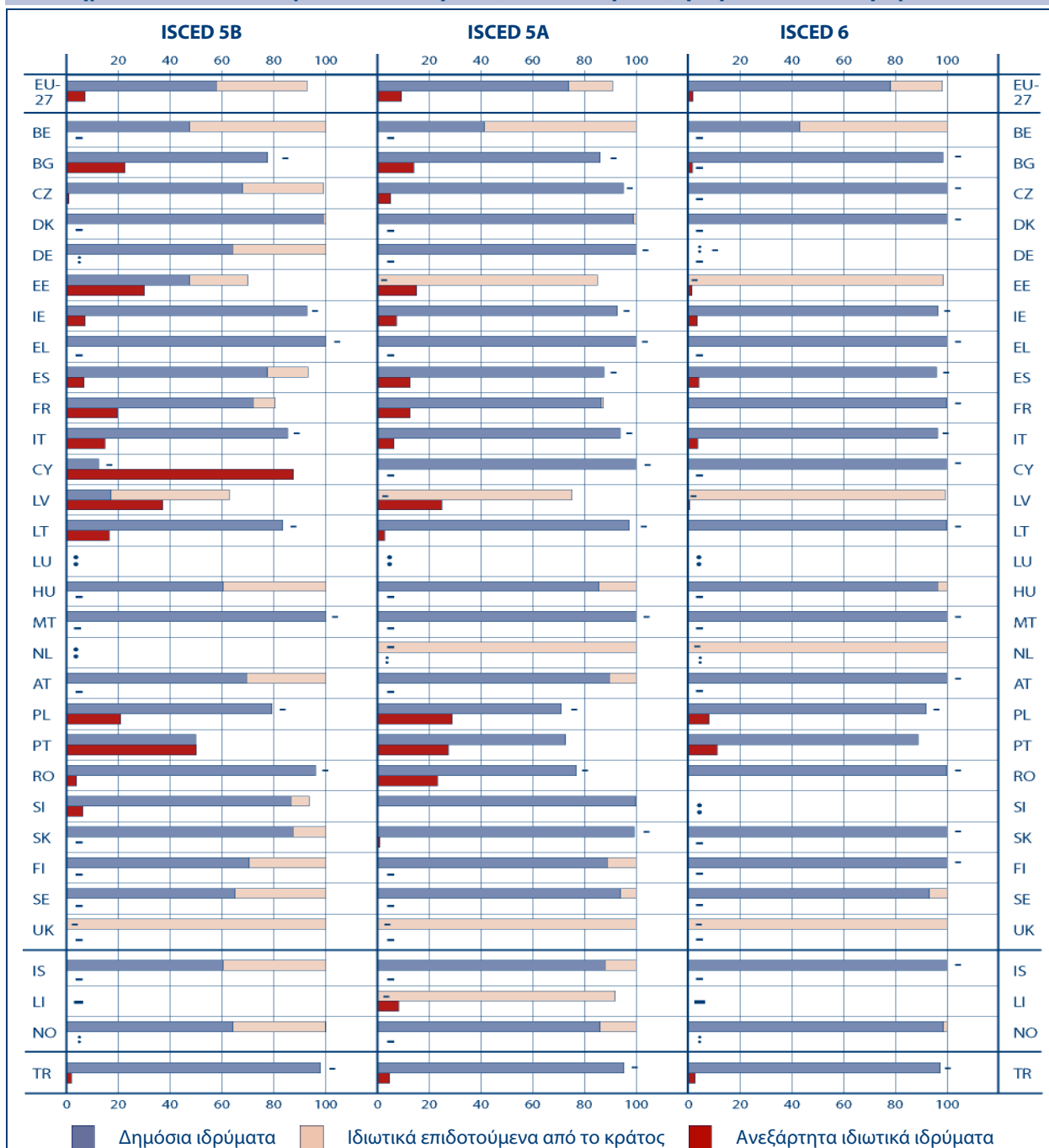
Επεξηγηματική σημείωση

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε κάθε χώρα, βλ. την έκδοση του δικτύου Ευρυδίκη *Δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη – 2006/07: Εθνικές τάσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνιας*.

Η ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΟ ΛΟΓΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Στην Ευρώπη, οι φοιτητές των δημόσιων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι πολύ περισσότεροι από τους φοιτητές των ιδιωτικών ιδρυμάτων. Η παροχή σπουδών από τον ανεξάρτητο ιδιωτικό τομέα είναι σπάνια σε συνολικό επίπεδο και σε 11 χώρες δεν υφίσταται καν.

Διάγραμμα Α3: Κατανομή των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα ISCED 5B, 5A και 6) στα δημόσια, σε επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ή ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα, 2003/04

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Α3)

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται ο ανεξάρτητος ιδιωτικός τομέας και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Γερμανία και Σλοβενία: Στα στοιχεία δεν περιλαμβάνονται οι σπουδές επιπέδου ISCED 6.

Γερμανία και Νορβηγία: Ο ανεξάρτητος ιδιωτικός τομέας περιλαμβάνεται στον επιδοτούμενο από την κυβέρνηση ιδιωτικό τομέα.

Κύπρος: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται.

Λετονία: Τα περισσότερα ιδρύματα έχουν περιληφθεί στον επιδοτούμενο από το κράτος ιδιωτικό τομέα λόγω του επιπέδου αυτονομίας τους, ακόμη και αν διοικούνται από τις δημόσιες αρχές.

Μάλτα: Ορισμένα ιδρύματα λειτουργούν ως τοπικά παραρτήματα ξένων πανεπιστημίων. Ο αριθμός των φοιτητών είναι πολύ χαμηλός και παρακολούθηση των μαθημάτων πραγματοποιείται σε καθεστώς μερικής φοίτησης.

Κάτω Χώρες: Υπάρχουν επίσης ιδιωτικά ανεξάρτητα ιδρύματα (8 πανεπιστήμια και 60 ιδρύματα που παρέχουν προγράμματα σπουδών επιπέδου ISCED 5B), τα οποία δεν περιλαμβάνονται σε αυτά τα στοιχεία.

Επεξηγηματική σημείωση

Περιλαμβάνονται όλοι οι φοιτητές πλήρους και μερικής φοίτησης στα επίπεδα σπουδών ISCED 5 και 6. Για τα ποσοστά στα επίπεδα σπουδών ISCED 5B, 5A και 6 χωριστά και σε συνδυασμό μεταξύ τους βλ. παραρτήματα στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>

Σε όρους σταθμικού μέσου όρου και συμπεριλαμβανομένων όλων των προγραμμάτων, στον δημόσιο τομέα φοιτά το 72% των φοιτητών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU-27). Στις περισσότερες χώρες τα ποσοστά αυτά είναι ακόμη υψηλότερα. Γενικά, το φαινόμενο είναι εντονότερο στα επίπεδα σπουδών ISCED 5A και 6. Πράγματι, τα προγράμματα σπουδών και των δύο αυτών επιπέδων παρέχονται από τα ίδια ιδρύματα που χορηγούν τίτλους σπουδών ISCED 5A οι οποίοι απαιτούνται για διδακτορικές σπουδές. Οι μεγαλύτερες διαφορές στην κατανομή φοιτητών ανά τομέα αφορούν το επίπεδο ISCED 5B.

Στην Ελλάδα και τη Μάλτα, όλα τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ανεξάρτητα από το πρόγραμμα σπουδών (επιπέδων ISCED 5 ή 6), είναι δημόσια. Παρόμοια είναι η κατάσταση στη Δανία και την Τουρκία όπου ποσοστό άνω του 95% των σπουδαστών και των τριών επιπέδων σπουδών ISCED 5A, 5B και 6 φοιτούν σε δημόσιο ίδρυμα. Αντίθετα, στο Ηνωμένο Βασίλειο, σχεδόν όλα τα ITE θεωρούνται επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα. Μόνο στο Βέλγιο ένα ελαφρώς υψηλότερο ποσοστό φοιτητών αυτών των τριών επιπέδων σπουδών ISCED φοιτούν σε επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα σε σχέση με αυτούς που φοιτούν σε δημόσια ιδρύματα.

Οι σημαντικότερες διαφορές μεταξύ των προγραμμάτων σπουδών ISCED παρατηρούνται κατά κύριο λόγο στην Εσθονία, την Κύπρο και την Πορτογαλία. Στην Εσθονία, η προσφορά του δημόσιου τομέα περιορίζεται σε προγράμματα σπουδών επιπέδου ISCED 5B που εξυπηρετούν ποσοστό ελαφρώς χαμηλότερο από το σύνολο των φοιτητών (48%). Η Κύπρος είναι η μόνη χώρα όπου η πλειοψηφία των φοιτητών όλων των προγραμμάτων σπουδών φοιτούν σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα, λόγω του υψηλού ποσοστού φοίτησης σε προγράμματα σπουδών ISCED 5B: σχεδόν εννέα στους δέκα φοιτητές προγραμμάτων σπουδών ISCED 5B φοιτούν σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Στην Πορτογαλία, τα δημόσια και ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα αντιπροσωπεύουν περίπου το ήμισυ των φοιτητών στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B.

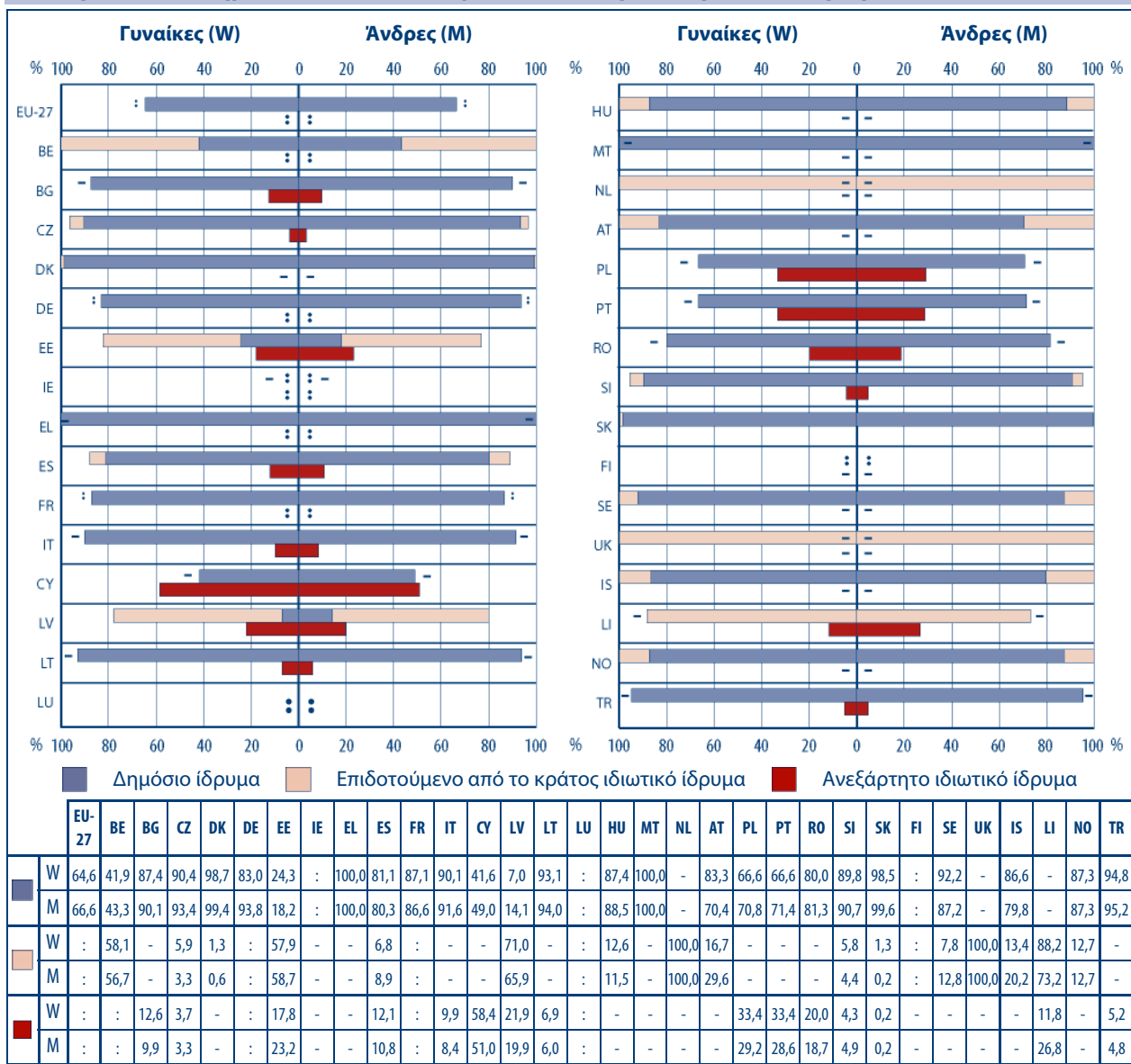
Εκτός από το Βέλγιο, τα προγράμματα διδακτορικών σπουδών επιπέδου ISCED 6 αποτελούν σχεδόν μονοπώλιο του δημόσιου τομέα ή του επιδοτούμενου από το κράτος ιδιωτικού τομέα (τέσσερις χώρες). Ο αριθμός φοιτητών διδακτορικών σπουδών που φοιτούν σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα, όπου υπάρχουν, είναι πολύ μικρός και το μεγαλύτερο ποσοστό τους παρατηρείται στην Πορτογαλία (12%).

Οι τάσεις στην κατανομή διπλωμάτων που χορήγησαν τα δημόσια και ιδιωτικά ITE το 2004 αντανakλούν τα ποσοστά συμμετοχής (Διάγραμμα Α3α στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>).

Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΟ ΒΑΘΜΟ Η ΙΔΙΑ

Ενώ η κατανομή των φοιτητών στα δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα διαφέρει ανάλογα με το πρόγραμμα σπουδών και τη χώρα (Διάγραμμα A3), η κατανομή των πτυχίων που χορηγήθηκαν το 2004 στον καθένα από τους τρεις τύπους ιδρυμάτων παρουσιάζει ελάχιστες διαφορές ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες. Με άλλους όρους, ανεξάρτητα από το μέγεθος του κάθε τομέα, ούτε τα ιδιωτικά ούτε τα δημόσια ιδρύματα φαίνεται να χορηγούν αναλογικά περισσότερους τίτλους σπουδών σε άνδρες απ' ό,τι σε γυναίκες. Στο επίπεδο σπουδών ISCED 6, οι διαφορές αυτές είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Αυτό οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι ο δημόσιος τομέας σχεδόν μονοπωλεί αυτό το επίπεδο σπουδών.

Διάγραμμα A4: Ποσοστιαία κατανομή πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) κατά φύλο στον δημόσιο, τον επιδοτούμενο από το κράτος ή τον ανεξάρτητο ιδιωτικό, 2004

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα A4)

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα δεδομένα για την γερμανόφωνη κοινότητα και οι τίτλοι σπουδών του επιπέδου ISCED 5B στη φλαμανδική κοινότητα.

Μάλτα και Φινλανδία: Το έτος αναφοράς είναι το 2003.

Λετονία: Τα περισσότερα ιδρύματα έχουν περιληφθεί στον επιδοτούμενο από το κράτος ιδιωτικό τομέα λόγω της αυτονομίας που διαθέτουν, ακόμη και στις περιπτώσεις που διοικούνται από τις δημόσιες αρχές.

Επεξηγηματική σημείωση

Περιλαμβάνονται όλοι οι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του 2004, ανεξάρτητα από το αν απέκτησαν τον πρώτο, τον δεύτερο ή τρίτο διαδοχικό τίτλο σπουδών / δίπλωμα. Σε αυτό το διάγραμμα, ο συνολικός αριθμός πτυχιούχων γυναικών κατανέμεται χωριστά ανά τομέα και η ίδια κατανομή λαμβάνεται για όλους τους άρρενες πτυχιούχους.

Πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι αυτοί που ολοκλήρωσαν επιτυχώς ένα πρόγραμμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια του έτους αναφοράς. Στις περισσότερες χώρες, αυτό το έτος αναφοράς είναι το ημερολογιακό έτος, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις είναι το ακαδημαϊκό έτος. Η επιτυχής ολοκλήρωση των σπουδών ορίζεται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της κάθε χώρας.

Για τα ποσοστά στα επίπεδα σπουδών ISCED 5A, 5B και 6, βλ. παραρτήματα <http://www.eurydice.org>

Όσον αφορά το σύνολο των επιπέδων σπουδών ISCED, υπάρχουν αποκλίσεις κατώτερες του 15% σε ορισμένες χώρες, και ιδίως στη Γερμανία, την Αυστρία, και, σε μικρότερο βαθμό, την Εσθονία, την Κύπρο, τη Λετονία και την Ισλανδία. Στις άλλες χώρες, οι διαφορές είναι κατώτερες του 5%.

Μεταξύ αυτών των χωρών, το ποσοστό αρρένων πτυχιούχων δημόσιων ιδρυμάτων το 2004 ήταν υψηλότερο από το ποσοστό των γυναικών πτυχιούχων στη Γερμανία, την Κύπρο και τη Λετονία. Στις χώρες αυτές, το φαινόμενο ήταν ιδιαίτερα εμφανές στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B. Στην Κύπρο, οι αντίθετες τάσεις εμφανίστηκαν στον ανεξάρτητο ιδιωτικό τομέα, στον οποίο η παροχή εκπαίδευσης περιοριζόταν στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B (Διάγραμμα A3).

Στην Εσθονία, την Αυστρία και την Ισλανδία, το ποσοστό γυναικών πτυχιούχων δημόσιων πανεπιστημίων είναι υψηλότερο από αυτό των ανδρών. Στην Εσθονία, το ποσοστό αρρένων πτυχιούχων ήταν υψηλότερο από αυτό των θηλέων πτυχιούχων στον ανεξάρτητο ιδιωτικό τομέα, αν και στην Αυστρία και την Ισλανδία αυτό ίσχυε και για τα επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα.

ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΕ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ ΕΙΔΙΚΑ ΓΙΑ ΝΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΟΥΝ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥΣ

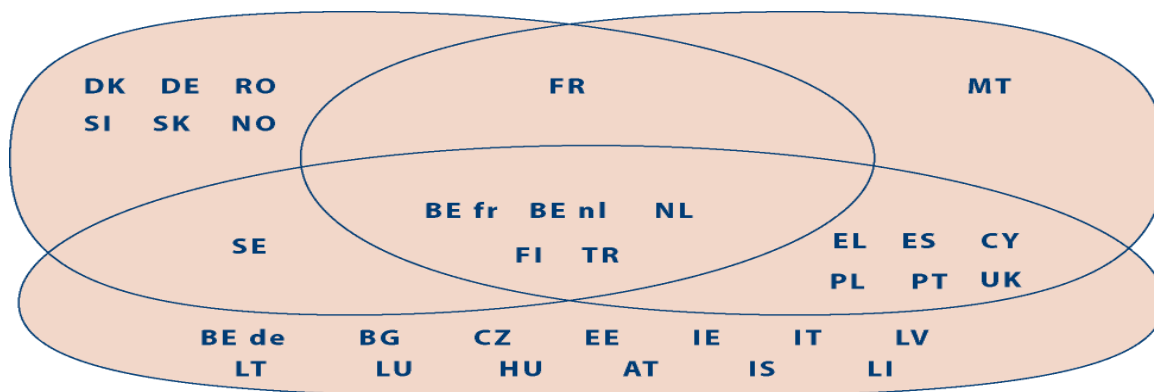
Σε όλες τις χώρες, για την απόκτηση ενός διδακτορικού τίτλου (επίπεδο ISCED 6) απαιτείται η πραγματοποίηση ατομικής έρευνας επί αρκετά έτη και η προετοιμασία γραπτής διατριβής η οποία παρουσιάζεται σε ομάδα εξεταστών οι οποίοι την αξιολογούν. Στις περισσότερες χώρες, οι φοιτητές διδακτορικών σπουδών παρακολουθούν θεωρητικά μαθήματα πριν ή κατά τη διάρκεια της ερευνητικής τους δραστηριότητας⁽¹⁾. Στην πράξη, αυτοί μπορούν να θεωρούνται και φοιτητές και ερευνητές. Η οικονομική κατάσταση των νέων που συμμετέχουν σε τόσο μεγάλης διάρκειας προγράμματα μπορεί να εξαρτάται από το αν οι φοιτητές αυτοί δεσμεύονται από το πανεπιστήμιό τους με σύμβαση απασχόλησης ως ερευνητές ή εάν λαμβάνουν κάποια μορφή φοιτητικής οικονομικής στήριξης. Τα στοιχεία από την κάθε χώρα σχετικά με την κοινωνική κατάσταση και τη δημόσια οικονομική στήριξη στο επίπεδο σπουδών ISCED 6 παρουσιάζεται σε πίνακα στα παραρτήματα στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>. Στις περισσότερες χώρες, οι φοιτητές διδακτορικού επιπέδου μπορούν να λαμβάνουν υποτροφίες ή δάνεια ή άλλες μορφές οικονομικής ενίσχυσης για να καλύψουν τις ανάγκες διαβίωσής τους. Σε πολλές από αυτές τις χώρες, αυτά τα συστήματα οικονομικής στήριξης των φοιτητών είναι σε μεγάλο βαθμό παρόμοια με τις ρυθμίσεις που ισχύουν για τους φοιτητές του επιπέδου σπουδών ISCED 5, δηλαδή για την απόκτηση του πρώτου πτυχίου. Πληροφορίες σχετικά με αυτές τις υποτροφίες και τα δάνεια παρέχονται στα Διαγράμματα Δ3 – Δ8. Σε λίγες χώρες, τα συστήματα οικονομικής στήριξης των φοιτητών διδακτορικών σπουδών είναι πολύ διαφορετικά από αυτά που εφαρμόζονται για τους σπουδαστές επιπέδου σπουδών ISCED 5. Σε τρεις χώρες, αυτή η οικονομική ενίσχυση είναι η μόνη ρύθμιση που υφίσταται.

(1) Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Τμήμα Β που πραγματεύεται τον τρίτο κύκλο σπουδών (διδακτορικά) στην έκδοση του Δικτύου Ευρυδική Δομή της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ευρώπη – 2006/07: Εθνικές τάσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνιας.

Διάγραμμα Α5: Η οικονομική κατάσταση των φοιτητών διδακτορικού (επίπεδο ISCED 6) στα δημόσια και τα επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2006/07

Σύμβαση απασχόλησης
ειδική για σπουδές
διδακτορικού

Σύμβαση απασχόλησης με το ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
για την ανάληψη εκπαιδευτικών ή/και ερευνητικών καθηκόντων
που δεν συνδέονται με το διδακτορικό πρόγραμμα

Οικονομική ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης των φοιτητών

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr): Οι φοιτητές διδακτορικών σπουδών μπορεί να υπάγονται σε διαφορετικά καθεστώτα. Ορισμένοι από αυτούς λαμβάνουν υποτροφία με κάλυψη κοινωνικής ασφάλισης και απαλλαγή από φορολογία. Έτσι, βρίσκονται σε μια ενδιάμεση κατάσταση που συνδυάζει την φοιτητική ενίσχυση με την ειδική σύμβαση εργασίας για τη διδακτορική διατριβή, ενώ άλλοι απασχολούνται με σύμβαση εργασίας η οποία τους δεσμεύει με το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο πραγματοποιούν τη διατριβή τους. Αυτά τα διαφορετικά καθεστώτα είναι δυνατό να συμπίπτουν σε ορισμένες περιπτώσεις ή να διαδέχονται το ένα το άλλο κατά τη διάρκεια των διδακτορικών σπουδών.

Βέλγιο (BE de) και Λουξεμβούργο: Δεν παρέχονται προγράμματα διδακτορικών σπουδών και οι φοιτητές πρέπει να απευθυνθούν στο εξωτερικό (ή, στην περίπτωση της γερμανόφωνης κοινότητας του Βελγίου σε μία από τις άλλες δύο κοινότητες του Βελγίου). Χορηγούνται υποτροφίες.

Γαλλία: Οι φοιτητές διδακτορικού μπορούν να απασχολούνται με σύμβαση ως ερευνητές, προσωρινό διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό ή με συμφωνίες κλαδικής έρευνας, που δεν είναι δυνατόν να εξομοιωθούν με υποτροφίες.

Ρουμανία και Σλοβακία: Οι φοιτητές διδακτορικών προγραμμάτων πλήρους φοίτησης έχουν το καθεστώς απασχολούμενων για τους σκοπούς της ασφάλισης υγείας, της κοινωνικής ασφάλισης και της ασφάλισης έναντι του κινδύνου ανεργίας και λαμβάνουν περίπου τις ίδιες αμοιβές με αυτές του ακαδημαϊκού προσωπικού κατά τα πρώτα στάδια της σταδιοδρομίας του. Εντούτοις, ο μισθός τους κατά το νόμο θεωρείται υποτροφία.

Σλοβενία: Οι φοιτητές διδακτορικών σπουδών δεν θεωρούνται φοιτητές πλήρους φοίτησης που κατέχουν μια επιδοτούμενη θέση.

Φινλανδία: Οι φοιτητές διδακτορικών σπουδών μπορούν να λαμβάνουν δημόσια οικονομική ενίσχυση, εάν δεν έχουν χρησιμοποιήσει το συνολικό αριθμό μηνών χορήγησης της ενίσχυσης την οποία ελάμβαναν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους του επιπέδου ISCED 5. Μπορούν επίσης να ζητήσουν 15μηνη παράταση της ενίσχυσης.

Επεξηγηματική σημείωση

Το καθεστώς των φοιτητών διδακτορικών σπουδών ορίζεται με βάση το πλαίσιο δημόσιας χρηματοδότησης που διέπει τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να πραγματοποιήσουν την έρευνά τους. Αυτό συνεπάγεται ενδεχομένως μια ειδική σύμβαση προσωρινής απασχόλησης ή απαλλαγμένη από το φόρο οικονομικής ενίσχυσης, η ακόμη και μια σύμβαση ευρύτερης απασχόλησης με το ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως μέλος του διδακτικού ή ερευνητικού του προσωπικού. Δεν λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση των ατόμων που προετοιμάζουν τη διδακτορική διατριβή τους σε ατομική βάση ή στο πλαίσιο μιας εξωτερικής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα. Ούτε λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές ενισχύσεις που χορηγούνται για την πληρωμή των εξόδων εγγραφής ή/και των διδάκτρων.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους όρους και τα ποσά, βλ. τον πίνακα για την κάθε χώρα στα παραρτήματα στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>.

Σε πολλές χώρες, οι φοιτητές διδακτορικού έχουν την δυνατότητα να απασχολούνται ως ερευνητές ή ως βοηθητικό διδακτικό προσωπικό στο πανεπιστήμιο στο οποίο πραγματοποιούν τη διατριβή τους. Συχνά, η δυνατότητα αυτή μπορεί ακόμη να συνδυάζεται με τη χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης των φοιτητών (σε έντεκα χώρες). Πρέπει να επισημάνουμε ότι αυτό το συμβατικό πλαίσιο ενδέχεται να περιλαμβάνει ρήτρα που προσδιορίζει ότι τα καθήκοντα που πρέπει να ασκούν αυτοί οι μεταπτυχιακοί φοιτητές είναι διαφορετικά από την εργασία τους για τη διδακτορική τους διατριβή. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι μπορεί να ζητηθεί από αυτούς τους φοιτητές να παρέχουν διάφορους τύπους βοηθητικών υπηρεσιών σε καθηγητές ή ένα μεγάλο φάσμα διαφόρων διδακτικών υπηρεσιών. Στις περιπτώσεις αυτές, είναι δύσκολο να εξακριβωθεί κατά πόσο η αμοιβή την οποία λαμβάνουν επιτρέπει πράγματι στους φοιτητές να συνεχίσουν το πρόγραμμα διδακτορικών σπουδών τους και αν όντως μπορούν να διαθέσουν το χρόνο που απαιτείται γι' αυτό το σκοπό.

Σε έξι χώρες (Δανία, Γερμανία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σλοβακία και Νορβηγία), οι φοιτητές διδακτορικών σπουδών θεωρούνται αποκλειστικά ερευνητές πλήρους απασχόλησης και μπορούν να έχουν ειδική σύμβαση προσωρινής απασχόλησης για να προετοιμάσουν τη διδακτορική τους διατριβή. Στη Ρουμανία και τη Σλοβακία, ωστόσο, ο μισθός τους θεωρείται κατά το νόμο υποτροφία.

Στις Κάτω Χώρες, τη Φινλανδία και την Τουρκία, το φαινόμενο αυτό είναι επίσης πολύ διαδεδομένο, αν και εφαρμόζονται και τα άλλα δύο καθεστώτα. Όμως, στη Φινλανδία οι φοιτητές διδακτορικών σπουδών μπορούν να λάβουν οικονομική ενίσχυση παρόμοια με αυτή των φοιτητών του επιπέδου σπουδών ISCED 5 μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα), δεν χορηγείται πλέον ενίσχυση ισοδύναμη με αυτήν που διατίθεται για το επίπεδο σπουδών ISCED 5. Αντ' αυτού, στην γαλλόφωνη κοινότητα χορηγούνται ενισχύσεις που περιλαμβάνουν κάλυψη κοινωνικής ασφάλισης και απαλλάσσονται από τη φορολογία. Στην φλαμανδική κοινότητα, οι φοιτητές διδακτορικού λαμβάνουν μη φορολογητέα υποτροφία επί τέσσερα έτη με πλήρη κάλυψη κοινωνικής ασφάλισης. Και στις δύο κοινότητες, οι φοιτητές διδακτορικού μπορούν επίσης να εργάζονται με σύμβαση απασχόλησης με κάποιο πανεπιστημιακό ίδρυμα. Η κατάσταση είναι παρόμοια στη Γαλλία όπου οι διάφοροι τύποι συμβάσεων που προσφέρονται σε φοιτητές διδακτορικού δεν είναι δυνατό να εξομοιωθούν με τις υποτροφίες με τη στενή έννοια του όρου.

Στη Σουηδία, η αποδοχή σε ένα ερευνητικό πρόγραμμα πρέπει καταρχάς να συνδέεται με σύμβαση εργασίας φοιτητή PhD ή με τη χορήγηση υποτροφίας σπουδών. Είναι, ωστόσο, δυνατό να γίνουν οι φοιτητές δεκτοί σε μεταπτυχιακές σπουδές και να λαμβάνουν άλλη μορφή οικονομικής ενίσχυσης με απόφαση του Συμβουλίου της σχολής. Όλοι οι φοιτητές PhD είναι απασχολούμενοι με πλήρη δικαιώματα (*anställning som doktorand*) βάσει ειδικής σύμβασης για σπουδές διδακτορικού (55%) ή με άλλων τύπων συμβάσεων απασχόλησης που καλύπτουν τον απαιτούμενο χρόνο για τις διδακτορικές σπουδές τους (περίπου το 20-30% του χρόνου). Η σύμβαση *Anställning som doktorand* παρέχεται από το πανεπιστήμιο και η χρηματοδότηση ενδέχεται να χορηγείται από την κυβέρνηση. Επιπλέον, το 10% των φοιτητών διδακτορικού λαμβάνουν ειδική υποτροφία διδακτορικών σπουδών, το *utbildningsbidrag* που χορηγείται μόνο για δύο έτη και στη συνέχεια ο δικαιούχος έχει δικαίωμα σύμβασης *anställning som doktorand*. Οι κάτοχοι του *utbildningsbidrag* έχουν και άλλη μορφή κοινωνικής ασφάλισης, εφόσον δικαιούνται να λαμβάνουν την υποτροφία σε περίπτωση ασθένειας ή γονεϊκής άδειας κλπ. Το *utbildningsbidrag* μπορεί να θεωρείται πανεπιστημιακή υποτροφία όπως ακριβώς και το *anställning som doktorand*.

ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΟ ΒΑΘΜΟ ΠΑΡΟΜΟΙΟ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΤΕ) σε όλη την Ευρώπη διαθέτουν ευρεία αυτονομία οργάνωσης του ακαδημαϊκού τους έτους. Λίγες είναι οι χώρες στις οποίες οι κεντρικές ή περιφερειακές αρχές καθορίζουν τις επίσημες ημερομηνίες έναρξης και λήξης του ακαδημαϊκού έτους, το ακριβές χρονοδιάγραμμα των μαθημάτων ή των παραδόσεων και ιδίως των εξεταστικών περιόδων. Όμως, παρά την ύπαρξη αυτής της μεγάλης αυτονομίας των ιδρυμάτων, ορισμένες πρακτικές καθορισμού του προγράμματος σπουδών είναι κοινές για όλες σχεδόν τις χώρες.

Έτσι, το ακαδημαϊκό έτος χωρίζεται γενικά σε δύο εξάμηνα που περιλαμβάνουν δύο περιόδους ίσης διάρκειας. Στην Ιρλανδία, την Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες και την Πορτογαλία, ορισμένα ιδρύματα χωρίζουν το έτος σε τρεις περιόδους. Αυτή είναι, πράγματι, και η συνηθέστερη πρακτική στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στην γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, το ακαδημαϊκό έτος χωρίζεται σε τρεις τετράμηνες περιόδους γνωστές ως *quadrimestres* (τετράμηνα).

Σε δώδεκα χώρες, το ακαδημαϊκό έτος αρχίζει επίσημα το πρώτο δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρίου, κατά κανόνα την 1η ή την 3η του μηνός. Περιστασιακά, μπορεί να αρχίσει ακόμη νωρίτερα, την τελευταία εβδομάδα του Αυγούστου. Αυτό συμβαίνει κυρίως στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης: την Εσθονία και τη Σουηδία· την 1η Αυγούστου στη Φινλανδία και τα μέσα Αυγούστου στην Ισλανδία και τη Νορβηγία. Αντίθετα, σε οκτώ άλλες χώρες, το ακαδημαϊκό έτος αρχίζει την 1η Οκτωβρίου στη Βουλγαρία, τη Γερμανία, την Ιταλία, τη Μάλτα, την Αυστρία (Πανεπιστήμια), την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία.

Στις περισσότερες χώρες, το τέλος του ακαδημαϊκού έτους συμπίπτει στην πράξη με την έναρξη του επόμενου έτους. Αντίθετα, στη γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου, τη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Κύπρο, τη Λετονία, την Ουγγαρία, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, το ακαδημαϊκό έτος θεωρείται λήξαν μετά τις εξετάσεις του δεύτερου εξαμήνου, συνήθως τον Ιούνιο και τον Ιούλιο.

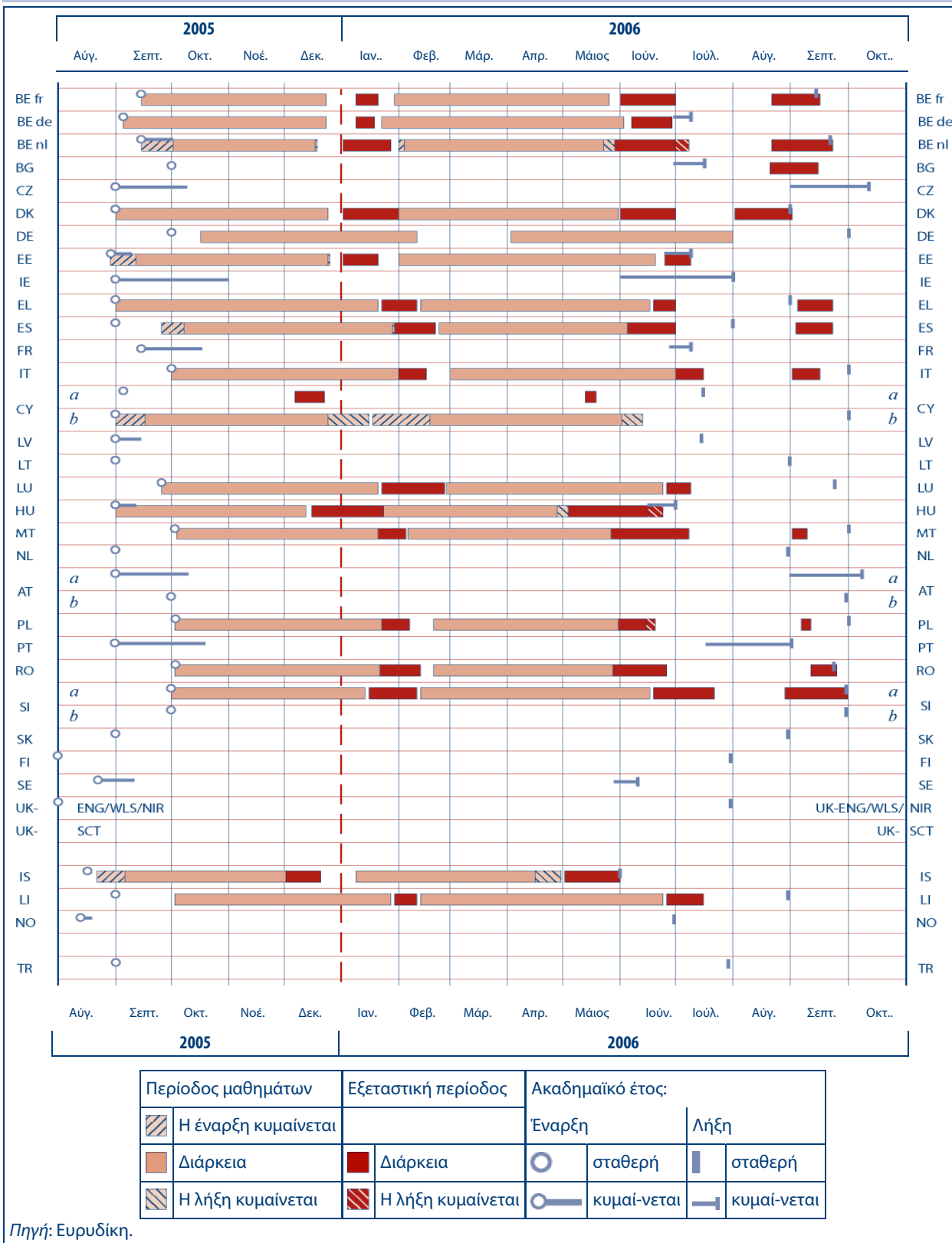
Σε περισσότερες από τις μισές χώρες, οι περίοδοι μαθημάτων και οι εξεταστικές περίοδοι παρουσιάζουν πολύ μεγαλύτερες διαφορές από ίδρυμα σε ίδρυμα, γεγονός που σημαίνει ότι είναι αδύνατο να προσδιοριστούν έστω και κατά προσέγγιση οι ημερομηνίες. Για τις περιπτώσεις για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες, τα μαθήματα δεν αρχίζουν αναγκαστικά την ίδια ημέρα της επίσημης έναρξης του ακαδημαϊκού έτους. Παραδείγματος χάρη, στη Γερμανία, την Ισπανία, την Ισλανδία και το Λιχτενστάιν, τα μαθήματα αρχίζουν εντός διαστήματος από 10 ημέρες έως ένα μήνα μετά την επίσημη έναρξη του ακαδημαϊκού έτους.

Υπάρχουν δύο ή τρεις εξεταστικές περίοδοι, ανάλογα με τη χώρα. Η πρώτη είναι γενικά τον Ιανουάριο ή τον Φεβρουάριο. Στην Κύπρο, την Ουγγαρία και την Ισλανδία οι πρώτες εξετάσεις του ακαδημαϊκού έτους αρχίζουν τον Δεκέμβριο.

Η δεύτερη εξεταστική περίοδος είναι συνήθως τον Ιούνιο. Στην Ιταλία είναι αργότερα (το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουλίου), ενώ στη φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου, την Κύπρο, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, την Ισλανδία και τη Ρουμανία αρχίζει το Μάιο. Στη Σλοβενία και το Λιχτενστάιν η δεύτερη εξεταστική περίοδος μπορεί να διαρκέσει μέχρι τα μέσα Ιουλίου.

Δώδεκα χώρες (Βέλγιο, Βουλγαρία, Δανία, Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Μάλτα, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβενία και Σουηδία) παρέχουν στους φοιτητές τους τη δυνατότητα να ξαναδώσουν τις εξετάσεις τους σε μια τρίτη εξεταστική περίοδο, το Σεπτέμβριο ή τον Αύγουστο (Δανία). Στην Ουγγαρία, τα περισσότερα ιδρύματα παρέχουν επίσης αυτή την εξεταστική περίοδο, κατά κανόνα στις αρχές Σεπτεμβρίου.

Διάγραμμα Α6: Διάρθρωση του ακαδημαϊκού έτους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ISCED 5, στα δημόσια ή/και επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα A6)

Τσεχική Δημοκρατία: Παρουσιάζεται μόνο το πρόγραμμα σπουδών του επιπέδου ISCED 5A.

Ισπανία και Γαλλία: Παρουσιάζεται μόνο το πανεπιστημιακό πρόγραμμα σπουδών.

Κύπρος: (α) αντιπροσωπεύει το Πανεπιστήμιο Κύπρου και (β) άλλα δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα. Τα τελευταία μπορούν να επιλέξουν μεταξύ ετήσιων, εξαμηνιαίων ή ειδικών προγραμμάτων σπουδών. Στο παρόν διάγραμμα παρουσιάζεται το εξαμηνιαίο πρόγραμμα, που είναι και το πλέον διαδεδομένο. Σε αυτά τα ιδρύματα, οι τελικές εξετάσεις πραγματοποιούνται μετά από την 15η εβδομάδα μαθημάτων του πρώτου εξαμήνου και μετά τη 14η εβδομάδα μαθημάτων του δεύτερου εξαμήνου.

Λετονία: Οργανώνονται επίσης και θερινά εξάμηνα, εάν αυτό ορίζεται στο πρόγραμμα σπουδών.

Κάτω Χώρες: Το ακαδημαϊκό έτος αρχίζει προαιρετικά την 1η Φεβρουαρίου σε ορισμένα ιδρύματα για ειδικούς τομείς σπουδών.

Αυστρία: (α) αντιπροσωπεύει τα *Fachhochschulen* και (β) τα Πανεπιστήμια.

Ρουμανία: Το παρουσιαζόμενο χρονοδιάγραμμα είναι του Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου.

Σλοβενία: (α) αντιπροσωπεύει τη βαθμίδα σπουδών ISCED 5A, και (β) ISCED 5B.

Σουηδία: Από τον Ιούνιο έως τον Σεπτέμβριο, τα περισσότερα ιδρύματα προσφέρουν χωριστά μαθήματα ή/και θερινά μαθήματα που αντιστοιχούν σε 5 έως 10 ακαδημαϊκές μονάδες (7,5-15 μονάδες του ECTS).

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Ορισμένα ιδρύματα έχουν θεσπίσει σύστημα εξαμήνων, παρέχοντας στους φοιτητές τη δυνατότητα να αρχίζουν το ακαδημαϊκό έτος σε διαφορετικές χρονικές στιγμές (φθινοπωρινό ή εαρινό εξάμηνο). Τα περισσότερα ιδρύματα διατηρούν ένα πιο παραδοσιακό ακαδημαϊκό έτος τριών περιόδων που αρχίζει το Σεπτέμβριο και λήγει τον Ιούνιο.

Νορβηγία: Για ορισμένα προγράμματα σπουδών, ιδίως γεωργικών σπουδών, παρέχεται πρόσθετο θερινό εξάμηνο.

Επεξηγηματική σημείωση

Το διάγραμμα παρουσιάζει τις ημερομηνίες έναρξης και λήξης του ακαδημαϊκού έτους και των μαθημάτων και εξεταστικών περιόδων. Αυτές οι περίοδοι παρουσιάζονται επίσης και στις περιπτώσεις όπου το ακαδημαϊκό έτος είναι σε γενικές γραμμές το ίδιο λόγω συνήθους πρακτικής ή παράδοσης, έστω και αν οι κεντρικές ή περιφερειακές αρχές δεν εκδίδουν σαφείς οδηγίες ή συστάσεις. Εντούτοις, το ακαδημαϊκό έτος μπορεί να διαφέρει από ίδρυμα σε ίδρυμα.

Το επίπεδο σπουδών ISCED 5A εκπροσωπείται σε όλες τις περιπτώσεις. Εντούτοις, σε χώρες όπου το επίπεδο φοίτησης σε προγράμματα του επιπέδου ISCED 5B είναι τουλάχιστον υψηλότερο από το ποσοστό συμμετοχής σε προγράμματα του επιπέδου ISCED 5A και τα χρονοδιαγράμματα διαφέρουν, παρουσιάζονται και τα δύο επίπεδα σπουδών ISCED.

Για λόγους σαφήνειας, οι περίοδοι που λήγουν Παρασκευή έχουν επεκταθεί μέχρι το Σάββατο, ενώ αυτές που αρχίζουν Δευτέρα έχουν σημειωθεί ότι αρχίζουν την προηγούμενη Κυριακή.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

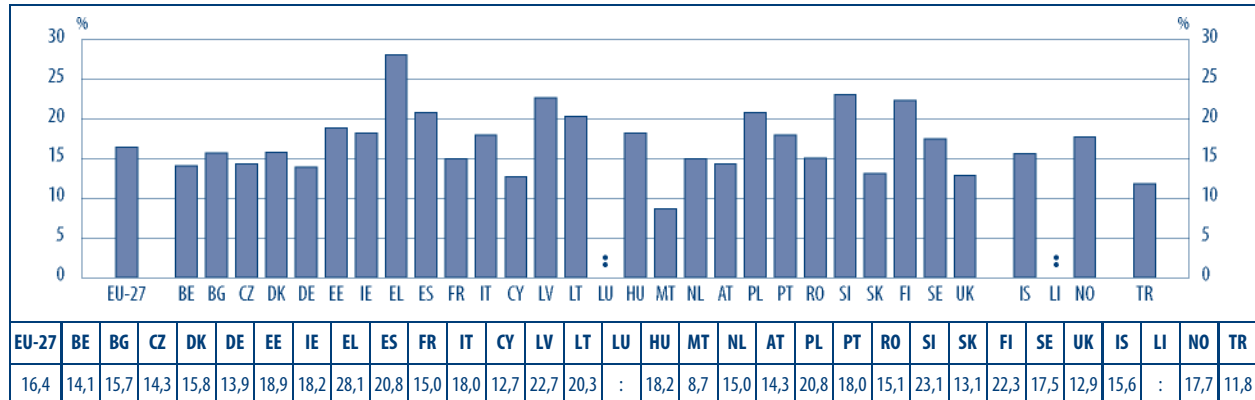
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ, ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΑΠΟ ΕΝΑΣ ΣΤΟΥΣ ΕΞΙ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΑΘΜΙΔΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το 2004, από το σύνολο των φοιτούντων στην εκπαίδευση (επίπεδα σπουδών ISCED 0-6) στα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, περισσότεροι από 17 εκατομμύρια ήταν φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6), που αντιπροσωπεύουν ποσοστό ελαφρώς ανώτερο του 15% του συνόλου. Αυτό το ποσοστό σε επίπεδο ΕΕ μαζί με τα αντίστοιχα ποσοστά κάθε χώρας, τα οποία παρουσιάζονται στο Διάγραμμα Β1, δίνουν μια αρκετά σαφή εικόνα του βάρους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα. Ενώ αυτή η σχετική σημασία εξαρτάται εν μέρει από τα ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δεν δείχνει τον βαθμό εκπροσώπησης των ηλικιακών ομάδων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (για έναν ακριβέστερο δείκτη αυτής της παραμέτρου βλ. Διάγραμμα Β4). Τα ποσοστά του Διαγράμματος Β1 διαφέρουν μεταξύ των χωρών λόγω δημογραφικών και άλλων παραγόντων. Ένας πληθυσμός που παρουσιάζει μεγάλη αύξηση του αριθμού μαθητών σχολικής ηλικίας ενδέχεται να έχει χαμηλότερα ποσοστά φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από έναν πληθυσμό ο δείκτης γεννητικότητας του οποίου έχει μειωθεί κατά τα τελευταία 15 έτη.

Η μεγαλύτερη αναλογία φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρατηρείται στην Ελλάδα, όπου οι φοιτητές είναι περισσότεροι από το ένα τέταρτο των εγγεγραμμένων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Σε έξι άλλες χώρες (Ισπανία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Σλοβενία και Φινλανδία) η αναλογία των εγγεγραμμένων στα επίπεδα σπουδών ISCED 5 και 6 είναι μεγαλύτερη από ένας στους πέντε.

Το ποσοστό των εγγεγραμμένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κατώτερο του 10% στη Μάλτα, διότι πολλοί φοιτητές από τη χώρα αυτή σπουδάζουν στο εξωτερικό (Διάγραμμα Ε1).

Διάγραμμα Β1: Αριθμός εγγεγραμμένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), ως ποσοστό του συνολικού αριθμού μαθητών και σπουδαστών, 2003/04

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

ΕΥ-27: Εκτιμήσεις βάσει των διαθέσιμων δεδομένων.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Γερμανία και Σλοβενία: Στα στοιχεία δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο σπουδών ISCED 6.

Ιρλανδία: Επειδή δεν υφίσταται επίσημα βαθμίδα σπουδών ISCED 0, δεν υπάρχουν δεδομένα γι' αυτό το επίπεδο σπουδών.

Κύπρος: Δεν περιλαμβάνονται οι σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

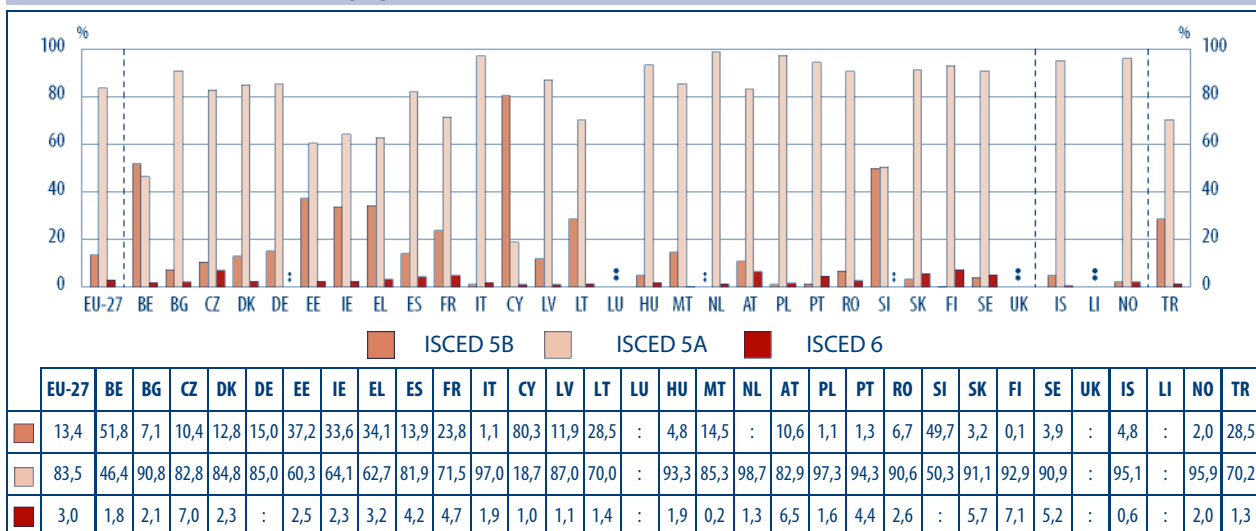
Επεξηγηματική σημείωση

Όλοι οι φοιτητές (τόσο πλήρους όσο και μερικής φοίτησης) σε όλα τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (και ιδιωτικά και δημόσια) περιλαμβάνονται στον αριθμητή. Ο παρανομαστής περιλαμβάνει όλους τους μαθητές και φοιτητές όλων των βαθμίδων σπουδών ISCED (0-6), εξαιρουμένων των φοιτητών του επιπέδου σπουδών ISCED «άγνωστο».

ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΩ ΤΟΥ 80% ΤΩΝ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ — ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (ISCED 5A) —

Το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών της ΕΕ που είναι εγγεγραμμένοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρακολουθούν προγράμματα σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης, τα οποία προετοιμάζουν τους φοιτητές για έρευνα ή παρέχουν πρόσβαση σε «επαγγέλματα υψηλού βαθμού ειδίκευσης» (ISCED 5A), ενώ λίγοι φοιτούν σε προγράμματα μικρότερης διάρκειας και περισσότερο πρακτικής κατεύθυνσης (το 13% περίπου υπάγονται στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B). Μόνο το 2,9% του συνόλου των φοιτητών στην ΕΕ είναι εγγεγραμμένοι σε προγράμματα προηγμένης έρευνας (ISCED 6).

**Διάγραμμα Β2: Κατανομή φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
στα διάφορα επίπεδα σπουδών (ISCED 5B, 5A και 6), 2003/04**

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Εκτιμήσεις που βασίζονται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Κύπρος: Δεν περιλαμβάνονται οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που φοιτούν στο εξωτερικό.

Επεξηγηματική σημείωση

Όλοι οι φοιτητές (τόσο πλήρους όσο και μερικής φοίτησης) όλων των ΙΤΕ (και ιδιωτικών και δημοσίων) περιλαμβάνονται στον αριθμητή. Ο παρονομαστής (όλοι οι φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) περιλαμβάνει όλους τους φοιτητές των βαθμίδων σπουδών ISCED 5A, 5B και 6, με εξαίρεση τους φοιτητές του επιπέδου σπουδών ISCED «άγνωστο».

Η κατάσταση αυτή παρατηρείται κυρίως σε 12 χώρες στις οποίες ποσοστό άνω του 90% των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι εγγεγραμμένοι σε πρόγραμμα σπουδών ISCED 5A. Μόνο η Κύπρος παρουσιάζει αντίθετη διάταξη: η πλειοψηφία των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυτής της χώρας ανήκει στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B. Πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι οι Κύπριοι φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό σε προγράμματα σπουδών ISCED 5A δεν περιλαμβάνονται σε αυτά τα δεδομένα. Σε δύο χώρες (Βέλγιο και Σλοβενία), τα προγράμματα σπουδών επιπέδου ISCED 5A και 5B παρουσιάζουν τα ίδια ποσοστά φοιτητών. Είναι σαφές ότι οι παρατηρήσεις αυτές ενδέχεται να συνδέονται στενά και με την κλίμακα της προσφοράς σπουδών των επιπέδων ISCED 5A και 5B κατά κύριο λόγο ⁽¹⁾.

Αν και τα ποσοστά συμμετοχής στο επίπεδο σπουδών ISCED 6 παρουσιάζουν αύξηση τα τελευταία έτη (Διάγραμμα Β3), αυτή η βαθμίδα σπουδών εξακολουθεί να έχει το χαμηλότερο αριθμό εγγεγραμμένων φοιτητών. Υπάρχουν εμφανείς διαφορές του ποσοστού συμμετοχής σε αυτή τη βαθμίδα σπουδών μεταξύ των χωρών για τις οποίες

⁽¹⁾ Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. την έκδοση του Δικτύου Ευρυδίκη *Δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη – 2006/07: Εθνικές τάσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνιας*.

υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα. Στην Τσεχική Δημοκρατία, την Αυστρία και τη Φινλανδία, το ποσοστό των φοιτητών αυτής της βαθμίδας σπουδών είναι υπερδιπλάσιο από τον μέσο όρο της ΕΕ συνολικά. Αντίθετα, στην Κύπρο, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, την Τουρκία και ιδίως την Ισλανδία, το ποσοστό αυτό είναι κατώτερο από το μισό του μέσου όρου της ΕΕ-27 το 2004.

Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΝΑ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ, ΙΔΙΩΣ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΗΓΜΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (ISCED 6)

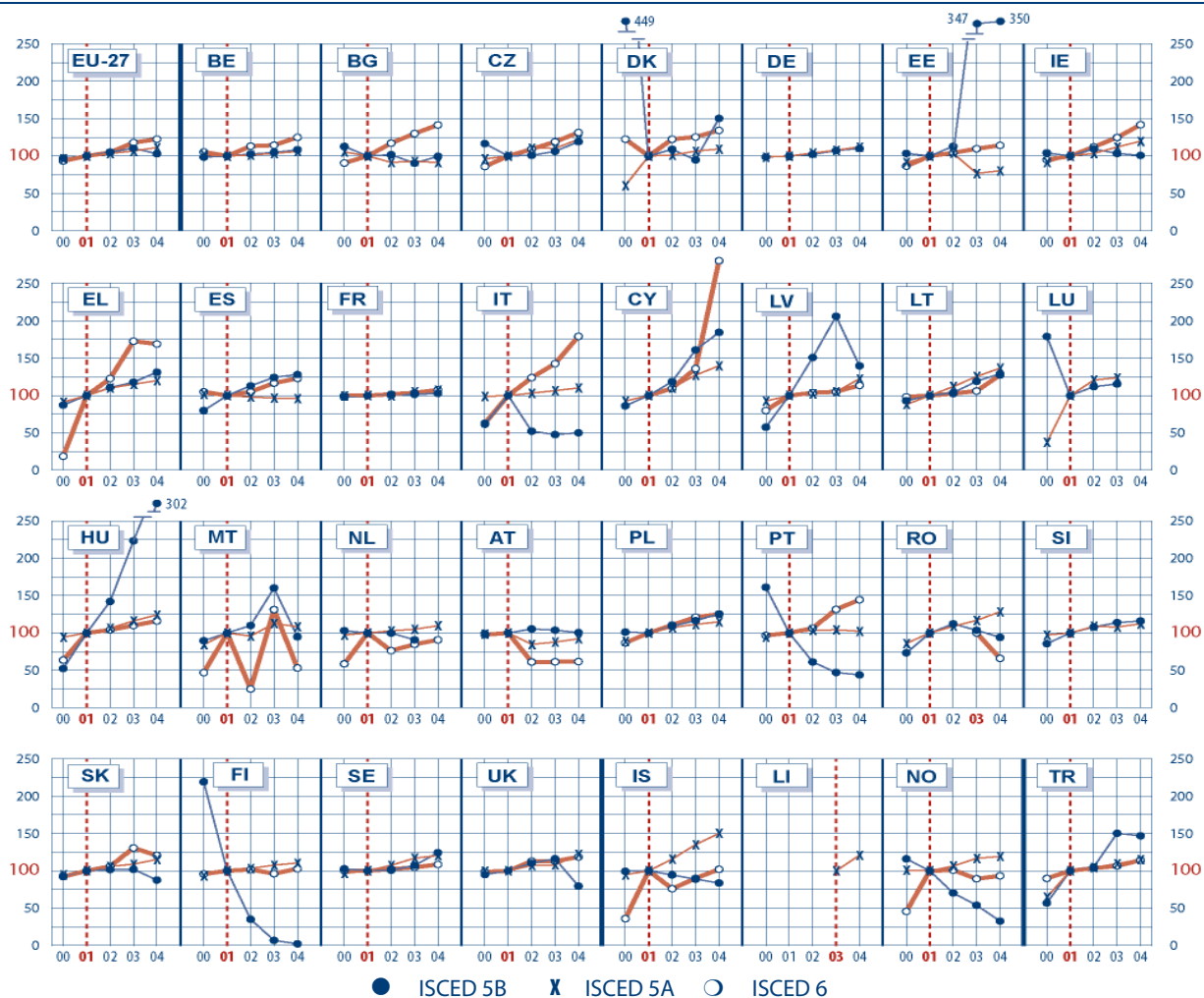
Στην ΕΕ-27, ο φοιτητικός πληθυσμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εξακολουθεί να αυξάνεται με σχετικά ταχύ ρυθμό (άνω του 10% το 2004 σε σύγκριση με το 2001). Ο χαμηλότερος ρυθμός αύξησης των εγγεγραμμένων παρατηρείται στα προγράμματα επιπέδου ISCED 5B (3% από το 2001 έως το 2004, με σαφή αύξηση από το 2003 στο 2004), ενώ οι εγγεγραμμένοι σε προγράμματα προηγμένης έρευνας (για σπουδές διδακτορικού επιπέδου ISCED 6) αυξήθηκαν κατά ποσοστό άνω του 20% σε τρία έτη.

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, ο αριθμός των εγγεγραμμένων σε προγράμματα θεωρητικών σπουδών (ISCED 5A) αυξάνεται κάθε έτος. Σε τέσσερις χώρες (Κύπρος, Λιθουανία, Ρουμανία και Ισλανδία), σημείωσε αύξηση άνω του 25% την τελευταία τριετία (από το 2001 έως το 2004). Υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις σε αυτή την τάση: το 2004, το ποσοστό εγγεγραμμένων στην Ισπανία και την Πορτογαλία ήταν σχεδόν ίδιο με αυτό του 2001, ενώ στη Βουλγαρία και την Αυστρία μειώθηκε σχεδόν κατά 10% την ίδια περίοδο. Η μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε στην Εσθονία, όπου ο αριθμός των φοιτητών στο επίπεδο σπουδών ISCED 5A μειώθηκε κατά 20% την περίοδο 2001 έως 2004, ενώ αυξήθηκε ο αριθμός των φοιτητών του επιπέδου ISCED 5B (αν και η αύξηση του συνολικού αριθμού των φοιτητών – σε όλα τα επίπεδα σπουδών ISCED – ήταν μεγαλύτερη από το μέσο όρο της ΕΕ).

Ο αριθμός των εγγεγραμμένων φοιτητών σε σπουδές επαγγελματικού προσανατολισμού (ISCED 5B) παρουσίασε μικρή μεταβολή συνολικά στην ΕΕ-27 ή ελαφρά μείωση από το 2003 στο 2004. Η μείωση ήταν ιδιαίτερα εντυπωσιακή στη Φινλανδία, λόγω της μεταρρύθμισης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που άρχισε τη δεκαετία του 1990. Ο τίτλος σπουδών *Ammatillinen opistoasteen tutkinto* αντικαταστάθηκε από τον *Ammattikorkeakoulututkinto*, λόγω της μεταφοράς των σχετικών προγραμμάτων σπουδών από τα ιδρύματα μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε πολυτεχνικά ιδρύματα μη πανεπιστημιακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα ιδρύματα αυτά θεωρείται ότι ανήκουν στο επίπεδο σπουδών ISCED 5A. Παρόμοια μεταρρύθμιση πραγματοποιείται στις Κάτω Χώρες, όπου δεν θα υπάρχουν πλέον προγράμματα σπουδών επιπέδου ISCED 5B το 2008. Σε άλλες χώρες, οι μεγαλύτερες μειώσεις παρατηρήθηκαν στην Ιταλία, την Πορτογαλία και τη Νορβηγία, στις οποίες ο αριθμός των φοιτητών των προγραμμάτων ISCED 5B μειώθηκε κατά ποσοστό άνω του 50% σε τρία έτη. Μεταβολές αυτής της τάξης μεγέθους οφείλονται στην αλλαγή ταξινόμησης των προγραμμάτων ISCED 5B και την ένταξή τους στα προγράμματα 5A, όπως συνάγεται από την παράλληλη αύξηση των προγραμμάτων του επιπέδου ISCED 5A σε αυτή τη χώρα. Αντίθετα, σε ορισμένες χώρες αυξάνεται ο αριθμός των φοιτητών σε προγράμματα σπουδών ISCED 5B. Σε ορισμένες από αυτές, η αύξηση αυτή είναι ανάλογη με τη γενική αύξηση του αριθμού των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε άλλες όμως χώρες – Δανία, Ισπανία και Τουρκία και ειδικότερα στην Εσθονία και την Ουγγαρία – αυτή η αύξηση είναι πολύ μεγαλύτερη από την αύξηση του συνολικού αριθμού των φοιτητών. Στην Εσθονία, η τάση αυτή συνδέεται με ορισμένες αλλαγές του τρόπου ταξινόμησης των προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης σχετικά μεγάλης διάρκειας (3-4 έτη), τα οποία μεταφέρθηκαν από το επίπεδο σπουδών ISCED 5A στο επίπεδο 5B. Στην Ουγγαρία, η μεγάλη αύξηση του αριθμού των φοιτητών στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B αποδίδεται στις νέες ρυθμίσεις οι οποίες τέθηκαν σε εφαρμογή στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνιας.

Η κατάρτιση ερευνητών υψηλών ακαδημαϊκών προσόντων συνολικά αυξάνεται. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες αυξάνεται ο αριθμός των φοιτητών του επιπέδου ISCED 6 με ρυθμό ταχύτερο από τον ρυθμό αύξησης του συνολικού αριθμού των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό ισχύει σε 15 χώρες της ΕΕ από τις 24 για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για το επίπεδο σπουδών ISCED 6. Πρέπει να επισημανθεί ιδιαίτερα η μεγάλη αύξηση του αριθμού των εγγεγραμμένων φοιτητών στην Ελλάδα (αύξηση κατά 69% την τριετία από το 2001 έως το 2004), στην Ιταλία (άνω του 79%) και κυρίως στην Κύπρο (άνω του 181%). Σε ορισμένες χώρες ο αριθμός των φοιτητών του επιπέδου ISCED 6 μειώθηκε την περίοδο 2001 έως 2004, παρά τη συνολική αύξηση του αριθμού των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: αυτό παρατηρείται στη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία. Παρομοίως, η Αυστρία είναι χώρα στην οποία η μείωση του αριθμού των φοιτητών του επιπέδου ISCED 6 δεν μπορεί να αποδοθεί στη συνολική μείωση του αριθμού των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (η μείωση του αριθμού των φοιτητών στο επίπεδο σπουδών ISCED 6 είναι πολύ μεγαλύτερη από τη μείωση του αριθμού των φοιτητών στις βαθμίδες σπουδών ISCED 5A και 5B).

Διάγραμμα Β3: Εξέλιξη του δείκτη, σε σχέση με το 2001, του αριθμού των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5B, 5A και 6), 2000-2004

Πηγή: Eurostat, ΟΥΕ.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

ΕΥ-27: Οι συνολικοί αριθμοί βασίζονται στα διαθέσιμα στοιχεία.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Η γερμανόφωνη κοινότητα δεν περιλαμβάνεται στα στοιχεία για το 2004.

Κύπρος, Λουξεμβούργο και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης φοιτούν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία αυτά.

Ρουμανία: Υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για το επίπεδο σπουδών ISCED 6 μόνο από το 2003 και μετά. Το 2003, τα στοιχεία αυτά περιελάμβαναν εν μέρει φοιτητές δεύτερου κύκλου σπουδών επιπέδου ISCED 5A.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο ρυθμός αύξησης για κάθε έτος υπολογίζεται εάν διαιρέσουμε τον αριθμό των φοιτητών του εν λόγω έτους δια του αριθμού των φοιτητών το 2001, για κάθε επίπεδο σπουδών ISCED χωριστά. Το πηλίκο της διαίρεσης πολλαπλασιάζεται επί 100.

2001 = 100 για κάθε επίπεδο σπουδών ISCED 5A, 5B και 6, εκτός από την περίπτωση του επιπέδου σπουδών ISCED 6 στη Ρουμανία (2003 = 100) και το Λιχτενστάιν (2003).

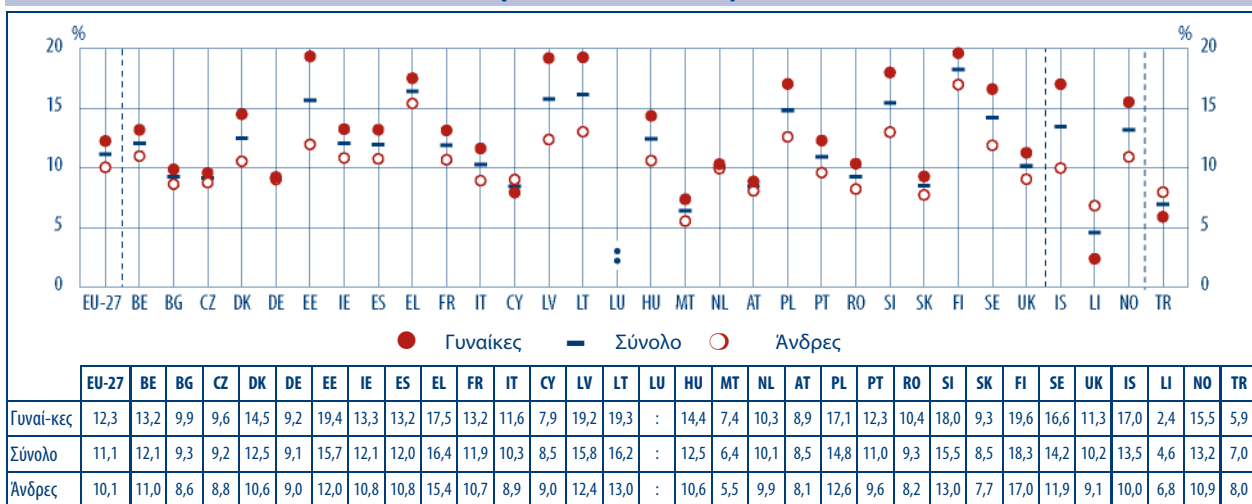
Οι συνολικοί αριθμοί από το 1998 (περιλαμβανομένου του αριθμού των εγγεγραμμένων φοιτητών σε όλα τα επίπεδα σπουδών ISCED της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από το 1998) περιέχονται στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>.

Η ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΙΣΗΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ — ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ 18- 39 ΕΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΥΜΑΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΝΑ ΕΩΣ ΤΡΙΑ —

Για την ΕU-27 συνολικά, το ποσοστό συμμετοχής ατόμων της κατηγορίας ηλικιών 18-39 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται στο 11% του συνολικού πληθυσμού αυτής της ομάδας ηλικιών, αλλά παρουσιάζει πολύ μεγάλες διαφορές μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών.

Σύμφωνα με τα δημογραφικά δεδομένα, οι χώρες της Βαλτικής, οι Σκανδιναβικές Χώρες, η Ελλάδα, η Πολωνία και η Σλοβενία είναι οι χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά ενηλίκων ηλικίας 18-39 ετών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (τα ποσοστά συμμετοχής υπερβαίνουν το 12,5%). Οι χώρες αυτές συγκαταλέγονται επίσης στις χώρες όπου η τριτοβάθμια εκπαίδευση καταλαμβάνει την ισχυρότερη θέση σε σύγκριση με τις άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης (ISCED 0-6) (Διάγραμμα Β1). Η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική στην Κύπρο, τη Μάλτα, την Αυστρία, τη Σλοβακία, το Λιχτενστάιν και την Τουρκία, όπου το ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι σχετικά χαμηλό (κατώτερο του 9%). Αυτή η μικρή συμμετοχή είναι εμφανής για όλες τις κατηγορίες ηλικιών που εξετάστηκαν λεπτομερώς (Διάγραμμα Β8). Για ορισμένες από αυτές τις χώρες αυτό οφείλεται στα υψηλότερα ποσοστά φοιτητών οι οποίοι σπουδάζουν στο εξωτερικό (Διάγραμμα Ε1).

Διάγραμμα Β4: Ποσοστά συμμετοχής ατόμων ηλικίας 18-39 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), ανά φύλο, 2003/04

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Η γερμανόφωνη κοινότητα δεν απεικονίζεται στον αριθμό των φοιτητών, αλλά στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Για το λόγο αυτό, ο σχετικός δείκτης γι' αυτή τη χώρα μπορεί να παρουσιάζεται ελαφρά μειωμένος.

Γερμανία και Σλοβενία: Στα δεδομένα δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο σπουδών ISCED 6, και έτσι για τις χώρες αυτές ο δείκτης ενδέχεται να είναι ελαφρά μειωμένος.

Εσθονία, Ιρλανδία, Ιταλία και Πολωνία: Τα δεδομένα περιλαμβάνουν φοιτητές ηλικίας 40 ετών και άνω και στην περίπτωση αυτών των χωρών ο δείκτης μπορεί να παρουσιάζει ελαφρά υπερεκτίμηση.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται σε αυτά τα στοιχεία. Εντούτοις, περιλαμβάνονται στον πληθυσμό αναφοράς και στην περίπτωση αυτών των χωρών ο δείκτης παρουσιάζει υποεκτίμηση.

Επεξηγηματική σημείωση

Το ποσοστό συμμετοχής λαμβάνεται με τον αριθμό αρρένων και θηλέων φοιτητών ηλικίας 18-39 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού του ίδιου φύλλου και της ίδιας ηλικίας.

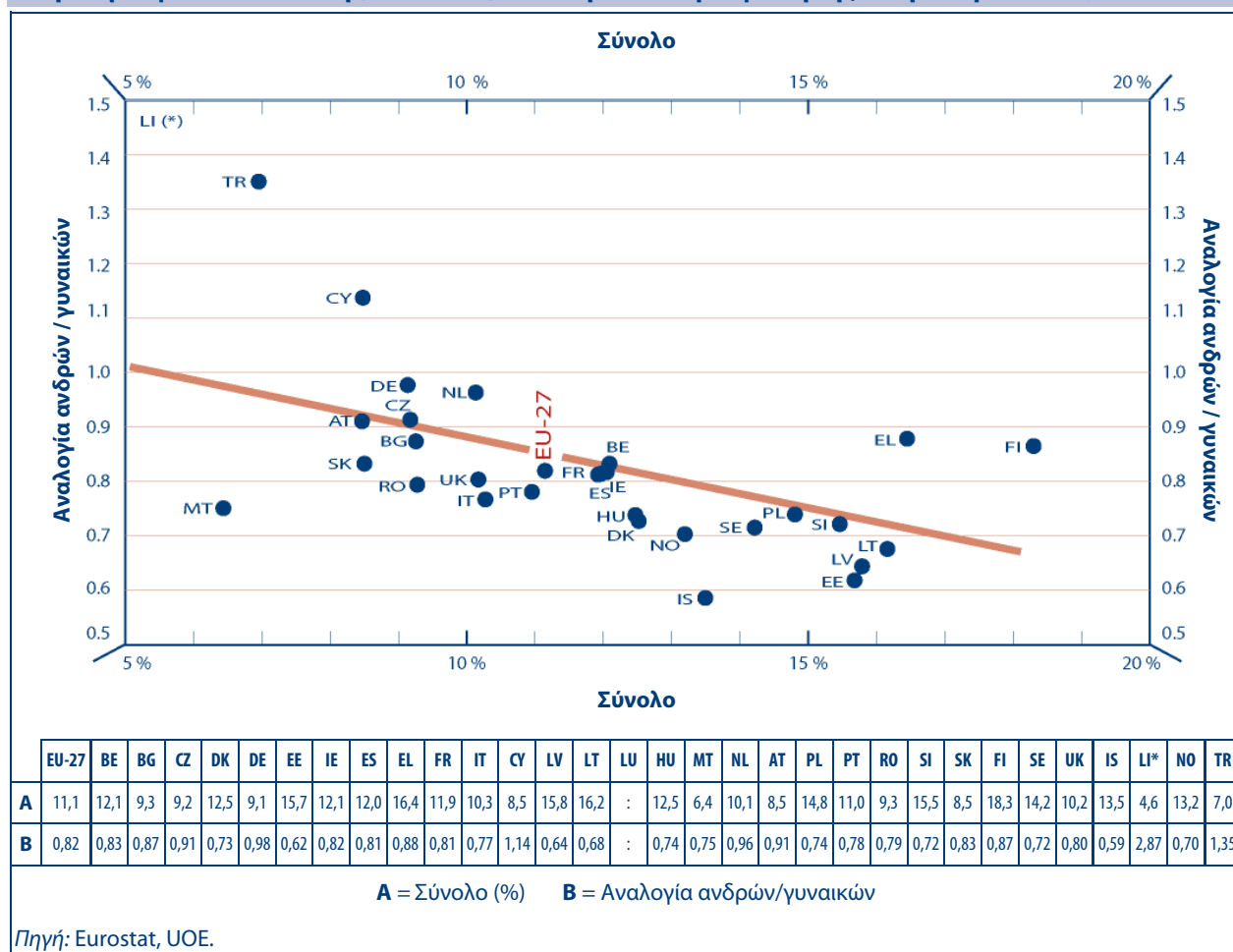
Οι φοιτητές «άγνωστης» ηλικίας δεν περιλαμβάνονται σε αυτά τα δεδομένα: αντιπροσωπεύουν το 0,07% των σπουδαστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 0,10% στη Γερμανία και το 0,47% στη Γαλλία. Περιλαμβάνονται όλοι οι φοιτητές (και πλήρους και μερικής φοίτησης). Τα δημογραφικά δεδομένα είναι της 1ης Ιανουαρίου 2004.

Γενικά, ο αριθμός των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ελαφρώς μεγαλύτερος από τον αριθμό των ανδρών. Ο αριθμός των γυναικών είναι σημαντικά μεγαλύτερος στις χώρες της Βαλτικής και τις Σκανδιναβίας. Αντίθετα, στην Κύπρο, το Λιχτενστάιν και στην Τουρκία ο αριθμός των αρρένων φοιτητών ηλικίας 18-39 ετών είναι αναλογικά μεγαλύτερος από τον αριθμό των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτές ακριβώς οι χώρες, με τα χαμηλότερα συνολικά ποσοστά συμμετοχής (ανδρών και γυναικών μαζί), παρουσιάζουν και τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών (Διάγραμμα B5).

ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΟΤΑΝ ΤΑ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΕΙΝΑΙ ΥΨΗΛΑ

Στην Ευρώπη, με βάση την τρέχουσα γενική τάση, εάν τα ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι υψηλά, τότε και τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών σε αυτήν τη βαθμίδα σπουδών είναι επίσης υψηλά. Με άλλα λόγια, εάν ο συνολικός αριθμός των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι χαμηλός, η αναλογία ανδρών – γυναικών τείνει να είναι υπέρ των ανδρών. Αυτό ακριβώς δείχνει το ακόλουθο διάγραμμα και η γραμμή παλινδρόμησης που έχει σχηματιστεί πάνω σε αυτό.

Διάγραμμα B5: Σχέση ανάμεσα στο ποσοστό συμμετοχής ατόμων ηλικίας 18-39 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) και στην αναλογία φοίτησης ανδρών/γυναικών, 2003/04

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα B5)

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Η γερμανόφωνη κοινότητα δεν απεικονίζεται στον αριθμό των φοιτητών, αλλά στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Για το λόγο αυτό, ο σχετικός δείκτης γι' αυτή τη χώρα μπορεί να παρουσιάζει ελαφρά υποεκτίμηση.

Γερμανία και Σλοβενία: Στα δεδομένα δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο σπουδών ISCED 6, και έτσι για τις χώρες αυτές ο δείκτης ενδέχεται να παρουσιάζει ελαφρά υποεκτίμηση.

Εσθονία, Ιρλανδία, Ιταλία και Πολωνία: Τα δεδομένα περιλαμβάνουν φοιτητές ηλικίας 40 ετών και άνω και στην περίπτωση αυτών των χωρών ο δείκτης μπορεί να παρουσιάζει ελαφρά υπereκτίμηση.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται σε αυτά τα στοιχεία. Εντούτοις, περιλαμβάνονται στον πληθυσμό αναφοράς και στην περίπτωση αυτών των χωρών ο δείκτης παρουσιάζει υποεκτίμηση.

Λουξεμβούργο: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα.

Επεξηγηματική σημείωση

Το διάγραμμα αυτό παρουσιάζει το ποσοστό συμμετοχής ανδρών/γυναικών ηλικίας 18-39 ετών (κατά τρόπο που κάθε τιμή υψηλότερη της μονάδας αντιπροσωπεύει χώρα στην οποία η αναλογία ανδρών/γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι υπέρ των ανδρών) σε σχέση με το συνολικό ποσοστό συμμετοχής (ανδρών και γυναικών συνυπολογιζομένων) για την ίδια ομάδα ηλικιών (Διάγραμμα B4). Η γραμμική τάση (γραμμή παλινδρόμησης) λαμβάνει υπόψη όλες τις χώρες και αντανakλά τη γενική τάση στις χώρες. Μια γραμμή παλινδρόμησης πτωτικής τροχιάς σημαίνει ότι, για το σύνολο των εξεταζόμενων χωρών, όσο αυξάνεται το συνολικό ποσοστό συμμετοχής, τόσο μειώνεται η αναλογία φοίτησης ανδρών προς γυναίκες. Η τροχιά της γραμμής παλινδρόμησης μπορεί να επηρεάζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από ορισμένες ακραίες τιμές (όπως στην περίπτωση του Λιχτενστάιν): στην προκειμένη όμως περίπτωση, ο έλεγχος επιβεβαίωσε ότι εάν δεν λαμβανόταν υπόψη το Λιχτενστάιν, αυτό δεν μετέβαλε ριζικά την πτωτική τροχιά της γραμμής.

Τρεις χώρες, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο και η Τουρκία, είναι ιδιαίτερα αντιπροσωπευτικές αυτής της τάσης. Τα ποσοστά συμμετοχής ατόμων ηλικίας 18-39 είναι σχετικά χαμηλά σε αυτές τις χώρες (Διάγραμμα B4) και ο αριθμός γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι μικρότερος από τον αριθμό των ανδρών. Πρέπει να επισημανθεί ότι στις δύο πρώτες από τις χώρες αυτές, οι περιορισμένες δυνατότητες της εκπαίδευσης σε αυτό το επίπεδο σπουδών οδηγούν τους φοιτητές να σπουδάζουν στο εξωτερικό, γεγονός που επηρεάζει το συνολικό ποσοστό συμμετοχής. Επίσης, το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών ενδέχεται να επηρεάζεται, εάν οι δυνατότητες εκπαίδευσης στη χώρα συνολικά περιορίζονται σε προγράμματα στα οποία κατά παράδοση οι άνδρες αποτελούν την πλειοψηφία (Διάγραμμα B7).

Πρέπει να επισημανθεί ότι η Μάλτα, η Ρουμανία και η Σλοβακία αποτελούν εξαίρεση σε αυτή τη γενική τάση. Αυτές οι τρεις χώρες τοποθετούνται σαφώς κάτω από τη γραμμή παλινδρόμησης. Στις χώρες αυτές, τα ποσοστά συμμετοχής των ανδρών δεν είναι μεγαλύτερα από αυτά των γυναικών, παρά το σχετικά χαμηλό συνολικό ποσοστό ατόμων ηλικίας 18-39 ετών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (κατώτερο του 10%).

ΧΑΜΗΛΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΗΓΜΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ISCED 6

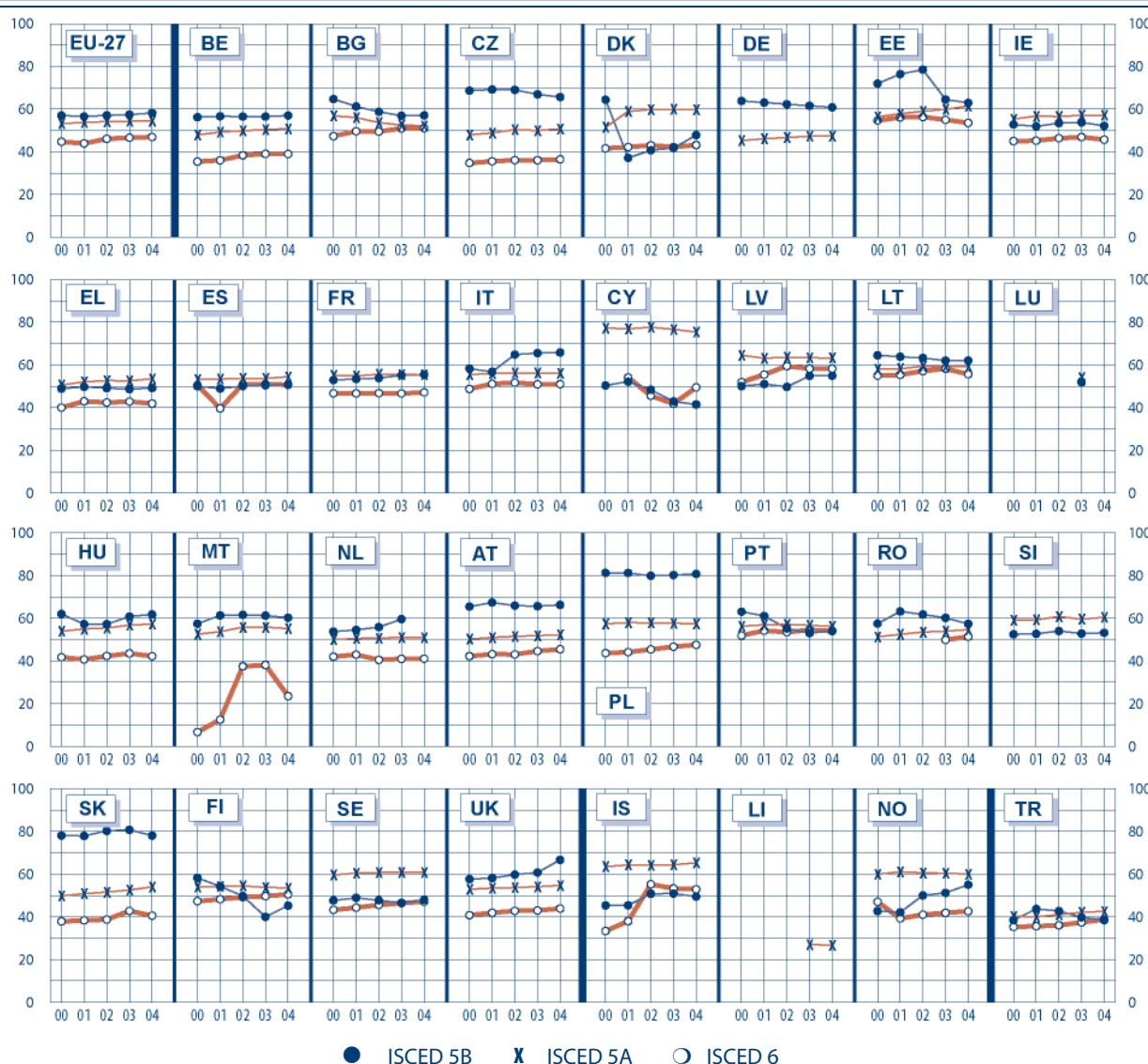
Ενώ και οι γυναίκες και οι άνδρες συνέβαλαν στη γενική αύξηση του αριθμού φοιτητών στην ΕΕ από το 2000 έως το 2004 (Διάγραμμα Β3), τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών παρουσίασαν ελαφρώς υψηλότερη αύξηση από αυτά των ανδρών. Το ποσοστό των γυναικών επί του συνολικού αριθμού των φοιτητών εξαρτάται πρωτίστως από τη βαθμίδα των προγραμμάτων σπουδών. Σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο, οι γυναίκες αποτελούσαν την πλειοψηφία στα προγράμματα ISCED 5 (περίπου 55%) κάθε έτος, ενώ η πλειοψηφία των φοιτητών στο επίπεδο ISCED 6 ήταν άνδρες (ποσοστό γυναικών περίπου 45%).

Σε επτά χώρες της ΕΕ (Βουλγαρία, Εσθονία, Ισπανία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία και Ρουμανία), οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία στα προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης όλων των επιπέδων, περιλαμβανομένου και του ISCED 6. Στην περίπτωση της Βουλγαρίας, τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών αυξήθηκαν πολύ πρόσφατα. Η μείωση της διαφοράς στα ποσοστά συμμετοχής ανδρών και γυναικών ήταν απότομη τα πρώτα έτη της εξεταζόμενης περιόδου.

Αντίθετα, η Τουρκία είναι η μόνη χώρα στην οποία τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών είναι χαμηλά σε όλα τα επίπεδα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5B, 5A και 6). Σε δύο άλλες χώρες, τη Γερμανία και το Λιχτενστάιν, οι άρρενες αποτελούν την πλειοψηφία στα προγράμματα σπουδών ISCED 5A. Η πλειοψηφία των γυναικών σε προγράμματα επαγγελματικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) είναι ιδιαίτερα υψηλή σε άλλες τέσσερις χώρες: στην Τσεχική Δημοκρατία, την Αυστρία, την Πολωνία και τη Σλοβακία, οι γυναίκες αντιπροσώπευαν ποσοστό άνω του 65% των φοιτητών την περίοδο 2001 έως 2004. Στις τέσσερις τελευταίες χώρες και τη Γερμανία, η διαφορά μεταξύ των προγραμμάτων σπουδών ISCED 5A και ISCED 5B είναι σχετικά έντονη. Τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών είναι πολύ υψηλά σε ειδικά προγράμματα επαγγελματικής κατεύθυνσης, σε αντίθεση με τα ποσοστά συμμετοχής τους σε προγράμματα θεωρητικών σπουδών (αν και στην Πολωνία οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία στο επίπεδο σπουδών ISCED 5A). Από το 2002 και μετά φαίνεται ότι αυτό το φαινόμενο επικράτησε και στην Ιταλία.

Οι αναγνώστες που ενδιαφέρονται για τις πλέον πρόσφατες τάσεις πρέπει να μελετήσουν το δείκτη ο οποίος δεν βασίζεται μόνο στο συνολικό αριθμό φοιτητών, αλλά αποκλειστικά στον αριθμό των νεοεισαγόμενων (Διάγραμμα Β6α στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>). Εντούτοις, ο δείκτης αυτός δεν παρουσιάζει κάποια σημαντική νέα τάση όσον αφορά τις μεταβολές των ποσοστών συμμετοχής.

Διάγραμμα Β6: Εξέλιξη του ποσοστού των γυναικών επί του συνολικού αριθμού φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5B, 5A και 6), 2000- 2004

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

ΕU-27: Τα στοιχεία βασίζονται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν λαμβάνονται υπόψη τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Η γερμανόφωνη κοινότητα δεν παρουσιάζεται στα στοιχεία για το 2004.

Δανία: Η μεταβολή που παρατηρήθηκε μεταξύ 2000 και 2001 οφείλεται σε πρόγραμμα νέας ταξινόμησης στο εσωτερικό του ISCED.

Κύπρος, Λουξεμβούργο και Λιχτενστάιν: Η πλειοψηφία φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζει στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνεται στο διάγραμμα.

Ρουμανία: Τα δεδομένα για το επίπεδο σπουδών ISCED 6 είναι διαθέσιμα μόνο από το 2003 και μετά. Το 2003, τα στοιχεία αυτά περιελάμβαναν εν μέρει και φοιτητές δεύτερου κύκλου σπουδών επιπέδου ISCED 5A.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο πίνακας δεδομένων βρίσκεται στη διεύθυνση: <http://www.eurydice.org>.

ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΙΝΑΙ ΣΧΕΔΟΝ ΤΑ ΙΔΙΑ ΣΤΙΣ

«ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ»

Στην ΕΕ συνολικά, οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία σε τρεις βασικούς τομείς σπουδών, συγκεκριμένα στον «παιδαγωγικό» κλάδο (75%), στον κλάδο «υγεία» (75%) και στις «ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες» (66%). Οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία του συνόλου των φοιτητών σε αυτούς τους τομείς σπουδών σε όλες τις χώρες, αλλά με διαφορετικά ποσοστά. Αυτό ωστόσο δεν ισχύει για τους τομείς «ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες» στους οποίους τα ποσοστά είτε είναι σχεδόν ίσα, όπως συμβαίνει στο Βέλγιο, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, τη Σλοβακία και την Τουρκία, ή παρατηρείται μεγάλη πλειοψηφία ανδρών (περίπου δύο τρίτα), όπως συμβαίνει στο Λιχτενστάιν. Εντούτοις, η παρατήρηση αυτή πρέπει να αξιολογηθεί, ιδίως στην περίπτωση των επιπέδων σπουδών ISCED 5B και 6 (Διάγραμμα B7a στο <http://www.eurydice.org>).

Αντίθετα, σε ορισμένους τομείς κυριαρχούν οι άνδρες. Στην ΕΕ, αυτό ισχύει για τις θετικές επιστήμες, τα μαθηματικά και την πληροφορική (σχεδόν τα δύο τρίτα του συνολικού αριθμού των φοιτητών είναι άντρες) και κατά κύριο λόγο στις σπουδές «δομικών έργων» (ποσοστό άνω των δύο τρίτων). Και σ' αυτή την περίπτωση, η πλειοψηφία των ανδρών είναι εμφανής σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση τον τομέα των «θετικών επιστημών». Στη Βουλγαρία, την Ιταλία και την Πορτογαλία, η κατανομή ανδρών – γυναικών είναι περίπου ισομερής στις «θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική», ενώ στη Ρουμανία το ποσοστό των γυναικών σε αυτόν τον τομέα είναι υψηλότερο από των ανδρών.

Στους τομείς των «υπηρεσιών» και «γεωργικών και κτηνιατρικών σπουδών» τα ποσοστά ανδρών και γυναικών είναι σχεδόν ίσα. Όμως, αυτό δεν αφορά όλες τις χώρες. Έτσι, σε ορισμένες χώρες, οι άνδρες φοιτητές υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών στον τομέα «υπηρεσίες» (Δανία και Τουρκία), ή και στους δύο τομείς (Κύπρος). Ισχυρή πλειοψηφία αποτελούν οι γυναίκες που σπουδάζουν στον τομέα «υπηρεσίες» στη Φινλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ισλανδία.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα B7)

ΕU-27: Δεν περιλαμβάνονται η Γαλλία και το Λουξεμβούργο.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

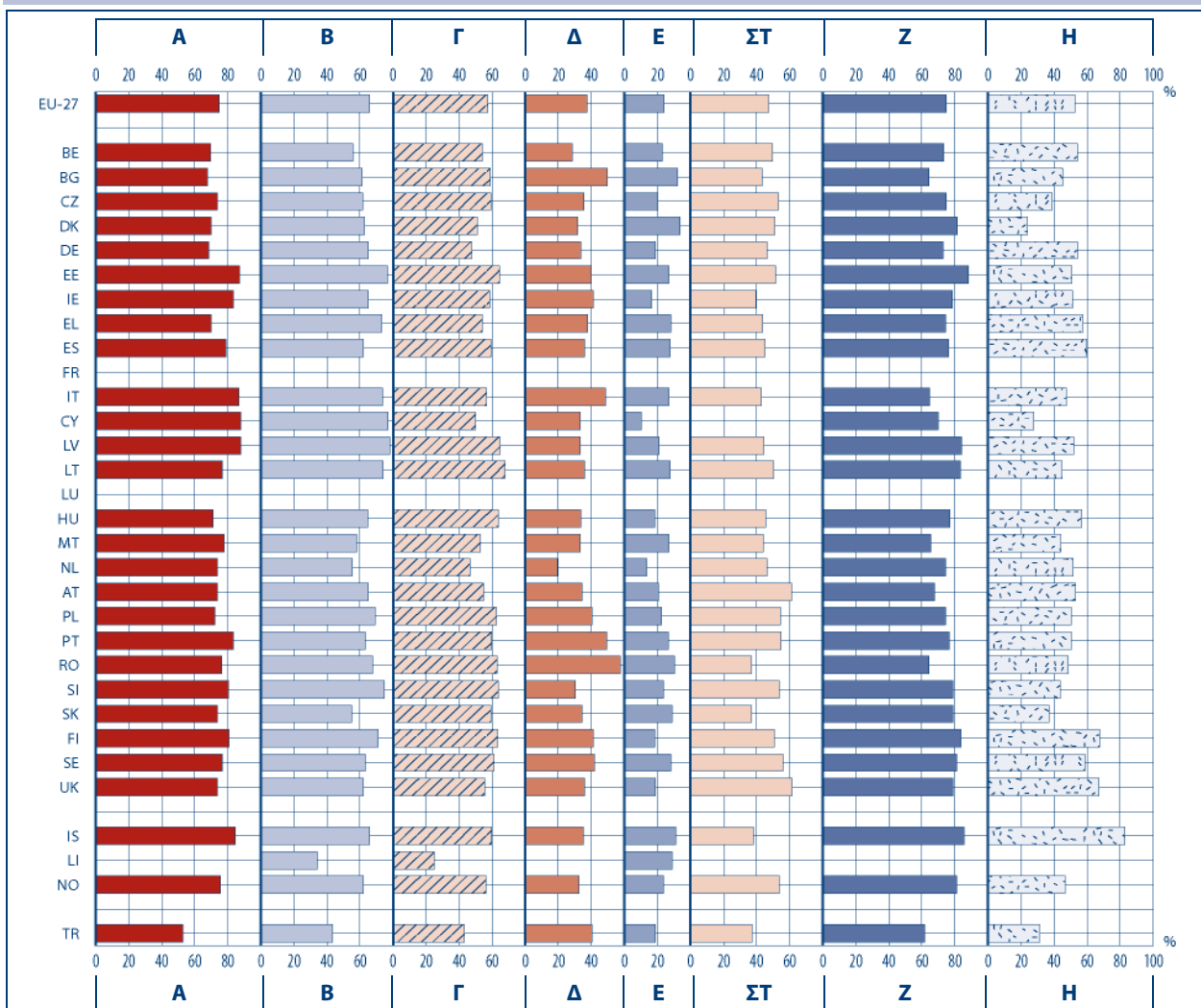
Γερμανία και Σλοβενία: Δεν περιλαμβάνονται οι σπουδές του επιπέδου ISCED 6.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης παρουσιάζει τον αριθμό των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα σπουδών ISCED 5 και 6 μαζί) οι οποίες είναι εγγεγραμμένες σε διαφορετικούς τομείς σπουδών, ως ποσοστό του συνόλου των φοιτητών του ίδιου τομέα. Ο αριθμός των φοιτητών σε «άγνωστους τομείς σπουδών» δεν περιλαμβάνονται στο διάγραμμα. Οι μεικτές τιμές παρουσιάζονται στο <http://www.eurydice.org>.

Διάγραμμα Β7: Ποσοστό γυναικών στους διάφορους τομείς σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ISCED 5-6, 2003/04

A Εκπαίδευση **B** Ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες **Γ** Κοινωνικές επιστήμες, επιχειρήσεις και δίκαιο **Δ** Επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική **E** Μηχανολογία και κατασκευές **ΣΤ** Γεωργία και κτηνιατρική **Ζ** Υγεία και πρόνοια **Η** Υπηρεσίες

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
A	75,0	69,8	67,6	73,8	70,1	68,6	87,1	83,3	70,0	78,8	:	86,8	88,0	88,0	76,6	:	71,1	78,0	73,9	73,9	72,1	83,6	76,5	80,3	73,6	80,7	76,7	73,8	84,6	-	75,6	52,9
B	65,9	55,9	61,5	61,7	62,9	65,2	76,5	65,0	73,2	61,9	:	73,5	77,1	78,2	74,0	:	64,7	57,8	55,4	65,2	69,2	63,2	67,7	74,7	54,9	71,1	63,2	62,2	65,7	34,1	62,1	43,6
Γ	57,3	53,9	58,8	59,1	51,1	47,7	64,5	58,4	54,0	59,2	:	56,6	50,0	64,8	67,9	:	63,9	53,1	46,7	54,9	62,7	59,8	62,8	63,8	59,1	63,3	61,1	55,5	59,5	24,8	56,3	43,2
Δ	37,5	28,5	49,6	35,4	31,8	33,8	39,9	41,2	37,9	35,9	:	48,7	33,2	33,5	36,0	:	33,7	33,3	19,6	34,6	40,3	49,2	57,5	30,3	34,4	41,3	41,9	36,1	35,2	-	32,7	40,3
E	24,0	22,8	32,2	20,3	33,6	18,9	26,9	16,7	28,1	27,7	:	27,1	10,1	20,9	27,8	:	18,6	26,9	13,5	20,6	22,5	26,7	30,2	23,7	28,7	18,5	28,2	18,9	31,1	28,9	23,8	18,9
ΣΤ	47,5	49,8	43,4	53,2	51,1	46,3	51,6	39,6	43,6	45,3	:	43,1	-	44,5	50,3	:	45,4	44,0	46,4	61,2	54,4	54,7	36,8	53,7	37,1	50,6	56,1	61,6	38,2	-	53,9	37,2
Ζ	74,6	73,1	64,5	74,9	81,3	73,0	88,3	78,6	74,5	76,2	:	64,8	70,0	84,2	83,2	:	77,1	65,3	74,5	67,6	74,5	76,6	64,5	78,7	78,7	83,9	81,2	78,9	85,4	-	81,0	61,6
Η	52,6	54,2	45,1	38,8	23,8	54,3	50,8	51,1	57,6	59,9	:	47,3	27,6	52,0	44,8	:	56,8	44,0	51,4	52,9	50,6	50,5	48,7	43,6	37,1	67,6	58,5	67,4	83,0	-	46,6	31,4

Πηγή: Eurostat, UOE.

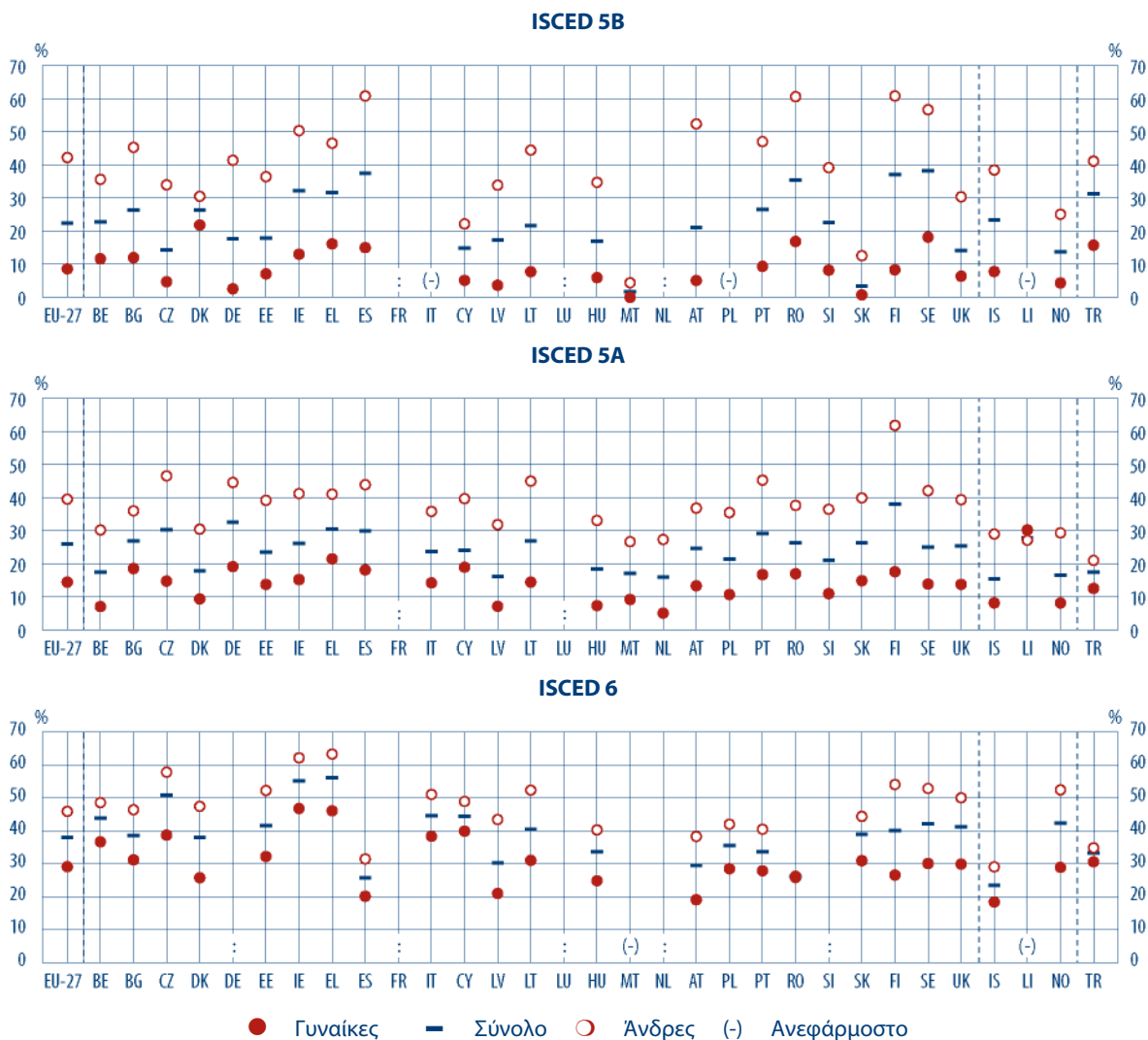
ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΠΡΟΤΙΘΕΤΑΙ ΝΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ ΣΤΙΣ ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Στο σύνολο της ΕΕ, ο αριθμός φοιτητών που προτίθενται να ακολουθήσουν σταδιοδρομία στις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις ανάλογα με την εξεταζόμενη βαθμίδα σπουδών ISCED. Πράγματι, οι φοιτητές αυτοί αποτελούν περίπου το ένα τέταρτο των φοιτητών των επιπέδων σπουδών ISCED 5B (22%) και ISCED 5A (26%), ενώ στο επίπεδο ISCED 6 οι φοιτητές που προορίζονται γι' αυτή τη σταδιοδρομία υπερβαίνουν το ένα τρίτο (39%) του συνόλου των φοιτητών αυτού του επιπέδου σπουδών.

Τα ποσοστά αυτά είναι υψηλότερα στην Τσεχική Δημοκρατία, την Ιρλανδία και την Ελλάδα. Σε αυτές τις τρεις χώρες, περισσότεροι από τους μισούς φοιτητές διδακτορικών σπουδών ειδικεύονται στα μαθηματικά, τις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία. Ακόμη και το χαμηλότερο ποσοστό που παρατηρείται στην Ισλανδία εξακολουθεί να είναι παρόλα αυτά πολύ υψηλό. Σχεδόν ένας στους τέσσερις φοιτητές επιπέδου σπουδών ISCED 6 σπουδάζει σε αυτούς τους τομείς θετικών επιστημών και σπουδών μηχανικού. Εντούτοις, τα ποσοστά αυτών των τομέων στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B είναι χαμηλότερα. Τα ποσοστά στην Ισπανία, τη Ρουμανία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία είναι τα ανώτατα (ποσοστό άνω του ενός τρίτου των φοιτητών του επιπέδου ISCED 5B είναι εγγεγραμμένοι σε αυτούς τους δύο τομείς), ενώ στη Μάλτα και τη Σλοβακία η αναλογία είναι μικρότερη από ένα στους πέντε.

Σε όλες τις χώρες, οι άνδρες φοιτητές υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών σε αυτές τις σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με εξαίρεση το Λιχτενστάιν, όπου ο αριθμός των γυναικών είναι ελαφρώς μεγαλύτερος. Τα ποσοστά των ανδρών είναι μεγαλύτερα ιδίως στο επίπεδο σπουδών ISCED 6: σχεδόν το ήμισυ (45%) του συνόλου των αρρένων φοιτητών διδακτορικών σπουδών προτίθενται να ακολουθήσουν σταδιοδρομία στις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία. Οι γυναίκες φαίνεται ότι προσελκύονται λιγότερο από αυτά τα επαγγέλματα: το ποσοστό των γυναικών που ακολουθούν τα αντίστοιχα προγράμματα σπουδών των επιπέδων ISCED 5A ή 5B είναι κατώτερα του 15%. Όμως, σχεδόν μία στις τρεις γυναίκες που φοιτούν στο επίπεδο σπουδών ISCED 6 ακολουθεί αυτούς τους δύο τομείς. Η αριθμητική υπεροχή των ανδρών είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή στη Φινλανδία. Ποσοστό άνω του 60% των ανδρών προτίθενται να ακολουθήσουν σταδιοδρομία στις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία, ενώ αντίθετα, το ποσοστό των γυναικών είναι κατώτερο του 20%. Παρόλα αυτά, σ' αυτή τη χώρα, όπως και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η διαφορά αυτή είναι μεγαλύτερη στο επίπεδο σπουδών 5B, αλλά μειώνεται εντονότατα στο επίπεδο σπουδών ISCED 6, στο οποίο ποσοστό άνω του 25% των γυναικών φοιτούν σε αυτούς τους τομείς (έναντι ποσοστού ανδρών φοιτητών διδακτορικών σπουδών που υπερβαίνει το 50%). Από την άλλη, στην Κύπρο, τη Ρουμανία και την Τουρκία, η εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών φοιτητών διδακτορικών σπουδών σε αυτούς τους τομείς είναι σχεδόν ισομερής.

Διάγραμμα B8: Ποσοστό φοιτητών (επιπέδων σπουδών ISCED 5B, 5A και 6) στους τομείς των «θετικών επιστημών, μαθηματικών και πληροφορικής» και «σπουδών μηχανικών, παραγωγής-μεταποίησης και δομικών έργων», ανά φύλο, 2003/04

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

ΕΥ-27: Δεν περιλαμβάνονται η Γαλλία και το Λουξεμβούργο.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Κύπρος και **Λιχτενστάιν:** Οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται σε αυτά τα στοιχεία

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης παρουσιάζει τους αριθμούς φοιτητών στους τομείς «θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική» και «σπουδές μηχανικών, παραγωγής και δομικών έργων» (EF 400 και EF 500 στην ταξινόμηση των τομέων εκπαίδευσης και κατάρτισης) στα επίπεδα σπουδών ISCED 5B, 5A και 6, ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των φοιτητών (δηλαδή συνυπολογιζομένων ανδρών και γυναικών) σε αυτά τα διαφορετικά επίπεδα σπουδών (με εξαίρεση τον αριθμό των φοιτητών σε «άγνωστους τομείς σπουδών»).

Ο πίνακας των δεδομένων περιέχεται στα παραρτήματα στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>.

Η ΑΝΩΤΑΤΗ ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 20 ΕΩΣ 24 ΕΤΩΝ. ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Συνολικά στην EU-27, το ανώτερο ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αφορά τις ηλικίες από 20 έως 24 ετών με ανώτατη τιμή σχεδόν ενός τρίτου στην ηλικία των είκοσι ετών, ανεξαρτήτως φύλου. Ενώ τα ποσοστά συμμετοχής μειώνονται με ταχύ ρυθμό όσο αυξάνεται η ηλικία, το ποσοστό των ευρωπαίων ηλικίας 26 ετών που εξακολουθούν να φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υπερβαίνει το 10%. Ακόμη, υπάρχουν σχεδόν 800.000 φοιτητές ηλικίας άνω των 40 ετών (βλ. μεικτά στοιχεία στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>). Η συγκριτική παρουσίαση αυτών των δεδομένων επιβεβαιώνει το ευρύ φάσμα ηλικιών των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: Το 15% των φοιτητών με τη μεγαλύτερη ηλικία είναι ηλικίας άνω των 30 ετών (Διάγραμμα B9a στο <http://www.eurydice.org>).

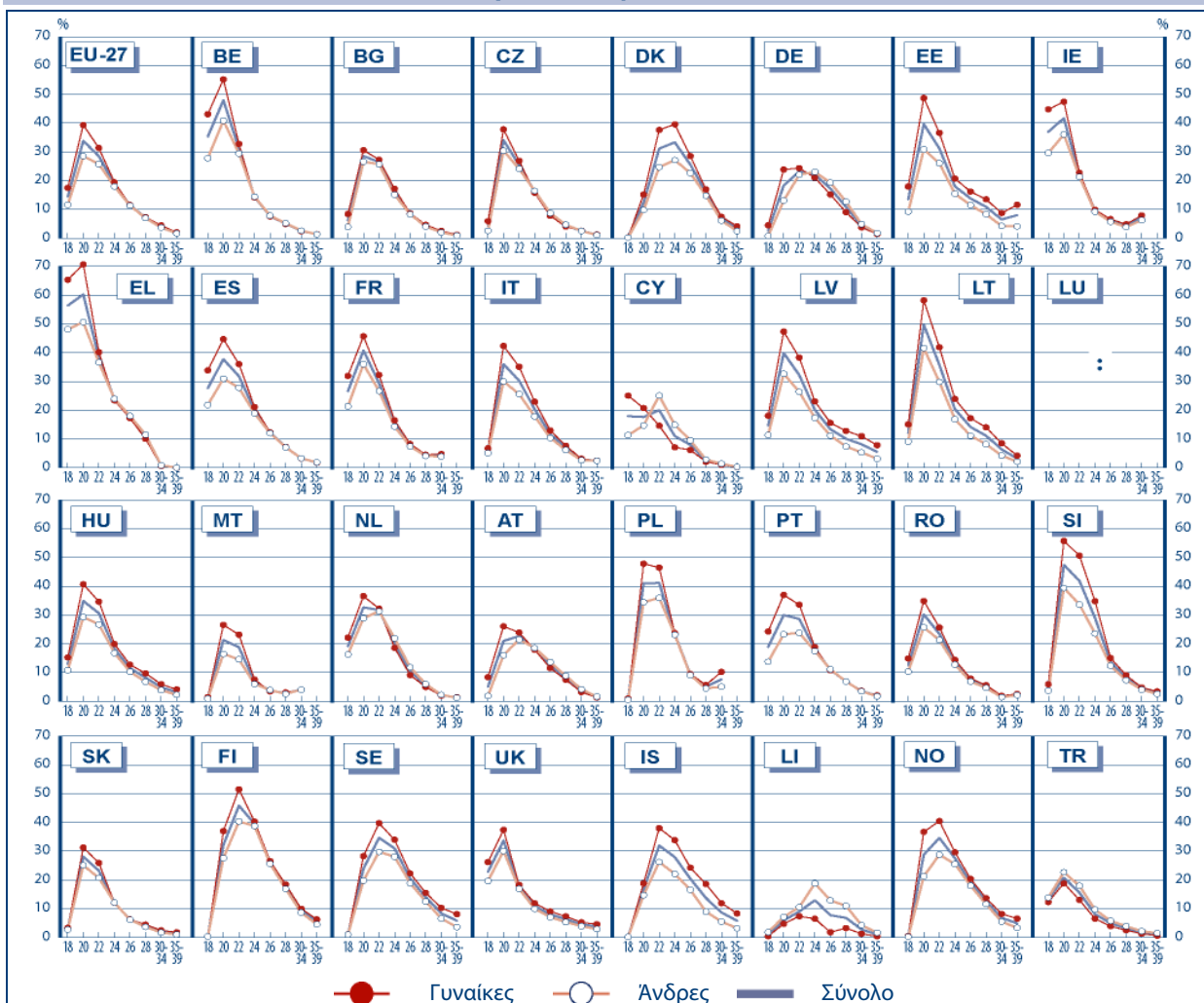
Αυτές οι συνολικές τιμές κρύβουν σημαντικές διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών, τόσο σε όρους ηλικίας του ανώτατου ποσοστού συμμετοχής όσο και εξέλιξης αυτού του ποσοστού σε συνάρτηση με την ηλικία. Αυτό το ανώτατο ποσοστό επιτυγχάνεται μόνο στην ηλικία των 22 ετών στη Φινλανδία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία και των 24 ετών στη Δανία και το Λιχτενστάιν. Ανώτατο ποσοστό συμμετοχής καταγράφεται επίσης στην ηλικία των 22 ετών στην περίπτωση των αρρένων φοιτητών οι οποίοι εισάγονται μαζικά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ηλικία ενός ή δύο ετών μεγαλύτερη από αυτή των φοιτητριών (Γερμανία, Κύπρος, Αυστρία και Πολωνία). Αυτό παρατηρείται σε μικρότερο βαθμό στις Κάτω Χώρες και την Πορτογαλία.

Σε έξι χώρες το ποσοστό συμμετοχής είναι χαμηλότερο από το μέσο όρο της EU-27, ανεξάρτητα από ομάδα ηλικιών: οι χώρες αυτές είναι η Βουλγαρία, η Μάλτα, η Ρουμανία, η Σλοβακία, το Λιχτενστάιν και η Τουρκία. Οι μεταβολές των ποσοστών συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε συνάρτηση με την ηλικία διαφέρουν και από χώρα σε χώρα. Πράγματι, ορισμένες χώρες παρουσιάζουν ταχεία μείωση των ποσοστών συμμετοχής όσο αυξάνεται η ηλικία. Αυτό ισχύει στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου παρατηρείται μείωση κατά ποσοστό άνω των δύο τρίτων τέσσερα μόλις έτη μετά την ανώτατη τιμή του ποσοστού συμμετοχής. Αντίθετα, σε άλλες χώρες, το ηλικιακό μείγμα του φοιτητικού πληθυσμού είναι πολύ μεγαλύτερο. Όντως, σε ορισμένες από τις χώρες αυτές, τα ποσοστά συμμετοχής εξακολουθούν να είναι υψηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο σε πολύ μεγάλες ηλικίες φοιτητών, όπως 30-34 ετών (Εσθονία) και 35-39 ετών (στη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Σλοβενία και στις πέντε σκανδιναβικές χώρες). Ως προς αυτό, η Ελλάδα παρουσιάζει μια ασυνήθιστη τάση από την άποψη ότι, παρά τη μεγάλη μείωση του ποσοστού όσο αυξάνεται η ηλικία (ποσοστό συμμετοχής 61% στις ηλικίες μεταξύ 20 και 24 ετών), τα ποσοστά συμμετοχής εξακολουθούν να είναι παρόλα αυτά υψηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο μέχρι την ηλικία των 28 ετών.

Όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ των φύλων, τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι γενικά υψηλότερα από αυτά των ανδρών, με εξαίρεση το Λιχτενστάιν και την Τουρκία, όπου οι άνδρες υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών, ανεξάρτητα από ομάδα ηλικιών. Η αριθμητική υπεροχή των γυναικών είναι πολύ μεγάλη σε επτά χώρες: στη Δανία, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, τη Σλοβενία και την Ισλανδία. Σε ορισμένες χώρες, ωστόσο (Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Κύπρος και Κάτω Χώρες), αυτή η πλειοψηφία των γυναικών μετατρέπεται σε πλειοψηφία των ανδρών από την ηλικία των 24 ετών και μετά. Εκτός από ορισμένες ειδικές περιπτώσεις (όπως η στρατιωτική θητεία στην Κύπρο, που αναβάλλει την εγγραφή των αρρένων φοιτητών κατά δύο έτη), αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι μεγαλύτερος αριθμός ανδρών εγγράφονται σε προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μεγάλης διάρκειας καθώς και σε προγράμματα προηγμένης έρευνας στο επίπεδο σπουδών ISCED 6 (Διάγραμμα B6).

Υπάρχουν, ωστόσο, όρια όσον αφορά το βαθμό κατά τον οποίο η σύγκριση των ποσοστών συμμετοχής ανά κατηγορία ηλικιών σε διεθνές επίπεδο αντανάκλα τις διαφορές στα ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πράγματι, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ορισμένα στοιχεία που αφορούν ειδικά συγκεκριμένες χώρες (ιδίως η θεωρητική ηλικία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση). Ένας γενικός δείκτης (ο οποίος καλύπτει όλες τις ηλικίες μαζί από 18 έως 39 ετών) μας επιτρέπει να έχουμε μια πιο αξιόπιστη εικόνα των διαφορών στα συνολικά ποσοστά συμμετοχής σε τριτοβάθμια εκπαίδευση σε διεθνές επίπεδο (Διάγραμμα B4).

Διάγραμμα Β9: Ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα ISCED 5-6) ανά ηλικία και φύλο, 2003/04

Πηγή: Eurostat, UOE.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Η γερμανόφωνη κοινότητα δεν απεικονίζεται στον αριθμό των φοιτητών, αλλά στα στοιχεία για τον πληθυσμό. Για το λόγο αυτό, ο σχετικός δείκτης γι' αυτή τη χώρα μπορεί να παρουσιάζει ελαφρά υποεκτίμηση.

Γερμανία και Σλοβενία: Στα δεδομένα δεν περιλαμβάνεται το επίπεδο σπουδών ISCED 6, και έτσι για τις χώρες αυτές ο δείκτης ενδέχεται να παρουσιάζει ελαφρά υποεκτίμηση.

Εσθονία, Ιρλανδία, Ιταλία και Πολωνία: Τα δεδομένα περιλαμβάνουν φοιτητές ηλικίας 40 ετών και άνω και στην περίπτωση αυτών των χωρών ο δείκτης μπορεί να παρουσιάζει ελαφρά υπereκτίμηση.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται σε αυτά τα στοιχεία. Εντούτοις, περιλαμβάνονται στον πληθυσμό αναφοράς και στην περίπτωση αυτών των χωρών ο δείκτης παρουσιάζει υποεκτίμηση.

Επεξηγηματική σημείωση

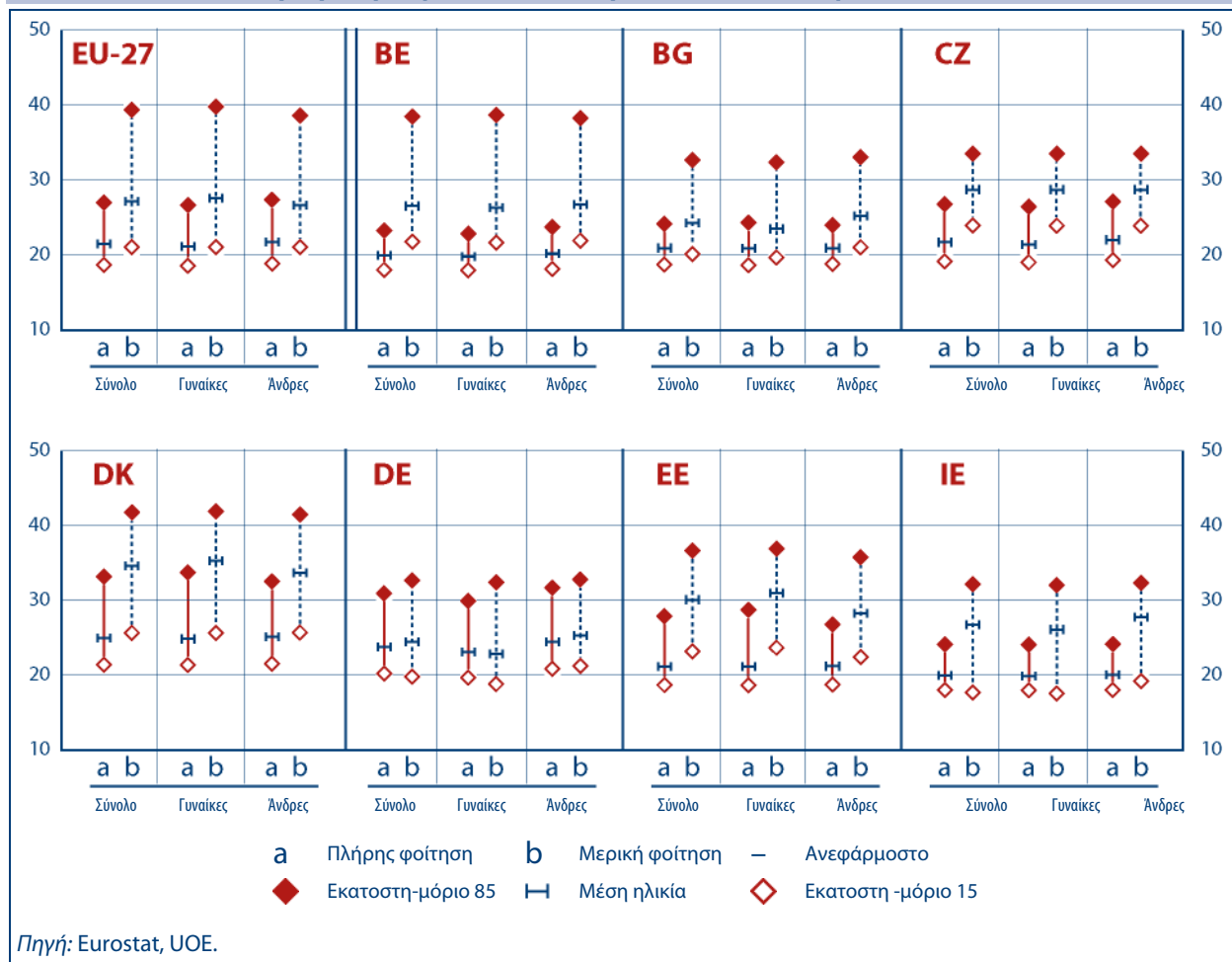
Οι αριθμοί θηλέων και αρρένων φοιτητών ειδικών ομάδων ηλικιών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έχουν διαιρεθεί με το συνολικό πληθυσμό του αντίστοιχου φύλου και ομάδας ηλικιών. Οι φοιτητές «αγνώστου» ηλικίας δεν έχουν περιληφθεί στους υπολογισμούς. Αντιπροσωπεύουν το 0,07% των φοιτητών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 0,10% στη Γερμανία και το 0,47% στη Γαλλία. Περιλαμβάνονται όλοι οι φοιτητές (πλήρους και μερικής φοίτησης). Τα δημογραφικά στοιχεία είναι της 1ης Ιανουαρίου 2004.

Ο πίνακας δεδομένων διατίθεται στο παράρτημα στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>.

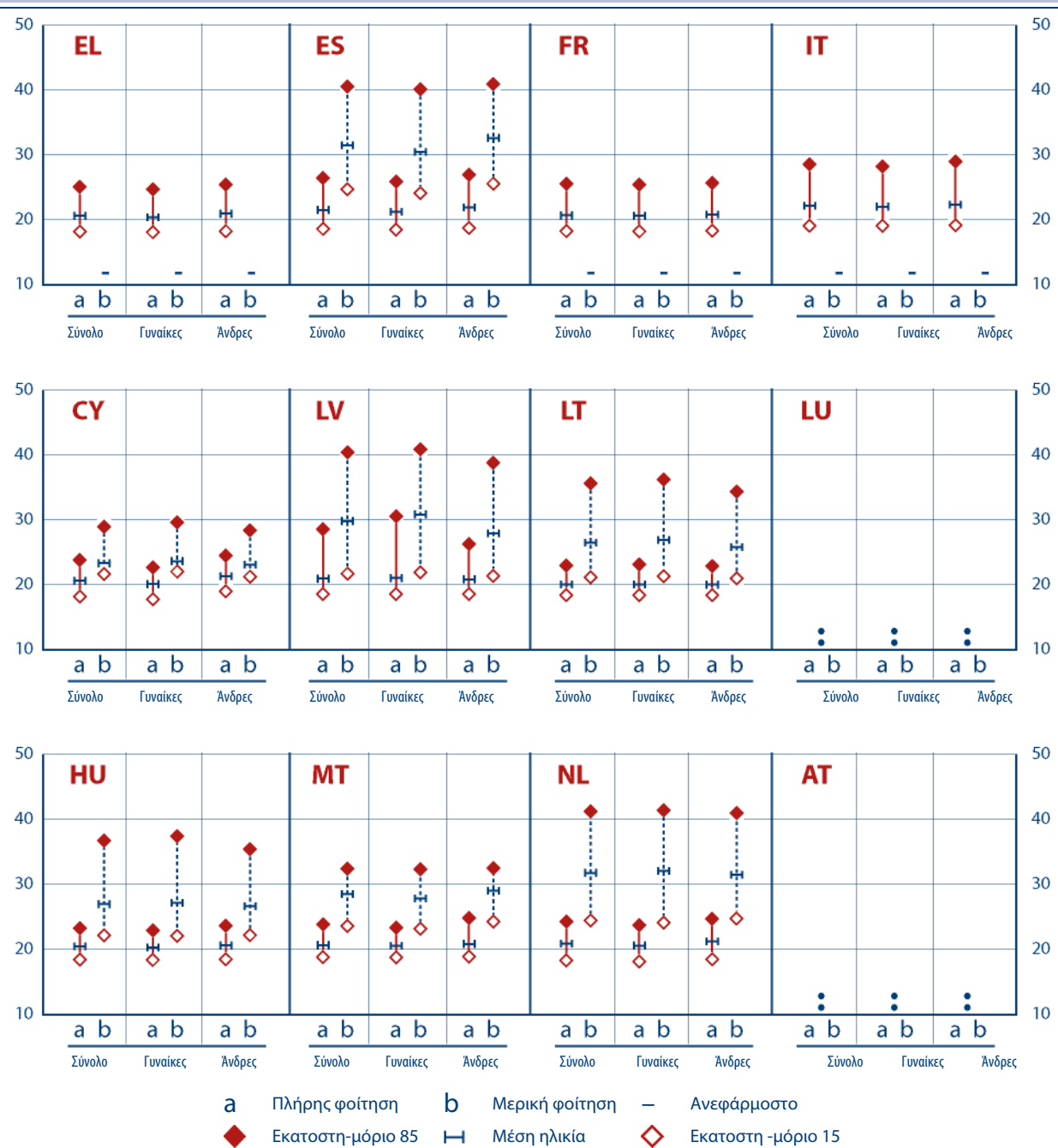
ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΜΕΡΙΚΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ, ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Οι ευρωπαίοι φοιτητές που παρακολουθούν σπουδές μερικής φοίτησης είναι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στις χώρες της EU-27 για τις οποίες είναι διαθέσιμα τα σχετικά δεδομένα, η μέση ηλικία των φοιτητών μερικής φοίτησης είναι μεγαλύτερη από αυτή των σπουδαστών πλήρους φοίτησης κατά έξι έτη περίπου. Η διαφορά ανάμεσα στο 15% των νεότερων σε ηλικία φοιτητών και στις δύο κατηγορίες είναι μικρή και δεν υπερβαίνει τα δυόμισι έτη. Αντίθετα, όλοι σχεδόν οι φοιτητές στο τμήμα του 15% των φοιτητών με τη μεγαλύτερη ηλικία είναι ηλικίας άνω των 39 ετών, στοιχείο που αυξάνει τη διαφορά από τους μεγαλύτερους σε ηλικία φοιτητές πλήρους φοίτησης σε 12 έτη.

Διάγραμμα Β10: Κατανομή σπουδαστών ανά ηλικία (πλήρης φοίτηση έναντι μερικής φοίτησης) στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), ανά φύλο, 2003/04

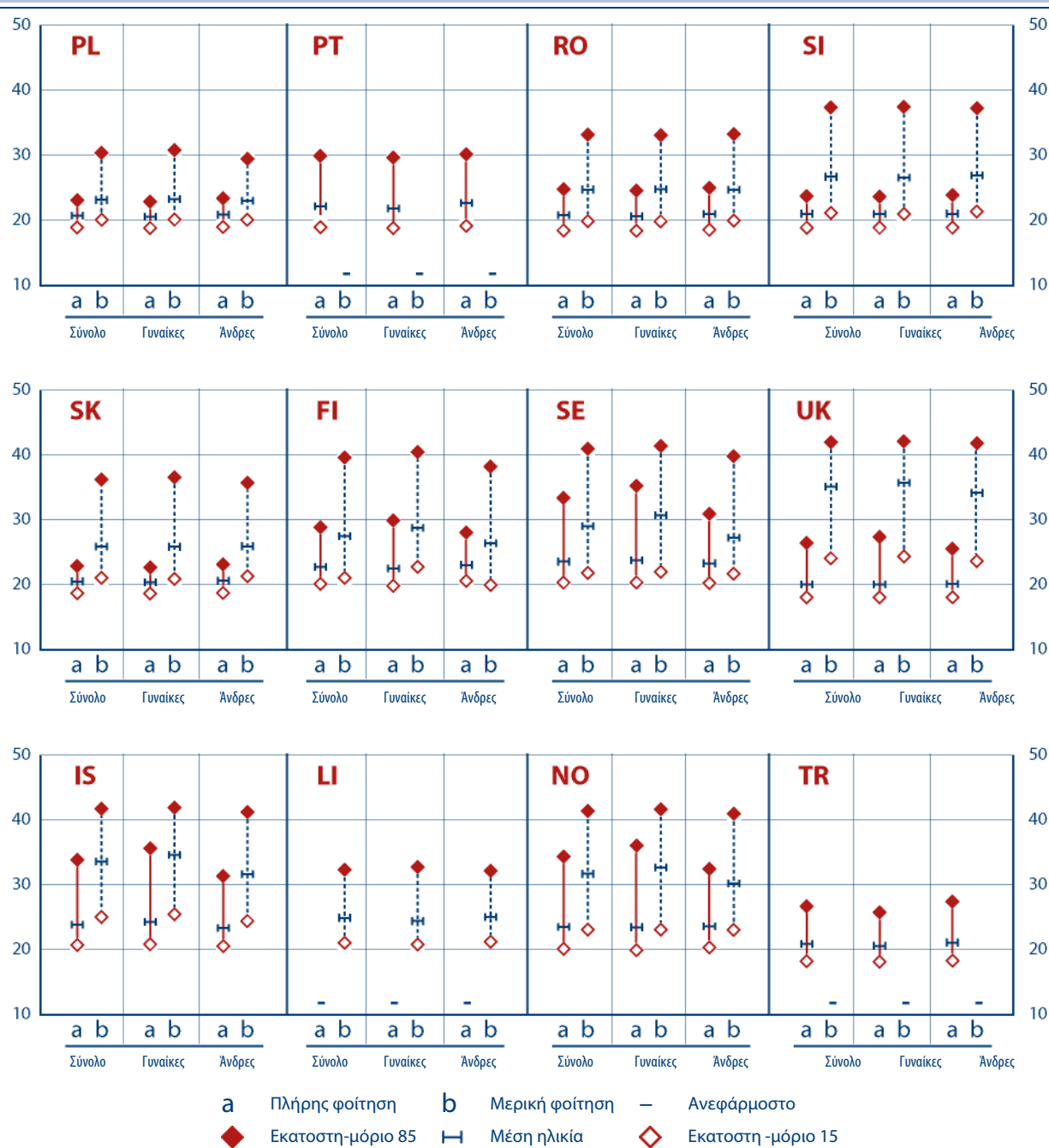

Διάγραμμα Β10 (συνέχεια): Κατανομή σπουδαστών ανά ηλικία (πλήρης φοίτησης έναντι μερικής φοίτησης) στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), ανά φύλο 2003/04

Πηγή: Eurostat, UOE.

Διάγραμμα Β10 (συνέχεια): Κατανομή σπουδαστών ανά ηλικία (πλήρης φοίτησης έναντι μερικής φοίτησης) στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), ανά φύλο 2003/04

Πηγή: Eurostat, ΥΟΕ.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Οι εκτιμήσεις βασίζονται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Γερμανία και Σλοβενία: Τα στοιχεία δεν περιλαμβάνουν το επίπεδο σπουδών ISCED 6.

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Η πλειοψηφία των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν περιλαμβάνονται σε αυτά τα στοιχεία.

Επεξηγηματική σημείωση (Διάγραμμα B10)

Η μέση ηλικία είναι η ηλικία η οποία χωρίζει τον φοιτητικό πληθυσμό σε δύο ισομεγέθεις (κατά προσέγγιση) ομάδες, με αποτέλεσμα οι μισοί φοιτητές να είναι νεότεροι ή αυτής της ηλικίας, ενώ οι άλλοι μισοί να είναι μεγαλύτεροι. Η ηλικία που αντιστοιχεί στο εκατοστημόριο 15 χωρίζει τους φοιτητές σε δύο ομάδες κατά τρόπο που το 15οις εκατό των φοιτητών να είναι νεότεροι από αυτή την ηλικία και το 85 τοις εκατό να είναι μεγαλύτεροι. Η ηλικία που αντιστοιχεί στο εκατοστημόριο 85 χωρίζει τους φοιτητές σε δύο κατηγορίες κατά τρόπο ώστε το 85% τοις εκατό φοιτητών να είναι νεότεροι από αυτή την ηλικία και το 15 τοις εκατό να είναι μεγαλύτεροι. Ο δείκτης αυτός δεν λαμβάνει υπόψη τον αριθμό φοιτητών «αγνώστου ηλικίας».

Τα ακαθάριστα δεδομένα παρουσιάζονται στα παραρτήματα <http://www.eurydice.org>.

Αυτή η ηλικιακή διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών φοιτητών είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή στην Ισπανία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο, στις οποίες οι μισοί φοιτητές μερικής φοίτησης είναι τουλάχιστον κατά 10 έτη μεγαλύτεροι από τους μισούς συναδέλφους τους πλήρους φοίτησης. Σε αυτές τις χώρες, οι φοιτητές μερικής φοίτησης εγγράφονται σε σχετικά μεγαλύτερη ηλικία (τα μέλη της ομάδας του 15% με τις νεότερες ηλικίες είναι κατά έξι έτη μεγαλύτερα από τα μέλη της αντίστοιχης ομάδας των νεότερων φοιτητών πλήρους φοίτησης), ενώ οι φοιτητές προγραμμάτων σπουδών μερικής φοίτησης είναι οι μεγαλύτερη σε ηλικία (τα μέλη της ομάδας του 15% των φοιτητών μερικής φοίτησης με τις μεγαλύτερες ηλικίες έχουν φθάσει την ηλικία των 40 ετών και είναι τουλάχιστον κατά 14 έτη μεγαλύτεροι από τους μεγαλύτερους σε ηλικία φοιτητές πλήρους φοίτησης). Και στις σκανδιναβικές χώρες και τη Λετονία, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία φοιτητές αποτελούν υψηλό ποσοστό των φοιτητών μερικής φοίτησης, στην οποία το 15% των μεγαλύτερων σε ηλικία φοιτητών είναι ηλικίας επίσης άνω των 40 ετών.

Εντούτοις, σε επτά χώρες (Βουλγαρία, Γερμανία, Ιρλανδία, Πολωνία, Ρουμανία, Φινλανδία και Σουηδία) οι φοιτητές επιλέγουν σπουδές μερικής φοίτησης σε σχετικά μικρότερη ηλικία: δεν υπάρχει μεγαλύτερη διαφορά ηλικίας πέρα των δύο ετών ανάμεσα στους νεότερους φοιτητές και των δύο κατηγοριών σπουδών. Στη Γερμανία και την Ιρλανδία, οι νεότεροι φοιτητές μερικής φοίτησης είναι ακόμη νεότεροι από τους συναδέλφους τους πλήρους φοίτησης. Εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί ότι, στην Ιρλανδία, έχουν περιληφθεί στα αριθμητικά στοιχεία και οι πολύ νέοι σε ηλικία φοιτητές μουσικών σπουδών μερικής φοίτησης (οι οποίοι παρακολουθούν σπουδές πλήρους φοίτησης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση).

Αντιθέτως, στις επτά προαναφερθείσες χώρες, το 15% των μεγαλύτερων σε ηλικία σπουδαστών μερικής φοίτησης είναι τουλάχιστον κατά επτά έτη μεγαλύτεροι από τους μεγαλύτερους σε ηλικία φοιτητές πλήρους φοίτησης, με εξαίρεση τη Γερμανία, όπου η κατανομή ηλικιών είναι σχεδόν η ίδια και στις δύο κατηγορίες φοιτητών. Είναι η μόνη χώρα στην οποία η μέση ηλικία των φοιτητών μερικής φοίτησης είναι παρόμοια με την ηλικία των φοιτητών πλήρους φοίτησης (αλλά δεν έχουν περιληφθεί τα δεδομένα για το επίπεδο σπουδών ISCED 6).

Η μέση ηλικία των φοιτητριών στην Ευρώπη συνολικά είναι η ίδια με τη μέση ηλικία των ανδρών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πλήρους φοίτησης (εκτός από τη Γερμανία και την Κύπρο, όπου η μεγαλύτερη μέση ηλικία των ανδρών μπορεί να αποδοθεί εν μέρει στην παροχή κοινωνικών ή στρατιωτικών υπηρεσιών). Εντούτοις, οι φοιτήτριες μερικής φοίτησης είναι ελαφρώς μεγαλύτερες σε ηλικία. Συνολικά λοιπόν (σε όρους μέσης ηλικίας), οι άνδρες αρχίζουν να μειώνουν τη διάρκεια των σπουδών τους (ή επιλέγουν σπουδές μερικής φοίτησης) νωρίτερα από τις γυναίκες. Αυτό ισχύει κυρίως στις σκανδιναβικές χώρες και στην Εσθονία και τη Λετονία, όπου η μεγαλύτερη μέση ηλικία των φοιτητριών μερικής φοίτησης σε σύγκριση με των φοιτητριών πλήρους φοίτησης είναι πολύ μεγαλύτερη από την αντίστοιχη διαφορά μεταξύ των ανδρών. Αυτό ισχύει σε μικρότερο βαθμό στην Κύπρο και το Ηνωμένο Βασίλειο. Μόνο σε τρεις χώρες οι γυναίκες εγγράφονται νωρίτερα από τους άνδρες σε προγράμματα σπουδών μερικής φοίτησης (Βουλγαρία, Ιρλανδία και Ισπανία).

Οι διαφορές αυτές μεταξύ των χωρών μπορούν να αποδοθούν σε διάφορους παράγοντες, όπως το εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα και η δομή του (ηλικίες εισαγωγής και θεωρητική διάρκεια των διαφόρων προγραμμάτων σπουδών)⁽²⁾, αλλά και σε πολιτικές που ενθαρρύνουν τη συνέχιση της εκπαίδευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

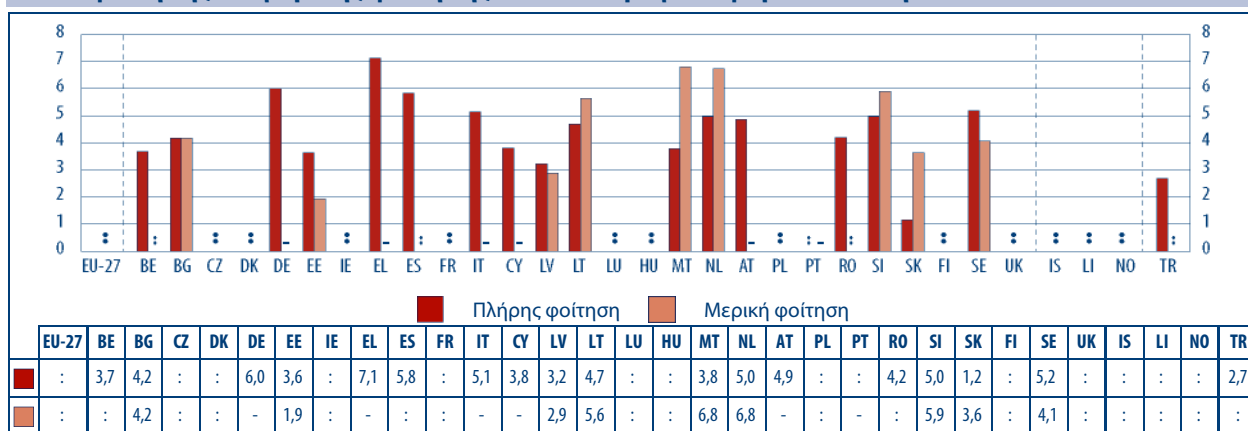
(2) Για περισσότερες πληροφορίες βλ. έκδοση Ευρυδική Δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη - 2006/07: Εθνικές τάσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνιας.

Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΣΥΝΗΘΩΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΜΕΡΙΚΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

Για να υπολογιστεί η μέση διάρκεια σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για τα προγράμματα του επιπέδου ISCED 5A χρησιμοποιήθηκε μια μέθοδος υπολογισμού κατά προσέγγιση (βλ. επεξηγηματικό σημείωμα). Όπως και η θεωρητική διάρκεια σπουδών αυτής της βαθμίδας, η μέση διάρκεια σπουδών παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις από χώρα σε χώρα. Στις 18 χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα, η μέση διάρκεια σπουδών πλήρους φοίτησης προσεγγίζει τα έξι έτη στη Γερμανία και την Ισπανία και τα επτά έτη στην Ελλάδα. Περιορίζεται σε τρία περίπου έτη στη Λετονία και μόλις υπερβαίνει το ένα έτος στη Σλοβακία (με βάση τη χρησιμοποιηθείσα μέθοδο υπολογισμού).

Για ορισμένες χώρες, είναι δυνατό να συγκριθεί η συνολική διάρκεια σπουδών πλήρους φοίτησης με την αντίστοιχη περίοδο σπουδών μερικής φοίτησης. Από τη σύγκριση συνάγεται ότι οι περισσότεροι σπουδαστές μερικής φοίτησης φοιτούν μεγαλύτερο διάστημα σε σχέση με τους σπουδαστές πλήρους φοίτησης για να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους. Αυτό αφορά κατ' εξοχήν τη Σλοβακία, όπου, με βάση τη χρησιμοποιηθείσα μέθοδο υπολογισμού, η διάρκεια σπουδών μερικής φοίτησης είναι τριπλάσια από τη διάρκεια σπουδών πλήρους φοίτησης. Αντίθετα, στην Εσθονία εκτιμάται ότι η διάρκεια σπουδών μερικής φοίτησης είναι η μισή από τη διάρκεια σπουδών πλήρους φοίτησης.

Διάγραμμα B11: Μέση διάρκεια σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A) πλήρους φοίτησης και μερικής φοίτησης. Οι υπολογισμοί αφορούν τα έτη 2002/03 και 2003/04

Πηγή: Eurostat, ΟΕΕ.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο, Βουλγαρία και Σλοβενία: Ως έτος σπουδών λαμβάνεται το έτος του κύκλου μαθημάτων ή του προγράμματος και όχι το έτος φοίτησης του σπουδαστού.

Γαλλία: Επταετούς διάρκειας μελέτη σε αντιπροσωπευτική ομάδα πληθυσμού έδειξε ότι η μέση διάρκεια σπουδών της βαθμίδας ISCED 5A είναι 4,7 έτη.

Τουρκία: Τα δεδομένα για τις σπουδές του επιπέδου ISCED 5A δεν περιλαμβάνουν τα προγράμματα master και ειδικά προγράμματα ιατρικών σπουδών.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα δεδομένα αναφέρονται στο συνολικό αριθμό των φοιτητών ανά έτος σπουδών πλήρους φοίτησης και μερικής φοίτησης (καθώς και σε ισοδύναμα πλήρους φοίτησης) στο επίπεδο σπουδών ISCED 5A για τα δύο διαδοχικά ακαδημαϊκά έτη 2002/03 και 2003/04.

Με την κατά προσέγγιση μέθοδο υπολογίζεται ο αριθμός φοιτητών που συνεχίζουν στο επόμενο έτος σπουδών, με βάση τον συνολικό αριθμό φοιτητών κάθε έτος και τον αριθμό των νεοεισαχθέντων το επόμενο έτος. Ο μέσος αριθμός φοιτητών διαιρείται δια του μέσου αριθμού εισαγομένων και του αριθμού των φοιτητών που προάγονται στο δεύτερο έτος. Όταν υπάρχουν μεγάλες μεταβολές του συνολικού αριθμού των φοιτητών από το ένα έτος στο άλλο, η κατά προσέγγιση μέθοδος υπολογισμού δεν είναι αξιόπιστη. Σε ορισμένες χώρες, το έτος αναφοράς ενδέχεται να δηλώνει το έτος σπουδών, αλλά η επίπτωση στην εκτίμηση είναι περιορισμένη.

Με τη μέθοδο αυτή υπολογίζεται η μέση διάρκεια σπουδών και των αποφοίτων και όλων όσοι εγκαταλείπουν τις σπουδές τους χωρίς να λάβουν πτυχίο.

Περισσότερα δεδομένα (για τις βαθμίδες σπουδών ISCED 5B και ISCED 6) παρέχονται στα παραρτήματα <http://www.eurydice.org>.

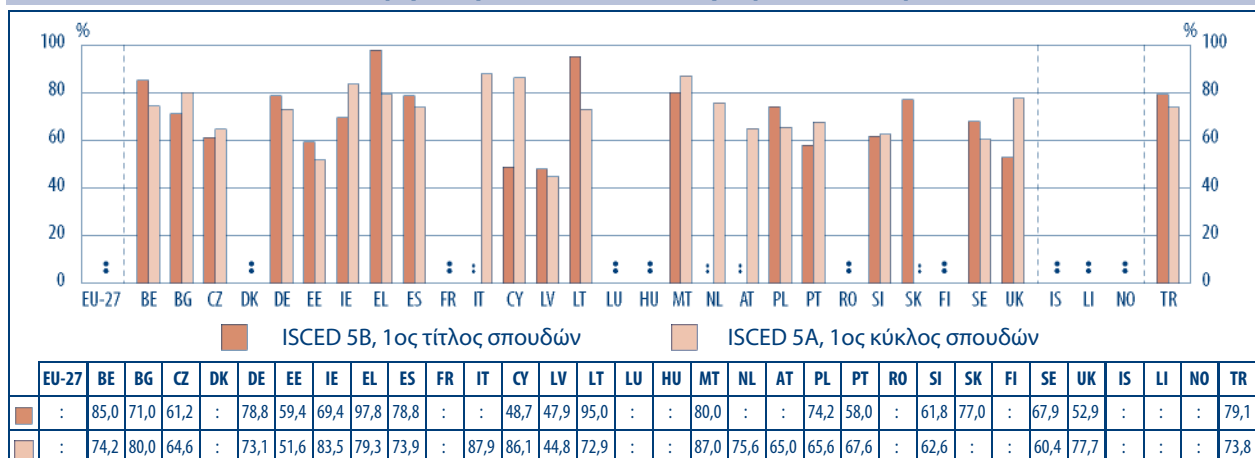
ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΚΥΚΛΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΑ, ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΩ ΤΟΥ 20 % ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΟΥΝ Η ΠΑΡΑΤΕΙΝΟΥΝ ΤΙΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΤΟΥΣ

Η εγκατάλειψη των σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ένα σχετικά ανησυχητικό ζήτημα. Το φαινόμενο αυτό δεν είναι δυνατό να υπολογιστεί μόνο με βάση τα ποσοστά των πτυχιούχων (Διάγραμμα ΣΤ1). Είναι δύσκολο να γίνει σαφής διάκριση ανάμεσα στην εγκατάλειψη των σπουδών και την πολύ μεγάλη παράταση της διάρκειάς τους. Ακόμη, η θεωρητική διάρκεια του πρώτου κύκλου σπουδών διαφέρει από τη μία χώρα στην άλλη, αλλά ακόμα και στο εσωτερικό της ίδιας χώρας μεταξύ των διαφόρων προγραμμάτων σπουδών: δεν είναι δυνατό να υπολογιστούν και να συγκριθούν ούτε και τα ποσοστά των προαγόμενων από το ένα έτος σπουδών στο επόμενο. Πραγματοποιήθηκε ένας υπολογισμός του «ποσοστού παραμονής» σε σχέση με διάφορους παράγοντες στους οποίους περιλαμβάνονται ο αριθμός αποφοίτων του 2004, ο αριθμός εισαχθέντων κατά τα προηγούμενα έτη και η θεωρητική διάρκεια σπουδών (βλ. επεξηγηματικό σημείωμα κάτω από το διάγραμμα).

Παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των ποσοστών συνέχισης των σπουδών από τη μία χώρα στην άλλη. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι για το επίπεδο σπουδών ISCED 5A το ποσοστό προβιβασθέντων μπορεί να είναι ίσο ή μεγαλύτερο του 80% (Βουλγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Κύπρος και Μάλτα) ή να κυμαίνεται γύρω στο 50% (Εσθονία και Λετονία). Το μέγεθος της απόκλισης είναι ακόμη μεγαλύτερο στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B, εφόσον τα ποσοστά συνέχισης των σπουδών είναι κατώτερα του 50% στην Κύπρο και τη Λετονία, αλλά υπερβαίνουν το 95% στην Ελλάδα και τη Λιθουανία.

Βάσει αυτού του κριτηρίου, τα επίπεδα σπουδών ISCED 5A και 5B είναι συνολικά παρόμοια. Σε ορισμένες όμως χώρες όπως η Ελλάδα και η Λιθουανία, το ποσοστό των φοιτητών που αποφοιτούν εντός της προβλεπόμενης περιόδου σπουδών είναι πολύ υψηλότερο στο επίπεδο σπουδών 5B σε σχέση με το επίπεδο 5A. Αντίθετα, στην Κύπρο και το Ηνωμένο Βασίλειο, το ποσοστό φοιτητών που προβιβάζονται στο επόμενο έτος είναι πολύ υψηλότερο στο επίπεδο σπουδών ISCED 5A (τουλάχιστον κατά 25 εκατοστιαίες μονάδες).

Διάγραμμα Β12: «Ποσοστά παραμονής» στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5B και 5A). Οι εκτιμήσεις βασίζονται στον αριθμό των αποφοίτων του 2004

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Τα στοιχεία αφορούν αποκλειστικά την φλαμανδική κοινότητα.

Ελλάδα και Μάλτα: Ο αριθμός εισαχθέντων αφορά το έτος 2003/04.

Γαλλία: Οι υπολογισμοί βασίστηκαν σε εθνική μεθοδολογία: παρακολουθήθηκε αντιπροσωπευτικό δείγμα εισαχθέντων για διάστημα επτά ετών. Κατά την περίοδο αυτή, το 79% των νεοεισαχθέντων σε πρόγραμμα σπουδών ISCED 5A αποφοίτησαν (64% ήταν πτυχιούχοι επιπέδου ISCED 5A και 15% πτυχιούχοι επιπέδου ISCED 5B). Παρομοίως, αποφοίτησε το 79% των φοιτητών που εισήχθησαν σε προγράμματα σπουδών κατά τη διάρκεια της περιόδου (κυρίως πτυχιούχοι προγράμματος σπουδών ISCED 5B).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα B12)

Αυστρία: Πτυχιούχοι που ολοκλήρωσαν πρόγραμμα σπουδών διάρκειας 5-6 ετών (πριν να εισαχθούν στα αυστριακά πανεπιστήμια τα προγράμματα Bachelor) έχουν περιληφθεί στην κατηγορία διάρκειας σπουδών τριών έως πέντε ετών, ενώ οι νεοεισαχθέντες έχουν περιληφθεί στην κατηγορία διάρκειας σπουδών πέντε έως έξι ετών.

Ισλανδία: Οι υπολογισμοί βασίστηκαν σε μια εθνική μέθοδο. Το 69% των νεοεισαχθέντων σε προγράμματα σπουδών ISCED 5-6 το 1994/95 αποφοίτησαν εντός 10 ετών, δηλ. το ημερολογιακό έτος 2004.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία που συνελέγησαν αφορούν τον αριθμό αποφοίτων σπουδών ISCED 5A (πρώτου κύκλου) και 5B (πρώτος τίτλος σπουδών) που αποφοίτησαν το 2004 με βάση τη διάρκεια των σπουδών τους. Τα στοιχεία αυτά έχουν ήδη εισαχθεί στους πίνακες πτυχιούχων του UOE.

Τα νέα δεδομένα αφορούν τον αριθμό νεοεισαχθέντων στο πλέον ενδεδειγμένο ακαδημαϊκό έτος για κάθε τύπο κύκλου σπουδών. Αυτό το πλέον ενδεδειγμένο έτος εισαγωγής εξαρτάται από τη διάρκεια του τίτλου σπουδών και η κάθε χώρα πρέπει να αποφασίσει ποιο έτος ήταν το πλέον ενδεδειγμένο. Εφόσον τα στοιχεία για τους εισαχθέντες αναφέρονται στην πρώτη εισαγωγή σε αυτό το επίπεδο σπουδών, τα στοιχεία μπορούν να συνδεθούν μόνο με τους πτυχιούχους του πρώτου κύκλου σπουδών. Αντίθετα, δεν είναι δυνατό να υπολογιστούν τα ποσοστά συνέχισης στον δεύτερο και τους επόμενους κύκλους σπουδών.

Η μέθοδος εφαρμόζεται εύκολα και απαιτεί ελάχιστα δεδομένα. Όμως, πρέπει να υπάρχουν αριθμητικά στοιχεία για τους νεοεισαχθέντες ανά τύπο κύκλου σπουδών. Η μέθοδος είναι επίσης «συνθετική» από την άποψη ότι συγκρίνει μια σειρά εισαχθέντων με τον αριθμό των φοιτητών που έλαβαν πτυχίο μετά από ορισμένα έτη. Η σειρά των πτυχιούχων δεν αποτελείται αναγκαστικά από τα ίδια άτομα της σειράς εισαχθέντων.

Γι' αυτούς τους λόγους, η μέθοδος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εγκυρότητα των δεδομένων. Τα αποτελέσματά της είναι λιγότερο αξιόπιστα σε συστήματα που παρουσιάζουν μεγάλη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών, πολλές διαφορετικές επιλογές των φοιτητών ως προς τη διάρκεια των σπουδών τους ή/και πολλές αλλαγές στα προγράμματα σπουδών ανάμεσα στο έτος εισαγωγής και στο έτος αποφοίτησης.

Ακόμη, όλοι οι νεοεισαγόμενοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν έχουν αναγκαστικά στόχο να αποκτήσουν τον τίτλο σπουδών που αντιστοιχεί στο πρόγραμμα σπουδών τους. Ειδικότερα, στα εκπαιδευτικά συστήματα που χαρακτηρίζονται από μια στρατηγική δια βίου μάθησης, οι φιλοδοξίες των φοιτητών μπορεί να περιορίζονται αποκλειστικά σε ορισμένα μέρη των προγραμμάτων σπουδών ή σε ειδικά μαθήματα. Σε αυτή την περίπτωση, υποεκτιμάται το ποσοστό προβιβασμού (που υπολογίζεται αποκλειστικά με βάση τα αριθμητικά στοιχεία όλων των νεοεισαγόμενων και των αποφοίτων).

Ζητήθηκε από την κάθε χώρα να υποβάλει στοιχεία, εάν υπάρχουν, για τα ποσοστά προβιβασμού με τη χρησιμοποίηση άλλων μεθόδων, έτσι οι δικές τους εκτιμήσεις να είναι δυνατό να συγκριθούν με τις εκτιμήσεις βάσει αυτής της μεθόδου. Το Ηνωμένο Βασίλειο επιβεβαίωσε τα αποτελέσματα για τις σπουδές ISCED 5A με βάση τους εθνικούς υπολογισμούς. Από τα στοιχεία της Σουηδίας, τα οποία υπολογίστηκαν με τη χρησιμοποίηση της «πραγματικής μεθόδου έρευνας σε ομάδα πληθυσμού» (με την οποία παρακολουθείται η πρόοδος των φοιτητών σε εξέλιξη χρόνου), συνάγεται ότι το 61% των εισαχθέντων στην βαθμίδα ISCED 5A το 1991/92 αποφοίτησε σε 11 έτη, ενώ το 50% των εισαχθέντων το έτος 1995/96 αποφοίτησε σε 9 έτη.

ΠΟΡΟΙ

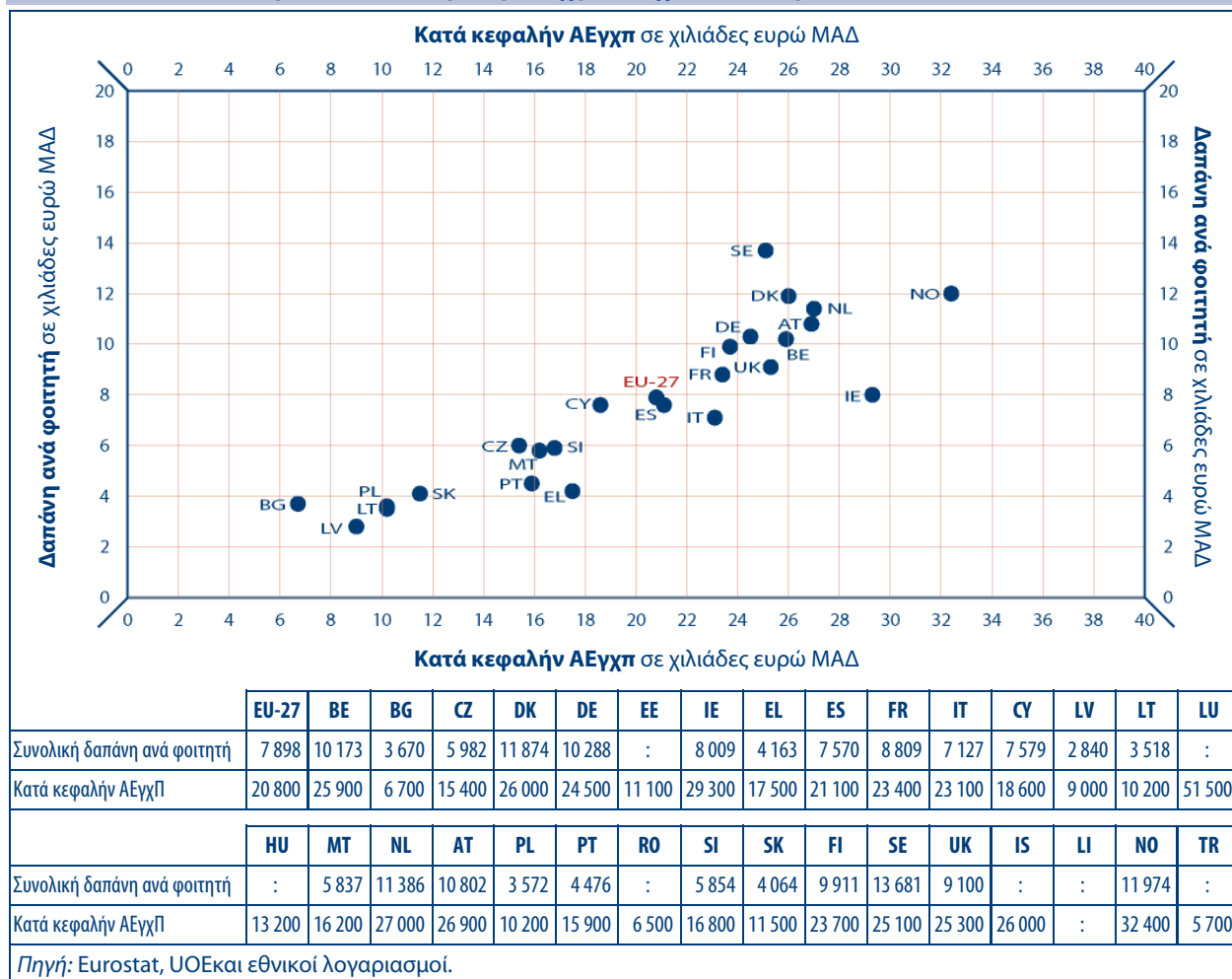
ΤΜΗΜΑ Ι – ΕΠΕΝΔΥΣΗ

ΌΣΟ ΠΛΟΥΣΙΟΤΕΡΗ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΧΩΡΑ, ΤΟΣΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΑΝΑ ΦΟΙΤΗΤΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Για μια τεκμηριωμένη σύγκριση των πόρων που επενδύουν οι χώρες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μπορούμε να συγκρίνουμε τη σχέση της δαπάνης ανά φοιτητή στα δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα με το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕγχΠ). Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να υπολογίσουμε τους εθνικούς πόρους που διατίθενται για την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τον πλούτο μιας χώρας, τον συνολικό αριθμό των φοιτητών της και τις δημογραφικές διαφορές μεταξύ των χωρών.

Συνολικά, η δαπάνη ανά φοιτητή στα δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα αυξάνεται όσο πλουσιότερη είναι η χώρα σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ. Με βάση αυτή την παρατήρηση, η Βουλγαρία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Πολωνία και η Σλοβακία έχουν τα χαμηλότερα κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ και δαπανούν λιγότερα ανά φοιτητή σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες. Υπάρχουν, ωστόσο, εξαιρέσεις. Παραδείγματος χάριν, η Ελλάδα με κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ κατά 50% υψηλότερο από αυτό της Σλοβακίας δαπανά μόλις ΜΑΔ 98 ευρώ περισσότερα ανά φοιτητή ετησίως. Η Νορβηγία έχει το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ, αλλά δεν είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη δαπάνη ανά φοιτητή.

Διάγραμμα Γ1: Ετήσια δαπάνη ανά φοιτητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6), σε σύγκριση με το κατά κεφαλήν ΑεγχΠ, σε χιλιάδες ευρώ ΜΑΔ, 2003

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Γ1)

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες που αφορούν τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: Οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 4 περιλαμβάνονται εν μέρει στα επίπεδα ISCED 5-6.

Δανία, Πολωνία, Πορτογαλία και Νορβηγία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες «άλλων ιδιωτικών ιδρυμάτων».

Ελλάδα: Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές δαπάνες.

Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία και Ηνωμένο Βασίλειο: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες που αφορούν συμπληρωματικές υπηρεσίες.

Κάτω Χώρες και Σλοβακία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 5B.

Αυστρία, Πολωνία και Νορβηγία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες από διεθνείς πηγές.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Επεξηγηματική σημείωση

Η ετήσια δαπάνη ανά φοιτητή τριτοβάθμιων δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων καλύπτει όλες τις δαπάνες ενός ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά δεν καλύπτει τις έμμεσες δαπάνες (δηλαδή τις δημόσιες χρηματοδοτήσεις του ιδιωτικού τομέα, όπως δημόσιες υποτροφίες, δημόσια και εμπορικά δάνεια, φορολογικές ελαφρύνσεις κλπ.) ούτε τις δαπάνες για εκπαίδευση εκτός των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (αγορές βιβλίων και σχετικού υλικού από τα νοικοκυριά). Ο δείκτης αυτός βασίζεται σε αριθμό φοιτητών ισοδυνάμων πλήρους φοίτησης.

Χώρες με ισοδύναμο κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ ενδέχεται να μην πραγματοποιούν τις ίδιες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ενδεικτικά αναφέρουμε το Βέλγιο, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο των οποίων το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ κυμαίνεται μεταξύ ΜΑΔ 25.000 ευρώ και ΜΑΔ 26.000 ευρώ, αλλά τα ποσά που δαπανούν ανά φοιτητή παρουσιάζουν μεγάλες αποκλίσεις, εφόσον κυμαίνονται από ΜΑΔ 9.100 ευρώ στο Ηνωμένο Βασίλειο έως ΜΑΔ 13.680 ευρώ στη Σουηδία.

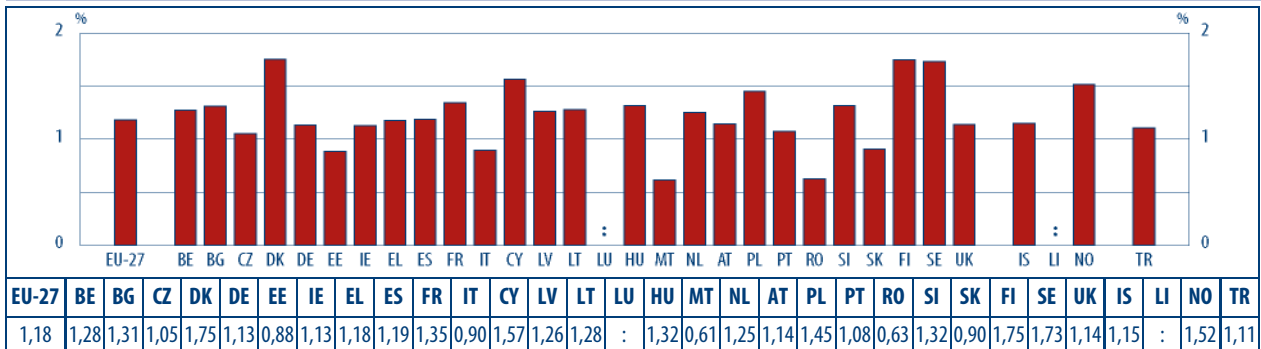
Ακόμη, χώρες με διαφορετικό επίπεδο ευημερίας πραγματοποιούν σχετικά παρόμοια δαπάνη ανά φοιτητή. Η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Ιταλία και η Κύπρος δαπανούν ποσά από ΜΑΔ 7.127 ευρώ ανά φοιτητή (Ιταλία) έως 8.009 ευρώ ΜΑΔ ανά φοιτητή (Ιρλανδία), αν και οι διαφορές ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε απόλυτες τιμές είναι μεγαλύτερες μεταξύ τους (από ΜΑΔ 18.600 ευρώ στην Κύπρο έως ΜΑΔ 29.300 ευρώ στην Ιρλανδία).

ΤΟ 2003 ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΔΙΕΘΕΣΑΝ ΚΑΤΑ ΜΕΣΟ ΟΡΟ ΤΟ 1,18% ΤΟΥ ΑΕΓΧΠ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το σύνολο των δημόσιων, ιδιωτικών ή διεθνών δαπανών για τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΤΕ) αντιπροσωπεύει το 1,18% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕγχΠ) στην ΕΕ-27.

Οι δαπάνες ορισμένων χωρών αποκλίνουν σημαντικά από αυτόν το μέσο όρο. Σε τέσσερις σκανδιναβικές χώρες (Δανία, Φινλανδία, Σουηδία και Νορβηγία) και την Κύπρο, οι συνολικές δαπάνες για τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕγχΠ υπερβαίνουν το 1,5%. Αντίθετα, το μερίδιο είναι χαμηλότερο από το 1% του ΑΕγχΠ στην Ιταλία (0,9%), τη Μάλτα (0,61%) τη Σλοβακία (0,9%, χωρίς να περιλαμβάνονται οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 5B). Η Εσθονία και η Ρουμανία δαπανούν επίσης ποσοστό κατώτερο του 1% του ΑΕγχΠ, χωρίς όμως να περιλαμβάνονται ορισμένες κατηγορίες δαπανών, με αποτέλεσμα αυτό το ποσοστό να συνιστά υποεκτίμηση.

Διάγραμμα Γ2: Ετήσιες δαπάνες για τα δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, 2003

Πηγή: Eurostat, UOE και εθνικοί λογαριασμοί.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

ΕΥ-27: Η εκτίμηση βασίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: Οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 4 περιλαμβάνονται εν μέρει στα επίπεδα ISCED 5-6.

Δανία, Εσθονία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ισλανδία, Νορβηγία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες «άλλων ιδιωτικών φορέων» για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Εσθονία, Ουγγαρία, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ισλανδία, Νορβηγία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες από διεθνείς πηγές.

Εσθονία και Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται πληρωμές των νοικοκυριών στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για τις συμπληρωματικές υπηρεσίες.

Ελλάδα και Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές δαπάνες.

Κάτω Χώρες και Σλοβακία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 5B.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συντάξεις.

Πορτογαλία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές και περιφερειακές δαπάνες.

Ηνωμένο Βασίλειο: Η αναπροσαρμογή του ΑΕγχΠ υπολογίζεται με βάση το δημοσιονομικό έτος από 1ης Απριλίου έως 31 Μαρτίου.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι ετήσιες δαπάνες για τα δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από δημόσιες, διεθνείς και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης περιλαμβάνουν τις άμεσες δαπάνες για άλλες πληρωμές. Καλύπτουν δαπάνες για βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες, συμπληρωματικές υπηρεσίες (π.χ. σίτιση, στέγαση, αθλητικές δραστηριότητες φοιτητών κλπ.) και δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης (Ε&Α).

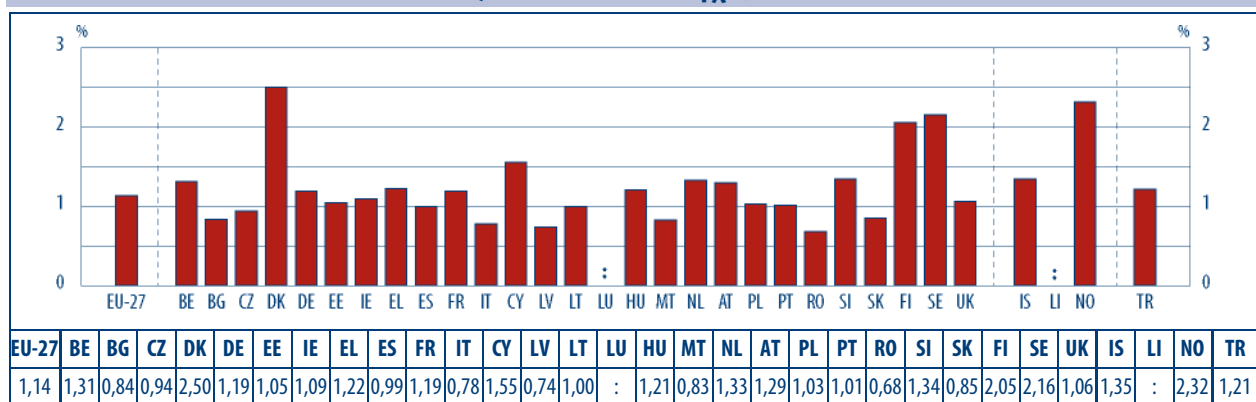
Ενώ η έννοια της ετήσιας δαπάνης καλύπτει όλα αυτά τα έξοδα, δεν περιλαμβάνει τις έμμεσες δαπάνες υπό μορφή δημόσιων χρηματοδοτήσεων προς τον ιδιωτικό τομέα (π.χ. δημόσιες υποτροφίες, δημόσια ή εμπορικά δάνεια, φορολογικές ελαφρύνσεις κλπ.) ή εκπαιδευτικές δαπάνες εκτός των ιδρυμάτων.

ΟΙ ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΟΥΝ ΤΟ 1,1% ΤΟΥ ΑΕΓΧΠ ΤΗΣ ΕU-27

Το 2003, οι συνολική δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιπροσώπευε ποσοστό άνω του 1% του εθνικού πλούτου (ΑΕγχΠ) κάθε χώρας, με εξαίρεση τη Βουλγαρία, την Τσεχική Δημοκρατία, την Ιταλία, τη Λετονία και τη Μάλτα. Σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες, η δημόσια δαπάνη αποτελεί μακράν τη βασική πηγή χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Διάγραμμα Γ12).

Οι δημόσιες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση υπερβαίνουν το 2% του ΑΕγχΠ σε τέσσερις σκανδιναβικές χώρες: τη Δανία (αν και περιλαμβάνουν ορισμένες δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 4), τη Φινλανδία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία. Στις χώρες αυτές το ποσοστό της δαπάνης είναι υψηλότερο από το μέσο ποσοστό δαπάνης της ΕU-27 τουλάχιστον κατά 0,9 της εκατοστιαίας μονάδας του ΑΕγχΠ.

**Διάγραμμα Γ3: Συνολικές δημόσιες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6)
ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, 2003**

Πηγή: Eurostat, UOE και εθνικοί λογαριασμοί.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

ΕU-27: Η εκτίμηση βασίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: Οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 4 περιλαμβάνονται εν μέρει στα επίπεδα σπουδών ISCED 5-6.

Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συμπληρωματικές υπηρεσίες.

Ελλάδα και Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται τα φοιτητικά δάνεια.

Ελλάδα και Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές δαπάνες.

Κύπρος: Περιλαμβάνεται η οικονομική ενίσχυση φοιτητών του εξωτερικού.

Λιθουανία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι δημόσιες χρηματοδοτήσεις σε «άλλους ιδιωτικούς φορείς».

Κάτω Χώρες και Σλοβακία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 5B.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συντάξεις.

Πορτογαλία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές και περιφερειακές δαπάνες.

Ηνωμένο Βασίλειο: Η αναπροσαρμογή του ΑΕγχΠ υπολογίζεται με βάση το δημοσιονομικό έτος από 1ης Απριλίου έως 31 Μαρτίου.

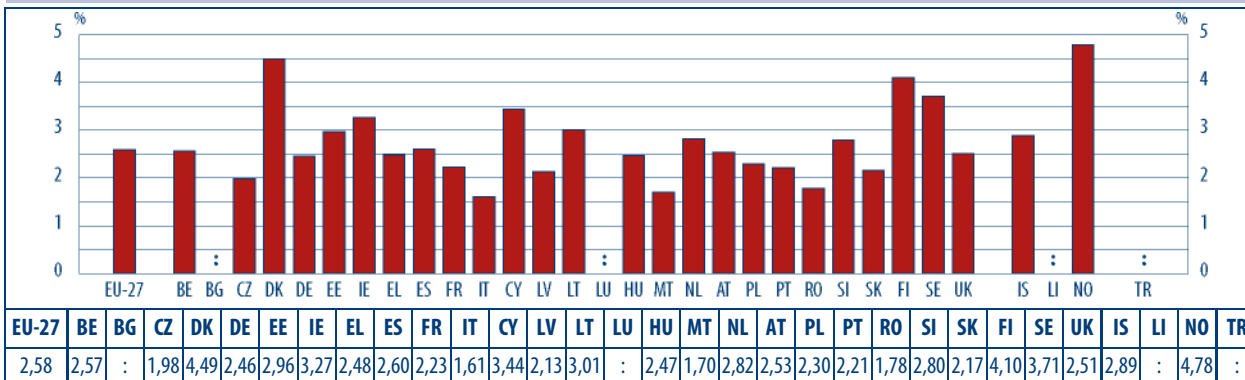
Επεξηγηματική σημείωση

Συνολικές δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση και ΑΕγχΠ (βλ. γλωσσάριο).

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΕΙ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΤΟ 2,6% ΤΩΝ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Το μερίδιο των συνολικών δημόσιων δαπανών που διατίθεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αντανakλά την επένδυση που πραγματοποιεί η κάθε χώρα σε αυτό τον τομέα.

Διάγραμμα Γ4: Συνολική δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), ως ποσοστό των συνολικών δημοσίων δαπανών, 2003

Πηγή: Eurostat, ΟΕ και εθνικοί λογαριασμοί.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

ΕU-27: Η εκτίμηση βασίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: Οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 4 περιλαμβάνονται εν μέρει σε επίπεδα σπουδών ISCED 5-6.

Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συμπληρωματικές υπηρεσίες.

Ελλάδα και Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται τα φοιτητικά δάνεια.

Ελλάδα και Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές δαπάνες.

Κύπρος: Περιλαμβάνεται η οικονομική ενίσχυση φοιτητών του εξωτερικού.

Λιθουανία: Δεν περιλαμβάνονται οι δημόσιες χρηματοδοτήσεις σε «άλλους ιδιωτικούς φορείς».

Κάτω Χώρες και Σλοβακία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 5B.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συντάξεις. Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές και περιφερειακές δαπάνες. Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συντάξεις

Ηνωμένο Βασίλειο: Η αναπροσαρμογή του ΑΕγχΠ υπολογίζεται με βάση το δημοσιονομικό έτος από 1ης Απριλίου έως 31 Μαρτίου.

Επεξηγηματική σημείωση

Συνολικές δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση (βλ. γλωσσάριο).

Οι συνολικές δημόσιες δαπάνες (ή οι γενικές συνολικές δαπάνες της κυβέρνησης σύμφωνα με την ορολογία ESA 95) είναι εκφρασμένες σε εθνικό νόμισμα (σε εκατομμύρια) και περιλαμβάνουν τις δαπάνες της κυβέρνησης – παραδείγματος χάρη της τοπικής, περιφερειακής και κεντρικής διοίκησης καθώς και τις δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης – για διάφορους τομείς (παραδείγματος χάρη κοινωνική πρόνοια, υγεία, παιδεία κλπ.).

Το 2003, η συνολική δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιπροσώπευε το 2,58% των συνολικών δημοσίων δαπανών στην ΕU-27.

Περισσότερες από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες διέθεσαν για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ποσοστό από 2% έως 3% των συνολικών δημοσίων δαπανών τους. Μόνο σε τρεις χώρες (Τσεχική Δημοκρατία, Ιταλία και Μάλτα) το ποσοστό αυτό είναι κατώτερο του 2%.

Τέσσερις σκανδιναβικές χώρες (Δανία, Φινλανδία, Σουηδία και Νορβηγία) διαθέτουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ποσοστό άνω του 3,5% των συνολικών δημοσίων δαπανών. Στη Δανία και τη Νορβηγία, το ποσοστό επί των συνολικών δημοσίων δαπανών είναι 4,49% και 4,78% αντίστοιχα. Και στις δύο χώρες, το μερίδιο των επιδοτήσεων και

των δανείων επί των συνολικών δημόσιων δαπανών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι 32,2% και 36,7% αντίστοιχα (Διάγραμμα Δ9).

Το ποσοστό των συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες όπως η δημογραφική διάρθρωση, η δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα ποσοστά φοίτησης και το ύψος των μισθών του διδακτικού προσωπικού. Χώρες οι οποίες δαπανούν για την τριτοβάθμια εκπαίδευση παρόμοια ποσοστά των συνολικών δημόσιων δαπανών τους ενδέχεται, ωστόσο, να δαπανούν διαφορετικά ποσοστά σε σχέση με το ΑΕγχΠ τους, επειδή υπάρχουν διαφορές και ως προς το μέγεθος της συνολικής δημόσιας δαπάνης τους σε σχέση με το ΑΕγχΠ και ως προς τις δαπάνες για επιμέρους τομείς (παιδεία, υγεία, μεταφορές κλπ.) (Διάγραμμα Γ3).

Η ΑΜΕΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΤΗ ΒΑΣΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

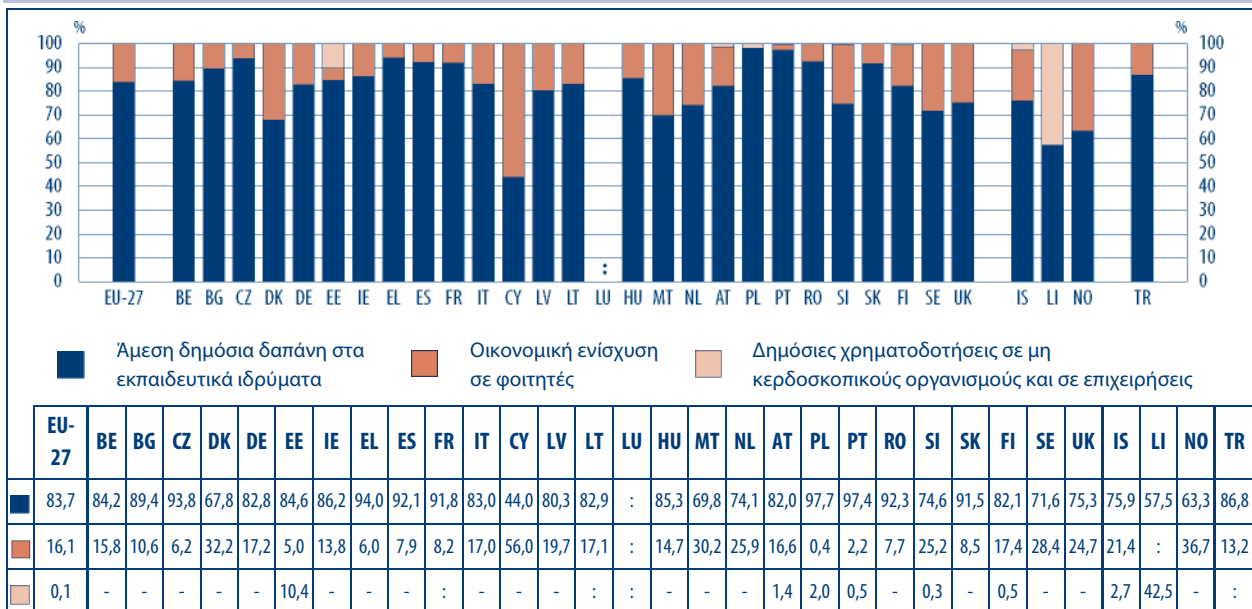
Η τριτοβάθμια εκπαίδευση χρηματοδοτείται με δύο διαφορετικούς τρόπους, με την άμεση χρηματοδότηση των ιδρυμάτων και την έμμεση χρηματοδότηση μέσω οικονομικών ενισχύσεων στους φοιτητές και δημόσιων μεταβιβαστικών πληρωμών σε επιχειρήσεις και σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Η άμεση χρηματοδότηση αντιπροσωπεύει περίπου το 83,7% της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην EU-27, ενώ η έμμεση χρηματοδότηση αντιπροσωπεύει περίπου του 16,3% στην EU-27 και ποσοστό χαμηλότερο του 30% στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες.

Η άμεση χρηματοδότηση προτιμάται σχεδόν απ' όλες τις χώρες, αν και σε διαφορετικούς βαθμούς. Στην Τσεχική Δημοκρατία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία ποσοστό άνω του 90% των συνολικών δημόσιων δαπανών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση διατίθεται απευθείας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Στον αντίποδα αυτού, στη Δανία, τη Μάλτα και τη Νορβηγία η άμεση χρηματοδότηση αντιπροσωπεύει ποσοστό χαμηλότερο του 70%. Σε δύο χώρες, την Κύπρο και το Λιχτενστάιν, τα ποσοστά αυτά είναι ακόμη χαμηλότερα: 44% και μόλις άνω του 57% αντίστοιχα. Σε αυτές τις δύο χώρες, το μέγεθος της οικονομικής ενίσχυσης των σπουδαστών αποδίδεται στη μεγάλη διεθνή κινητικότητα των φοιτητών (Διάγραμμα Ε1). Έτσι, αυτές οι δύο χώρες δεν προσφέρουν μόνο πρόσθετη οικονομική στήριξη της κινητικότητας, αλλά η Κύπρος παρέχει και δυνατότητα περιορισμένης μεταφοράς της βασικής ενίσχυσης και το Λιχτενστάιν παρέχει τη δυνατότητα πλήρους μεταφοράς της (Διάγραμμα Ε6).

Στη Δανία, την Κύπρο, τη Μάλτα και τη Νορβηγία, όλες οι έμμεσες χρηματοδοτήσεις έχουν τη μορφή οικονομικής ενίσχυσης σε φοιτητές.

Τα επίπεδα των άμεσων και έμμεσων χρηματοδοτήσεων πρέπει να εξετάζονται σε σχέση με τα εθνικά συστήματα χρηματοδοτικών συνεισφορών (Διαγράμματα Γ9 και Γ10) και οικονομικής στήριξης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Διαγράμματα Δ1 και Δ6) καθώς και με άλλους παράγοντες όπως η κινητικότητα των φοιτητών, η κοινωνική τους κατάσταση ή η ηλικία τους. Σε χώρες οι οποίες δεν διαθέτουν ορισμένα εκπαιδευτικά προγράμματα και πολλοί φοιτητές τους σπουδάζουν στο εξωτερικό (Κύπρος, Μάλτα και Λιχτενστάιν), το μερίδιο της έμμεσης χρηματοδότησης μπορεί να εξαρτάται εν μέρει και από το αν οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης. Τέλος, μια προτίμηση στην έμμεση χρηματοδότηση (δηλαδή οικονομική ενίσχυση στους φοιτητές) δέχεται να ενισχύει την οικονομική ανεξαρτησία των φοιτητών ή να ευνοεί την παράταση των σπουδών τους. Παραδείγματος χάρη, στη Δανία και τη Νορβηγία το 15% των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ηλικίας άνω των 35 ετών (Διάγραμμα Β4).

Διάγραμμα Γ5: Κατανομή της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ανά τύπο χρηματοδότησης, 2003

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

ΕΥ-27: Η εκτίμηση βασίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: Οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 4 περιλαμβάνονται εν μέρει σε επίπεδα σπουδών ISCED 5-6.

Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συμπληρωματικές υπηρεσίες.

Ελλάδα και Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται τα φοιτητικά δάνεια.

Ελλάδα και Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Κύπρος: Περιλαμβάνεται η οικονομική ενίσχυση φοιτητών του εξωτερικού.

Λιθουανία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι δημόσιες χρηματοδοτήσεις σε «άλλους ιδιωτικούς φορείς».

Κάτω Χώρες και Σλοβακία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 5B.

Πορτογαλία: Οι δαπάνες για συντάξεις δεν περιλαμβάνονται.

Πορτογαλία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές και περιφερειακές δαπάνες.

Επεξηγηματική σημείωση

Συνολικές δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση, άμεσες δημόσιες δαπάνες στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, οικονομική ενίσχυση σε φοιτητές και δημόσιες χρηματοδοτήσεις σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και σε επιχειρήσεις (βλ. γλωσσάριο).

Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΔΙΑΚΡΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΑΝΑΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΒΑΘΜΙΔΩΝ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Τα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης μπορεί να συμμετέχουν στη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης. Κεντρικές, περιφερειακές ή τοπικές αρχές ενδέχεται να αναδιανέμουν ορισμένους από τους πόρους που έχουν συγκεντρώσει, μεταφέροντάς τους στα άλλα επίπεδα διακυβέρνησης, συνήθως σε πιο αποκεντρωμένη βάση, τα οποία είναι και οι τελικοί χρήστες των χρηματοδοτήσεων.

Στις περισσότερες χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, η κεντρική διοίκηση αποτελεί τη βασική πηγή δημόσιας χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στη Βουλγαρία, τις Κάτω Χώρες και το Λιχτενστάιν είναι και η μοναδική πηγή χρηματοδότησης. Στις υπόλοιπες χώρες (Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα και Νορβηγία) οι άλλες βαθμίδες διακυβέρνησης ελάχιστα συμβάλλουν στη χρηματοδότηση.

Η περιφερειακή διοίκηση αποτελεί τη βασική πηγή και τον τελικό χρήστη των πόρων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση μόνο σε τρεις χώρες (Βέλγιο, Γερμανία και Ισπανία), στις οποίες άνω του 75% της χρηματοδότησης συγκεντρώνεται και δαπανάται σε περιφερειακό επίπεδο. Σε αυτές τις χώρες, οι ενδιαμέσιοι οργανισμοί έχουν σημαντικές αρμοδιότητες στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Σε όλες τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες το φαινόμενο της καθαρής ανακατανομής των πόρων ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης είναι σχετικά οριακό. Πράγματι, εκτός από τις χώρες στις οποίες η κεντρική διοίκηση αποτελεί τη μοναδική πηγή δημόσιας χρηματοδότησης, δεν παρατηρείται καθαρή μεταβίβαση πόρων μεταξύ των διαφόρων βαθμίδων διακυβέρνησης σε πολλές χώρες. Όταν αυτό συμβαίνει, οι μεταφορές πόρων πραγματοποιούνται από την κεντρική στην περιφερειακή διοίκηση, όπως συμβαίνει στην Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία (η οποία συνοδεύεται με ήσσονος σημασίας μεταφορές πόρων σε τοπικό επίπεδο), τη Γαλλία, την Ιταλία και την Πορτογαλία, ή από την κεντρική διοίκηση σε τοπικούς φορείς, όπως συμβαίνει στην Ιρλανδία, τη Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Γ6)

ΕΥ-27: Η εκτίμηση βασίζεται στα διαθέσιμα στοιχεία.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και στη γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία και Ισλανδία: Οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 4 περιλαμβάνονται εν μέρει στα επίπεδα ISCED 5-6.

Ελλάδα και Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες τοπικών φορέων.

Ελλάδα: Δεν περιλαμβάνεται η τοπική και περιφερειακή οικονομική ενίσχυση των φοιτητών.

Ελλάδα και Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται τα φοιτητικά δάνεια.

Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία και Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συμπληρωματικές υπηρεσίες.

Κύπρος: Περιλαμβάνεται η οικονομική ενίσχυση φοιτητών του εξωτερικού.

Λιθουανία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι δημόσιες χρηματοδοτήσεις σε «άλλους ιδιωτικούς φορείς».

Ουγγαρία: Οι περιφερειακές δαπάνες περιλαμβάνονται στις τοπικές δαπάνες.

Κάτω Χώρες και Σλοβακία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 5B.

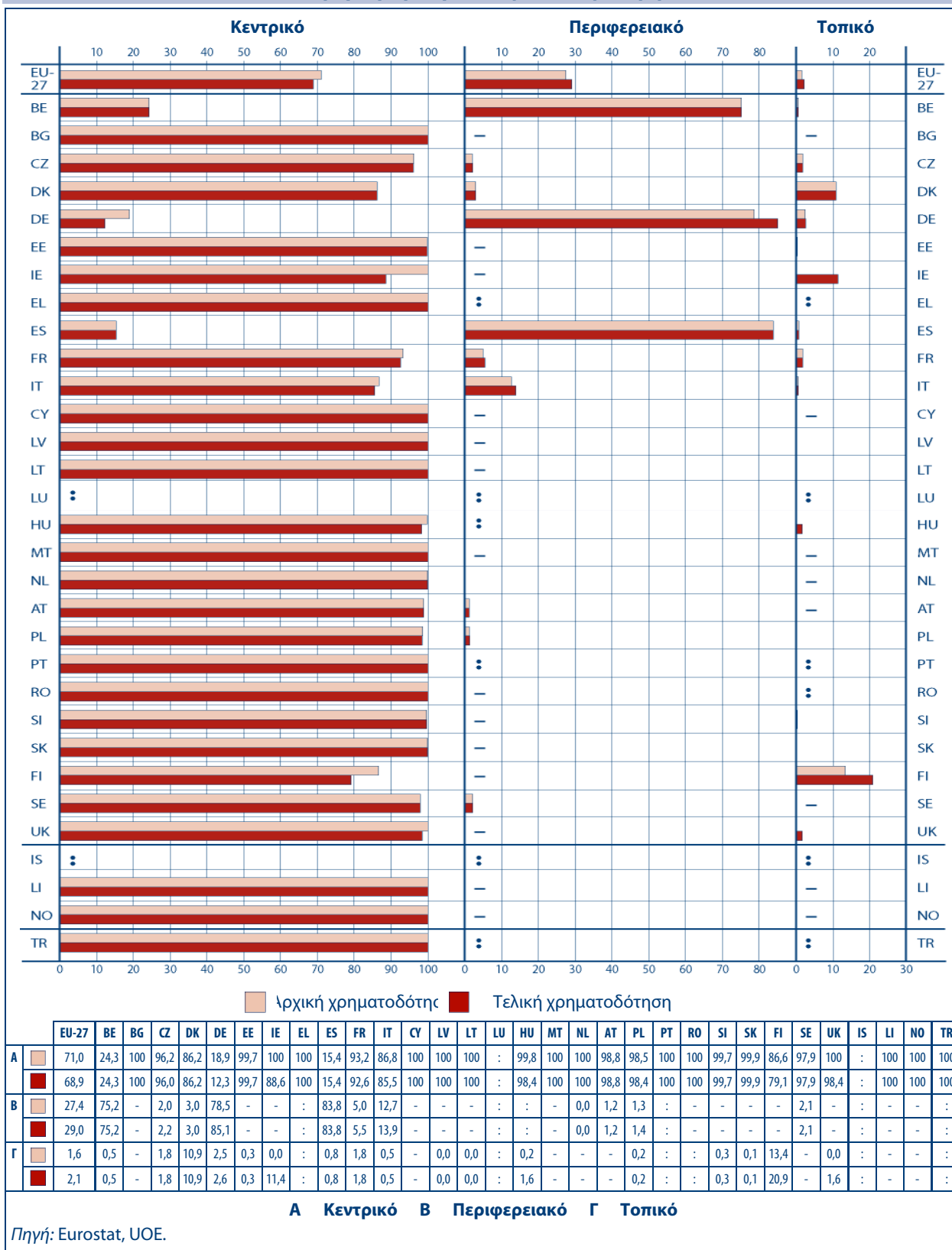
Πορτογαλία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές και περιφερειακές δαπάνες.

Σουηδία: Οι τοπικές δαπάνες περιλαμβάνονται στις περιφερειακές δαπάνες.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα κεφάλαια που διατίθενται για εκπαιδευτικούς σκοπούς μεταβιβάζονται μεταξύ της κεντρικής, περιφερειακής και τοπικής διοίκησης. Εδώ παρουσιάζονται ως καθαρές ροές.

Τα αρχικά κεφάλαια αντιπροσωπεύουν το ποσοστό επί των συνολικών πόρων που διατίθεται από κάθε βαθμίδα διακυβέρνησης. Τα τελικά κεφάλαια αντιπροσωπεύουν το ποσοστό επί της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση που πραγματοποιείται από κάθε επίπεδο διακυβέρνησης. Τόσο η «αρχική» όσο και η «τελική» χρηματοδότηση περιλαμβάνει την άμεση δημόσια δαπάνη και τις μεταβιβάσεις κεφαλαίων στον ιδιωτικό τομέα. Καλύπτουν κάθε δαπάνη των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από δημόσιους πόρους, στοιχείο που δηλώνει ότι, εκτός από τις βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες, μπορούν επίσης να καλύπτουν και συμπληρωματικές υπηρεσίες (π.χ. σίτιση, στέγαση, αθλητικές δραστηριότητες των φοιτητών κλπ.) και δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης E&A.

Διάγραμμα Γ6: Πηγές δημόσιας χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά επίπεδο διακυβέρνησης, πριν και μετά τις μεταβιβάσεις, 2003

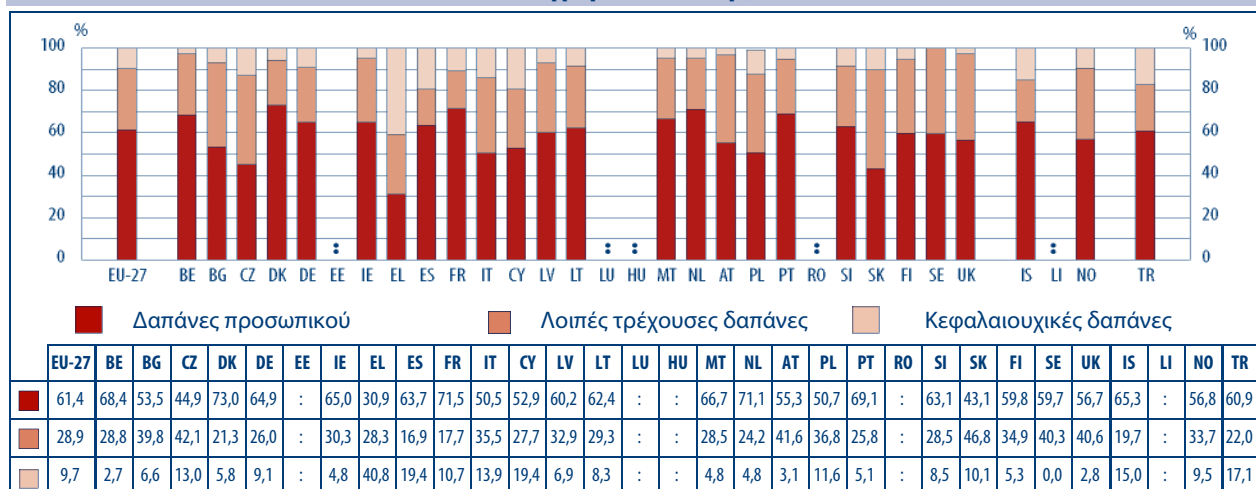
ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το 2003, οι δαπάνες προσωπικού αντιπροσώπευαν περισσότερο από το ήμισυ των δαπανών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση την Τσεχική Δημοκρατία, την Ελλάδα και τη Σλοβακία, στις οποίες αντιπροσώπευαν ποσοστό κατώτερο του 45%. Αν και οι δαπάνες προσωπικού αποτελούν το βασικό κονδύλιο δαπάνης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (61,4% για το σύνολο της EU-27), το ποσοστό τους είναι κατώτερο από αυτό που αναφέρεται συνολικά για τα εκπαιδευτικά συστήματα (ISCED 0-6) τα οποία ανέρχονται σε 79,1%. Ωστόσο, στη Δανία, τη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες, αντιπροσωπεύει ποσοστό άνω του 70% των συνολικών δαπανών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι «λοιπές τρέχουσες δαπάνες» αντιπροσωπεύουν γενικά ποσοστό από 20% έως 40% των συνολικών δαπανών. Αποτελούν τη δεύτερη κατηγορία δαπανών σε όλες τις χώρες πλην της Ελλάδας και της Ισπανίας (στις οποίες δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συμπληρωματικές υπηρεσίες). Στην Ισπανία, τη Γαλλία και την Ισλανδία αντιπροσωπεύουν ποσοστό κατώτερο του 20%, ενώ στην Τσεχική Δημοκρατία, την Αυστρία και τη Σλοβακία ποσοστό άνω του 41%.

Σε όλες σχεδόν τις χώρες, οι κεφαλαιουχικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν το μικρότερο μερίδιο των δαπανών, με ποσοστό χαμηλότερο του 10% των συνολικών δαπανών στην EU-27. Στην Ελλάδα αντιπροσωπεύει το 40,8% και είναι υψηλότερο από τις δαπάνες προσωπικού. Ωστόσο, στην Ισπανία, την Κύπρο και την Τουρκία οι κεφαλαιουχικές δαπάνες υπερβαίνουν το 15% των συνολικών δαπανών.

Διάγραμμα Γ7: Κατανομή των συνολικών δαπανών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ανά κατηγορία δαπάνης, 2003

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Ο υπολογισμός βασίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: Οι δαπάνες για τη βαθμίδα σπουδών ISCED 4 περιλαμβάνονται εν μέρει στα επίπεδα ISCED 5-6.

Δανία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ισλανδία και Νορβηγία: Δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές «άλλων ιδιωτικών οργανισμών» σε εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συμπληρωματικές υπηρεσίες.

Ελλάδα: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες σε τοπικό επίπεδο.

Κάτω Χώρες και Σλοβακία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για τη βαθμίδα σπουδών ISCED 5B.

Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ισλανδία και Νορβηγία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες από ανεξάρτητες πηγές.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες τοπικής και περιφερειακής διοίκησης και αυτές που προορίζονται για συντάξεις.

Επεξηγηματική σημείωση (Διάγραμμα Γ7)

Οι συνολικές δαπάνες περιλαμβάνουν τις τρέχουσες και κεφαλαιουχικές δαπάνες για την εκπαίδευση σε δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα από δημόσιες, διεθνείς και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης. Καλύπτουν τις δαπάνες για τις βασικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, τις συμπληρωματικές υπηρεσίες (π.χ. σίτιση, στέγαση, αθλητικές δραστηριότητες φοιτητών κλπ.) και τις δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης (Ε&Α). Δεν καλύπτουν τις έμμεσες δαπάνες υπό μορφή δημόσιων μεταβιβαστικών πληρωμών προς τον ιδιωτικό τομέα (π.χ. δημόσιες υποτροφίες, δημόσια ή εμπορικά δάνεια, φορολογικές ελαφρύνσεις κλπ.) ή εκπαιδευτικές δαπάνες εκτός των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (π.χ. αγορές βιβλίων ή εκπαιδευτικού υλικού από τα νοικοκυριά).

Οι τρέχουσες δαπάνες είναι οι δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες που καταναλώνονται εντός του τρέχοντος έτους, τα οποία είναι απαραίτητα για την συνέχιση της παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Περιλαμβάνουν λοιπόν, και τις δαπάνες προσωπικού. Στις τρέχουσες δαπάνες περιλαμβάνονται και μικρές δαπάνες για υλικό οι οποίες δεν υπερβαίνουν ένα συγκεκριμένο όριο (βλ. γλωσσάριο). Οι τρέχουσες δαπάνες περιλαμβάνουν τις δαπάνες προσωπικού και τις λοιπές τρέχουσες δαπάνες.

Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν την αξία του εκπαιδευτικού κεφαλαίου που αποκτάται ή δημιουργείται κατά τη διάρκεια ενός έτους ή, με άλλους όρους, το ποσό του σχηματισμού κεφαλαίου – ανεξάρτητα αν η κεφαλαιουχική δαπάνη χρηματοδοτήθηκε από τα τρέχοντα έσοδα ή με δανεισμό. Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες περιλαμβάνουν τις δαπάνες για την κατασκευή, ανακαίνιση και ριζική ανάπλαση κτιρίων και δαπάνες για νέο εξοπλισμό ή την αντικατάσταση εξοπλισμού. Αν και οι κεφαλαιουχικές δαπάνες απαιτούν σημαντική αρχική δαπάνη, οι υποδομές και οι εγκαταστάσεις έχουν διάρκεια ζωής πολλών ετών.

Η ΔΑΠΑΝΗ ΑΝΑ ΦΟΙΤΗΤΗ ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Η συνολική δαπάνη ανά φοιτητή κυμαίνεται σε κλίμακα από 1 έως 4 ανάλογα με τη χώρα. Οι διαφορές αυτές θα μπορούσαν να αποδοθούν σε πολλούς παράγοντες. Σε αυτούς περιλαμβάνονται η διάρκεια και η δομή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων⁽¹⁾, οι ρυθμίσεις εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Διάγραμμα Α1), το καθεστώς πλήρους ή μερικής φοίτησης (Διάγραμμα Β10), η αναλογία σπουδαστών / διδασκόντων (Διάγραμμα Γ15) και οι μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά το ποσοστό δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη (Ε&Α) που περιλαμβάνονται στις συνολικές δαπάνες για τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι ετήσιες δαπάνες μπορούν να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες: τις δαπάνες για τις καθαυτό εκπαιδευτικές υπηρεσίες, τις δαπάνες για την έρευνα και ανάπτυξη (Ε&Α) και για τις συμπληρωματικές υπηρεσίες. Μπορούμε να υπολογίσουμε τη δαπάνη ανά φοιτητή σε όλη την ΕU-27 ανά κατηγορία δαπάνης: ΜΑΔ 5.442 ευρώ ανά φοιτητή ετησίως δαπανώνται για τις βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες και το ήμισυ περίπου αυτού του ποσού (ΜΑΔ 2.469 ευρώ) για Ε&Α, ενώ για τις συμπληρωματικές υπηρεσίες, όπως η σίτιση και στέγαση σε φοιτητικά καταλύματα (Διαγράμματα Δ11 και Δ12) αντιπροσωπεύουν ένα πολύ χαμηλό ΜΑΔ 196 ευρώ ανά φοιτητή. Η Βουλγαρία, η Γερμανία και η Γαλλία είναι οι τρεις χώρες στις οποίες η δαπάνη ανά φοιτητή γι' αυτή την κατηγορία δαπανών υπερβαίνει τα ΜΑΔ 500 ευρώ.

Οι εκπαιδευτικές δαπάνες ανά φοιτητή παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές από τη μια ευρωπαϊκή χώρα στην άλλη. Η Δανία δαπανά ΜΑΔ 8.634 ευρώ ανά φοιτητή, ενώ η Λετονία δαπανά ΜΑΔ 2.498 ευρώ. Περισσότερες από τις μισές χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα δαπανούν ποσό άνω των ΜΑΔ 5 500 ευρώ ανά φοιτητή ετησίως για βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

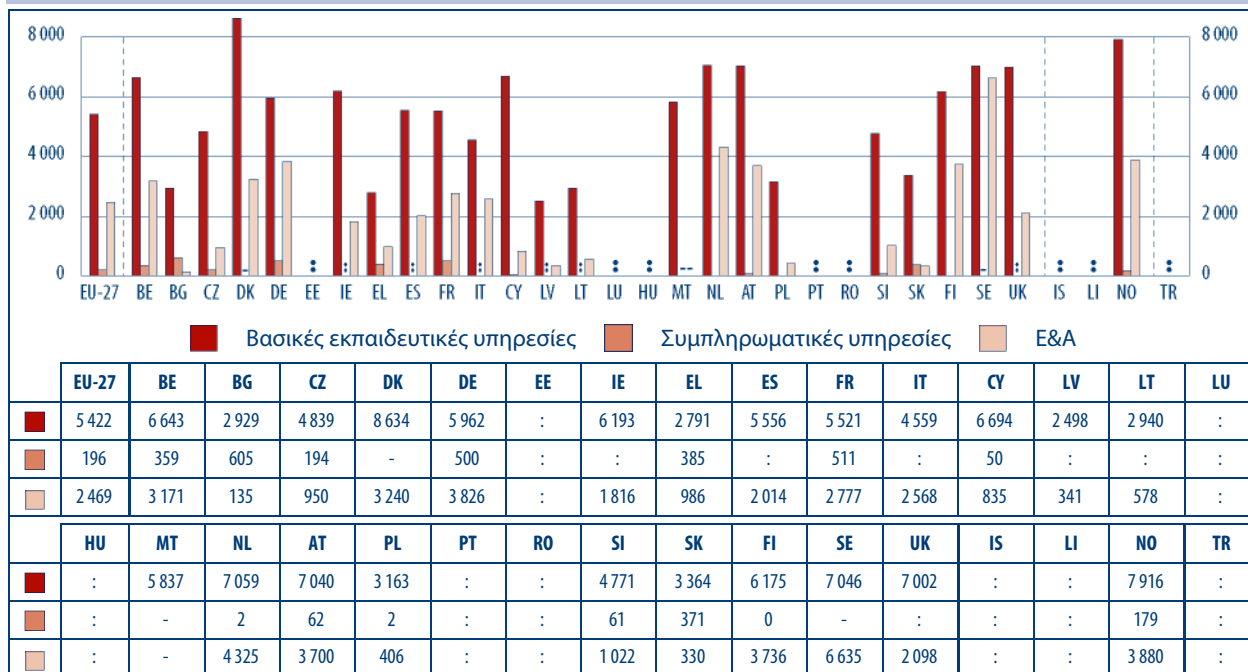
Τα ποσά που δαπανώνται ανά φοιτητή για Ε&Α είναι πολύ χαμηλότερα, αλλά παρουσιάζουν ακόμη μεγαλύτερες διακυμάνσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών: η αναλογία της διακύμανσης αυτών των δαπανών κυμαίνεται από 1 έως 50. Η Βουλγαρία, η Κύπρος, η Λετονία, η Πολωνία και η Σλοβακία διαθέτουν ποσό κατώτερο του 15% της ετήσιας δαπάνης ανά φοιτητή για Ε&Α, το οποίο είναι από 7 έως 20 φορές χαμηλότερο από τις δαπάνες τους για τις βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες ανά φοιτητή. Το Βέλγιο, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία, η Φινλανδία, η Σουηδία και η Νορβηγία διαθέτουν ποσοστό άνω του 30%. Στις χώρες αυτές, οι δαπάνες για βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες ανά φοιτητή είναι σχεδόν διπλάσιες από τις δαπάνες τους για Ε&Α. Η Σουηδία, ωστόσο, παρουσιάζει τη μικρότερη απόκλιση ανάμεσα στη δαπάνη ανά φοιτητή για βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες και στη

(¹) Έκδοση του δικτύου Ευρυδίκη : Δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη – 2006/07: Εθνικές τάσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνιας.

δαπάνη ανά φοιτητή για Ε&Α που ανέρχονται σε ΜΑΔ 7.064 ευρώ και ΜΑΔ 6.635 ευρώ ανά φοιτητή ετησίως αντίστοιχα.

Οι διαφορές αυτές μπορούν να αποδοθούν στα ποσά που διατίθενται για Ε&Α στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και στον τρόπο οργάνωσης της Ε&Α σε κάθε χώρα.

Διάγραμμα Γ8: Ετήσια δαπάνη ανά φοιτητή στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ ΜΑΔ, κατανομημένη ανά λειτουργία (βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες, Ε&Α και συμπληρωματικές υπηρεσίες), ISCED 5-6, 2003

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

ΕU-27: Η εκτίμηση βασίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες που αφορούν ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Δανία: Οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 4 περιλαμβάνονται εν μέρει στα επίπεδα ISCED 5-6.

Δανία, Πολωνία, Ισλανδία και Νορβηγία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες «άλλων ιδιωτικών οργανισμών».

Ιρλανδία, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συμπληρωματικές υπηρεσίες.

Ελλάδα: Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές δαπάνες.

Ιταλία, Λετονία και Λιθουανία: Οι δαπάνες για συμπληρωματικές υπηρεσίες περιλαμβάνονται στις δαπάνες για τις βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

Κάτω Χώρες και Σλοβακία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για το επίπεδο ISCED 5B.

Αυστρία, Πολωνία, Ισλανδία και Νορβηγία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες από διεθνείς πηγές.

Επεξηγηματική σημείωση

Η ετήσια δαπάνη (βλ. γλωσσάριο) ανά φοιτητή στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καλύπτει τρεις κατηγορίες δαπανών: τις δαπάνες για βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες, για συμπληρωματικές υπηρεσίες (π.χ. σίτιση, στέγαση, αθλητικές δραστηριότητες φοιτητών) και για δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης (Ε&Α). Ο δείκτης βασίζεται σε αριθμό εγγεγραμμένων ισοδυνάμων πλήρους φοίτησης.

ΤΜΗΜΑ II – ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

ΔΩΡΕΑΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ISCED 5 ΣΕ ΔΩΔΕΚΑ ΧΩΡΕΣ

Σε όλες τις χώρες, οι δημόσιες αρχές συμμετέχουν στις δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (Διάγραμμα Γ3). Τα ποσά που διατίθενται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα συνήθως καλύπτουν μόνο μέρος του κόστους της εκπαίδευσης. Στις περισσότερες χώρες, ο προϋπολογισμός των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων χρηματοδοτείται εν μέρει και από τις ιδιωτικές συνεισφορές των νοικοκυριών, οι οποίες αντιπροσωπεύουν σχετικά μικρό μέρος των εσόδων τους (Διάγραμμα Γ12). Στις περιπτώσεις αυτές, οι φοιτητές πλήρους φοίτησης σε προγράμματα για την απόκτηση εντός πρώτου τίτλου σπουδών του επιπέδου ISCED 5 υποχρεούνται να συνεισφέρουν οικονομικά για την κάλυψη του κόστους των σπουδών τους. Στην προκειμένη περίπτωση λαμβάνεται υπόψη μόνο η κατάσταση των φοιτητών οι οποίοι φοιτούν σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών. Μοναδική εξαίρεση σε αυτό τον κανόνα είναι η Λετονία, όπου οι περισσότεροι φοιτητές δεν επιδοτούνται.

Πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα σε δύο βασικές κατηγορίες οικονομικής συνεισφοράς, οι οποίες ορισμένες φορές συνυπάρχουν: στα διοικητικά τέλη και τα δίδακτρα σπουδών. Οι συνεισφορές για την κάλυψη διοικητικών δαπανών περιλαμβάνουν ενδεχομένως τέλη που καταβάλλονται άπαξ με την πρώτη εγγραφή των φοιτητών (τέλη εισαγωγής) ή ετησίως (δίδακτρα εγγραφής) και τέλη πιστοποίησης για την κάλυψη του κόστους οργάνωσης εξετάσεων και χορήγησης διοικητικών εγγράφων που συνδέονται με τον τελικό τίτλο σπουδών. Ακόμη, οι φοιτητές οφείλουν ενδεχομένως να καταβάλλουν συνεισφορές για την κάλυψη του κόστους σπουδών τους, οι οποίες είναι συνήθως υψηλότερες από τα διοικητικά τέλη (Διάγραμμα Γ10).

Εδώ εξετάζουμε τις συνεισφορές που πρέπει να καταβάλλουν οι φοιτητές ανεξάρτητα από ενδεχόμενη οικονομική ενίσχυση την οποία λαμβάνουν ορισμένοι από αυτούς βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων. Σε πολλές χώρες, οι φοιτητές πράγματι λαμβάνουν ενίσχυση για να πληρώσουν τα δίδακτρα τους ή επωφελούνται από έκπτωση ή απαλλαγή από τα δίδακτρα (Διάγραμμα Δ4).

Ανεξάρτητα από αυτές τις συνεισφορές ή συμπληρωματικά προς αυτές, ενδέχεται να έχει θεσπιστεί σύστημα υποχρεωτικής καταβολής εισφορών σε φοιτητές οργανώσεις. Οι συνεισφορές αυτές συνδέονται με την κάλυψη του κόστους διαβίωσης των φοιτητών ή του κόστους υπηρεσιών, όπως δαπάνες για ορισμένους τύπους ασφάλισης ή για πολιτιστικές δραστηριότητες. Όταν απαιτούνται, οι συνεισφορές αυτές είναι πολύ χαμηλότερες από τις συνεισφορές για τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης.

Ορισμένες χώρες εφαρμόζουν ειδικά μέτρα για φοιτητές που επαναλαμβάνουν το ίδιο έτος ή παρατείνουν το χρόνο φοίτησης πέρα από μια ορισμένη περίοδο για την ολοκλήρωση των σπουδών τους (Διάγραμμα Γ11).

Τα δίδακτρα σπουδών αντιπροσωπεύουν μια ευρέως διαδεδομένη μορφή συνεισφοράς που εφαρμόζεται σε δεκαέξι χώρες. Σε επτά από αυτές – Βέλγιο (γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα), Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία (μόνο προγράμματα σπουδών ISCED 5B), Λιθουανία, Κάτω Χώρες, Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία) και Λιχτενστάιν – τα δίδακτρα αυτά αποτελούν τη μοναδική οικονομική συνεισφορά που απαιτείται από τους φοιτητές.

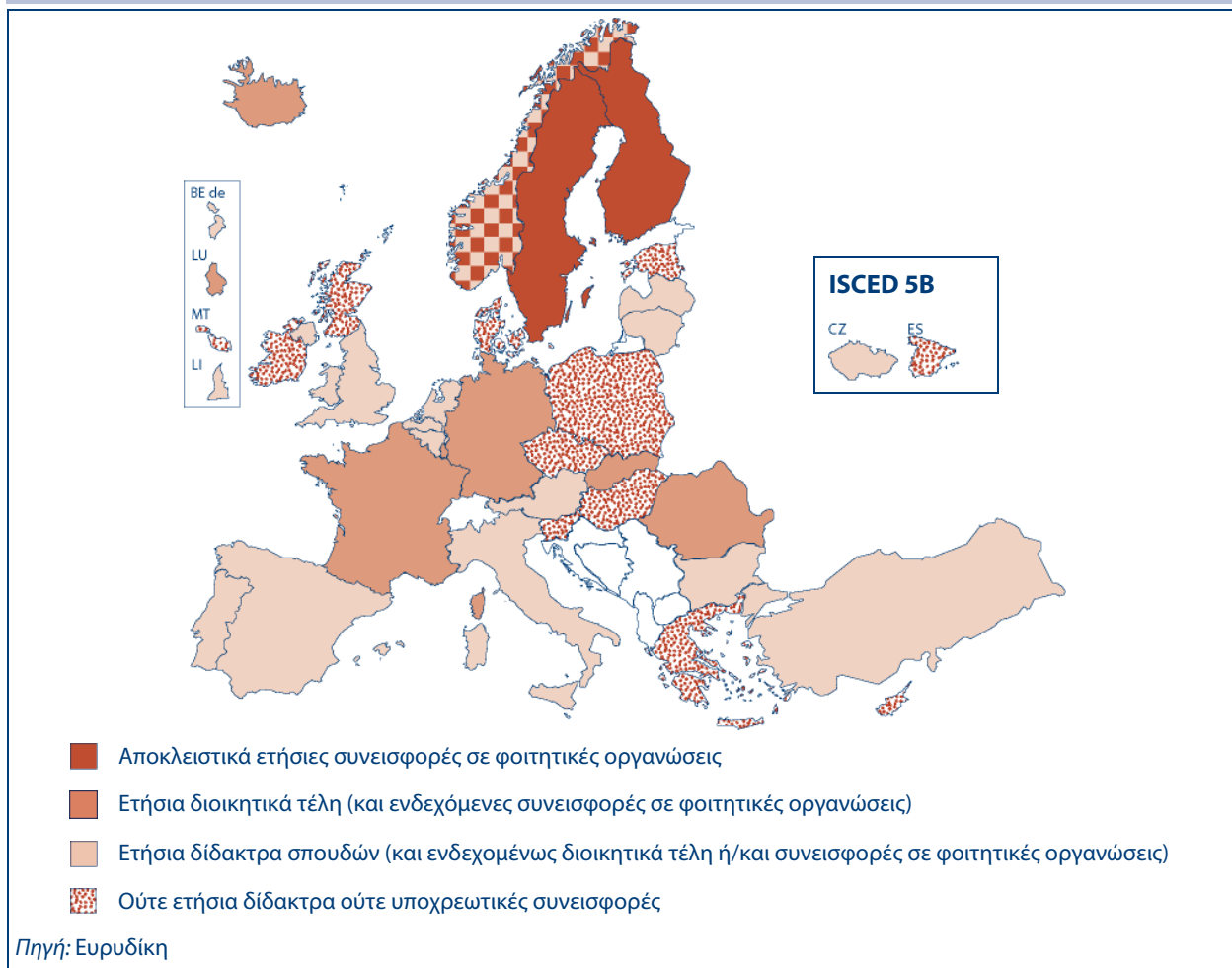
Πολύ διαδεδομένη πρακτική αποτελούν και τα ετήσια δίδακτρα εγγραφής. Εφαρμόζονται σε 12 χώρες, είτε σε συνδυασμό με τα δίδακτρα σπουδών, όπως το Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), την Ισπανία (για τα προγράμματα σπουδών ISCED 5A), την Ιταλία, την Πορτογαλία, τη Νορβηγία (από ορισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα που χρηματοδοτούνται από την κυβέρνηση) και την Τουρκία ή χωρίς συμπληρωματικά δίδακτρα (Γερμανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ρουμανία, Σλοβακία και Ισλανδία).

Στη Φινλανδία (δημόσια ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), τη Σουηδία και τη Νορβηγία (δημόσιος τομέας) οι φοιτητές πληρώνουν μόνο μια ετήσια συνεισφορά στις φοιτητικές τους οργανώσεις. Στην Κύπρο ζητείται από τους φοιτητές να καταβάλουν μια μικρή συνεισφορά στην φοιτητική οργάνωση μόνο μία φορά κατά την εισαγωγή τους. Στην Πολωνία και τη Σλοβενία πρέπει να καταβάλουν άπαξ πολύ χαμηλά τέλη εγγραφής με την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σε οκτώ χώρες, την Τσεχική Δημοκρατία (ISCED 5A), τη Δανία, την Ελλάδα (με εξαίρεση το Ανοικτό Πανεπιστήμιο), την Ισπανία (ISCED 5B), την Ιρλανδία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), οι φοιτητές προγραμμάτων για την απόκτηση του πρώτου τίτλου σπουδών τους, οι οποίοι τηρούν το σύνηθες χρονοδιάγραμμα σπουδών, δικαιούνται δωρεάν τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως και οι φοιτητές των Πολυτεχνείων στη Φινλανδία. Το ίδιο ισχύει και για τους φοιτητές με επιδοτούμενη θέση φοίτησης στην Εσθονία και τη Λετονία. Η Σκωτία θεωρείται χώρα με δωρεάν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, εφόσον ένας κυβερνητικός οργανισμός καταβάλλει το επίσημο ποσό των τελών εγγραφής για όλους τους φοιτητές, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους κατάσταση, υπό τον όρο ότι υποβάλλουν σχετική αίτηση και δεν επαναλαμβάνουν το ίδιο έτος σπουδών. Όμως, μετά την αποφοίτησή τους, οι φοιτητές αυτοί πρέπει να καταβάλουν σε αυτό τον οργανισμό υποχρεωτικά μέρος αυτού του ποσού υπό τύπο αναγνώρισης της ενίσχυσης που έλαβαν. Συνολικά, σε δώδεκα χώρες η τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να θεωρηθεί ότι παρέχεται δωρεάν (εφόσον οι φοιτητές δεν καταβάλλουν ούτε δίδακτρα σπουδών ούτε ετήσια δίδακτρα εγγραφής).

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι η πλέον διαδεδομένη μορφή συνεισφοράς στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη είναι η καταβολή διδάκτρων σπουδών. Πέρα από το ότι αυτό ισχύει σε πολλές χώρες, ορισμένες από τις οποίες θέσπισαν πρόσφατα δίδακτρα αυτού του τύπου, και ορισμένες άλλες χώρες εξετάζουν το ενδεχόμενο να τα θεσπίσουν ή το έχουν ήδη αποφασίσει (Τσεχική Δημοκρατία, Γερμανία και Ουγγαρία), ή προγραμματίζουν τη γενικευμένη εφαρμογή τους για όλους τους φοιτητές (Λιθουανία). Αντίθετα, η Σλοβενία θα καταργήσει όλα τα δίδακτρα σπουδών για τα προγράμματα ISCED 5 μέχρι το 2009 (υφίστανται σήμερα για ορισμένα προγράμματα *Master* τα οποία δεν παρουσιάζονται στο διάγραμμα Γ9).

Διάγραμμα Γ9: Τύποι ιδιωτικής συνεισφοράς που καταβάλλουν ετησίως οι φοιτητές πλήρους φοίτησης για την απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) σε δημόσια ή/και σε επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Γ9)

Βέλγιο (BE fr, BE nl): Το ετήσιο ποσό που απαιτείται από τους φοιτητές καλύπτει τα δίδακτρα εγγραφής και τα δίδακτρα σπουδών.

Γερμανία: Από την περίοδο 2006/07, τα *ομόσπονδα κράτη* μπορούν να ζητήσουν συνεισφορές για την κάλυψη του κόστους σπουδών μέχρι ΜΑΔ 944 ευρώ. Από 1ης Ιανουαρίου 2007, επτά *ομόσπονδα κράτη* αποφάσισαν να εφαρμόσουν αυτές τις συνεισφορές.

Εσθονία, Ουγγαρία, Ρουμανία και Σλοβενία: Φοιτητές που δεν κατέχουν επιδοτούμενη θέση σπουδών καταβάλλουν δίδακτρα σπουδών.

Ελλάδα: Το Ελληνικό Πανεπιστήμιο είναι το μόνο εκπαιδευτικό ίδρυμα που επιβάλλει συνεισφορές των φοιτητών για το κόστος σπουδών.

Ιταλία: Οι φοιτητές οφείλουν επίσης να καταβάλουν περιφερειακό φόρο για την κοινωνικής πρόνοιας των φοιτητών. Τα τέλη πιστοποίησης καταβάλλονται μόνο στα εκπαιδευτικά ιδρύματα καλλιτεχνικών και μουσικών σπουδών που προσφέρουν *alta formazione artistica e musicale* (καλλιτεχνικές και μουσικές σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).

Κύπρος: Καταβάλλονται άπαξ εισφορές σε φοιτητικές οργανώσεις με την πρώτη εισαγωγή των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Λετονία: Το διάγραμμα αφορά τους φοιτητές με επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών (αυτό αφορά περίπου τα τρία τέταρτα του συνόλου των φοιτητών). Οι επιδοτούμενοι φοιτητές δικαιούνται δωρεάν σπουδές.

Λιθουανία: Οι συνεισφορές στο κόστος σπουδών εφαρμόζονται στους φοιτητές πρώτου κύκλου σπουδών (*Bachelor*) ανεξάρτητα από το αν επιδοτούνται ή όχι από το κράτος, ενώ οι φοιτητές δεύτερου κύκλου σπουδών (*Master*) με επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών (ένα τρίτο του συνόλου των φοιτητών) δεν οφείλουν να καταβάλουν συνεισφορά αυτού του τύπου. Από την περίοδο 2006/07, όλοι οι φοιτητές αναφοράς (περιλαμβανομένων των προγραμμάτων σπουδών *Master*) συνεισφέρουν στο κόστος σπουδών τους.

Ουγγαρία: Από την περίοδο 2007/08 όλοι οι φοιτητές πρέπει να συνεισφέρουν στο κόστος σπουδών τους.

Αυστρία: Τα πανεπιστήμια μπορούν να απαλλάξουν τους φοιτητές από την πληρωμή διδάκτρων σπουδών, αλλά δεν μπορούν να απαιτήσουν δίδακτρα από φοιτητές νομίμως απαλλαγμένους από αυτή την υποχρέωση. Οι φοιτητές δύο ομόσπονδων κρατών (Μπούργκενλαντ και Καρινθία) δεν καταβάλλουν καμία συνεισφορά.

Φινλανδία: Οι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης οφείλουν να καταβάλλουν συνεισφορές σε φοιτητικές οργανώσεις· αντίθετα, οι πληρωμές αυτές είναι προαιρετικές για τους φοιτητές Πολυτεχνείων.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Ο SAAS (Student Awards Agency for Scotland) καταβάλλει τις συνεισφορές φοιτητών που το ζητούν. Όμως, οι περισσότεροι φοιτητές που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους οφείλουν να καταβάλουν ένα υποχρεωτικό ποσό μετά την αποφοίτηση τους υπό μορφή «graduate endowment».

Νορβηγία: Σε ορισμένα επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, οι φοιτητές οφείλουν επίσης να καταβάλουν διοικητικά τέλη εισόδου, ετήσια δίδακτρα εγγραφής και συνεισφορά για το κόστος σπουδών τους.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα διοικητικά τέλη εισόδου (που καταβάλλονται άπαξ) και τα τέλη πιστοποίησης δεν λαμβάνονται υπόψη. Στα στοιχεία περιλαμβάνονται μόνον τα ετήσια δίδακτρα εγγραφής, οι εισφορές σε φοιτητικές οργανώσεις και οι συνεισφορές στο κόστος σπουδών. Πλήρης ορισμός τους περιέχεται στο γλωσσάριο. Αυτοί οι τύποι συνεισφοράς είναι οι συνεισφορές που καταβάλλουν οι φοιτητές πλήρους φοίτησης με επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών (στη Λετονία με μη επιδοτούμενη θέση σπουδών) και τηρούν το χρονοδιάγραμμα των σπουδών τους. Δεν λαμβάνεται υπόψη ενδεχόμενη οικονομική ενίσχυση που λαμβάνουν.

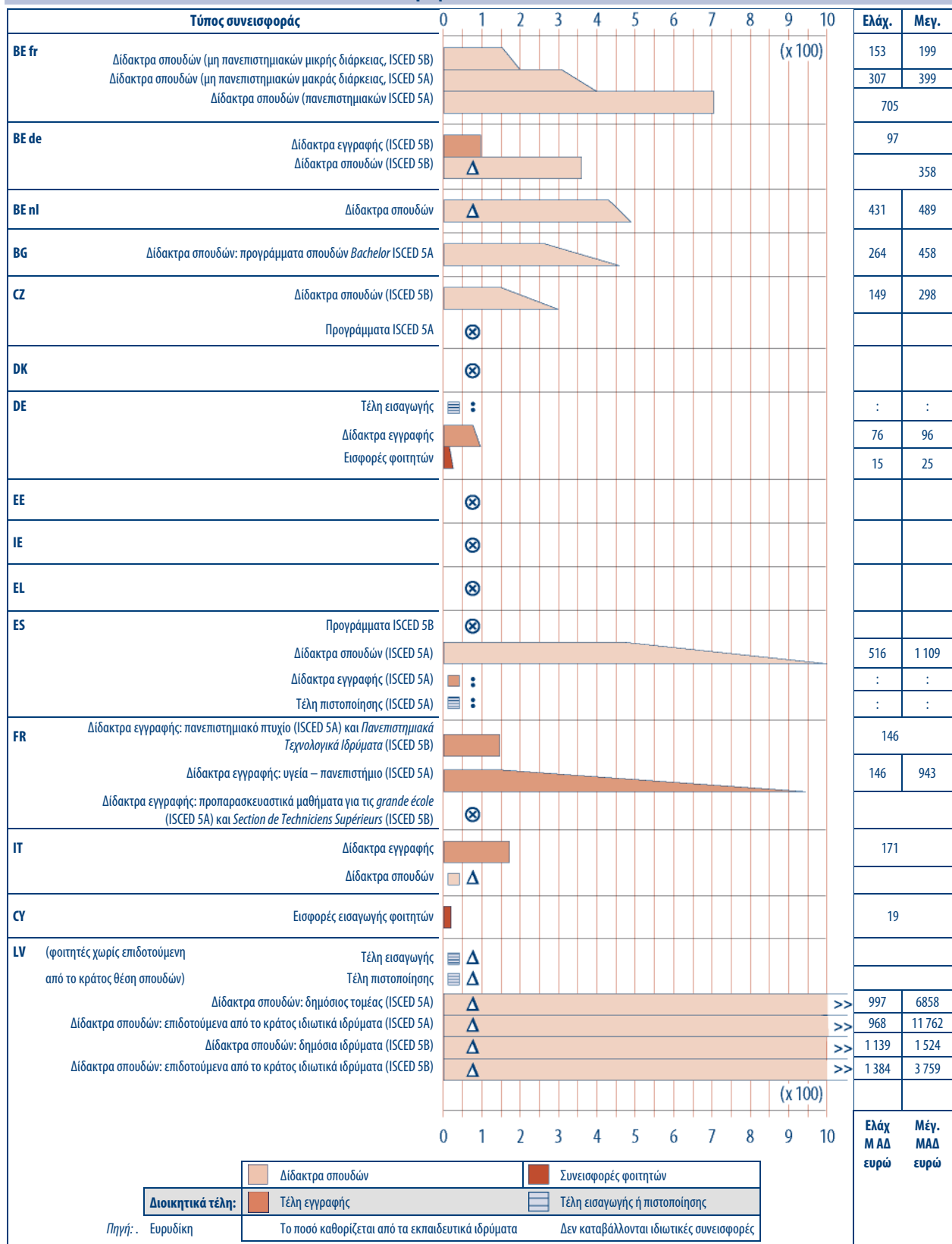
ΤΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ISCED 5 ΚΥΜΑΙΝΟΝΤΑΙ ΣΥΝΗΘΩΣ ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΔ 200 ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΜΑΔ 1000 ΕΥΡΩ ΕΤΗΣΙΩΣ

Στις χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με το ύψος των συνεισφορών, τα δίδακτρα σπουδών είναι γενικά υψηλότερα από τις άλλες μορφές εισφοράς: τα ετήσια διοικητικά τέλη δεν υπερβαίνουν ποτέ το όριο των ΜΑΔ 200 ευρώ, με εξαίρεση δύο χώρες στις οποίες τα τέλη εγγραφής είναι σχετικά υψηλά. Στη Γαλλία, τα δίδακτρα εγγραφής μπορεί να ανέρχονται και σε ΜΑΔ 1000 ευρώ, αλλά αυτό αφορά την ειδική περίπτωση φοιτητών που επιθυμούν να λάβουν κρατικό τίτλο ειδίκευσης στην ψυχοκινητική θεραπεία (για τους περισσότερους φοιτητές τα ετήσια δίδακτρα εγγραφής κυμαίνονται από ΜΑΔ 146 ευρώ έως ΜΑΔ 186 ευρώ). Στην Ισλανδία, τα τέλη εγγραφής ανέρχονται σε ΜΑΔ 394 ευρώ. Όμως, τόσο στη Γαλλία όσο και στην Ισλανδία, τα τέλη εγγραφής είναι οι μόνες εισφορές που απαιτούνται από τους φοιτητές.

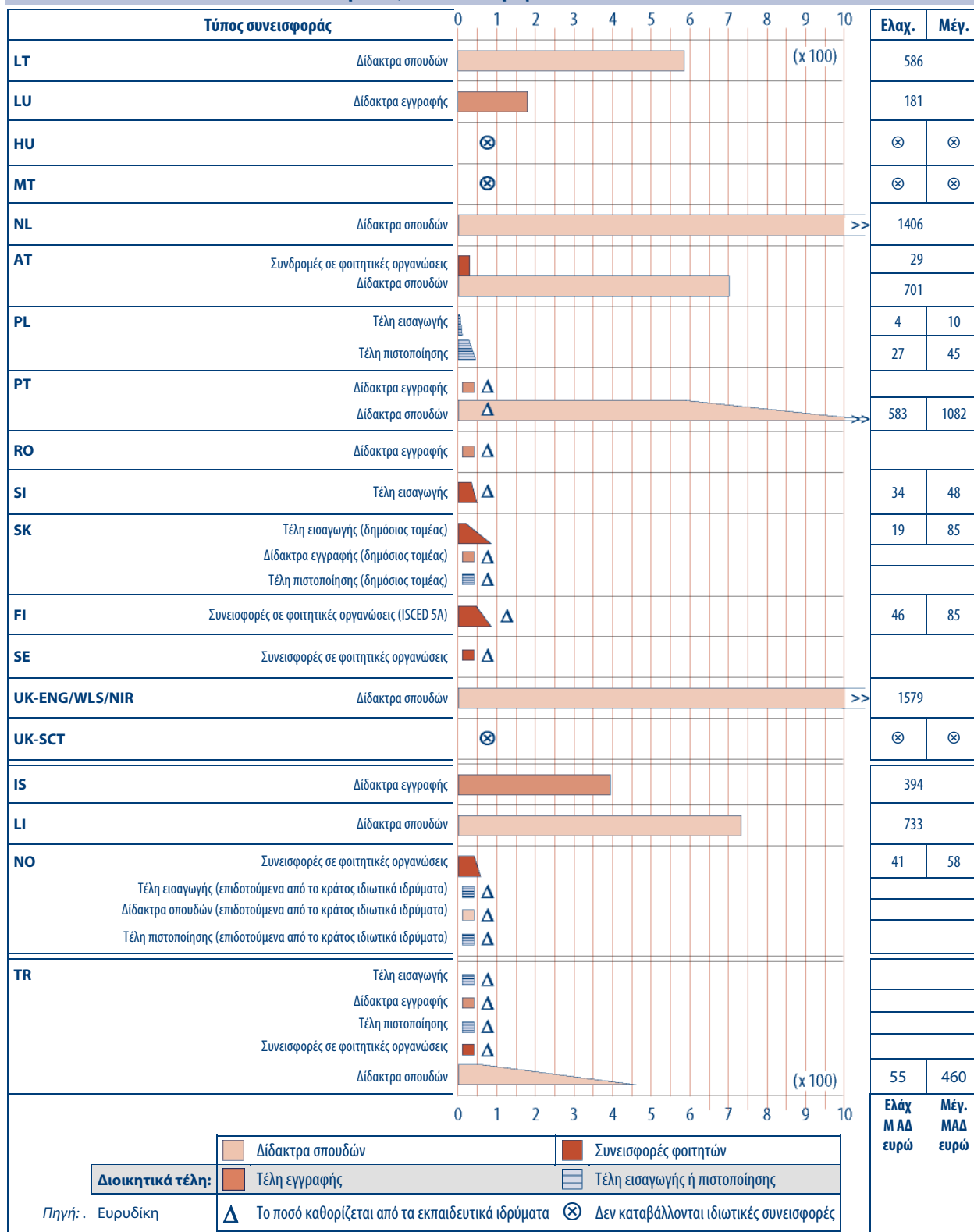

Π Ο Ρ Ο Ι

Διάγραμμα Γ10: Ποσά διδασκων και άλλων συνεισφορών σε ΜΑΔ ευρώ που καταβάλλουν φοιτητές πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών (ISCED 5) σε δημόσια ή/και επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Διάγραμμα Γ10 (συνέχεια): Ποσά διδασκων και άλλων συνεισφορών σε ΜΑΔ ευρώ που καταβάλλουν φοιτητές πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών (ISCED 5) σε δημόσια ή/και επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Γ10)

Βέλγιο (BE fr): Στα μη πανεπιστημιακά προγράμματα, το ανώτατο ποσό αντιστοιχεί στο ποσό το οποίο πρέπει να καταβάλλουν οι τελειόφοιτοι φοιτητές.

Βέλγιο (BE fr, BE nl): Το ποσό καλύπτει τα διδάκτρα εγγραφής καθώς και την φοιτητική συνεισφορά στο κόστος σπουδών.

Βέλγιο (BE de): Το μοναδικό ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το *Autonome Hochschule*, απαιτεί την καταβολή συνεισφοράς ΜΑΔ 242 ευρώ για το κόστος σπουδών, ποσό κατώτερο από την επίσημη ανώτατη συνεισφορά των ΜΑΔ 358 ευρώ.

Τσεχική Δημοκρατία και Μάλτα: Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A) εφαρμόζουν διδάκτρα εγγραφής περίπου 30 ευρώ στην Τσεχική Δημοκρατία και ΜΑΔ 34 ευρώ στην Μάλτα. Όμως η καταβολή του ποσού δεν συνεπάγεται αναγκαστικά πλήρη εγγραφή.

Εσθονία: Όσον αφορά τους μη επιδοτούμενους φοιτητές, κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα είναι ελεύθερο να καθορίσει το ποσό των διοικητικών τελών. Στην πράξη, όμως, ελάχιστα ιδρύματα το πράττουν και, όταν αυτό συμβαίνει, πολύ συχνά ζητείται ένα συμβολικό ποσό. Ούτε το ύψος της συνεισφοράς για το κόστος σπουδών σε μη επιδοτούμενες θέσεις σπουδών ρυθμίζεται σε απόλυτες τιμές, αλλά με βάση μια επιτρεπόμενη αύξηση του ποσού από το ένα ακαδημαϊκό έτος στο άλλο.

Ισπανία: Το ύψος των διδασκτρών διαφέρει στην κάθε Αυτόνομη Κοινότητα και στο εσωτερικό της κάθε κοινότητας από το ένα πρόγραμμα σπουδών στο άλλο. Τα διδάκτρα σπουδών που αναφέρονται εδώ (για τα προγράμματα σπουδών ISCED 5A) είναι εκτιμήσεις που βασίζονται σε ένα πρόγραμμα σπουδών 6 σημείων, αλλά σε δύο διαφορετικούς τύπους προγράμματος (πειραματικού ή μη) και σε δύο διαφορετικές αυτόνομες κοινότητες (τα Κανάρια Νησιά και τη Ναβάρρα).

Γαλλία: Λαμβάνονται υπόψη μόνο τα προγράμματα που ορίζονται από το Υπουργείο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Έρευνας. Δεν περιλαμβάνονται τα ιδρύματα που υπάγονται σε άλλα υπουργεία. Συμπληρωματικά προς τα διδάκτρα που καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο, κάθε πανεπιστήμιο μπορεί να χρεώσει ειδικά τέλη που ορίζονται από το διοικητικό τους συμβούλιο (ύψους από ΜΑΔ 9 ευρώ έως ΜΑΔ 28 ευρώ) για την κάλυψη αθλητικών δραστηριοτήτων, υπηρεσιών που παρέχει η *Service Universitaire de Médecine Préventive et de Promotion de la Santé* (SUMPPS, Πανεπιστημιακή υπηρεσία προληπτικής ιατρικής και προάσπισης της υγείας), ή η *Service Universitaire d'Information et d'Orientation* (SUIO, Πανεπιστημιακή υπηρεσία ενημέρωσης και προσανατολισμού).

Ιταλία: Οι σπουδαστές οφείλουν επίσης να καταβάλουν ένα περιφερειακό φόρο κοινωνικής πρόνοιας των φοιτητών, το ύψος του οποίου καθορίζεται σε περιφερειακό επίπεδο.

Λετονία: Οι συνεισφορές για την κάλυψη του κόστους σπουδών καταβάλλονται αποκλειστικά από φοιτητές που δεν κατέχουν επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών (περίπου τα τρία τέταρτα του συνόλου των φοιτητών). Τα ποσά δεν καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο, αλλά υπόκεινται στη διακριτική ευχέρεια των ιδρυμάτων. Τα αναφερόμενα ποσά είναι εκτιμήσεις του Υπουργείου Παιδείας και Επιστημών.

Λιθουανία: Οι συνεισφορές για την κάλυψη του κόστους σπουδών καταβάλλονται από τους φοιτητές του πρώτου κύκλου για την απόκτηση τίτλου *Bachelor*, ανεξάρτητα από το αν λαμβάνουν κρατική ενίσχυση, ενώ οι σπουδαστές δεύτερου κύκλου *Master* με επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών (ένα τρίτο του συνόλου των φοιτητών) δεν οφείλουν να καταβάλουν αυτήν την συνεισφορά. Από την περίοδο 2006/07, όλοι οι φοιτητές (περιλαμβανομένων όσων φοιτούν σε προγράμματα *Master*) συνεισφέρουν στο κόστος των σπουδών τους (εξετάζεται η αύξηση του κατ' αποκοπή ποσού ΜΑΔ 586 ευρώ).

Αυστρία: Η κεντρική διοίκηση επιβάλλει ένα καθορισμένο ποσό, αλλά τα πανεπιστήμια, ανάλογα με τις ανάγκες τους, μπορούν να απαλλάξουν τους φοιτητές από την καταβολή συνεισφορών για το κόστος σπουδών.

Ρουμανία: Στο Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου τα διδάκτρα εγγραφής κυμαίνονται από ΜΑΔ 32 ευρώ έως ΜΑΔ 127 ευρώ και οι συνεισφορές στο κόστος σπουδών (για μη επιχορηγούμενες θέσεις σπουδών) από ΜΑΔ 1.109 ευρώ έως ΜΑΔ 1,273 ευρώ.

Σουηδία: Το ύψος των συνεισφορών καθορίζεται από τις φοιτητικές ενώσεις και διαφέρει από το ένα ίδρυμα στο άλλο. Το μέσο ποσό ανέρχεται περίπου σε ΜΑΔ 27 ευρώ.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Από την περίοδο 2006/07 στην Αγγλία και τη Βόρεια Ιρλανδία και 2007/08 στην Ουαλία, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα μπορούν να καθορίζουν ελεύθερα τα διδάκτρα σπουδών για τους νεοεισαγόμενους, με ανώτατο όριο τις ΜΑΔ 4.031 ευρώ.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Οι περισσότεροι φοιτητές οφείλουν να καταβάλουν επίδομα αποφοίτησης με την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών τους. Το ποσό (ΜΑΔ 2.977 ευρώ για ένα φοιτητή που άρχισε τις σπουδές του το έτος αναφοράς 2005/06) δεν συνδέεται με την οικονομική κατάσταση του κάθε φοιτητή και καταβάλλεται τον επόμενο Απρίλιο μετά την αποφοίτηση.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι συνεισφορές για το διοικητικό κόστος (ετήσια τέλη εγγραφής, εισαγωγής και πιστοποίησης), οι συνδρομές σε φοιτητικές οργανώσεις και οι συνεισφορές για το κόστος σπουδών (δίδακτρα σπουδών) ορίζονται στο γλωσσάριο. Οι συνεισφορές που αναφέρονται εδώ είναι αυτές που καταβάλλονται ετησίως (με εξαίρεση τα δίδακτρα εισαγωγής και πιστοποίησης) από τους φοιτητές πλήρους φοίτησης με επιδοτούμενη θέση σπουδών (στη Λετονία με μη επιδοτούμενη θέση σπουδών) και οι οποίοι ακολουθούν τις σπουδές τους σύγχρονα με το χρονοδιάγραμμα. Δεν λαμβάνεται υπόψη ενδεχόμενη οικονομική ενίσχυση που λαμβάνουν.

Η κατηγορία «λοιπές συνεισφορές» καλύπτει τα δίδακτρα εισαγωγής και πιστοποίησης. Το σύμβολο Δ δηλώνει ότι το ποσό βρίσκει καθορίζεται ελεύθερα από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Εάν αναφέρεται ένα κατώτερο ή/και ανώτατο ποσό, τα ποσά μπορούν να καθορίζονται ελεύθερα εντός των αντίστοιχων ορίων.

Τα ποσά μετατρέπονται με τη βοήθεια «ισοτιμιών αγοραστικής δύναμης» (βλ. γλωσσάριο για τον ορισμό και τον πίνακα μετατροπής).

βρίσκεται στη διακριτική ευχέρεια των Ιδρυμάτων. Εάν υποδεικνύεται ένα ελάχιστο ή μέγιστο επίπεδο, τα εν λόγω ποσά μπορούν να καθορισθούν ελεύθερα μέσα στο αντίστοιχο πλαίσιο / επίπεδο.

Τα ποσά αυτά μετατρέπονται σε "Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης" (βλ. το Γλωσσάριο για τον ορισμό και τον πίνακα μετατροπής).

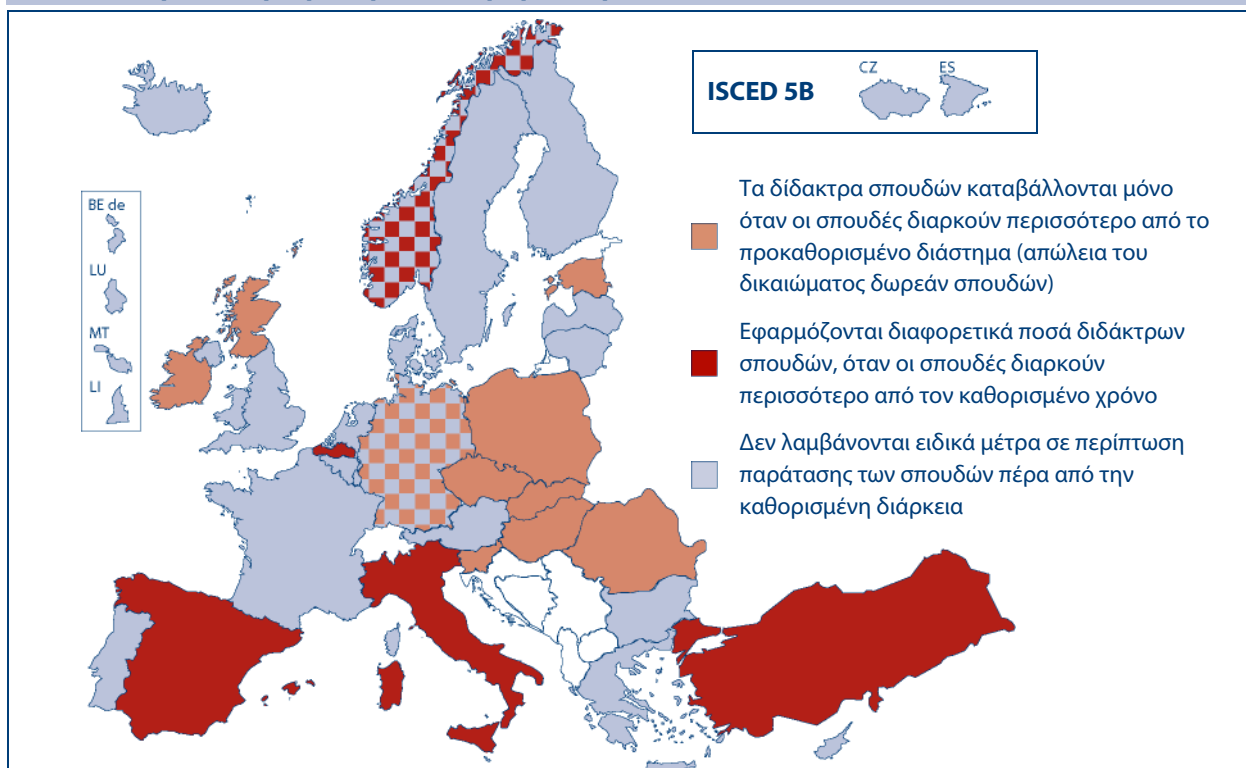
Οι συνδρομές που καταβάλλονται σε φοιτητικές οργανώσεις είναι ακόμη χαμηλότερες και δεν υπερβαίνουν τα ΜΑΔ 100 ευρώ. Συγκεκριμένα, στη Φινλανδία (πανεπιστήμια) και τη Νορβηγία, όπου όλοι οι φοιτητές πρέπει να καταβάλλουν αυτή τη συνδρομή, το σχετικό ποσό κυμαίνεται από ΜΑΔ 40 ευρώ έως ΜΑΔ 85 ευρώ. Στη Σουηδία, οι συνδρομές αυτές καθορίζονται από τις φοιτητικές οργανώσεις, αλλά γενικά ανέρχονται σε ΜΑΔ 27 ευρώ ετησίως.

Όταν επιδοτούμενοι από το κράτος φοιτητές καταβάλλουν δίδακτρα σπουδών το ποσό των διδασκτρων - ή τουλάχιστον το ανώτατο ποσό τους - στις περισσότερες περιπτώσεις καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο. Μόνο σε δύο από 16 χώρες αυτά τα ποσά καθορίζονται ελεύθερα από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα (Νορβηγία) και τα δημόσια ιδρύματα (Ιταλία). Τα ποσά που απαιτούνται στην κάθε χώρα παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές. Κυμαίνονται από ποσό κατώτερο των ΜΑΔ 200 ευρώ σε ορισμένα προγράμματα του Βελγίου (γαλλόφωνη κοινότητα) και την Τουρκία και υπερβαίνουν τα ΜΑΔ 1000 ευρώ για όλα τα προγράμματα του επιπέδου σπουδών ISCED 5 (πρώτος τίτλος σπουδών) στις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία) καθώς και για ορισμένα προγράμματα σπουδών στην Ισπανία και την Πορτογαλία. Η εισφορά αυτή μπορεί να ανέρχεται και σε σχεδόν ΜΑΔ 12.000 ευρώ στα επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα της Λετονίας για φοιτητές που δεν φοιτούν σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση. Όμως, οι περισσότερες χώρες χορηγούν οικονομική ενίσχυση στους φοιτητές που βρίσκονται σε δυσχερή κοινωνικοοικονομική θέση για να καταβάλλουν αυτά τα δίδακτρα (Διάγραμμα Δ4). Εξάλλου, οι φοιτητές που καθυστερούν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους ενδέχεται να καταβάλλουν πολύ υψηλότερα ποσά (Διάγραμμα Γ11).

Η ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΔΙΔΑΚΤΡΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΥΠΟΚΕΙΤΑΙ ΣΥΝΗΘΩΣ ΣΤΗ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΥΧΕΡΕΙΑ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Σε ορισμένες χώρες, ζητείται από τους φοιτητές να καταβάλουν αυξημένες ή πρόσθετες εισφορές εάν επαναλάβουν ένα έτος ή παρατείνουν τις σπουδές τους πέρα από ένα καθορισμένο χρονικό διάστημα. Αυτό εφαρμόζεται στις περισσότερες χώρες στις οποίες οι επιδοτούμενοι από το κράτος φοιτητές καταβάλλουν ελάχιστες συνεισφορές ή δεν καταβάλλουν (Διάγραμμα Γ9). Εάν δεν ολοκληρώσουν τις σπουδές τους στην καθορισμένη περίοδο, ή εάν επαναλάβουν ένα έτος, είναι δυνατό να χάσουν την επιχορήγησή τους και να καταβάλουν υψηλότερο ποσό τουλάχιστον κατά τη διάρκεια αυτού του πρόσθετου χρόνου.

Διάγραμμα Γ11: Ειδικές συνεισφορές στο κόστος σπουδών όταν οι σπουδές διαρκούν περισσότερο για την απόκτηση του πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5), 2005/06

Ποσά που καταβάλλονται σε περίπτωση παράτασης των σπουδών πέρα από την καθορισμένη διάρκεια (όταν καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο)

BE nl		CZ		DE (6 ομόσπονδα κράτη)		HU		TR	
Ελάχιστο	Ανώτατο	Ελάχιστο	Ανώτατο	Ελάχιστο	Ανώτατο	Ελάχιστο	Ανώτατο	Ελάχιστο	Ανώτατο
κυμαινόμενο	ΜΑΔ EUR 978	ΜΑΔ EUR 495	κυμαινόμενο	ΜΑΔ EUR 472	ΜΑΔ EUR 849	κυμαινόμενο	ΜΑΔ EUR 769	ΜΑΔ EUR 82	ΜΑΔ EUR 919

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Γερμανία: Σε έξι ομόσπονδα κράτη, οι φοιτητές καταβάλλουν συνεισφορές για το κόστος σπουδών, εάν παρατείνουν τη διάρκεια των σπουδών τους.

Ισπανία: Τα αυξημένα ποσά των διδάκτρων διαφέρουν στην κάθε Αυτόνομη Κοινότητα και στο εσωτερικό κάθε κοινότητας από το ένα πρόγραμμα σπουδών στο άλλο.

Ουγγαρία: Οι σπουδαστές που κατέχουν επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών και καθυστερούν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους καταβάλουν ΜΑΔ 77 ευρώ για κάθε πρόσθετο μήνα παράτασης.

Ρουμανία: Οι φοιτητές πληρώνουν ΜΑΔ 9 ευρώ κάθε φορά που επανεξετάζονται στο ίδιο μάθημα. Εάν παρατείνουν τη διάρκεια των σπουδών τους, οφείλουν να καταβάλουν τις συνεισφορές που καταβάλλουν οι μη χρηματοδοτούμενοι από το κράτος φοιτητές.

Σλοβενία: Οι φοιτητές μπορούν να επαναλάβουν ένα έτος μία μόνο φορά, μετά την οποία οφείλουν να παρακολουθούν σπουδές μερικής φοίτησης και να καταβάλλουν συνεισφορές όπως και οι μη επιδοτούμενοι φοιτητές. Οι κεντρικές αρχές καθορίζουν τη βάση υπολογισμού του κόστους σπουδών, αλλά δεν καθορίζουν το ποσό των συνεισφορών.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT) Οι φοιτητές που επαναλαμβάνουν ένα έτος σπουδών ενδέχεται να συνεισφέρουν στην κάλυψη του κόστους σπουδών τους, σε περίπτωση που δεν δικαιούνται πλέον οικονομική ενίσχυση από τον Student Awards Agency for Scotland (SAAS). Το ποσό καθορίζεται από το οικείο πανεπιστήμιο.

Νορβηγία: Καταβάλλονται ειδικές συνεισφορές για τις περιόδους παράτασης των σπουδών αποκλειστικά στα χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα.

Τουρκία: Οι φοιτητές που καθυστερούν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους καταβάλλουν επιπλέον 50% της συνεισφοράς για το πρώτο έτος που επαναλαμβάνουν και 100% για κάθε επιπλέον έτος.

Επεξηγηματική σημείωση

Η έννοια των διδάκτρων σπουδών ορίζεται αναλυτικά στο γλωσσάριο. Τα διδάκτρα σπουδών σε περίπτωση παράτασης της περιόδου σπουδών ορίζονται ως το ποσό που καταβάλλουν οι φοιτητές οι οποίοι επαναλαμβάνουν το έτος ή παρατείνουν τις σπουδές τους πέρα από την καθορισμένη διάρκεια σπουδών. Αυτό το ειδικό ποσό είναι διαφορετικό από το ποσό που καταβάλλουν οι φοιτητές οι οποίοι ολοκληρώνουν τις σπουδές τους εντός της (ίδιας) καθορισθείσας περιόδου. Τα αναγραφόμενα ποσά είναι τα διδάκτρα σπουδών που καταβάλλουν οι φοιτητές οι οποίοι καθυστερούν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους, ανεξάρτητα από το αν λαμβάνουν οικονομική ενίσχυση.

Με το να εισπράττουν ειδικά διδάκτρα από τους φοιτητές οι οποίοι παρατείνουν τη διάρκεια των σπουδών τους, 15 χώρες εκδηλώνουν την πρόθεσή τους να θέσουν ένα όριο στη διάρκεια των σπουδών. Στο Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), την Ισπανία (ISCED 5A), την Ιταλία, τη Νορβηγία (στα χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα) και την Τουρκία, όπου τα διδάκτρα σπουδών καταβάλλονται ήδη από τους φοιτητές οι οποίοι ολοκληρώνουν τις σπουδές τους εντός της καθορισθείσας διάρκειας σπουδών (Διάγραμμα Γ9), το ποσό της συνεισφοράς αυξάνεται για τους φοιτητές που καθυστερούν τις σπουδές τους. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στην Τουρκία οι φοιτητές οφείλουν να καταβάλουν το 50% επιπλέον για το πρώτο πρόσθετο έτος και 100% επιπλέον για κάθε πρόσθετο έτος. Σε άλλες εννέα χώρες, Τσεχική Δημοκρατία (ISCED 5A), Εσθονία, Ιρλανδία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σλοβακία και Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) καθώς και σε έξι Ομόσπονδα Κράτη της Γερμανίας, η μόνη περίπτωση κατά την οποία οι ημεδαποί φοιτητές οφείλουν να καταβάλουν συνεισφορά είναι όταν καθυστερήσουν το χρονοδιάγραμμα σπουδών. Στις χώρες αυτές, λοιπόν, οι φοιτητές που αποτυγχάνουν μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσάρεστη αλλαγή των οικονομικών όρων, εφόσον από ένα σύστημα δωρεάν σπουδών μπορούν να βρεθούν σε μια κατάσταση που θα πρέπει να καλύψουν το πλήρες κόστος των σπουδών τους (τουλάχιστον κατά την πρόσθετη περίοδο σπουδών).

Τα σχετικά ποσά μπορεί να είναι σημαντικά. Η συνεισφορά στο Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα) και την Τουρκία είναι τουλάχιστον ΜΑΔ 900 ευρώ και οι φοιτητές σε 10 από τις άλλες χώρες ενδέχεται να αντιμετωπίσουν ακόμη αυστηρότερες χρηματικές ποινές, εφόσον τα ανώτατα ποσά της οφειλής καθορίζονται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Ορισμένες χώρες δεν έχουν θεσπίσει ειδικές ρυθμίσεις σε περίπτωση παράτασης του χρόνου σπουδών και δεν καταβάλλονται διδάκτρα σπουδών στη Δανία, την Ελλάδα, την Ισπανία (ISCED 5B), την Κύπρο, τη Μάλτα, τη Σουηδία, τη Φινλανδία και τη Νορβηγία (στα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα).

**ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ ΑΠΟ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ
ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΩΤΕΡΟ ΤΟΥ 20% ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΤΟΥΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ**

Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να χρηματοδοτούνται από δημόσια ή ιδιωτικά κεφάλαια. Στην EU-27, το 79,9 % της χρηματοδότησής τους προέρχεται από δημόσιες πηγές, το 1,5% από τα νοικοκυριά και το 5,4% από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και από επιχειρήσεις.

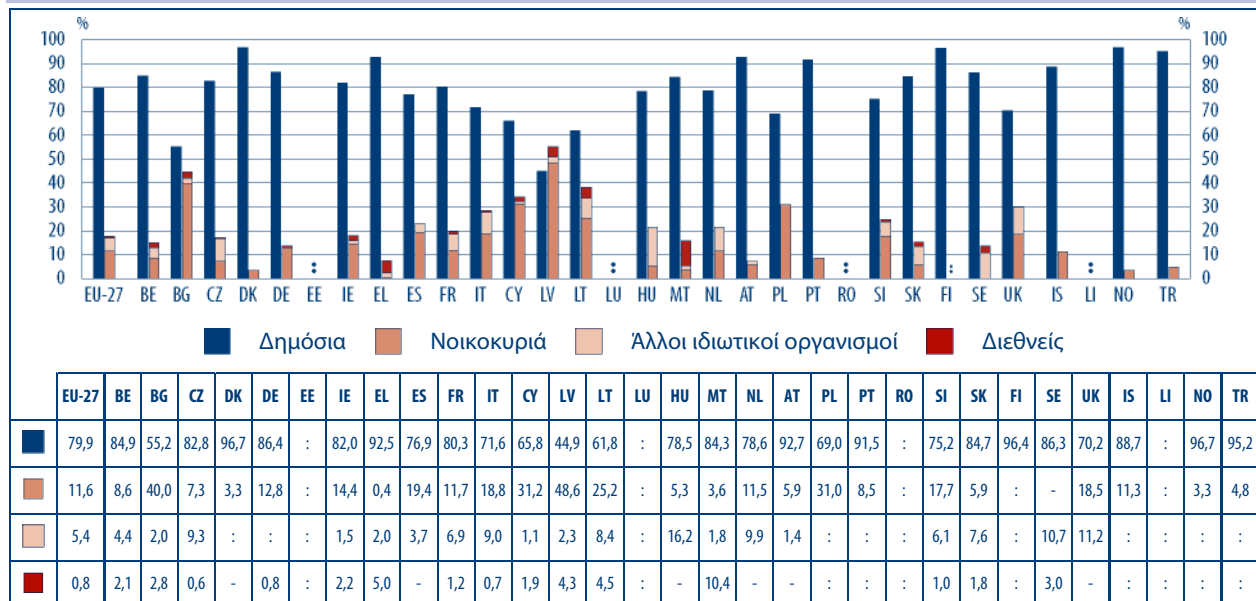
Στη Δανία, την Ελλάδα, την Αυστρία, την Πορτογαλία, τη Φινλανδία, τη Νορβηγία και την Τουρκία, η δημόσια χρηματοδότηση υπερβαίνει ακόμη και το 90% των δαπανών των ΙΤΕ.

Σε όλες σχεδόν τις χώρες, ζητείται από τους φοιτητές να καταβάλουν ιδιωτικές συνεισφορές που αντιπροσωπεύουν ένα πολύ διαφορετικό ποσοστό της χρηματοδότησης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (Διάγραμμα Γ9). Στη Βουλγαρία, την Κύπρο, τη Λετονία και την Πολωνία, οι συνεισφορές των νοικοκυριών αντιπροσωπεύουν ποσοστό άνω του 30% των πόρων των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Γενικά, οι εταιρείες και οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί δεν συμβάλλουν σημαντικά στην άμεση χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Όμως, στην Ουγγαρία, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο συνεισφέρουν περίπου το 10% ή περισσότερο της χρηματοδότησης των ιδρυμάτων.

Αν και η χρηματοδότηση από διεθνείς πηγές είναι γενικά κατώτερη του 2% σε πολλές χώρες, αντιπροσωπεύει ποσοστό άνω του 4% στην Ελλάδα, τη Λιθουανία και τη Λετονία και 10,4% στη Μάλτα.

Διάγραμμα Γ12: Σχετικά ποσοστά των δημόσιων δαπανών, των δαπανών των νοικοκυριών και «άλλων ιδιωτικών φορέων» και διεθνών πηγών για τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2003

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Η εκτίμηση βασίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες των ανεξάρτητων ιδιωτικών ιδρυμάτων και της γερμανόφωνης κοινότητας.

Δανία: Οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 4 περιλαμβάνονται εν μέρει στα επίπεδα σπουδών ISCED 5-6.

Γερμανία: Συνολική ιδιωτική δαπάνη.

Ελλάδα: Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές δαπάνες.

Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συμπληρωματικές υπηρεσίες.

Κάτω Χώρες και Σλοβακία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για το επίπεδο σπουδών ISCED 5B.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες που διατίθενται για συντάξεις.

Πορτογαλία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης αυτός δείχνει το ποσοστό δημόσιας χρηματοδότησης, της χρηματοδότησης από τα νοικοκυριά και από «άλλους ιδιωτικούς οργανισμούς» καθώς και από διεθνείς πηγές επί των δαπανών για τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. γλωσσάριο). Είναι σύμφωνος με την έννοια «τελικά κεφάλαια» που αντιπροσωπεύει το μερίδιο των εκπαιδευτικών δαπανών που προέρχεται απευθείας από μια δεδομένη πηγή χρηματοδότησης.

Οι δημόσιες πηγές χρηματοδότησης είναι η κεντρική, η περιφερειακή και η τοπική διοίκηση.

Οι διεθνείς πηγές χρηματοδότησης αντιστοιχούν σε διεθνείς οργανισμούς και σε όλες τις άλλες πηγές του εξωτερικού (περιλαμβανομένων πολυεθνικών εταιρειών κλπ.).

Οι ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης περιλαμβάνουν τα νοικοκυριά και «άλλους ιδιωτικούς οργανισμούς» (π.χ. εταιρείες και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, κλπ.).

ΠΟΡΟΙ

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Η ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΙΚΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Σε όλες τις χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, η ηλικιακή διάρθρωση του διδακτικού προσωπικού χαρακτηρίζεται από ισχυρότερη εκπροσώπηση στις μεγαλύτερες ομάδες ηλικιών. Σε όλες σχεδόν τις χώρες, η πλειοψηφία των μελών του διδακτικού προσωπικού, ανδρών και γυναικών μαζί, είναι ηλικίας άνω των 40 ετών. Στην Ελλάδα και την Ιταλία, οι ηλικίες είναι σημαντικά μεγαλύτερες: περισσότερα από τα μισά μέλη του διδακτικού προσωπικού είναι ηλικίας 50 ετών και άνω.

Η Κύπρος και η Τουρκία αποτελούν τις μόνες εξαιρέσεις σε αυτήν την γενική τάση. Η πλειοψηφία των μελών του διδακτικού προσωπικού σε αυτές τις δύο χώρες τοποθετείται στην ομάδα με τη χαμηλότερη ηλικία (κάτω των 30), όπως και στις Κάτω Χώρες και τη Ρουμανία: τα σχετικά ποσοστά είναι άνω του 20% στην Κύπρο και την Τουρκία, 18% στις Κάτω Χώρες και 19% στη Ρουμανία.

Οι Κάτω Χώρες, η Φινλανδία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι οι χώρες με την πλέον ισορροπημένη κατανομή ηλικιών όσον αφορά και τα δύο φύλλα.

Μόνο στις δύο σκανδιναβικές χώρες η ηλικιακή κατανομή του ανδρικού και γυναικείου διδακτικού προσωπικού είναι σχεδόν ταυτόσημη. Σε όλες τις άλλες χώρες, υπάρχουν ηλικιακές διαφορές μεταξύ των φύλων.

Το γυναικείο διδακτικό προσωπικό είναι κατά κανόνα νεότερης ηλικίας. Σε όλες σχεδόν τις χώρες, περισσότερο από το ένα τρίτο των γυναικών είναι ηλικίας κάτω των 40, με εξαίρεση τη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ιταλία και τη Σλοβενία. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται τουλάχιστον στο 50% σε έξι χώρες (Γερμανία, Κύπρος, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία, Ρουμανία και Τουρκία). Αντίθετα, το ανδρικό διδακτικό προσωπικό παρουσιάζει τα υψηλότερα ποσοστά στην ομάδα ηλικιών άνω των 50 σε όλες σχεδόν τις χώρες.

Αυτές οι διαφορές στην κατανομή του ανδρικού και του γυναικείου διδακτικού προσωπικού βάσει ηλικιών αντανakλούν το γεγονός ότι κατά το τελευταίο διάστημα έχουν προσληφθεί περισσότερες γυναίκες σε θέσεις διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με το παρελθόν. Εάν λάβουμε υπόψη ότι όλο και περισσότερες γυναίκες έχουν αποκτήσει τίτλους σπουδών των επιπέδων σπουδών ISCED 5A και 6 (Διάγραμμα ΣΤ1α στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>) και τα υψηλά ποσοστά ανδρικού διδακτικού προσωπικού που πλησιάζει την ηλικία συνταξιοδότησης, εκτιμάται ότι η μέση ηλικία του διδακτικού προσωπικού θα είναι μικρότερη και θα αυξάνεται η εκπροσώπηση του γυναικείου προσωπικού κατά τα επόμενα έτη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Γ13)

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και η γερμανόφωνη κοινότητα.

Φινλανδία: Δεν περιλαμβάνεται το διδακτικό προσωπικό των προγραμμάτων σπουδών ISCED 5B και ISCED 5A και των προγραμμάτων τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Σουηδία: Περιλαμβάνονται και οι φοιτητές τρίτου κύκλου σπουδών οι οποίοι διδάσκουν.

Νορβηγία: Μόνο δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Επεξηγηματική σημείωση

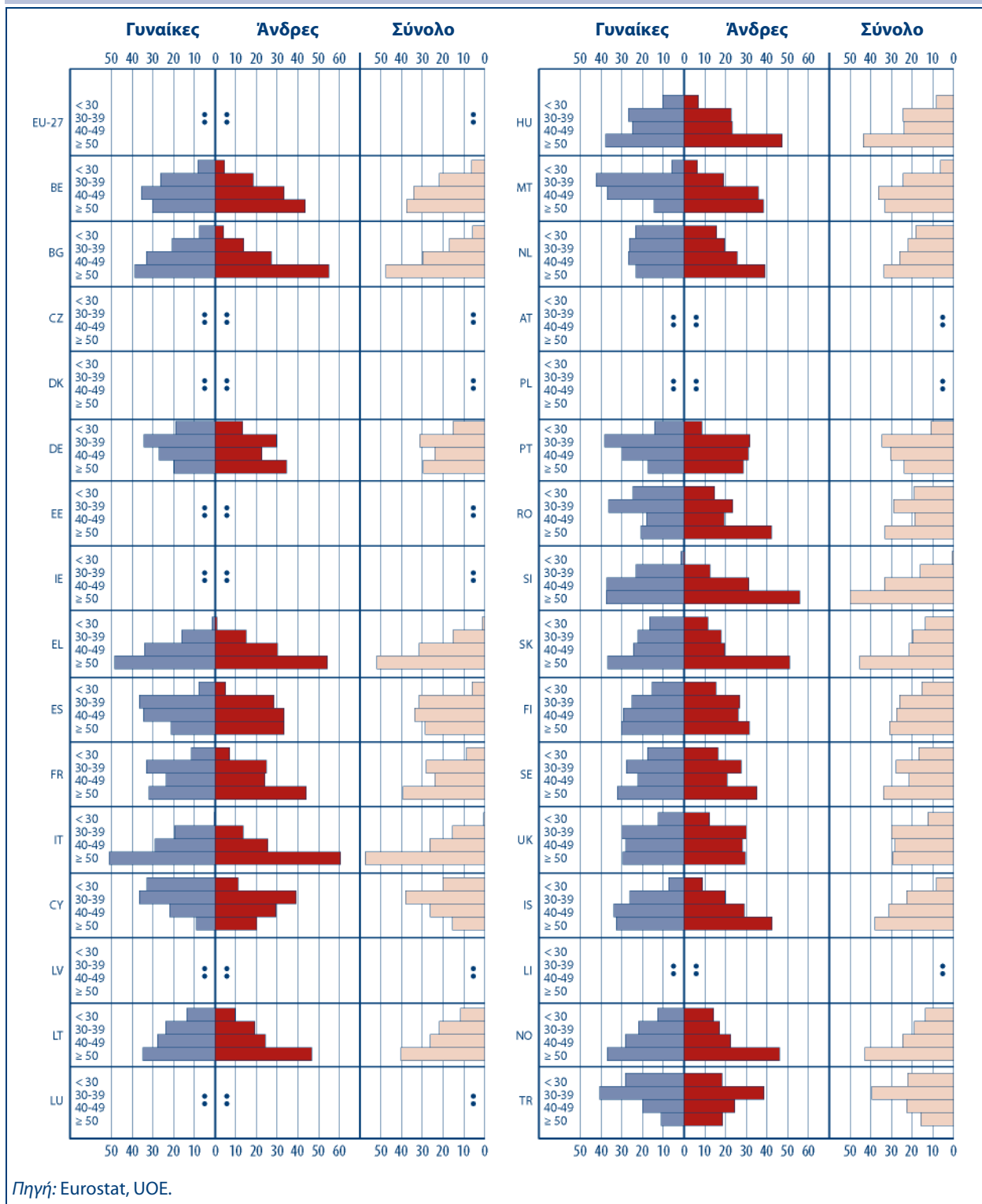
Τα στοιχεία αυτά περιλαμβάνουν τα μέλη του διδακτικού προσωπικού με βασικά καθήκοντα τη διδασκαλία και την έρευνα, τα οποία έχουν την ιδιότητα του καθηγητή, του λέκτορα, του εκπαιδευτή κ.α.. Περιλαμβάνουν επίσης προσωπικό με άλλους τίτλους (όπως κοσμήτορας, διευθυντής, προϊστάμενος τμήματος κλπ.), εάν η βασική δραστηριότητά τους είναι η διδασκαλία και έρευνα. Δεν λαμβάνονται υπόψη οι φοιτητές οι οποίοι διδάσκουν ή βοηθούν το διδακτικό προσωπικό.

Περιλαμβάνονται τα μέλη του προσωπικού πλήρους και μερικής απασχόλησης.

Τα μέλη του προσωπικού άγνωστης ηλικίας δεν έχουν ληφθεί υπόψη κατά τον υπολογισμό του ποσοστού.

Διάγραμμα Γ13: Κατανομή ανά ηλικία και φύλο του διδακτικού προσωπικού δημόσιας και ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6), 2003/04

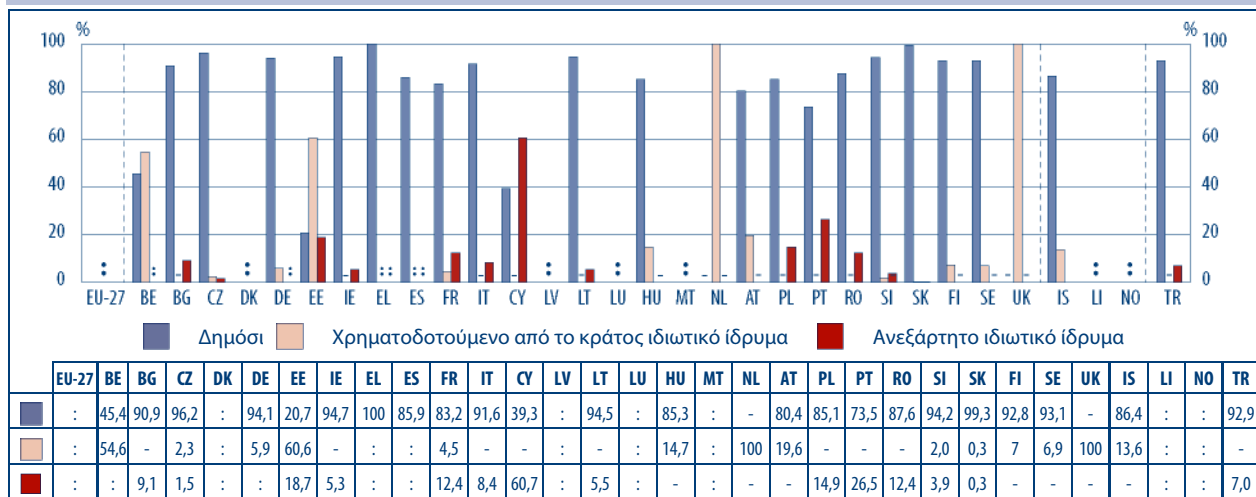
Η ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, ποσοστό άνω του 70% των μελών του διδακτικού προσωπικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης απασχολούνται σε δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα, συνυπολογιζόμενων όλων των προγραμμάτων. Το ποσοστό αυτό υπερβαίνει ακόμη και το 90% σε 12 χώρες, περιλαμβανομένης της Ελλάδας, όπου ο δημόσιος τομέας έχει το μονοπώλιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Διάγραμμα Α3).

Το διδακτικό προσωπικό των χρηματοδοτούμενων από το κράτος ιδιωτικών ιδρυμάτων αποτελεί πλειοψηφία στο Βέλγιο, την Εσθονία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στις δύο τελευταίες χώρες, όλα τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανήκουν σε αυτή την κατηγορία. Στο Βέλγιο, τα ποσοστά των μελών του διδακτικού προσωπικού στα χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα και στα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι συγκρίσιμα, ενώ στην Εσθονία τα δημόσια και τα χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα απασχολούν, η κάθε κατηγορία χωριστά, το 20% περίπου του προσωπικού. Η Κύπρος είναι η μόνη χώρα στην οποία ο ανεξάρτητος ιδιωτικός τομέας έχει την ισχυρότερη εκπροσώπηση (με 61% του διδακτικού προσωπικού).

Η ποσοστιαία κατανομή του διδακτικού προσωπικού ανά τύπο ΙΤΕ (δημόσια, χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ή ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα) και η αντίστοιχη κατανομή των φοιτητών σε αυτά παρουσιάζουν πολύ μεγάλη ομοιότητα, με εξαίρεση τη Βουλγαρία, την Κύπρο, την Πολωνία και τη Ρουμανία. Σε αυτές τις τέσσερις χώρες, το διδακτικό προσωπικό που απασχολείται στον δημόσιο τομέα αντιπροσωπεύει ποσοστά κατά 5% έως 14% υψηλότερα από τα ποσοστά των φοιτητών. Η μέση αναλογία φοιτητών / διδακτικού προσωπικού (Διάγραμμα Γ15) στον τομέα αυτό είναι συνεπώς χαμηλότερη.

Διάγραμμα Γ14: Κατανομή του διδακτικού προσωπικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά τύπο ιδρύματος (δημόσιου, ιδιωτικού χρηματοδοτούμενου από το κράτος και ανεξάρτητου ιδιωτικού), 2003/04

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο, Φινλανδία και Σουηδία: Βλ. Διάγραμμα Γ13.

Γερμανία: Τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα περιλαμβάνονται στον χρηματοδοτούμενο από το κράτος ιδιωτικό τομέα.

Πολωνία: Τα στοιχεία αφορούν τα επίπεδα σπουδών ISCED 5A και 6.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία αυτά περιλαμβάνουν τα μέλη του διδακτικού προσωπικού που έχουν ως κύριο έργο τη διδασκαλία και την έρευνα και την ιδιότητα του καθηγητή, λέκτορα, εκπαιδευτή ή παρεμφερή. Περιλαμβάνουν επίσης προσωπικό με άλλους τίτλους (όπως κοσμήτωρ, διευθυντής, προϊστάμενος τμήματος, κλπ.), εάν η κύρια δραστηριότητά τους είναι η διδασκαλία και έρευνα. Δεν λαμβάνονται υπόψη οι φοιτητές οι οποίοι διδάσκουν ή βοηθούν το διδακτικό προσωπικό.

Ο αριθμός των μελών του διδακτικού προσωπικού υπολογίζεται σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης.

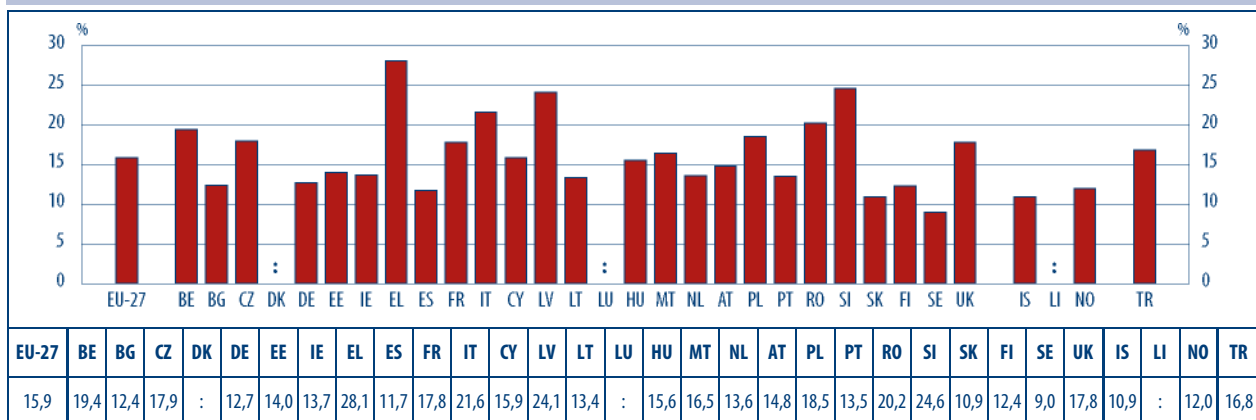
Η ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ/ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΚΥΜΑΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΝΑ ΕΩΣ ΤΡΙΑ

Η αναλογία φοιτητών/διδασκτικού προσωπικού δείχνει τη διαθεσιμότητα διδακτικού προσωπικού σε σχέση με τον αριθμό των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ενώ παρέχει μια γενική εικόνα της προσπάθειας που καταβάλλει μια χώρα να προσφέρει μεγαλύτερη φροντίδα στους φοιτητές της, δεν πρέπει ωστόσο να συγχέεται με το μέγεθος των τάξεων. Το μέγεθος των ομάδων και η αναλογία φοιτητών/διδασκόντων είναι δυνατό να διαφέρουν σε συνάρτηση με διάφορους άλλους παράγοντες, όπως ο αριθμός των ωρών διδασκαλίας κάθε κατηγορίας διδακτικού προσωπικού, ο χρόνος που διατίθεται για επικοινωνία με τους φοιτητές, οι διάφοροι τύποι προγραμμάτων ή μαθημάτων ή οι τομείς μελέτης, ακόμη και ο τύπος των μαθημάτων.

Ο μέσος σταθμικός όρος στην ΕΕ είναι 15,9 φοιτητές ανά διδάσκοντα. Εντούτοις, οι αναλογίες φοιτητών/διδασκόντων μπορεί να κυμαίνονται από ένα έως τρία, ανάλογα με την εξεταζόμενη χώρα.

Ελάχιστες χώρες παρουσιάζουν αναλογίες χαμηλότερες του 12 προς 1 (Ισπανία, Σλοβακία, Σουηδία και Ισλανδία). Αντίθετα, οι αναλογίες στην Ελλάδα, την Ιταλία, τη Λετονία, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία είναι υψηλότερες των 20 φοιτητών ανά διδάσκοντα. Όλες οι άλλες χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα προσεγγίζουν τον μέσο σταθμικό όρο της ΕΕ.

Διάγραμμα Γ15: Αναλογία φοιτητών/διδασκτικού προσωπικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6), δημόσιου και ιδιωτικού τομέα συμπεριλαμβανομένων, 2003/04

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

ΕΥ-27: Τα στοιχεία αποτελούν εκτίμηση. Η Δανία, το Λουξεμβούργο και οι φοιτητές του επιπέδου σπουδών ISCED 6 στη Γερμανία και τη Σλοβενία δεν περιλαμβάνονται σε αυτό τον υπολογισμό.

Βέλγιο, Σουηδία και Νορβηγία: Βλ. Διάγραμμα Γ13.

Γερμανία και Σλοβενία: Δεν περιλαμβάνονται οι φοιτητές της βαθμίδας ISCED 6.

Επεξηγηματική σημείωση

Η αναλογία διδακτικού προσωπικού και φοιτητών λαμβάνεται εάν διαιρέσουμε τον αριθμό των φοιτητών, εκφρασμένο σε ισοδύναμα πλήρους φοίτησης, των επιπέδων σπουδών ISCED 5 και 6 δια του αριθμού των διδασκόντων, εκφρασμένου σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης, στις ίδιες βαθμίδες σπουδών.

Τα στοιχεία αυτά περιλαμβάνουν το διδακτικό προσωπικό που έχει ως κύριο έργο τη διδασκαλία και την έρευνα, με την ιδιότητα του καθηγητή, λέκτορα, εκπαιδευτή ή παρόμοιο. Περιλαμβάνουν επίσης προσωπικό με άλλους τίτλους (όπως κοσμήτωρ, διευθυντής, προϊστάμενος τμήματος κλπ.), εάν η βασική τους δραστηριότητα είναι η διδασκαλία και η έρευνα. Φοιτητές οι οποίοι διδάσκουν ή βοηθούν διδακτικό προσωπικό δεν λαμβάνονται υπόψη. Τα δεδομένα για τον αριθμό των φοιτητών σε ισοδύναμα πλήρους φοίτησης παρέχονται από τις χώρες. Σε ορισμένες από αυτές, όλοι οι φοιτητές θεωρούνται πλήρους φοίτησης, εφόσον δεν υπάρχουν προγράμματα σπουδών μερικής φοίτησης.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

ΤΜΗΜΑ Ι – ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑ

ΣΕ ΟΛΕΣ ΣΧΕΔΟΝ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΧΟΡΗΓΕΙΤΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΒΑΘΜΙΔΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ISCED 5

Οι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή/και οι γονείς τους μπορεί να είναι δικαιούχοι οικονομικών ενισχύσεων διαφόρων ειδών, η χορήγηση και ο πιθανός συνδυασμός των οποίων βασίζονται σε δύο αρχές κοινωνικού χαρακτήρα: της ελεύθερης (ή αντίθετα, περιορισμένης) πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και της οικονομικής ανεξαρτησίας ή μη των φοιτητών σε σχέση με την οικογένειά τους. Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζονται τρεις κύριες κατηγορίες οικονομικής στήριξης:

- Οικονομική στήριξη των φοιτητών για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης, υπό μορφή δανείων ή/και υποτροφιών (Διάγραμμα Δ3)
- Οικονομική ενίσχυση για την καταβολή των διοικητικών τελών και των συνεισφορών στα έξοδα σπουδών, υπό μορφή δανείων ή/και υποτροφιών, απαλλαγών ή/και μειώσεων των σχετικών ποσών (Διάγραμμα Δ4)
- Οικονομική στήριξη των γονέων φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπό μορφή οικογενειακών επιδομάτων ή/και φορολογικών ελαφρύνσεων (Διαγράμματα Δ15 έως Δ17)

Σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, η οικονομική στήριξη των φοιτητών που είναι εγγεγραμμένοι σε προγράμματα σπουδών του επιπέδου ISCED 5 για την απόκτηση πρώτου τίτλου είναι σε γενικές γραμμές η ίδια, ανεξάρτητα από το αν αυτοί φοιτούν σε δημόσια ή σε χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα. Ορισμένες χώρες χορηγούν επίσης και πρόσθετη ενίσχυση σε φοιτητές που είναι οι ίδιοι γονείς (Διάγραμμα Δ2) καθώς και στεγαστικό επίδομα (Διαγράμματα Δ11 έως Δ14).

Ένα **πρώτο μοντέλο** οικονομικής στήριξης βασίζεται στην αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας των φοιτητών⁽¹⁾, η οποία παραχωρείται ορισμένες φορές στους νέους από την ηλικία των 18 ετών. Η ενίσχυση στην περίπτωση αυτή έχει ως αποκλειστικό αποδέκτη τους φοιτητές και οι γονείς τους δεν επωφελούνται ούτε από οικογενειακά επιδόματα ούτε από φορολογικές ελαφρύνσεις. Η κατάσταση ως προς αυτό στις χώρες που ανήκουν σε αυτή την ομάδα ενδέχεται να διαφέρει ανάλογα με το αν οι χώρες αυτές έχουν ή δεν έχουν υιοθετήσει την αρχή της δωρεάν παιδείας (Διάγραμμα Δ9).

Στις σκανδιναβικές χώρες (με εξαίρεση την Ισλανδία), στην Ιρλανδία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), οι φοιτητές που φοιτούν σε επιδοτούμενες από το κράτος θέσεις δεν συνεισφέρουν οικονομικά στην κάλυψη των διοικητικών δαπανών ή του κόστους σπουδών. Η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι λοιπόν δωρεάν ή σχεδόν δωρεάν (όταν οι φοιτητές πληρώνουν μόνο συνδρομές σε φοιτητικές οργανώσεις). Συνεπώς, στις χώρες αυτές χορηγούνται μόνο ενισχύσεις ειδικά για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης των φοιτητών.

Στις άλλες χώρες που ανήκουν σε αυτή την πρώτη κατηγορία, οι φοιτητές πρέπει να καταβάλλουν διοικητικά τέλη ή/και συνεισφορές για την κάλυψη του κόστους σπουδών, όπως συμβαίνει στη Βουλγαρία, την Ισπανία, τις Κάτω Χώρες, τη Ρουμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία) και την Ισλανδία. Οι χώρες αυτές χορηγούν οικονομική ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης ή/και την καταβολή διοικητικών τελών και συνεισφορών για την κάλυψη του κόστους σπουδών.

Σε ένα **δεύτερο μοντέλο**, η στήριξη παρέχεται στους γονείς των φοιτητών, για όσο διάστημα αυτοί είναι οικονομικά εξαρτώμενοι από τους γονείς τους (κατά κανόνα μέχρι την ηλικία των 23 έως 26 ετών, ανάλογα με την χώρα). Σε αυτή την ομάδα χωρών συγκαταλέγονται και χώρες με δωρεάν τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και χώρες στις οποίες οι φοιτητές πρέπει να καταβάλλουν συνεισφορές.

(¹) Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, οι φοιτητές θεωρούνται οικονομικά ανεξάρτητοι, όταν οι γονείς τους δεν τυγχάνουν ενίσχυσης και λαμβάνεται υπόψη μόνο το εισόδημα των φοιτητών για τη χορήγηση της ενίσχυσης. Αυτή η οικονομική ανεξαρτησία είναι μερική, εάν οι γονείς δεν λαμβάνουν μεν ενίσχυση, αλλά το εισόδημά τους λαμβάνεται υπόψη για τη χορήγηση ενίσχυσης στους φοιτητές. Η έννοια της οικονομικής ανεξαρτησίας, όπως χρησιμοποιείται στην προκειμένη περίπτωση, δεν αντιστοιχεί αναγκαστικά στον τρόπο με τον οποίο αυτή ορίζεται στην εθνική νομοθεσία.

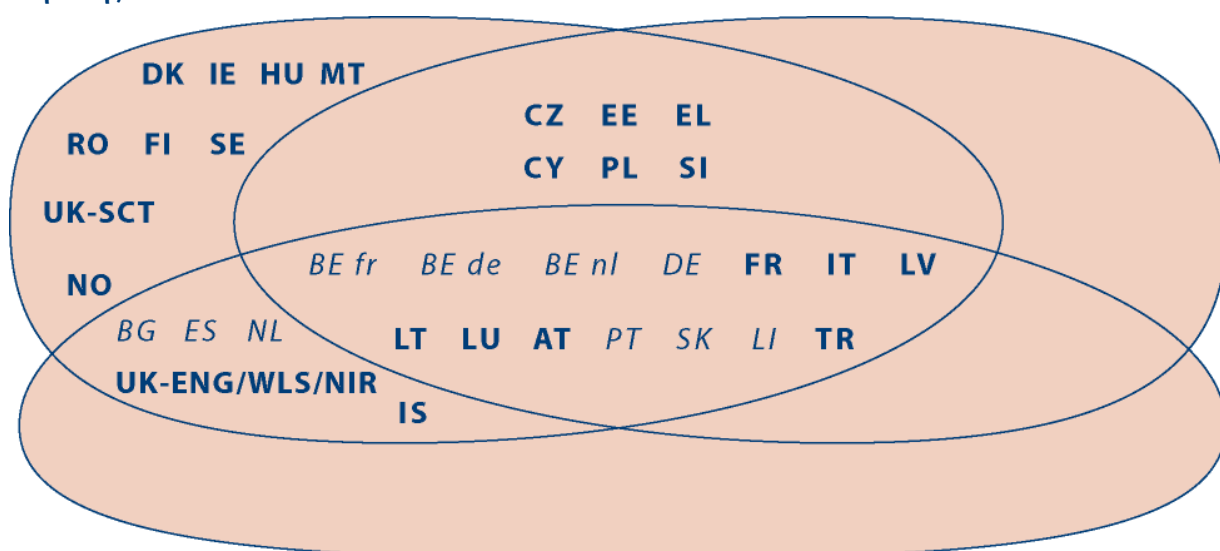
Στην Τσεχική Δημοκρατία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Κύπρο, την Πολωνία και τη Σλοβενία, οι φοιτητές πρώτου κύκλου σπουδών με επιδοτούμενες από το κράτος θέσεις σπουδών καταβάλλουν ελάχιστη ή καμία συνεισφορά για την κάλυψη των διοικητικών δαπανών ή του κόστους σπουδών. Ειδική ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης χορηγείται σε φοιτητές συμπληρωματικά με την οικονομική στήριξη στους γονείς.

Οι άλλες χώρες που ακολουθούν αυτό το πρότυπο επιβάλλουν στους φοιτητές την καταβολή συνεισφορών. Όλες σχεδόν αυτές οι χώρες χορηγούν τους τρεις τύπους οικονομικής ενίσχυσης, ανεξάρτητα από το αν χορηγούν ταυτόχρονα ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης και ενίσχυση για την καταβολή διδάκτρων. Μόνο η Πορτογαλία χορηγεί ενίσχυση αποκλειστικά για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης των φοιτητών που φοιτούν σε επιδοτούμενες από το κράτος θέσεις σπουδών.

Διάγραμμα Δ1: Δικαιούχοι και σκοπός της δημόσιας οικονομικής ενίσχυσης για σπουδαστές πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Ενίσχυση στους φοιτητές για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης

Ενίσχυση σε γονείς φοιτητών

Ενισχύσεις στους φοιτητές για να καταβάλουν τα διοικητικά τέλη και τις εισφορές για το κόστος σπουδών

πλάγιοι χαρακτήρες =

χώρες οι οποίες χορηγούν συνολική ενίσχυση (δηλαδή οι όροι για τη χορήγηση των ενισχύσεων δεν κάνουν διάκριση ανάμεσα στην ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης των φοιτητών και την ενίσχυση για την καταβολή διοικητικών τελών ή/και συνεισφορών για το κόστος σπουδών)

Πηγή: Eurydice.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Τσεχική Δημοκρατία: Η ενίσχυση στους φοιτητές για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης αφορά αποκλειστικά τους φοιτητές της βαθμίδας *vyšoká škola* (ISCED 5A), ενώ οι ενισχύσεις στους γονείς αφορούν φοιτητές και των δύο βαθμίδων σπουδών ISCED 5A και 5B.

Γερμανία: Λαμβάνεται υπόψη μόνο η ενίσχυση που χορηγείται από το BAföG.

Εσθονία: Δεν λαμβάνεται υπόψη η οικονομική ενίσχυση στους φοιτητές που θεωρούνται πραγματικά άποροι.

Ιρλανδία: Παραχωρούνται φορολογικές ελαφρύνσεις στους γονείς φοιτητών οι οποίοι οφείλουν να καταβάλλουν δίδακτρα σπουδών (σε περίπτωση που κατέχουν ήδη προηγούμενο τίτλο σπουδών της ίδιας βαθμίδας σπουδών ή εάν επαναλαμβάνουν το ίδιο έτος).

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Δ1)

Ελλάδα: Εδώ παρουσιάζεται η οικονομική ενίσχυση που χορηγείται από το ΙΚΥ (Ιδρυμα Κρατικών Υποτροφιών). Οι υποτροφίες αυτές χορηγούνται μόνο στο 1-2% των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ισπανία: Υπάρχουν και συνολικές ενισχύσεις παράλληλα με ειδικές μορφές ενισχύσεων (για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης και την καταβολή φοιτητικών συνεισφορών).

Γαλλία: Υπάρχουν και υποτροφίες βάσει ακαδημαϊκών κριτηρίων (13.000 υποτροφίες έναντι 520.000 ενισχύσεων βάσει κοινωνικών κριτηρίων) καθώς και 10.000 επιδόματα σπουδών για τη στήριξη φοιτητών οι οποίοι αντιμετωπίζουν ειδικές δυσκολίες κατά τη διάρκεια των σπουδών τους (φοιτητές διαλυμένων οικογενειών, αποδεδειγμένα ανεξάρτητοι από την οικογένειά τους ή που επανέρχονται στις σπουδές τους μετά το ηλικιακό όριο των 26 ετών).

Ιταλία: Λαμβάνεται υπόψη και η οικονομική ενίσχυση σε φοιτητές όλων των ιδιωτικών ιδρυμάτων (χρηματοδοτούμενων από το κράτος ή μη).

Κύπρος: Χορηγείται επίσης ενίσχυση σε φοιτητές για να καταβάλλουν τις συνεισφορές τους για τις διοικητικές δαπάνες και το κόστος σπουδών, εκτός από τους φοιτητές οι οποίοι φοιτούν δωρεάν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (δηλ. αυτοί που καταβάλλουν μόνο συνδρομές σε φοιτητικές οργανώσεις).

Λετονία: Το διάγραμμα παρουσιάζει την κατάσταση των φοιτητών σε μη επιδοτούμενες θέσεις σπουδών (77% του συνόλου). Η εκπαίδευση είναι δωρεάν για φοιτητές που φοιτούν σε επιδοτούμενες θέσεις σπουδών.

Λουξεμβούργο: Καταβάλλεται ενίσχυση για την πληρωμή διοικητικών τελών και εισφορών για το κόστος σπουδών, εάν το ποσό των ιδιωτικών συνεισφορών υπερβαίνει τις ΜΑΔ 90,3 ευρώ.

Ουγγαρία: Χορηγούνται φορολογικές ελαφρύνσεις σε γονείς φοιτητών με μη επιδοτούμενες θέσεις σπουδών.

Κάτω Χώρες: Χορηγούνται φορολογικές ελαφρύνσεις (υπό μορφή απαλλαγής φόρου) σε γονείς φοιτητών οι οποίοι δεν λαμβάνουν άμεση οικονομική ενίσχυση, υπό τον όρο ότι μπορούν να αποδείξουν την πραγματοποίηση της δαπάνης.

Πολωνία: Το 2005 θεσπίστηκε ένας νέος νόμος και έχει τεθεί σε εφαρμογή.

Σουηδία: Στόχος της οικονομικής ενίσχυσης είναι η κάλυψη του κόστους διαβίωσης και η καταβολή συνδρομών σε φοιτητικές οργανώσεις. Το διάγραμμα απεικονίζει μόνο τη συνιστώσα «κόστος διαβίωσης».

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Οι περισσότεροι φοιτητές ωστόσο οφείλουν να επιστρέψουν στο SAAS ποσό ΜΑΔ 2.977 ευρώ πριν τον Απρίλιο του επόμενου έτους μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους (Διάγραμμα Γ9). Χορηγούνται δάνεια σε όσους δεν μπορούν να επιστρέψουν αυτό το ποσό σε μία δόση.

Νορβηγία: Το διάγραμμα λαμβάνει υπόψη μόνο τους φοιτητές δημόσιων ιδρυμάτων. Οι συνεισφορές στο κόστος σπουδών πρέπει να καταβάλλονται στα χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα και χορηγούνται στους φοιτητές ειδικές μορφές ενίσχυσης για να καταβάλουν αυτές τις συνεισφορές.

Επεξηγηματική σημείωση

Εάν δεν αναφέρεται το αντίθετο στις συμπληρωματικές σημειώσεις, το διάγραμμα λαμβάνει υπόψη την κατάσταση των σπουδαστών πλήρους φοίτησης οι οποίοι είναι υπήκοοι της εξεταζόμενης χώρας ή/και μόνιμοι κάτοικοι της χώρας και οι οποίοι φοιτούν χε χρηματοδοτούμενη από το κράτος θέση ημερήσιου κύκλου σπουδών για την απόκτηση πρώτου τίτλου (ISCED 5).

Βλ. γλωσσάριο για τους ορισμούς των ενισχύσεων.

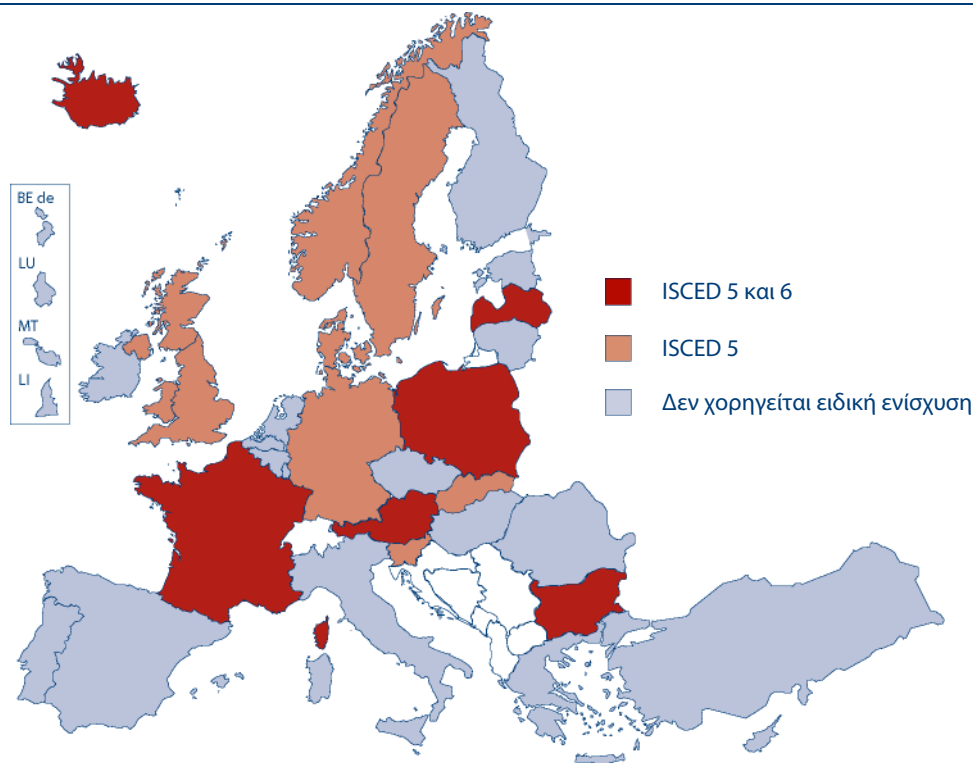
ΔΕΚΑΤΡΕΙΣ ΧΩΡΕΣ ΧΟΡΗΓΟΥΝ ΕΙΔΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΓΟΝΕΙΣ

Πέρα από την οικονομική ενίσχυση σε όλους τους γονείς, 13 χώρες χορηγούν και πρόσθετη οικονομική ενίσχυση σε φοιτητές που είναι και οι ίδιοι γονείς. Η ενίσχυση αυτού του τύπου χορηγείται σε έξι χώρες για τους φοιτητές των βαθμίδων σπουδών ISCED 5 και 6 (Βουλγαρία, Γαλλία, Λετονία, Αυστρία, Πολωνία και Ισλανδία) και σε επτά άλλες χώρες μόνο σε φοιτητές της βαθμίδας σπουδών ISCED 5 (Δανία, Γερμανία, Σλοβενία, Σλοβακία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο και Νορβηγία).

Η φύση αυτών των ενισχύσεων παρουσιάζει μεγάλες διαφορές. Μπορεί να έχουν τη μορφή υποτροφιών, όπως συμβαίνει στη Βουλγαρία, τη Δανία, την Αυστρία, τη Σλοβακία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), δανείων με ευνοϊκούς όρους (Δανία και Ισλανδία), στεγαστικής ενίσχυσης σε είδος (Βουλγαρία και Σλοβακία) ή σίτισης (Σλοβενία) ή να καθορίζονται από το κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Διάγραμμα Δ2: Οικονομική ενίσχυση ειδικά για φοιτητές που είναι γονείς, στις βαθμίδες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED 5 και 6 σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/2006

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Γαλλία: Οι φοιτητές που είναι γονείς μπορούν να λάβουν ενίσχυση βάσει κοινωνικών κριτηρίων (μεταξύ των οποίων εάν έχουν ένα ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά), σε συνδυασμό με το εισόδημά τους ή το εισόδημα των γονιών τους, εάν ζουν στο νοικοκυριό τους για φορολογικούς λόγους. Χορηγείται επίσης ένα χαμηλό επίδομα μητρότητας για φοιτήτριες κατά το έτος μετά τη γέννηση του παιδιού τους.

Λετονία: Χορηγούνται ενισχύσεις σε φοιτήτριες σε άδεια μητρότητας. Οι φοιτητές με εξαρτώμενα παιδιά έχουν προτεραιότητα στη χορήγηση των ενισχύσεων. Το κράτος αποπληρώνει το 30% ενός φοιτητικού δανείου για κάθε παιδί που γεννιέται ή υιοθετείται από δανειολήπτες φοιτητές. Ορισμένα ιδρύματα χορηγούν πρόσθετες ειδικές ενισχύσεις.

Ουγγαρία: Οι φοιτητές που είναι γονείς και δεν κατέχουν επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών δεν οφείλουν να πληρώνουν φοιτητικές εισφορές κατά τη διάρκεια της γονεϊκής τους άδειας.

Σλοβενία: Οι μητέρες φοιτήτριες μπορούν να λάβουν ενισχύσεις ακόμη και εάν προσωρινά διακόπτουν τις σπουδές τους.

Σουηδία: Σε ορισμένες περιπτώσεις χορηγείται πρόσθετη ενίσχυση σε φοιτητές διδακτορικών σπουδών που είναι γονείς.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Παρουσιάζεται η κατάσταση μόνο φοιτητών πρώτου κύκλου σπουδών.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Μόνο οι φοιτητές που είναι γονείς χωρίς σύντροφο μπορούν να λάβουν ειδική ενίσχυση.

Επεξηγηματική σημείωση

Ειδική ενίσχυση για φοιτητές που είναι γονείς χορηγείται ως βοήθημα για να μπορέσουν να καλύψουν τις πρόσθετες δαπάνες εξαιτίας αυτού του λόγου. Η ενίσχυση αυτή είναι διαφορετική από την ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης ή/και των διοικητικών δαπανών και των συνεισφορών στο κόστος σπουδών και χορηγείται συμπληρωματικά προς τις ενισχύσεις στους γονείς γενικά (οικογενειακά επιδόματα και φορολογικές ελαφρύνσεις, βλ. Διάγραμμα Δ1).

ΟΙ ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΤΗΝ ΠΛΕΟΝ ΔΙΑΔΕΔΟΜΕΝΗ ΜΟΡΦΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΠΡΩΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ISCED 5

Η εκπαίδευση και κατάρτιση μπορεί να θεωρείται ως δικαίωμα των πολιτών, αλλά και ως προσωπική και κοινωνική επένδυση. Αναμφισβήτητα, όσοι πραγματοποιούν σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διαθέτουν πολιτιστικά, πνευματικά και, πάνω απ' όλα, οικονομικά πλεονεκτήματα, διότι εύλογα αποβλέπουν σε καλύτερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας. Πέρα από τα προσωπικά πλεονεκτήματα, το υψηλό επίπεδο ειδικευσης έχει επίπτωση στην κοινωνία συνολικά (μια θετική συμπληρωματική επίπτωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).

Ανεξάρτητα από την μορφή της, ο πρωταρχικός στόχος της χορηγούμενης οικονομικής ενίσχυσης είναι να περιορίσει τους οικονομικούς φραγμούς που εμποδίζουν την πρόσβαση στις σπουδές και να συμβάλει στη γενική εξάπλωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Όμως, η ακριβής μορφή της οικονομικής ενίσχυσης (υποτροφίες, δάνεια ή συνδυασμός των δύο) έχει ιδιαίτερη κοινωνική αλλά και οικονομική σημασία. Ανάλογα με τον τρόπο θεώρησης, ο επιστρεπτέος ή μη χαρακτήρας της ενίσχυσης παρουσιάζει πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα. Έτσι, παραδείγματος χάρη, η χωρίς περιοριστικούς όρους χορήγηση ενισχύσεων (Διάγραμμα Δ5) μπορεί να δικαιολογείται βάσει της αρχής της ίσης μεταχείρισης όλων των φοιτητών. Όμως, σύμφωνα με μια μικροοικονομική λογική, η χορήγηση αυτών των ενισχύσεων σε όλους αδιακρίτως τους φοιτητές ενδέχεται να ενθαρρύνει τους νέους να εγγράφονται «επί τούτου» στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με αποτέλεσμα να αυξάνεται το κόστος σπουδών σε βάρος του δηmosίου.

Επειδή τα δάνεια πρέπει να αποπληρώνονται, έχουν κατά κανόνα χαμηλότερο κόστος για τα δημόσια οικονομικά και συμβάλλουν στον περιορισμό των δαπανών από δημόσιους πόρους. Επίσης, οι φοιτητές που λαμβάνουν δάνεια έχουν συμφέρον να μην καθυστερούν τις σπουδές τους για να αποφύγουν τον μεγαλύτερο δανεισμό. Όμως, αυτή η μορφή στήριξης των φοιτητών δημιουργεί άλλα προβλήματα, και ιδίως το πρόβλημα του χρέους. Είναι πιθανό η εκτίμηση των μελλοντικών εισοδημάτων των φοιτητών να είναι υπερβολικά αισιόδοξη και να μην είναι σε θέση οι φοιτητές αργότερα να αποπληρώσουν τα ποσά σύμφωνα με τους όρους των δανείων. Σε μια τέτοια περίπτωση, υπονομεύεται το μακροοικονομικό όφελος της ενίσχυσης αυτού του τύπου.

Ανάλογα με τα κριτήρια με τα οποία οι δημόσιες αρχές επιλέγουν τις υποτροφίες ή τα δάνεια, έχουν θεσπιστεί μέτρα για να περιοριστούν οι κίνδυνοι της κάθε μορφής ενίσχυσης: η χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης υπόκειται σε διάφορους όρους (Διάγραμμα Δ5) και έχουν καθοριστεί κριτήρια για την ακύρωση ή τη μείωση του χρέους (Διάγραμμα Δ8).

Οι διάφορες μορφές στήριξης των φοιτητών είναι σχεδόν οι ίδιες, ανεξάρτητα από το αν οι φοιτητές που λαμβάνουν τις ενισχύσεις αυτές φοιτούν σε δημόσιο ή χρηματοδοτούμενο από το κράτος ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Όσον αφορά τους φοιτητές σπουδών ISCED 5 για την απόκτηση πρώτου τίτλου, η πλέον διαδεδομένη μορφή ενίσχυσης στην Ευρώπη για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης των φοιτητών είναι η χορήγηση μόνο υποτροφιών (που δεν συνδυάζονται με δάνεια). Οι ενισχύσεις αυτού του τύπου μπορεί να έχουν και μία ευρύτερη στόχευση και να περιέχουν ένα σκέλος για την κάλυψη των διδάκτρων εγγραφής ή/και σπουδών, όταν αυτά απαιτούνται (Διάγραμμα Δ4). Εικοσιπέντε χώρες χορηγούν μη επιστρεπτέες ενισχύσεις αυτού του τύπου. Δεκατρείς από αυτές, το Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), η Εσθονία, η Ισπανία, η Γαλλία, η Κύπρος, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, οι Κάτω Χώρες, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβακία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Τουρκία, χορηγούν χωριστά και δάνεια σε φοιτητές.

Συνδυασμένες υποτροφίες και δάνεια (δηλ. ενισχύσεις που συνίστανται εν μέρει σε υποτροφία και εν μέρει σε δάνειο) χορηγούνται σε επτά χώρες: τη Δανία, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία.

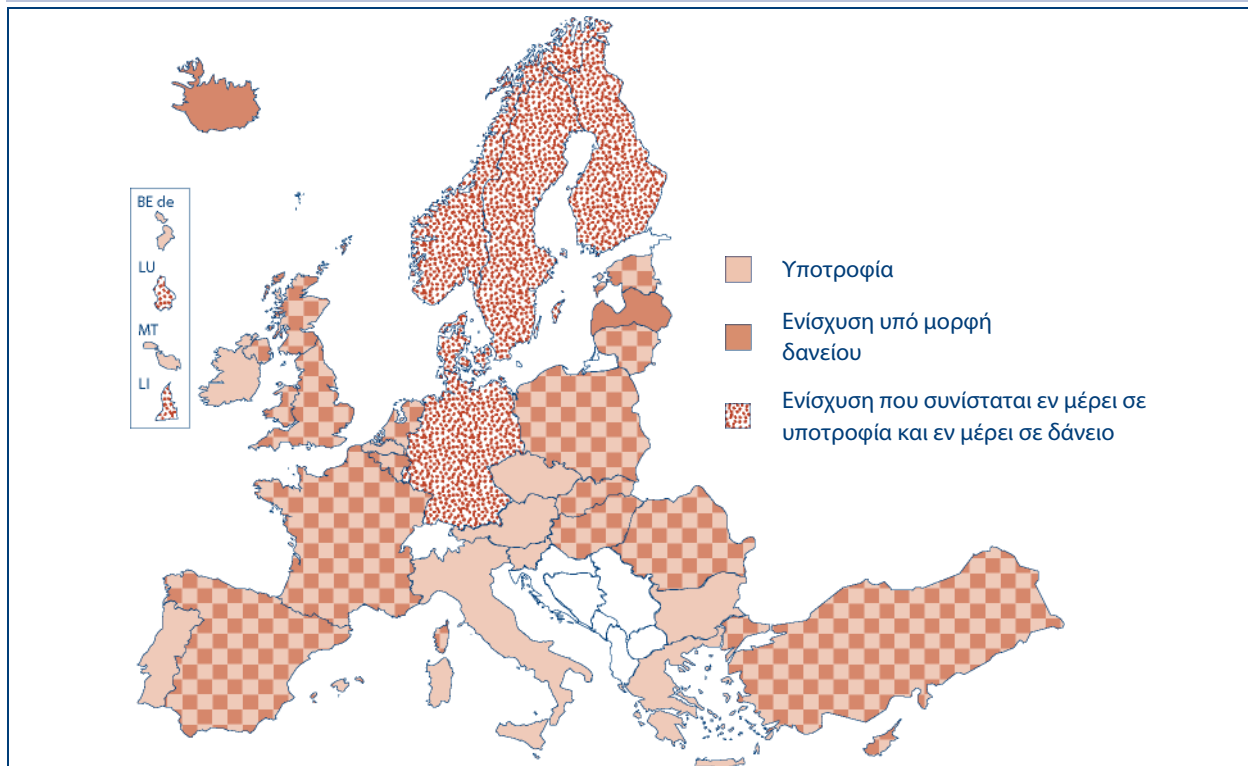
Οι αναλογίες των υποτροφιών και των δανείων διαφέρουν ανάλογα με τη χώρα, ακόμη και βάσει συντελεστών που καθορίζουν οι εθνικές δημόσιες αρχές. Έτσι, στη Σουηδία και τη Νορβηγία, η υποτροφία αντιπροσωπεύει ποσοστό κατώτερο του 50% του συνολικού ποσού, ενώ στη Δανία αντιπροσωπεύει το 66%. Στη Γερμανία, τα δύο σκέλη της ενίσχυσης είναι ταυτόσημα. Στις υπόλοιπες χώρες, οι αναλογίες διαφέρουν σε συνάρτηση με διάφορα κριτήρια και πρωτίστως με το ύψος των εισοδημάτων.

Η Γερμανία και η Νορβηγία είναι οι μόνες χώρες στις οποίες οι φοιτητές που λαμβάνουν ένα συνδυασμό υποτροφίας και δανείου υποχρεώνονται να δεχθούν το σκέλος της ενίσχυσης που συνίσταται σε δάνειο. Όμως, στη Νορβηγία το δάνειο μπορεί να μετατραπεί σε υποτροφία, εάν ο φοιτητής επιτύχει στις εξετάσεις.

Σπάνια εφαρμόζονται πολιτικές να χορηγούνται μόνο δάνεια στο επίπεδο σπουδών ISCED 5. Οι μόνες χώρες οι οποίες χορηγούν αποκλειστικά αυτή τη μορφή ενίσχυσης είναι η Λετονία (για φοιτητές χωρίς επιδοτούμενη από το κράτος θέσεις σπουδών) και η Ισλανδία.

Διάγραμμα Δ3: Μορφές οικονομικής ενίσχυσης για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης που χορηγούνται σε φοιτητές πλήρους φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για την απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) σε δημόσια ή χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr) και Γαλλία: Σπάνια υπάρχει ζήτηση για δάνεια.

Βέλγιο (BE de): Οι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πληρούν ορισμένα κριτήρια μπορούν να λάβουν δάνεια ανώτατου ποσού MAD 726 ευρώ (ISCED 5B) ή MAD 1.211 ευρώ (ISCED 5A) που χορηγούνται από την επαρχία της Λιέγης. Οι φοιτητές της γερμανόφωνης κοινότητας που σπουδάζουν στη γαλλόφωνη κοινότητα (η τεράστια πλειοψηφία) ή στη φλαμανδική κοινότητα μπορούν να υποβάλουν αίτηση για δάνεια τα οποία χορηγούνται υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις από τις κοινωνικές υπηρεσίες των ιδρυμάτων της γαλλόφωνης κοινότητας ή από ιδιωτικούς οργανισμούς της φλαμανδικής κοινότητας. Οι αιτήσεις για τα δάνεια αυτού του τύπου είναι σπάνιες.

Τσεχική Δημοκρατία: Το διάγραμμα αφορά αποκλειστικά φοιτητές του επιπέδου *vysoká škola* (ISCED 5A).

Γερμανία, Εσθονία, Ελλάδα, Γαλλία, Ιταλία, Λιθουανία και Πολωνία: Βλ. Διάγραμμα Δ1.

Ιταλία: Τα δάνεια θεσπίστηκαν με νόμο του 2003 ο οποίος δεν έχει τεθεί σε εφαρμογή για δημοσιονομικούς λόγους. Εντούτοις, ορισμένα πανεπιστήμια ή *enti per il diritto allo studio* χορηγούν δάνεια. Έχουν επίσης συναφθεί ορισμένες συμφωνίες με τράπεζες.

Ισπανία: Τα δάνεια στους φοιτητές χορηγούνται από τις ιδιωτικές τράπεζες, αλλά χρηματοδοτούνται εν μέρει από το κράτος. Χορηγούνται μόνο σε φοιτητές στα τελευταία έτη σπουδών.

Λετονία: Το διάγραμμα παρουσιάζει την κατάσταση των φοιτητών χωρίς επιδοτούμενες θέσεις σπουδών (77% του συνόλου). Οι φοιτητές με επιδοτούμενες θέσεις σπουδών δικαιούνται επίσης δάνεια.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Δ3)

Κάτω Χώρες: Η οικονομική στήριξη των φοιτητών μπορεί να λάβει τη μορφή «υποτροφιών επιδόσεων». Οι φοιτητές που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους εντός 10 ετών ή διακόπτουν τις σπουδές τους πριν από την 1η Φεβρουαρίου του πρώτου έτους σπουδών δεν οφείλουν να επιστρέψουν τις υποτροφίες. Στην περίπτωση αυτή θεωρούνται δάνεια. Όλοι οι φοιτητές λαμβάνουν μια «βασική υποτροφία επιδόσεων». Οι «συμπληρωματικές υποτροφίες επιδόσεων», οι οποίες χορηγούνται σε φοιτητές οικογενειών κατώτερων εισοδημάτων (περίπου 40% του συνόλου των φοιτητών) δεν επιστρέφονται το πρώτο έτος και στην περίπτωση αυτή θεωρούνται μη επιστρεπτέες ενισχύσεις. Αυτές οι «συμπληρωματικές υποτροφίες» μπορεί να είναι ολικές «όταν το οικογενειακό εισόδημα των φοιτητών είναι κατώτερο των ΜΑΔ 28.198 ευρώ, ή μερικές (όταν το οικογενειακό εισόδημα κυμαίνεται μεταξύ ΜΑΔ 28.198 ευρώ και ΜΑΔ 37.598 ευρώ). Χορηγούνται επίσης χωριστά «δάνεια».

Σουηδία: Το ποσοστό της μη επιστρεπτέας ενίσχυσης σε περίπτωση συνδυασμού υποτροφίας – δανείου ενδέχεται να είναι υψηλότερο για τους φοιτητές ηλικίας 25 ετών και άνω για ορισμένα προγράμματα σπουδών. Αυτό αφορά μόνο ένα πολύ περιορισμένο αριθμό φοιτητών.

Ηνωμένο Βασίλειο: Όλοι οι φοιτητές μπορούν να ζητήσουν ένα ελάχιστο ποσό δανείου. Ανάλογα με την προσωπική τους κατάσταση, μπορούν να λάβουν και ενίσχυση.

Επεξηγηματική σημείωση

Εάν δεν αναφέρεται το αντίθετο στις συμπληρωματικές σημειώσεις, το διάγραμμα λαμβάνει υπόψη την κατάσταση των φοιτητών πλήρους φοίτησης οι οποίοι είναι υπήκοοι της εξεταζόμενης χώρας ή/και μόνιμοι κάτοικοι της χώρας και οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση ημερήσιων σπουδών για την απόκτηση του πρώτου τίτλου (ISCED 5).

Περιλαμβάνεται η συνολική ενίσχυση (για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης, την καταβολή διοικητικών τελών και συνεισφορών στο κόστος σπουδών).

Οι ενισχύσεις που συνίστανται εν μέρει σε υποτροφία και εν μέρει σε δάνειο (ή συνδυασμοί υποτροφιών και δανείων) αποτελούνται από μια υποτροφία η οποία συνδέεται με δάνειο. Στις χώρες που χορηγούν υποτροφίες και δάνεια (οι οποίες στο διάγραμμα απεικονίζονται με μικρά τετραγωνίδια διαφορετικής απόχρωσης) αυτές οι δύο μορφές ενίσχυσης είναι τελείως χωριστές μεταξύ τους.

Βλ. γλωσσάριο για τους ορισμούς των ενισχύσεων.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΩΜΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΩΝ**ΕΧΕΙ ΣΥΧΝΑ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΜΕΙΩΣΕΩΝ Η ΑΠΑΛΛΑΓΩΝ**

Σε περισσότερες από δώδεκα χώρες, η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται απολύτως ή σχεδόν δωρεάν για τους φοιτητές τους πρώτου κύκλου σπουδών ISCED 5 (Διαγράμματα Γ9 και Δ1). Γενικά, στις άλλες χώρες χορηγούνται οικονομικές ενισχύσεις στους φοιτητές για να μπορέσουν να καταβάλουν τις διοικητικά τέλη και τις συνεισφορές στο κόστος σπουδών.

Οι ενισχύσεις αυτές μπορεί να είναι συγκεκριμένου τύπου, όπως απαλλαγές από την πληρωμή ή μειωμένη πληρωμή, υποτροφίες, δάνεια και συνδυασμοί υποτροφιών και δανείων. Σε δέκα χώρες, στόχος των ενισχύσεων είναι η κάλυψη των δαπανών και συνεισφορών των φοιτητών καθώς και του κόστους διαβίωσής τους, χωρίς να είναι δυνατή η αποσύνδεση των δύο στοιχείων της ενίσχυσης (βλ. Διάγραμμα Δ1).

Οι απαλλαγές από την καταβολή και οι μειώσεις των οφειλόμενων ποσών είναι οι πλέον διαδεδομένες μορφές οικονομικής στήριξης, ιδίως για την καταβολή των συνεισφορών. Οι δύο μορφές ενίσχυσης συνυπάρχουν στην Ιταλία, τη Ρουμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία). Το Βέλγιο (γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα) και η Ισπανία προσφέρουν μειώσεις, ενώ η Γαλλία, η Λετονία και η Λιθουανία απαλλάσσουν τους φοιτητές από την υποχρέωση αυτών των πληρωμών.

Οι ενισχύσεις για την πληρωμή διοικητικών τελών ή/και των συνεισφορών στα έξοδα σπουδών χορηγούνται σε δύο χώρες (Ισπανία και Αυστρία). Στην Αυστρία οι ενισχύσεις κυμαίνονται από ΜΑΔ 145 ευρώ έως ΜΑΔ 701 ευρώ.

Η Λετονία, η Λιθουανία, η Ρουμανία, η Ισλανδία και η Τουρκία χορηγούν στους φοιτητές τους δάνεια για την πληρωμή διδάκτρων και συνεισφορών. Στη Λιθουανία, το ποσό του δανείου ανέρχεται σε ΜΑΔ 586 ευρώ ετησίως και στην Ισλανδία σε ΜΑΔ 27.984 ευρώ για τη συνολική διάρκεια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η Ρουμανία δεν προσφέρει

στους φοιτητές μειωμένα επιτόκια ή ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής. Στη Λιθουανία και την Ισλανδία τα επιτόκια είναι χαμηλότερα από τα επιτόκια της αγοράς και η αποπληρωμή του δανείου αρχίζει μετά την ολοκλήρωση των σπουδών.

Τέλος, το Λουξεμβούργο προσφέρει ένα συνδυασμό υποτροφιών και δανείων, σε αναλογία πενήντα – πενήντα. Τα ποσά μπορεί να ανέλθουν σε ΜΑΔ 1.671 ευρώ με ευνοϊκούς όρους δανεισμού, δηλαδή με επιτόκιο χαμηλότερο από το επιτόκιο της αγοράς, αποπληρωμή μετά την ολοκλήρωση των σπουδών και δυνατότητα μείωσης της οφειλής με την παροχή κινήτρων σε φοιτητές οι οποίοι ολοκληρώνουν επιτυχώς τις σπουδές τους έγκαιρα.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι ενισχύσεις αυτές για την καταβολή διοικητικών τελών και συνεισφορών στο κόστος σπουδών χορηγούνται σε συνάρτηση με τα εισοδήματα και με ακαδημαϊκά κριτήρια (Διάγραμμα Δ5). Οι ακαδημαϊκές επιδόσεις είναι το αποκλειστικό κριτήριο στην Κύπρο. Ο συνδυασμός υποτροφιών και δανείων στο Λουξεμβούργο και η χορήγηση δανείων στη Ρουμανία δεν εξαρτώνται από κανένα από τα ανωτέρω κριτήρια.

Διάγραμμα Δ4: Ειδικές ενισχύσεις για την πληρωμή ιδιωτικών συνεισφορών των φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr): Μόνο οι φοιτητές που λαμβάνουν υποτροφίες έχουν δικαίωμα σε μειωμένα δίδακτρα εγγραφής (*minerval*). Οι φοιτητές με εισοδήματα λίγο μεγαλύτερα από το ανώτατο όριο εισοδήματος για τη χορήγηση υποτροφίας καταβάλλουν ένα «ενδιάμεσο» *minerval* (περίπου τα μισά δίδακτρα εγγραφής).

Τσεχική Δημοκρατία: Τα στοιχεία αφορούν αποκλειστικά τους φοιτητές της βαθμίδας *vysoká škola* (ISCED 5A).

Γερμανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Πολωνία, Ηνωμένο Βασίλειο (SCT) και **Νορβηγία:** Βλ. Διάγραμμα Δ1.

Εσθονία: Χορηγούνται επίσης δάνεια σε φοιτητές για τους οποίους η εκπαίδευση δεν είναι δωρεάν.

Γαλλία: Οι απαλλαγές αφορούν όλους όσους λαμβάνουν υποτροφίες.

Λετονία και Ρουμανία: Η αναφερόμενη ενίσχυση χορηγείται σε φοιτητές χωρίς επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών.

Λιθουανία: Μόνον οι φοιτητές που δεν δικαιούνται απαλλαγές μπορούν να λάβουν δάνεια.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Τα δάνεια για την καταβολή διδάκτρων σπουδών θεσπίστηκαν για τους φοιτητές και του «παλαιού συστήματος» και του «νέου συστήματος» το 2006/07. Στην Ουαλία θα θεσπιστεί μια νέα ενίσχυση για την κάλυψη των αυξημένων διδάκτρων από την περίοδο 2007/08.

Επεξηγηματική σημείωση

Εάν δεν αναφέρεται το αντίθετο στις συμπληρωματικές σημειώσεις, το διάγραμμα λαμβάνει υπόψη την κατάσταση των φοιτητών πλήρους φοίτησης οι οποίοι είναι υπήκοοι της εξεταζόμενης χώρας ή/και μόνιμοι κάτοικοι της χώρας αυτής και οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι σε ημερήσιες σπουδές πλήρους φοίτησης για την απόκτηση πρώτου τίτλου (ISCED 5).

Οι ιδιωτικές συνεισφορές καταβάλλονται για τα διοικητικά τέλη και για το κόστος σπουδών.

Βλ. γλωσσάριο για τους ορισμούς των απαλλαγών, των μειώσεων και των επιτοκίων.

ΟΙ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Για λόγους δικαιοσύνης, η ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης ή/και την καταβολή ιδιωτικών συνεισφορών συνδέεται ενδεχομένως με το ύψος των ατομικών εισοδημάτων των φοιτητών ή των γονέων τους. Στην περίπτωση των προγραμμάτων πρώτου κύκλου σπουδών ISCED 5, ο όρος αυτός για τη χορήγηση της ενίσχυσης εφαρμόζεται σε όλες τις χώρες εκτός από τη Μάλτα.

Διάγραμμα Δ5: Γενικοί όροι χορήγησης της ενίσχυσης για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης των φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Υπάρχουν και άλλες εξαιρέσεις, ανάλογα με το αν η ενίσχυση είναι επιστρεπτέα ή μη. Έτσι, οι ενισχύσεις για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης στη Λετονία (σε φοιτητές με επιδοτούμενη θέση σπουδών) και τα δάνεια στη Ρουμανία και την Τουρκία δεν εξαρτώνται από το ύψος του εισοδήματος, ενώ τα δάνεια στην Λετονία και οι υποτροφίες στη Ρουμανία και την Τουρκία χορηγούνται βάσει αυτού του κριτηρίου. Στις Κάτω Χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και τη Νορβηγία, όλοι οι φοιτητές μπορούν να λάβουν ένα ελάχιστο δάνειο ανεξάρτητα από το οικογενειακό τους εισόδημα. Εντούτοις, εξαιρουμένου αυτού του ελάχιστου δανείου, οι άλλες μορφές ενίσχυσης (όπως οι υποτροφίες) για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης συνδέονται με το ύψος του εισοδήματος.

Όταν η ενίσχυση στους φοιτητές έχει τη μορφή υποτροφίας, μπορούμε να διακρίνουμε τρεις τύπους σύνδεσης με το εισόδημα. Πρώτον, το ποσό της υποτροφίας μπορεί να είναι αντιστρόφως ανάλογο προς τα εισοδήματα τα οποία δεν μπορούν να υπερβαίνουν ένα ανώτατο όριο για να είναι δυνατή η χορήγηση της ενίσχυσης. Αυτός ο τύπος σύνδεσης ανάμεσα στα ποσά των υποτροφιών και στα εισοδήματα είναι ο πλέον διαδεδομένος για τις σπουδές του επιπέδου ISCED 5 και εφαρμόζεται στο Βέλγιο, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ένας δεύτερος τύπος σύνδεσης συνίσταται στη χορήγηση ενός συγκεκριμένου ποσού υποτροφίας αποκλειστικά σε σπουδαστές με προσωπικό ή οικογενειακό εισόδημα κατώτερο από ένα συγκεκριμένο επίπεδο (αυτό εφαρμόζεται στη Βουλγαρία, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Λιθουανία, τη Σουηδία και τη Ρουμανία). Αυτό το όριο εισοδήματος ενδέχεται να είναι πολύ υψηλό, όπως στη Σουηδία.

Προϋπόθεση για τη χορήγηση της ενίσχυσης αυτού του τύπου μπορεί να είναι επίσης η επιτυχής ολοκλήρωση των σπουδών. Στόχος αυτής της μεθόδου είναι να ενθαρρύνονται οι δικαιούχοι να ολοκληρώνουν τις σπουδές τους το συντομότερο δυνατό. Ο όρος αυτός εφαρμόζεται σε όλες σχεδόν τις χώρες για το επίπεδο σπουδών ISCED 5. Το Λουξεμβούργο, η Πολωνία, οι Κάτω Χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο και το Λιχτενστάιν είναι οι μόνες χώρες στις οποίες η ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης δεν συνδέεται με τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των φοιτητών. Όμως, στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία), οι φοιτητές με μη ικανοποιητική πρόοδο σπουδών είναι δυνατόν, με βάση τους κανονισμούς των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, να αποκλειστούν από το πρόγραμμα σπουδών τους. Σε αυτή την περίπτωση, χάνουν αυτομάτως το δικαίωμα να λαμβάνουν ενίσχυση. Στις Κάτω Χώρες, τα δάνεια μετατρέπονται σε υποτροφίες, εάν οι σπουδές ολοκληρωθούν εντός δέκα ετών.

Στη Γερμανία, οι επιδόσεις σπουδών αξιολογούνται μία μόνο φορά κατά τη διάρκεια των σπουδών και η χορήγηση των ενισχύσεων εξαρτάται από το αποτέλεσμα αυτής της αξιολόγησης.

Πέρα από αυτά τα δύο βασικά κριτήρια, οι δημόσιες αρχές μπορούν να θεσπίσουν και άλλα. Παραδείγματος χάρη, όταν οι ενισχύσεις για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης περιλαμβάνουν ένα στοιχείο «στεγαστικής ενίσχυσης» (Διάγραμμα Δ11), το ποσό της οποίας συνδέεται αναπόσπαστα με τις άλλες συνιστώσες της, ένα από τα κριτήρια μπορεί να είναι η γεωγραφική απόσταση.

ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΟΣΩΝ ΤΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ, ΤΑ ΑΝΩΤΑΤΑ ΠΟΣΑ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΑ ΚΑΝΟΝΑ ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΝΩΤΑΤΑ ΠΟΣΑ ΤΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ

Το ύψος της οικονομικής ενίσχυσης στους φοιτητές είναι ένα από τα βασικά στοιχεία κατά την εξέταση του θέματος, διότι οι φοιτητές δεν μπορούν να είναι οικονομικά ανεξάρτητοι (Διάγραμμα Δ1), εάν τα διαθέσιμα ποσά των ενισχύσεων είναι πολύ μικρά. Παρομοίως, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κάθε μορφής ενίσχυσης (Διάγραμμα Δ3) μπορούν επίσης να λαμβάνονται υπόψη σε σχέση με το ύψος των ενισχύσεων.

Σε αρκετές χώρες, τα ποσά των υποτροφιών ή/και δανείων καθορίζονται ελεύθερα σε αποκεντρωμένο επίπεδο εξουσίας, με αποτέλεσμα η μελέτη των επίσημων εγγράφων και των κανονισμών να καθιστά αδύνατη τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τα ποσά των ενισχύσεων. Τα καθοριζόμενα ποσά μπορεί να είναι ακριβώς τα ίδια για όλους τους δικαιούχους φοιτητές ή να εξαρτώνται από διαφορετικές παραμέτρους (π.χ. το εισόδημα, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα Δ5, η περιοχή, το εκπαιδευτικό ίδρυμα ή το πρόγραμμα σπουδών κλπ.).

Κατά συνέπεια, τα χορηγούμενα ποσά των ενισχύσεων παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές. Στο εσωτερικό μιας χώρας, το ύψος της ενίσχυσης μπορεί να είναι εικοσαπλάσιο (ενισχύσεις στη φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου) ή τριανταπλάσιο (δάνεια στο Λιχτενστάιν) ή ακόμη και 39 φορές μεγαλύτερο (υποτροφίες και δάνεια στη Γερμανία), ανάλογα με την κατάσταση του ενδιαφερόμενου φοιτητή.

Σε εννέα χώρες οι οποίες χορηγούν υποτροφίες και δάνεια, είτε χωριστά είτε σε συνδυασμό μεταξύ τους, το ανώτατο ποσό του δανείου είναι υψηλότερο από το ανώτατο ποσό της υποτροφίας. Τα ποσά των υποτροφιών μπορεί να είναι υψηλότερα από τα ποσά των δανείων μόνο στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου και τη Δανία. Στη Γερμανία, τη Λιθουανία, τη Φινλανδία και την Τουρκία τα ποσά των υποτροφιών και των δανείων είναι ακριβώς ή σχεδόν τα ίδια.

Οι φοιτητές μπορούν να λάβουν υποτροφίες ή/και δάνεια ανώτατου ποσού που κυμαίνεται στις περισσότερες περιπτώσεις από ΜΑΔ 1.500 ευρώ έως ΜΑΔ 4.500 ευρώ. Στη Βουλγαρία και την Τσεχική Δημοκρατία, τα ποσά των υποτροφιών είναι κατώτερα από ΜΑΔ 1.000 ευρώ ετησίως. Το ίδιο ισχύει στην Εσθονία και τη Σλοβακία, αν και διατίθενται και πρόσθετα δάνεια ύψους σχεδόν ΜΑΔ 2.000 ευρώ. Στο άλλο άκρο της κλίμακας, ορισμένες χώρες χορηγούν οικονομική ενίσχυση συνολικού ύψους που υπερβαίνει τις ΜΑΔ 7.000 ευρώ. Αυτό ισχύει στο Λουξεμβούργο, στην περίπτωση που χορηγούνται και υποτροφίες και δάνεια και το ύψος των δανείων ορισμένες φορές υπερβαίνει τις

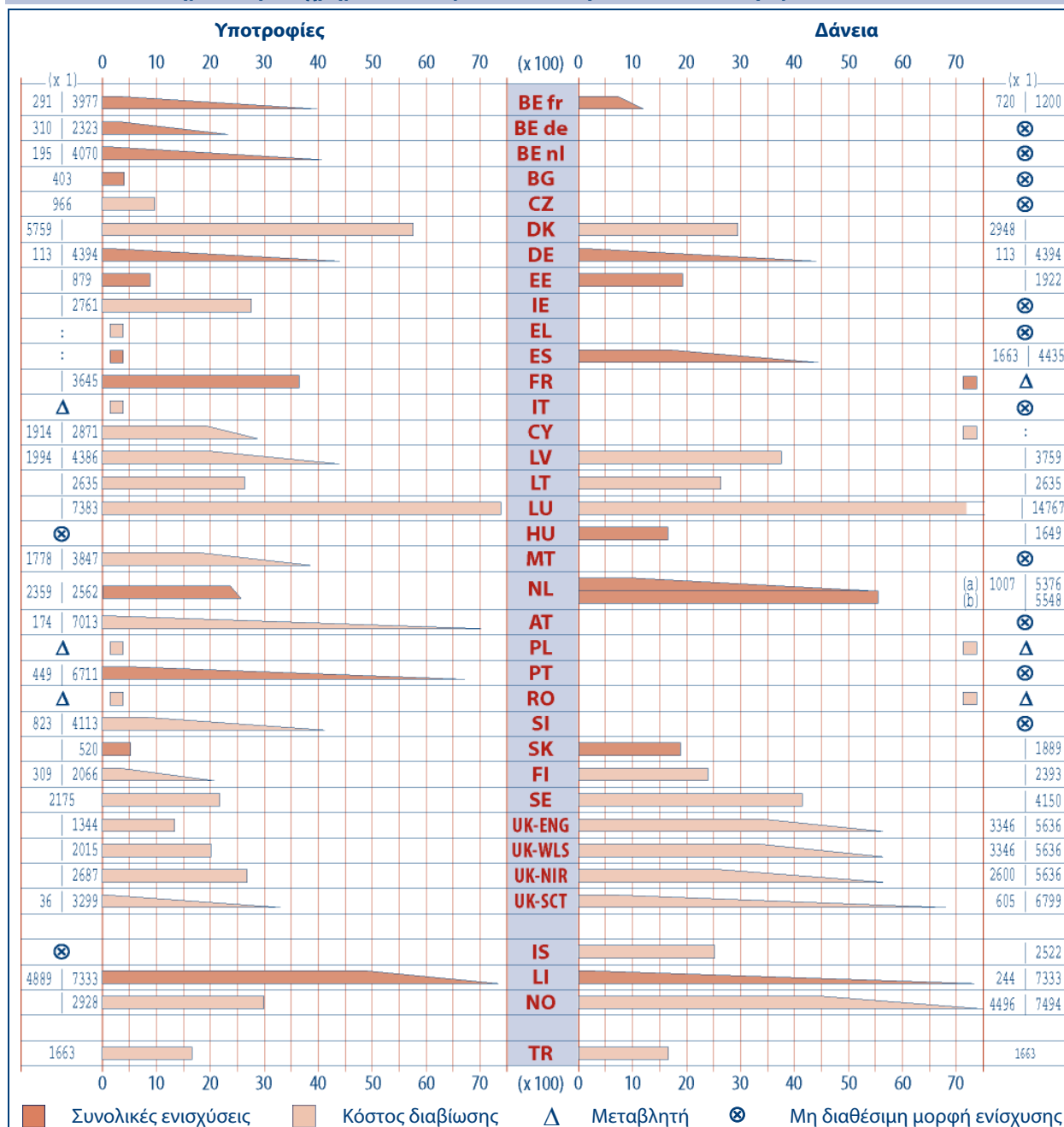

ΤΜΗΜΑ Ι – ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑ

ΜΑΔ 14.000 ευρώ καθώς και στην Αυστρία (υποτροφίες), το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία (δάνεια). Η κατάσταση στις Κάτω Χώρες είναι κατά κάποιο τρόπο παρόμοια, εάν συνυπολογιστούν οι ανώτατες «υποτροφίες επιδόσεων» και τα ανώτατα «χωριστά δάνεια».

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, συνεπώς, οι περισσότεροι φοιτητές προγραμμάτων σπουδών ISCED 5 (για την απόκτηση πρώτου τίτλου) δύσκολα θα μπορούσαν να επιτύχουν οικονομική ανεξαρτησία μόνο με τη βοήθεια των ενισχύσεων. Εντούτοις, η κατάσταση διαφοροποιείται, εάν ληφθούν υπόψη τα δάνεια και οι άλλες μορφές πρόσθετης ενίσχυσης, όπως τα στεγαστικά επιδόματα (Διαγράμματα Δ11 έως Δ14).

Διάγραμμα Δ6: Ελάχιστα και ανώτατα ποσά (σε ΜΑΔ ευρώ) της ενίσχυσης για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Δ6)

Βέλγιο (BE fr) και **Γαλλία**: Σπάνια υποβάλλονται αιτήσεις για δάνεια.

Βέλγιο (BE de): Υπάρχει δυνατότητα λήψης ορισμένων δανείων (βλ. Διάγραμμα Δ3).

Τσεχική Δημοκρατία: Τα στοιχεία αφορούν αποκλειστικά τους φοιτητές της βαθμίδας *vysoká škola* (ISCED 5A).

Γερμανία: Περιλαμβάνονται οι ενισχύσεις για ασφάλιση υγείας, αλλά όχι το μέρος των ενισχύσεων για στεγαστικό επίδομα (Διάγραμμα Δ13). Λαμβάνεται υπόψη μόνο η στήριξη που παρέχεται με το δάνειο BAföG. Από τον Απρίλιο του 2006, η *Kreditanstalt für Wiederaufbau* (Γερμανική κρατική Τράπεζα) χορηγεί δάνεια γενικού χαρακτήρα συμβατά με το BAföG.

Εσθονία και **Γαλλία**: Υπάρχουν και άλλα είδη ενισχύσεων που δεν παρουσιάζονται εδώ (βλ. Διάγραμμα Δ1).

Ελλάδα: Παρουσιάζεται η υποτροφία που χορηγείται από το ΙΚΥ (Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών).

Ισπανία: Υπάρχουν μορφές συνολικής και ειδικής ενίσχυσης (για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης και την πληρωμή συνεισφορών των φοιτητών. Τα φοιτητικά δάνεια διατίθενται από ιδιωτικές τράπεζες, αλλά χρηματοδοτούνται εν μέρει από το κράτος. Χορηγούνται μόνο σε φοιτητές στα τελευταία έτη σπουδών τους.

Ιταλία: Περιλαμβάνονται οι ενισχύσεις για φοιτητές όλων των ιδιωτικών ιδρυμάτων (ανεξάρτητα από κρατική χρηματοδότηση ή μη). Οι περιφερειακές αρχές καθορίζουν τα ποσά των ενισχύσεων (βλ. Διάγραμμα Δ3).

Λετονία: Οι υποτροφίες που παρουσιάζονται εδώ χορηγούνται σε φοιτητές με επιδοτούμενες θέσεις σπουδών. Μέχρι το 2007, οι φοιτητές δεν μπορούν να ασκήσουν αμειβόμενη επαγγελματική δραστηριότητα παράλληλα με τις σπουδές τους. Όλοι οι φοιτητές μπορούν να λάβουν δάνεια. Το κράτος εγγυάται το 90% των δανείων. Στους ορφανούς η εγγύηση καλύπτει το 100%.

Λιθουανία και **Πολωνία**: Και στις δύο χώρες πραγματοποιείται μεταρρύθμιση (βλ. Διάγραμμα Δ1).

Λουξεμβούργο: Τα ανώτατα ποσά αφορούν το σύνολο όλων των οικονομικών ενισχύσεων (και για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης και για την καταβολή ιδιωτικών συνεισφορών).

Μάλτα: Δεν περιλαμβάνεται η ενίσχυση MAD 679 ευρώ ή MAD 1.018 ευρώ που χορηγείται σε φοιτητές μόνο όταν αρχίσουν τις σπουδές τους.

Κάτω Χώρες: Η οικονομική στήριξη των φοιτητών μπορεί να λάβει τη μορφή «υποτροφιών επιδόσεων». Οι φοιτητές που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους εντός 10 ετών ή διακόπτουν τις σπουδές τους πριν από την 1η Φεβρουαρίου του πρώτου έτους σπουδών δεν οφείλουν να επιστρέψουν τις υποτροφίες. Στην περίπτωση αυτή θεωρούνται δάνεια. Όλοι οι φοιτητές λαμβάνουν μια «βασική υποτροφία επιδόσεων». Οι «συμπληρωματικές υποτροφίες επιδόσεων», οι οποίες χορηγούνται σε φοιτητές οικογενειών κατώτερων εισοδημάτων (περίπου 40% του συνόλου των φοιτητών) δεν επιστρέφονται το πρώτο έτος και στην περίπτωση αυτή θεωρούνται μη επιστρεπτές ενισχύσεις. Αυτές οι «συμπληρωματικές υποτροφίες» μπορεί να είναι ολικές «όταν το οικογενειακό εισόδημα των φοιτητών είναι κατώτερο των MAD 28.198 ευρώ, ή μερικές (όταν το οικογενειακό εισόδημα κυμαίνεται μεταξύ MAD 28.198 ευρώ και MAD 37.598 ευρώ). Χορηγούνται επίσης χωριστά «δάνεια». Η πρώτη στήλη παρουσιάζει τις «συμπληρωματικές υποτροφίες». Στη στήλη με τον τίτλο «δανειακά κεφάλαια», το στοιχείο α) αντιπροσωπεύει τα ποσά της «βασικής υποτροφίας επιδόσεων» για φοιτητές που ζουν με τους γονείς τους (ελάχιστο ποσό) και τα ποσά της «βασικής υποτροφίας επιδόσεων» συν τα ποσά των «συμπληρωματικών υποτροφιών» για τους φοιτητές οι οποίοι δεν ζουν με τους γονείς τους (ανώτατο ποσό) και το στοιχείο β) αντιπροσωπεύει τα χωριστά «δάνεια».

Πολωνία και **Ρουμανία**: Οι ενισχύσεις χρηματοδοτούνται από το κράτος, αλλά η διαχείρισή τους ασκείται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία καθορίζουν τα ακριβή ποσά που χορηγούνται στους φοιτητές.

Φινλανδία: Οι υποτροφίες μπορούν να χορηγούνται για δωδεκάμηνη περίοδο, εάν οι φοιτητές παρακολουθούν και θερινά μαθήματα στο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών τους.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Οι ενισχύσεις χορηγούνται κατά φθίνουσα κλίμακα σε συνάρτηση με το οικογενειακό εισόδημα. Οι φοιτητές με οικογενειακό ανώτερο από MAD 28.575 ευρώ (28.215 ευρώ στη Βόρεια Ιρλανδία) δεν λαμβάνουν ενίσχυση. Τα δάνεια είναι διαθέσιμα για όλους τους φοιτητές, αλλά το ανώτατο ποσό του διαθέσιμου δανείου εξαρτάται από το οικογενειακό εισόδημα και από το αν οι φοιτητές ζουν με τους γονείς τους και αν φοιτούν στο τελευταίο έτος σπουδών ή όχι. Οι φοιτητές που θεωρούνται οικονομικά ανεξάρτητοι (ηλικίας άνω των 25 ετών ή είναι έγγαμοι ή αυτοσυντηρούμενοι για διάστημα τριών ετών) θεωρούνται ότι δεν εξαρτώνται από τη στήριξη των γονέων τους. Τα αναφερόμενα ποσά των δανείων αφορούν τους φοιτητές οι οποίοι ζουν μακριά από την οικογενειακή κατοικία τους και σπουδάζουν εκτός Λονδίνου· υψηλότερα ποσά δανείων διατίθενται σε φοιτητές οι οποίοι ζουν μακριά από την οικογένεια και σπουδάζουν στο Λονδίνο (MAD 6.953 ευρώ).

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Οι ενισχύσεις χορηγούνται κατά φθίνουσα κλίμακα. Για να δικαιούται ο φοιτητής να λάβει το ανώτατο ποσό ενίσχυσης, το οικογενειακό του εισόδημα πρέπει να είναι κατώτερο των MAD 24.185 ευρώ και για το ελάχιστο ποσό της ενίσχυσης πρέπει να είναι ίσο με MA 42.659 ευρώ. Πάνω από αυτό το τελευταίο εισόδημα, η ενίσχυση παρέχεται υπό μορφή δανείων με ποσά που κυμαίνονται ανάλογα με την προσωπική κατάσταση του κάθε φοιτητή (π.χ. αν ζουν ή όχι με τους γονείς τους, εάν φοιτούν στο τελευταίο έτος ή σε ένα «πλήρες» έτος σπουδών). Φοιτητές προερχόμενοι από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος μπορούν να λάβουν συμπληρωματικό δάνειο MAD 524,4 ευρώ το οποίο περιλαμβάνεται στο ανώτατο ποσό αυτού του πίνακα

Λιχτενστάιν: Το συνδυασμένο ανώτατο ποσό επιδοτήσεων και δανείων είναι MAD 12.222,1 ευρώ. Η αναλογία επιδότησης/δανείου διαφέρει ανάλογα με το εισόδημα.

Επεξηγηματική σημείωση

Εάν δεν αναφέρεται το αντίθετο στις συμπληρωματικές σημειώσεις, το διάγραμμα λαμβάνει υπόψη την κατάσταση των φοιτητών πλήρους φοίτησης οι οποίοι είναι υπήκοοι της εξεταζόμενης χώρας ή/και μόνιμοι κάτοικοί της και οι οποίοι φοιτούν σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση πλήρους ημερήσιας φοίτησης για την απόκτηση πρώτου τίτλου (ISCED 5).

Επεξηγηματική σημείωση (Διάγραμμα Δ6)

Περιλαμβάνεται η συνολική ενίσχυση (για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης, την καταβολή διοικητικών τλών και συνεισφορών στο κόστος σπουδών).

Η μετατροπή των ποσών πραγματοποιείται μέσω «ισοτιμιών αγοραστικής δύναμης» (ΙΑΔ) και ευθυγραμμίζονται με το ευρώ. Τα ποσά σε εθνικό νόμισμα παρουσιάζονται στα παραρτήματα του δικτυακού τόπου Ευρυδίκη (www.eurydice.org).

Βλ. γλωσσάριο για τους ορισμούς των ποσών των ενισχύσεων και των ισοτιμιών αγοραστικής δύναμης και τους πίνακες μετατροπής των εθνικών νομισμάτων σε ΜΑΔ ευρώ.

ΑΤΟΚΑ ΔΑΝΕΙΑ Η ΔΑΝΕΙΑ ΜΕ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΔΙΑΤΙΘΕΝΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΒΑΘΜΙΔΑΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ISCED 5

Στις χώρες που χορηγούν δάνεια στους φοιτητές των προγραμμάτων σπουδών ISCED 5 για την απόκτηση πρώτου τίτλου, οι όροι των δανείων είναι ευνοϊκότεροι από τους όρους της αγοράς. Πέρα από το ότι τα δάνεια αυτά χορηγούνται, χρηματοδοτούνται και είναι εγγυημένα από τις δημόσιες αρχές, το επιτόκιο τους είναι συνήθως ευνοϊκό. Γενικά, τα επιτόκια είναι χαμηλότερα από τα επιτόκια της αγοράς. Με τον τρόπο αυτό, οι δημόσιες αρχές συνεισφέρουν στην οικονομική επένδυση των δανειοληπτών φοιτητών.

Διάγραμμα Δ7: Επιτόκιο και τρόποι αποπληρωμής δανείων για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

	Τρόπος αποπληρωμής			
Με το επιτόκιο της αγοράς			RO	Επιτόκιο
Με χαμηλότερο από το επιτόκιο της αγοράς	PL, IS	BE fr, DK, EE, LV, LT, LU, NL, FI, SE, NO	ES, CY	
Με επιτόκιο ίσο με τον πληθωρισμό	UK	TR		
Άτοκο		DE, FR, SK	LI	
Απροσδιόριστο	HU			
	Ανάλογα με το εισόδημα μετά την ολοκλήρωση των σπουδών	Δεν εξαρτάται από το εισόδημα μετά τις σπουδές	Δεν εξαρτάται από το εισόδημα ούτε κατά τη διάρκεια των σπουδών ούτε μετά την ολοκλήρωσή τους	

Δεν χορηγούνται φοιτητικά δάνεια για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης: BE de, BE nl, BG, CZ, IE, EL, IT, MT, AT, PT, SI

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr, BE de) και **Γαλλία**: Βλ. Διάγραμμα Δ3.

Γερμανία: Λαμβάνεται υπόψη μόνο η στήριξη που παρέχεται με το δάνειο BAföG.

Ισπανία και **Λετονία**: Βλ. Διάγραμμα Δ6.

Ιταλία, Λιθουανία και **Πολωνία**: Βλ. Διάγραμμα Δ1.

Κύπρος: Τα φοιτητικά δάνεια δεν είναι εγγυημένα από το κράτος.

Σουηδία: Οι πρώην φοιτητές μπορεί να ζητήσουν η αποπληρωμή να είναι ανάλογη προς το εισόδημα.

Νορβηγία: Το επιτόκιο προσεγγίζει το επιτόκιο της αγοράς.

Επεξηγηματική σημείωση

Εάν δεν αναφέρεται το αντίθετο στις συμπληρωματικές σημειώσεις, το διάγραμμα λαμβάνει υπόψη την κατάσταση των φοιτητών πλήρους φοίτησης οι οποίοι είναι υπήκοοι της εξεταζόμενης χώρας ή/και μόνιμο κάτοικοί της και οι οποίοι φοιτούν σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση πλήρους ημερήσιας φοίτησης για την απόκτηση πρώτου τίτλου (ISCED 5).

Περιλαμβάνεται η συνολική ενίσχυση (για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης, την καταβολή διοικητικών τελών και συνεισφορών στο κόστος σπουδών).

Βλ. γλωσσάριο για τους ορισμούς των επιτοκίων.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Τουρκία, τα επιτόκια είναι ίσα με τον πληθωρισμό, ενώ στη Γερμανία, την Τουρκία και το Λιχτενστάιν τα δάνεια των φοιτητών είναι άτοκα. Η Ρουμανία είναι η μόνη χώρα η οποία εφαρμόζει τα επιτόκια και τους όρους αποπληρωμής της αγοράς, ενώ η νομοθεσία της Ουγγαρίας δεν περιέχει αναφορά στα εφαρμοζόμενα επιτόκια.

Στο επίπεδο σπουδών ISCED 5, το δανειακό κεφάλαιο πρέπει γενικά να αποπληρώνεται μετά την ολοκλήρωση των σπουδών, όταν οι απόφοιτοι είναι σε θέση να έχουν δικούς τους οικονομικούς πόρους ως επαγγελματίες. Όμως, μόνο στην Ουγγαρία, την Πολωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ισλανδία η αποπληρωμή είναι ανάλογη με το εισόδημα. Αυτό δεν ισχύει σε άλλες χώρες, αν και οι περισσότερες έχουν θεσπίσει διατάξεις για τη μείωση ή την ακύρωση φοιτητικών οφειλών (Διάγραμμα Δ8).

Μόνο στην Ισπανία, την Κύπρο, τη Ρουμανία και το Λιχτενστάιν η αποπληρωμή των δανείων πραγματοποιείται τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά το τέλος των σπουδών.

ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΘΕΣΠΙΖΟΥΝ ΟΡΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΚΥΡΩΣΗ Η ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ

Η δανειακή πολιτική υπακούει στη λογική των ιδιωτικών επενδύσεων των φοιτητών στις σπουδές τους. Όμως, οποιαδήποτε επένδυση ενέχει κινδύνους. Διάφορες περιστάσεις, όπως μια κακή εκτίμηση του μελλοντικού εισοδήματος, τα προβλήματα στην αγορά εργασίας ή τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, η απασχόληση εργαζομένων με υψηλό βαθμό ειδίκευσης σε κατώτερες θέσεις εργασίας κλπ. μπορούν να δυσχεράνουν ή και να καταστήσουν αδύνατη την αποπληρωμή δανείων. Όλα αυτά μπορούν να λειτουργήσουν αποτρεπτικά για το δανεισμό των φοιτητών από φόβο μήπως χρεωθούν («αποστροφή για το χρέος»), με αποτέλεσμα να εγκαταλείψουν ακόμα και την ιδέα να φοιτήσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στο επίπεδο σπουδών ISCED 5 (για την απόκτηση πρώτου τίτλου), οι περισσότερες χώρες που χορηγούν δάνεια έχουν θεσπίσει μηχανισμούς ακύρωσης ή μείωσης της οφειλής για να περιορίσουν αυτά τα προβλήματα. Μέσα από αυτές τις ρυθμίσεις, οι δημόσιες αρχές προσπαθούν να ενθαρρύνουν την αποδοχή των δανείων αναλαμβάνοντας οι ίδιες τους κινδύνους του δανεισμού για λογαριασμό των φοιτητών.

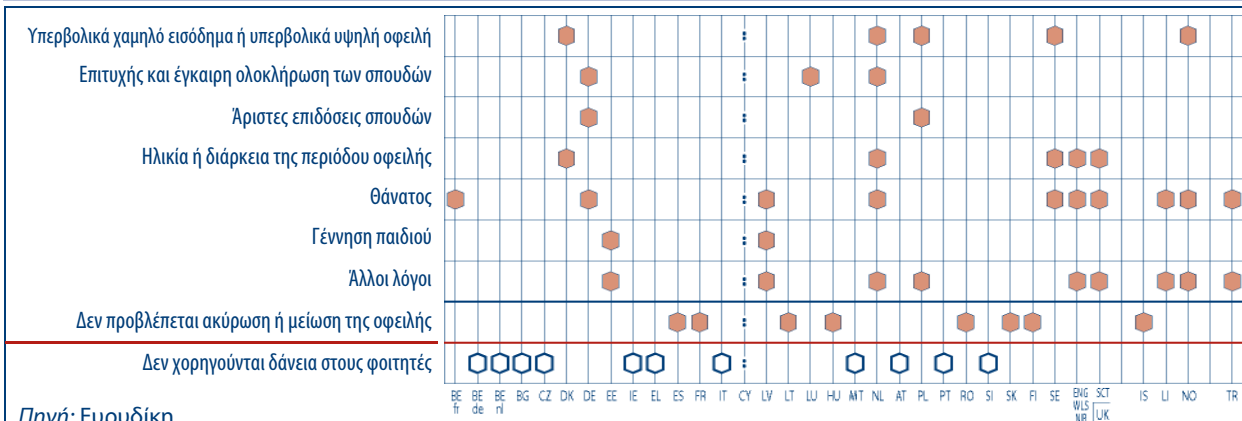
Η δυνατότητα ακύρωσης ή μείωσης του χρέους υφίσταται σε 14 χώρες υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Οι συνηθέστερες είναι οι ακόλουθες: ανεπαρκές εισόδημα του πρώην φοιτητή για να αποπληρώσει το δάνειο ή η συσσώρευση υπερβολικά μεγάλου χρέους (Δανία, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Σουηδία και Νορβηγία)· η υπερβολικά μεγάλη ηλικία του δανειολήπτη ή η αδυναμία αποπληρωμής του χρέους εντός της προβλεφθείσας περιόδου (Δανία, Κάτω Χώρες, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο)· ο θάνατος του δανειολήπτη (γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, Γερμανία, Λετονία, Κάτω Χώρες, Σουηδία Ηνωμένο Βασίλειο, Λιχτενστάιν, Νορβηγία και Τουρκία). Το χρέος μπορεί επίσης να ακυρωθεί ή να μειωθεί εάν οι δανειολήπτες φοιτητές έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους εντός της προβλεπόμενης διάρκειας σπουδών ή παρουσιάσουν πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα ή εάν γίνουν γονείς ή ασθενήσουν ή αποκτήσουν μόνιμη ανικανότητα. Η Λιθουανία δεν εφαρμόζει μια πάγια πολιτική ακύρωσης ή μείωσης οφειλών, αλλά η αποπληρωμή μπορεί να αναβληθεί υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

Πρέπει να επισημανθεί ότι το κριτήριο ακύρωσης της οφειλής σε περίπτωση επιτυχούς ολοκλήρωσης των σπουδών εντός της προβλεπόμενης περιόδου συνεπάγεται ότι το δάνειο μπορεί να θεωρείται και ως υπό προϋποθέσεις μη επιστρεπτέα ενίσχυση. Πράγματι, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι αυτή η μορφή δανείου ισοδυναμεί με υποτροφία, εφόσον οι φοιτητές ολοκληρώσουν τις σπουδές τους έγκαιρα. Εάν οι φοιτητές στη Γερμανία λάβουν το πτυχίο τους τουλάχιστον τέσσερις μήνες πριν τη λήξη της περιόδου οικονομικής στήριξης, η οφειλή τους μειώνεται κατά ΜΑΔ 2.416 ευρώ. Εάν λάβουν το πτυχίο τους τουλάχιστον δύο μήνες πριν από τη λήξη της περιόδου στήριξης, η οφειλή τους μειώνεται κατά ΜΑΔ 967 ευρώ. Στις Κάτω Χώρες, οι «υποτροφίες επιδόσεων» (Διάγραμμα Δ3) δεν είναι υποχρεωτικό να αποπληρώνονται, εάν οι φοιτητές ολοκληρώσουν τις σπουδές τους σε διάστημα μικρότερο των 10 ετών. Στο Λουξεμβούργο, καταβάλλονται «αμοιβές απόδοσης» στους φοιτητές που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους εντός της προβλεπόμενης διάρκειας. Οι αμοιβές αυτές μειώνουν το ποσό του δανείου το οποίο οφείλει να αποπληρώσει ο φοιτητής.

Σε έξι χώρες (Ισπανία, Γαλλία, Λετονία, Ρουμανία, Σλοβακία και Φινλανδία), οι αποπληρωμές δανείων δεν είναι ανάλογες με το εισόδημα (Διάγραμμα Δ7) και δεν υπάρχει καμία επίσημη διάταξη που να προβλέπει την ακύρωση ή τη μείωση της οφειλής. Τέλος, στην Ουγγαρία και την Ισλανδία, η οφειλή δεν είναι δυνατό ούτε να μειωθεί ούτε να ακυρωθεί, αλλά οι αποπληρωμές είναι ανάλογες με το εισόδημα.

Διάγραμμα Δ8: Όροι ακύρωσης ή μείωσης της οφειλής από πρώην φοιτητές πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE fr, BE de), Ιταλία και Γαλλία: Βλ. Διάγραμμα Δ3.

Γερμανία: Εφαρμόζεται και ένας ακόμη όρος για τα δάνεια που έχουν στόχο την πληρωμή συνεισφορών, να έχουν οι φοιτητές παιδί ηλικίας κάτω των 10 ετών και να εργάζονται με μερική απασχόληση (λιγότερο από 10 ώρες την εβδομάδα) και να έχουν χαμηλό εισόδημα. Μειώνεται επίσης κατά 15-25% η οφειλή του 30% των φοιτητών με τις καλύτερες επιδόσεις. Λαμβάνεται υπόψη μόνο η ενίσχυση BAföG.

Εσθονία: Οι πρώην φοιτητές που εργάζονται στο δημόσιο τομέα δικαιούνται ακύρωση της οφειλής τους.

Λετονία: Άτομα που εργάζονται στον δημόσιο τομέα ή τα άτομα με ειδικές ανάγκες δικαιούνται επίσης ακύρωση της οφειλής τους.

Λιθουανία: Η αναβολή της αποπληρωμής της οφειλής είναι η μόνη δυνατότητα σε περίπτωση δανείων για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης.

Κάτω Χώρες: Η οφειλή που συνδέεται με «υποτροφίες επιδόσεων» ακυρώνεται για τους φοιτητές οι οποίοι ολοκληρώνουν τις σπουδές τους σε διάστημα 10 ετών.

Πολωνία: Ένας άλλος όρος είναι η ασθένεια ή ανικανότητα. Το 2005 εκδόθηκε και έχει τεθεί σε εφαρμογή ένας νέος νόμος.

Ηνωμένο Βασίλειο: Το δάνειο ακυρώνεται, εάν ο δανειολήπτης γίνει 65 ετών η αποκτά μόνιμη ανικανότητα και αδυνατεί να εργαστεί. Η αποπληρωμή αρχίζει μόνο όταν το ετήσιο εισόδημα του δανειολήπτη υπερβαίνει τις ΜΑΔ 20.154 ευρώ.

Λιχτενστάιν: Η οφειλή μπορεί επίσης να μειωθεί όταν οι δανειολήπτες δεν είναι σε θέση να υποβάλουν όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά έγκαιρα εξαιτίας περιστάσεων που δεν υπόκεινται στον έλεγχό τους (και ήταν αναγκασμένοι να δεχθούν υψηλότερο δάνειο).

Νορβηγία: Λαμβάνονται επίσης υπόψη προβλήματα υγείας ή δυσμενών κοινωνικών συνθηκών κατά την απόφαση μείωσης ή ακύρωσης της οφειλής.

Τουρκία: Υπάρχει δυνατότητα μείωσης της οφειλής για άτομα που αποπληρώνουν εμπρόθεσμα τα δάνεια. Η οφειλή ακυρώνεται όταν ο δανειολήπτης έχει αναπηρία που τον εμποδίζει να εργαστεί.

Επεξηγηματική σημείωση

Εάν δεν αναφέρεται το αντίθετο στις συμπληρωματικές σημειώσεις, το διάγραμμα λαμβάνει υπόψη την κατάσταση των φοιτητών πλήρους φοίτησης οι οποίοι είναι υπήκοοι της εξεταζόμενης χώρας ή/και μόνιμο κάτοικοί της και οι οποίοι φοιτούν σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση πλήρους ημερήσιας φοίτησης για την απόκτηση πρώτου τίτλου (ISCED 5).

ΟΙ ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΟΥΝ ΤΟ 10,6% ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥ-27

Η οικονομική στήριξη των φοιτητών αποτελεί καθοριστικό στοιχείο της κοινωνικής διάστασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ιδίως της δυνατότητας πρόσβασης σε αυτήν. Αποτελείται από υποτροφίες και άλλα επιδόματα που καταβάλλονται στους φοιτητές, από δάνεια και άλλες μορφές οικονομικής στήριξης προς τους γονείς τους, όπως τα οικογενειακά επιδόματα για φοιτητές (Διάγραμμα Δ15). Δανειακά κεφάλαια είναι τα ποσά που πράγματι χορηγούνται, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα ποσά των μετέπειτα αποπληρωμών. Τα ποσά που διατίθενται για ενίσχυση των

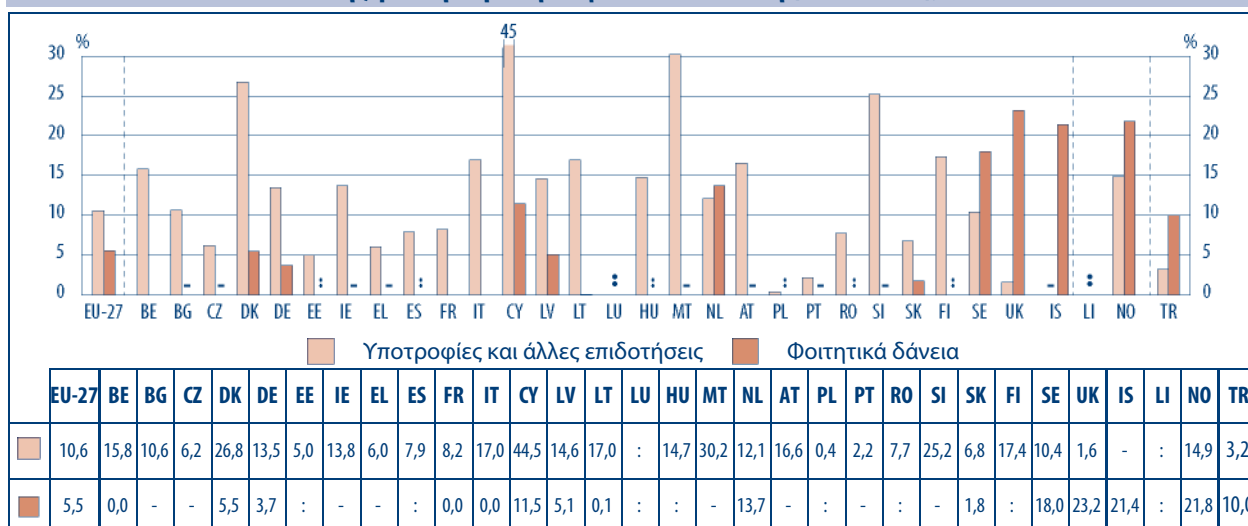

φοιτητών κυμαίνονται από το 0,4% (Πολωνία) έως το 36% (Νορβηγία) της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αντιπροσωπεύουν το 56% αυτής της δαπάνης στην Κύπρο, αλλά στο ποσοστό αυτό περιλαμβάνεται και η ενίσχυση η οποία χορηγείται στους Κύπριους φοιτητές εξωτερικού (Διάγραμμα Ε1).

Η κατανομή της οικονομικής ενίσχυσης στους φοιτητές σε υποτροφίες και δάνεια εξαρτάται τόσο από την εθνική διάρθρωση του συστήματος των ενισχύσεων (δηλ. από το αν υπάρχουν ή μη νομοθετικές ρυθμίσεις) όσο και από τον βαθμό που επωφελούνται οι φοιτητές από αυτήν. Έτσι, όλες οι χώρες (πλην της Ισλανδίας) χορηγούν υποτροφίες και επιδόματα σε φοιτητές (ή τα νοικοκυριά), ενώ οι μισές περίπου χώρες δεν περιλαμβάνουν τα φοιτητικά δάνεια στα συστήματα ενισχύσεων τους (Διάγραμμα Δ1).

Στις μισές από τις χώρες που χορηγούν και υποτροφίες και δάνεια και για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, τα ποσά των υποτροφιών και των άλλων επιδομάτων είναι υψηλότερα από τα ποσά των δανείων, όπως συμβαίνει στη Δανία, τη Γερμανία, την Κύπρο, τη Λετονία και τη Σλοβακία. Οι υποτροφίες σε αυτές τις χώρες αντιπροσωπεύουν ποσοστό από 13,5% έως 26,8% της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (στη Γερμανία και τη Δανία αντίστοιχα). Στις υπόλοιπες μισές χώρες – Κάτω Χώρες, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Νορβηγία και Τουρκία – συμβαίνει το αντίθετο. Στις χώρες αυτές, το ποσοστό των φοιτητικών δανείων κυμαίνεται από περίπου 10% έως 23,2% της συνολικής δαπάνης (στην Τουρκία και το Ηνωμένο Βασίλειο αντίστοιχα).

Διάγραμμα Δ9: Ποσοστό υποτροφιών και δανείων στους φοιτητές επί της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), 2003

Πηγή: Eurostat, ΟΕ.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

EU-27: Η εκτίμηση βασίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη των ανεξάρτητων ιδιωτικών ιδρυμάτων και της γερμανόφωνης κοινότητας.

Δανία: Η δαπάνη για τη βαθμίδα σπουδών ISCED 4 περιλαμβάνεται εν μέρει στις βαθμίδες ISCED 5-6.

Ισπανία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ισλανδία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τις συμπληρωματικές υπηρεσίες.

Ελλάδα και Ρουμανία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες σε τοπικό επίπεδο.

Ιταλία: Δάνεια χορηγούνται σπάνια και αποκλειστικά από ορισμένες περιφερειακές αρχές και πανεπιστήμια ή enti per il diritto allo studio. Έχουν επίσης συναφθεί ορισμένες συμφωνίες με τράπεζες.

Ισπανία: Φοιτητικά δάνεια χορηγούνται και από ιδιωτικές τράπεζες, τα οποία χρηματοδοτούνται όμως από το κράτος. Χορηγούνται μόνο σε φοιτητές στο τελευταίο έτος σπουδών. Δεν περιλαμβάνονται εδώ.

Κύπρος: Περιλαμβάνεται η οικονομική ενίσχυση για φοιτητές εξωτερικού.

Λιθουανία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι μεταβιβαστικές πληρωμές του δημοσίου σε «άλλους ιδιωτικούς οργανισμούς».

Κάτω Χώρες και Σλοβακία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για τη βαθμίδα σπουδών 5B.

Πορτογαλία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για συντάξεις.

Πορτογαλία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι τοπικές και περιφερειακές δαπάνες.

Επεξηγηματική σημείωση ((Διάγραμμα Δ9)

Οι συνολικές δημόσιες δαπάνες για την παιδεία περιλαμβάνουν την άμεση δημόσια χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, την οικονομική ενίσχυση των φοιτητών και τις μεταβιβαστικές πληρωμές του δημοσίου σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και σε επιχειρήσεις (βλ. γλωσσάριο).

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΥΨΗΛΟ ΒΑΘΜΟ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Σε όλες σχεδόν τις χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα, οι υποτροφίες και τα δάνεια, όπου υφίστανται (Διάγραμμα Δ3), χρηματοδοτούνται σχεδόν αποκλειστικά από την κεντρική διοίκηση. Η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί τον κύριο ή αποκλειστικό φορέα χρηματοδότησης των ενισχύσεων μόνο στην Ιρλανδία (81,2%) και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η Γερμανία είναι η μόνη χώρα στην οποία η κεντρική διοίκηση και οι περιφερειακές διοικήσεις είναι από κοινού υπεύθυνες για τη χρηματοδότηση των φοιτητικών υποτροφιών και δανείων, αλλά η περιφερειακή διοίκηση είναι ο κύριος φορέας χρηματοδότησης όλων των μορφών οικονομικής στήριξης των φοιτητών.

Το γεγονός ότι δεν έχουν συλλεγεί στοιχεία για την οικονομική ενίσχυση από επιμέρους ιδρύματα δεν σημαίνει ότι οι ενισχύσεις σε επίπεδο ιδρυμάτων είναι ανύπαρκτες.

Διάγραμμα Δ10: Κατανομή της οικονομικής ενίσχυσης (υποτροφίες και δάνεια) στους φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά διοικητική πηγή (κεντρική, περιφερειακή και τοπική) χρηματοδότησης, 2003

Πηγή: Eurostat, UOE.

Επιδότησεις

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
Κεντρική	71,3	86,7	100	84,7	71,0	33,6	100	18,8	100	93,2	97,4	72,6	100	100	100	:	99,8	100	100	99,9	97,9	100	100	99,0	100	100	100	-	-	100	100	100
Περιφερειακή	20,8	13,3	-	-	1,3	57,5	-	-	:	6,8	2,6	26,8	-	-	-	-	:	-	-	0,1	0,6	:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	:
Τοπική	8,0	-	-	15,3	27,8	8,9	-	81,2	:	-	-	0,6	-	-	-	-	0,2	-	-	-	1,5	:	-	1,0	-	-	-	100,0	-	-	-	:

Δάνεια

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
Κεντρική	89,1	-	-	-	100	22,5	:	-	-	:	:	-	100	100	100	:	:	-	100	-	:	-	:	-	100	:	100	100	100	100	100	100
Περιφερειακή	10,9	100	-	-	-	77,5	:	-	-	:	:	100	-	-	-	-	:	-	-	-	:	-	:	-	-	:	-	-	-	-	-	:
Τοπική	-	-	-	-	-	-	:	-	-	:	:	-	-	-	-	-	:	-	-	-	:	-	:	-	-	:	-	-	-	-	-	:

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Δ10)

ΕU-27: Η εκτίμηση βασίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα.

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη ανεξάρτητων ιδιωτικών ιδρυμάτων και της γερμανόφωνης κοινότητας. Τα οικογενειακά επιδόματα που υπάγονται στην αρμοδιότητα των βελγικών ομοσπονδιακών αρχών αντιπροσωπεύουν το 86,7% της χορηγούμενης οικονομικής ενίσχυσης. Το υπόλοιπο 13,3% αποτελείται από υποτροφίες που χορηγούν οι τρεις κοινότητες. Τα στοιχεία για τα δάνεια αφορούν αποκλειστικά τη γαλλόφωνη κοινότητα, που είναι η μόνη από τις τρεις στις οποίες χορηγούνται δάνεια μέσω δημόσιας πηγής (Διάγραμμα Δ3).

Δανία: Η δαπάνη για τη βαθμίδα σπουδών ISCED 4 περιλαμβάνεται εν μέρει στις βαθμίδες ISCED 5-6.

Ελλάδα, Πορτογαλία και Τουρκία: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τις δαπάνες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Ισπανία: Βλ. Διάγραμμα Δ9.

Κύπρος: Περιλαμβάνεται η οικονομική ενίσχυση για κύπριους φοιτητές εξωτερικού.

Ουγγαρία: Οι δαπάνες που πραγματοποιούνται σε περιφερειακό επίπεδο περιλαμβάνονται στις τοπικές δαπάνες.

Κάτω Χώρες και Σλοβακία: Δεν περιλαμβάνεται η δαπάνη για τη βαθμίδα σπουδών ISCED 5B.

Πορτογαλία και Τουρκία: Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Το 100% και των υποτροφιών και δανείων χορηγούνται από τον κεντρικό οργανισμό της Σκωτίας (SAAS).

Επεξηγηματική σημείωση

Η οικονομική ενίσχυση στους φοιτητές αντιστοιχεί σε μεταβιβαστικές πληρωμές από το δημόσιο τομέα υπό μορφή επιδοτήσεων σπουδών, δανείων και επιδομάτων τέκνων που συνδέονται με την ιδιότητα του μαθητή ή του φοιτητή (βλ. γλωσσάριο). Δεν περιλαμβάνονται οι ενισχύσεις που χορηγούνται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

ΤΜΗΜΑ II – ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

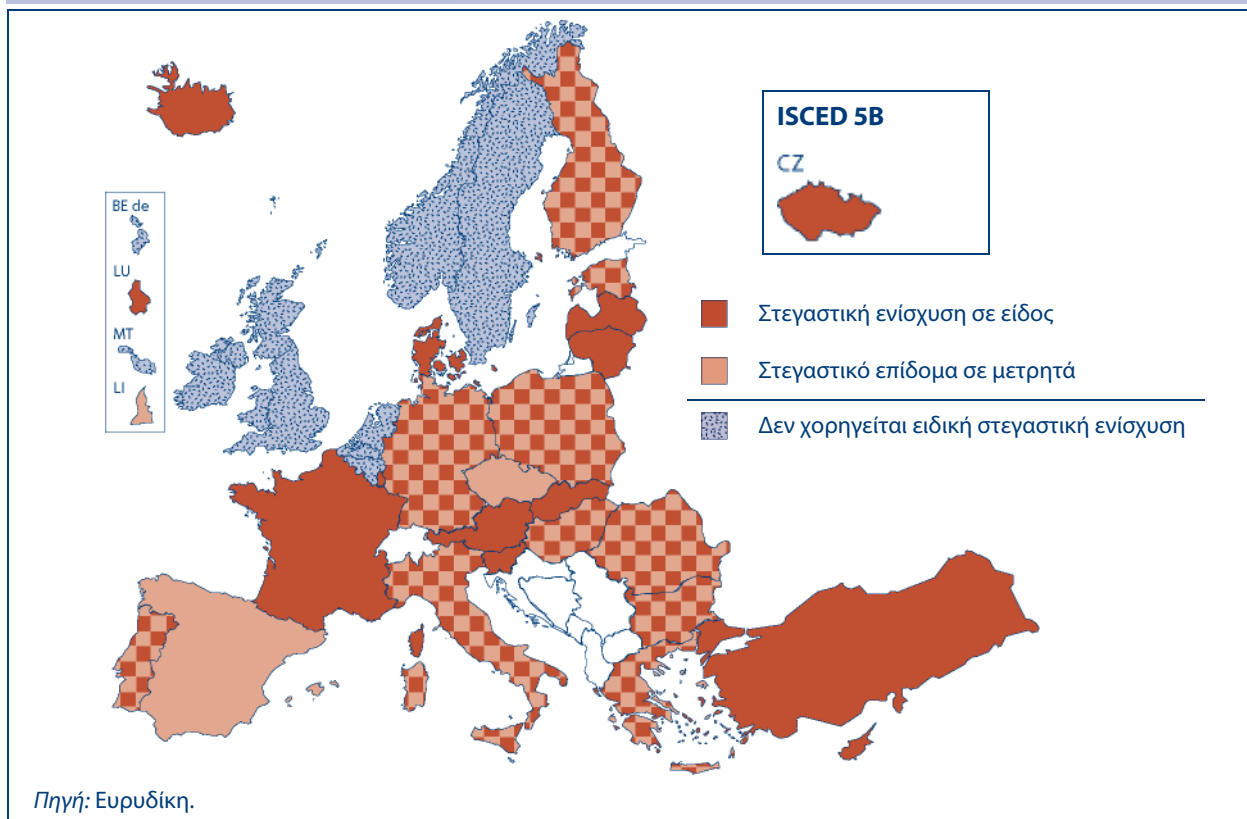
ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΣΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΧΩΡΟΥΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Για διάφορους λόγους, οι νέοι συχνά απομακρύνονται από την οικογενειακή τους στέγη για να σπουδάσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι, πολλές χώρες έχουν θεσπίσει ειδικά συστήματα στεγαστικών ενισχύσεων. Αυτές οι ενισχύσεις μπορεί να χορηγούνται σε μετρητά υπό μορφή υποτροφίας ή/και σε είδος, όταν διατίθεται στους φοιτητές στέγη, παραδείγματος χάρη σε φοιτητικά καταλύματα.

Σε ορισμένες χώρες, οι στεγαστικές ενισχύσεις δεν είναι δυνατό να αποσυνδεθούν από τις ενισχύσεις για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης. Αυτό ισχύει στο Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες την Αυστρία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία) και τη Νορβηγία και γενικά σε κάθε χώρα στην οποία η οικονομική στήριξη για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης εξαρτάται εν μέρει από την γεωγραφική απόσταση ανάμεσα στην οικογενειακή κατοικία και το ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ή από το αν οι φοιτητές ζουν με τους γονείς τους. Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται μόνο οι ενισχύσεις που χορηγούνται για λόγους στέγασης χωριστά από τους άλλους τύπους ενισχύσεων.

Η στεγαστική ενίσχυση σε είδος είναι η πλέον διαδεδομένη μορφή ενίσχυσης, εφόσον 21 χώρες προβλέπουν δυνατότητες στέγασης με ευνοϊκά ενοίκια (Διάγραμμα Δ12). Στις 10 από αυτές, η παροχή στέγης μπορεί να συνδυάζεται με τη χορήγηση ενίσχυσης σε μετρητά. Στην Ισπανία και το Λιχτενστάιν, στα χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα της Πορτογαλίας, και πιο πρόσφατα για προγράμματα σπουδών ISCED 5A στην Τσεχική Δημοκρατία, χορηγούνται στους φοιτητές μόνο στεγαστικά επιδόματα σε μετρητά.

Διάγραμμα Δ11: Τύποι στεγαστικής ενίσχυσης που χορηγείται σε φοιτητές πρώτου κύκλου σπουδών (ISCED 5) σε δημόσια ή χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Δ11)

Βέλγιο (BE fr) και Σουηδία: Δεν υπάρχουν διατάξεις που να υποχρεώνουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή άλλους οργανισμούς να παρέχουν στέγη στους φοιτητές. Εντούτοις, και τα δημόσια και τα ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα διαχειρίζονται καταλύματα το ύψος του μισθώματος των οποίων εξαρτάται συνήθως από τις οικονομικές δυνατότητες των φοιτητών ή των οικογενειών τους.

Βέλγιο (BE nl): Η φλαμανδική κυβέρνηση χορηγεί στα πανεπιστήμια ένα κατ' αποκοπήν ποσό για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένης της στέγης), βάσει όρων και κριτηρίων που ορίζονται στο διάταγμα για τα Πανεπιστήμια.

Τσεχική Δημοκρατία: Το σύστημα του στεγαστικού επιδόματος σε μετρητά για τους φοιτητές σπουδών ISCED 5A εφαρμόζεται από το 2005. Προηγουμένως, η στήριξη παρέχονταν σε είδος με την άμεση χρηματοδότηση φοιτητικών καταλυμάτων.

Γερμανία: Όταν οι φοιτητές δεν είναι σε θέση να ζητήσουν συμβατική ενίσχυση από το BaföG, μπορούν να ζητήσουν στεγαστικό επίδομα (*Wohngeld*), εάν το εισόδημά τους είναι πολύ χαμηλό.

Γαλλία: Χορηγούνται στεγαστικά επιδόματα σε μετρητά, όπως το *Aide Personnalisée au Logement* (APL, ή προσωπικό στεγαστικό επίδομα) και *Allocation de Logement à caractère Social* (ALS, ή κοινωνικό επίδομα στέγης). Το επίδομα αυτό δεν χορηγείται μόνο σε φοιτητές αλλά και σε άλλες κοινωνικές ομάδες.

Πορτογαλία: Τα χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα δεν παρέχουν στεγαστική ενίσχυση σε είδος.

Ηνωμένο Βασίλειο: Τα περισσότερα ιδρύματα διαθέτουν καταλύματα για ορισμένους φοιτητές. Η δυνατότητα αυτή καλύπτεται με αυτοχρηματοδότηση για το σύνολο της χρήσης, π.χ. τα ενοίκια μπορεί να επιδοτούνται με την χρησιμοποίηση των χώρων για διασκέψεις εκτός της περιόδου μαθημάτων. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν μπορούν να επιδοτούν τη στέγαση φοιτητών με δημόσια κεφάλαια.

Νορβηγία: Οι φοιτητικές ενώσεις έχουν στην κατοχή τους καταλύματα που μπορούν να τα διαχειρίζονται κατά βούληση.

Τουρκία: Φοιτητές που διαμένουν σε φοιτητικές εστίες λαμβάνουν και ημερήσιο επίδομα σίτισης MAD 2,67 ευρώ.

Επεξηγηματική σημείωση

Η στεγαστική ενίσχυση είναι **σε είδος** όταν το δημόσιο συμμετέχει στην αγορά ή/και τρέχουσα διαχείριση των φοιτητικών καταλυμάτων. Η ενίσχυση **σε μετρητά** αντιστοιχεί σε καταβολές επιδομάτων για φοιτητικά ενοίκια. Η στεγαστική ενίσχυση εξετάζεται εδώ όταν είναι εξ ολοκλήρου διακριτή από άλλες μορφές ενίσχυσης. Δεν αναφέρονται, συνεπώς, περιπτώσεις κατά τις οποίες αυτή η ενίσχυση δεν είναι δυνατόν να διακριθεί από την ενίσχυση που χορηγείται για την κάλυψη των δαπανών διαβίωσης.

Σε επτά χώρες δεν υπάρχει καμία ρύθμιση που να προβλέπει τη χορήγηση ειδικών στεγαστικών ενισχύσεων. Ακόμη, η προσφορά φοιτητικής στέγης μπορεί να υφίσταται σε περιπτώσεις που δεν χορηγούνται ενισχύσεις ή δεν υπάρχει κεντρική ρύθμιση (όπως συμβαίνει στην γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Νορβηγία).

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΑ ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΕΙΝΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΝΟΙΚΙΑ**ΣΥΝΗΘΩΣ ΔΕΝ ΥΠΟΚΕΙΝΤΑΙ ΣΕ ΡΥΘΜΙΣΗ**

Στις περιπτώσεις παροχής στεγαστικής ενίσχυσης σε είδος (Διάγραμμα Δ11), ο αριθμός θέσεων σε φοιτητικά καταλύματα μπορεί να διαφέρει από τη μία χώρα στην άλλη. Συνήθως, υπάρχουν σαφώς προσδιορισμένα κριτήρια για το ποιος δικαιούται αυτή τη μορφή στήριξης (Διάγραμμα Δ14).

Γενικά, ο αριθμός των θέσεων στέγασης μπορεί να αντιστοιχεί στο 10% περίπου του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού. Εντούτοις, σε ορισμένες χώρες, το ποσοστό αυτό δεν υπερβαίνει το 5% (Ιταλία, Κύπρος και Πορτογαλία).

Στη Βουλγαρία, την Ουγγαρία, τη Σλοβακία και τη Φινλανδία η προσφορά στέγης από το κράτος είναι ιδιαίτερα σημαντική, εφόσον το ποσοστό κάλυψης υπερβαίνει το 20% των φοιτητών. Ακόμη, σε τρεις από αυτές τις χώρες (Βουλγαρία, Ουγγαρία και Φινλανδία) οι δύο αυτοί τύποι ενίσχυσης (σε μετρητά και σε είδος) μπορεί να εφαρμόζονται ταυτόχρονα (βλ. Διάγραμμα Δ11).

Στις περισσότερες χώρες οι οποίες παρέχουν δημόσιες δυνατότητες στέγασης, το ύψος των ενοικίων καθορίζεται σε τοπικό επίπεδο. Σε χώρες στις οποίες τα ποσά καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο, στις περισσότερες περιπτώσεις είναι πολύ χαμηλά και μόλις υπερβαίνουν τις MAD 100 ευρώ μηνιαίως. Από την άλλη πλευρά, στη Γαλλία και την Κύπρο, το κατώτατο μίσθωμα είναι ανώτερο των MAD 100 ευρώ, ενώ στη Γερμανία το ελάχιστο επίπεδο είναι από τα χαμηλότερα, αλλά μπορεί να υπερβαίνει τις MAD 300 ευρώ μηνιαίως, ανάλογα με τις ανέσεις που διαθέτει ο χώρος στέγασης.

Διάγραμμα Δ12: Αριθμός θέσεων σε δημόσια καταλύματα φοιτητών πρώτου κύκλου σπουδών (ISCED 5) και ύψος των μισθωμάτων (ΜΑΔ ευρώ), σε δημόσια ή χρηματοδοτούμενα από το κράτος εκπαιδευτικά ιδρύματα, 2005/06

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
Αριθμός θέσεων (%)	-	-	-	24	(21)	:	10	:	-	:	-	7	2	1	:	11	:
Ελάχιστο μίσθωμα	-	-	-	18	●		48		-		-	140		115		0	:
Ανώτατο μίσθωμα	-	-	-	76	95		338		-		-	234		153		105	:
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK-ENG/ WLS/NIR	UK- SCT	IS	LI	NO	TR
Αριθμός θέσεων (%)	22	-	-	13	7	4	16	14	30	22	-	-	-	:	-	-	10
Ελάχιστο μίσθωμα	33	-	-			69	39	●	●		-	-	-		-	-	61
Ανώτατο μίσθωμα	●	-	-			●	110	●	●		-	-	-		-	-	61

● Ελεύθερος καθορισμός του ποσού σε τοπικό επίπεδο – Δεν προβλέπεται η παροχή στέγης από τις δημόσιες αρχές

Πηγή: Ευρυδίκη και Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE nl): Η φλαμανδική κυβέρνηση χορηγεί στα πανεπιστήμια ένα κατ' αποκοπή ποσό για παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (περιλαμβανομένης της στέγης) στους φοιτητές (βάσει όρων και κριτηρίων που ορίζονται στο διάταγμα για τα Πανεπιστήμια): κάθε ίδρυμα καθορίζει ελεύθερα το ύψος των ενοικίων.

Τσεχική Δημοκρατία: Τα στοιχεία αφορούν αποκλειστικά το επίπεδο σπουδών ISCED 5B. Ο αριθμός θέσεων στέγασης (ως ποσοστό) δεν είναι δυνατό να καθοριστεί, εφόσον οι φοιτητές σπουδών ISCED 5B στεγάζονται μαζί με τους σπουδαστές της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η εκτίμηση βασίζεται, συνεπώς, όχι στον αριθμό των διαθεσίμων κλινών, αλλά στον αριθμό κλινών που διατίθενται σε φοιτητές σπουδών ISCED 5B, ως ποσοστό του αριθμού των φοιτητών της βαθμίδας ISCED 5B.

Δανία: Δεν είναι γνωστός ο ακριβής αριθμός θέσεων: υπάρχουν 35.396 οικήματα στη διάθεση των φοιτητών. Το ύψος των μισθωμάτων δεν καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις κυμαίνεται μεταξύ ΜΑΔ 150 ευρώ και ΜΑΔ 305 ευρώ μηνιαίως.

Ιταλία: Οι στατιστικές για τον αριθμό των θέσεων στέγασης αφορούν το 2004.

Λετονία: Το ύψος των μισθωμάτων δεν καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο και διαφέρει ανάλογα με το εκπαιδευτικό ίδρυμα: στις περισσότερες περιπτώσεις κυμαίνονται μεταξύ ΜΑΔ 28 ευρώ και ΜΑΔ 71 ευρώ μηνιαίως.

Λιθουανία: Περιλαμβάνονται μόνο οι θέσεις στέγασης για πανεπιστημιακά ιδρύματα. Δεν υπάρχουν στοιχεία για τα «μη πανεπιστημιακά» κολέγια.

Ουγγαρία: Το ανώτατο ενοίκιο καθορίζεται βάσει υπολογισμού σε κεντρικό επίπεδο, αλλά λαμβάνονται υπόψη και τοπικοί παράγοντες (που σχετίζονται με το κάθε ίδρυμα).

Αυστρία: Οι οργανισμοί διαχείρισης φοιτητικών καταλυμάτων δεν μπορούν να καθορίσουν το ύψος των μισθωμάτων με απόλυτη ελευθερία. Πρέπει να εξηγούν τον τρόπο υπολογισμού των μισθωμάτων και να αποδεικνύουν ότι είναι τα ενδεδειγμένα και δεν υπερβαίνουν το επίπεδο που απαιτείται για την κάλυψη του κόστους.

Πολωνία: Το ύψος των μισθωμάτων καθορίζεται από τον πρύτανη σε συμφωνία με την οργάνωση φοιτητών του οικείου πανεπιστημίου.

Πορτογαλία: Το ελάχιστο μίσθωμα προορίζεται για τους φοιτητές που λαμβάνουν υποτροφία και το ανώτατο μίσθωμα για τους υπόλοιπους.

Σλοβενία: Υπάρχουν διαθέσιμες 3.845 θέσεις στέγασης στον ιδιωτικό τομέα. Το ύψος των μισθωμάτων δεν καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο, αλλά κυμαίνεται στις περισσότερες περιπτώσεις μεταξύ ΜΑΔ 49 ευρώ και ΜΑΔ 141 ευρώ μηνιαίως.

Ισλανδία: Η διαχείριση των φοιτητικών καταλυμάτων ασκείται στις περισσότερες περιπτώσεις από τις φοιτητικές οργανώσεις και δεν συνδέεται άμεσα με κρατική χρηματοδότηση.

Νορβηγία: Οι φοιτητικές οργανώσεις διαθέτουν 29.000 στεγαστικές μονάδες. Δεν είναι γνωστός ο αντίστοιχος αριθμός κλινών.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο αριθμός θέσεων σε φοιτητικά καταλύματα εκφράζεται ως ποσοστό του αριθμού των εγγεγραμμένων φοιτητών σε προγράμματα σπουδών ISCED 5 (στοιχεία 2004, Eurostat). Το ποσό του μισθώματος είναι μηνιαίο.

Τα ποσά μετατρέπονται μέσω «ισοτιμιών αγοραστικής δύναμης» (ΙΑΔ) και εκφράζονται σε ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι το εθνικό νόμισμα μετατρέπεται σε ένα τεχνητό, αλλά κοινό νόμισμα, τη μονάδα αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ) (βλ. γλωσσάριο για τον ορισμό και τον πίνακα μετατροπής).

ΤΟ ΠΟΣΟ ΤΟΥ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΟΥ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ ΣΕ ΜΕΤΡΗΤΑ ΕΙΝΑΙ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΟ ΟΤΑΝ ΠΡΟΣΦΕΡΟΝΤΑΙ ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Σε αντίθεση με τα μισθώματα για τα δημόσια φοιτητικά καταλύματα, τα ποσά της ενίσχυσης σε μετρητά, εφόσον διατίθενται (Διάγραμμα Δ11) καθορίζονται κυρίως από τις κεντρικές αρχές. Ο καθορισμός τους είναι ελεύθερος σε δύο από τις 13 χώρες, στην Τσεχική Δημοκρατία και την Ιταλία. Η ενίσχυση αυτή συνήθως λαμβάνεται βάσει ειδικών κριτηρίων (Διάγραμμα Δ14).

Διάγραμμα Δ13: Ετήσια ποσά της ενίσχυσης σε μετρητά (ΜΑΔ ευρώ) που χορηγείται ειδικά για τη στέγαση φοιτητών πρώτου κύκλου σπουδών (ISCED 5) σε δημόσια ή χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
Σταθερό ποσό	–	–	–	403	●	–		439	–	1 177		–	●	–	–	–	–
Ελάχιστο ποσό	–	–	–		●	–			–		2 652	–	●	–	–	–	–
Μέγιστο ποσό	–	–	–		●	–	2 231		–		5 139	–	●	–	–	–	–
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK-ENG/ WLS/NIR	UK- SCT	IS	LI	NO	TR
Σταθερό ποσό	396	–	–	–		95		–	–		–	–	–	–	–	–	–
Ελάχιστο ποσό		–	–	–	1 438		189	–	–	215	–	–	–	–	0	–	–
Μέγιστο ποσό		–	–	–	2 589		333	–	–	1 608	–	–	–	–	3 422	–	–

● Ποσό που καθορίζεται ελεύθερα σε τοπικό επίπεδο

– Δεν χορηγείται ενίσχυση σε μετρητά ειδικά για λόγους στέγασης

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Τσεχική Δημοκρατία: Τα δεδομένα αφορούν αποκλειστικά το επίπεδο σπουδών ISCED 5A. Η ενίσχυση σε μετρητά χορηγείται από τις κεντρικές αρχές σε κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα (τα ποσά διαφέρουν για κάθε ίδρυμα), το οποίο στη συνέχεια τα διανέμει στους φοιτητές σύμφωνα με τα δικά του κριτήρια.

Γερμανία: Το ήμισυ του εισπραττόμενου ποσού πρέπει να επιστραφεί.

Εσθονία: Το ποσό αυτό δεν χορηγείται σε όλους τους φοιτητές, αλλά σε συνάρτηση με τον αριθμό των επιδοτούμενων θέσεων στέγασης σε κάθε ίδρυμα και με βάση τα κριτήρια του κάθε ιδρύματος. Οι φοιτητές υποβάλλουν αίτηση γι' αυτή την ενίσχυση, ανεξαρτήτως εάν φοιτούν σε επιδοτούμενη ή μη θέση σπουδών.

Πολωνία: Εκτός από την κρατική στεγαστική ενίσχυση, κάθε ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να οργανώσει το δικό του σύστημα στεγαστικών ενισχύσεων σε μετρητά, το οποίο μπορεί να εφαρμόζεται σε συνδυασμό με το πρώτο σύστημα.

Πορτογαλία: Το αναγραφόμενο ποσό αφορά φοιτητές δημόσιων πανεπιστημίων. Οι φοιτητές χρηματοδοτούμενων από το κράτος ιδιωτικών ιδρυμάτων δεν λαμβάνουν ενίσχυση σε είδος, αλλά λαμβάνουν ένα μεγαλύτερο σταθερό ποσό σε μετρητά, ύψους ΜΑΔ 695 ευρώ αντί ΜΑΔ 95 ευρώ.

Φινλανδία: Η ενίσχυση χορηγείται σε μηνιαία βάση, με ελάχιστο ποσό ΜΑΔ 24 ευρώ μηνιαίως. Το ετήσιο ποσό υπολογίζεται με βάση το ακαδημαϊκό έτος 9 μηνών (στις περισσότερες περιπτώσεις), αλλά η ενίσχυση μπορεί να παραταθεί για διάστημα μέχρι 12 μηνών.

Επεξηγηματική σημείωση

Το διάγραμμα παρουσιάζει τα ετήσια ποσά της ενίσχυσης σε μετρητά. Η στεγαστική ενίσχυση παρουσιάζεται όταν θεωρείται εξ ολοκλήρου διακριτή από τους άλλους τύπους ενίσχυσης. Συνεπώς, δεν αναφέρονται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες αυτή η ενίσχυση δεν είναι δυνατό να διαχωριστεί από την ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης.

Τα ποσά μετατρέπονται μέσω «ισοτιμιών αγοραστικής δύναμης» (ΙΑΔ) (βλ. γλωσσάριο για τον ορισμό και τον πίνακα μετατροπής).

— ΓΙΑ ΤΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΥΧΝΑ ΥΠΟΨΗ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΟΙΚΙΑ —

Διάγραμμα Δ14: Κριτήρια χορήγησης των ειδικών στεγαστικών ενισχύσεων σε φοιτητές(ISCED 5), ανά τύπο ενίσχυσης (σε είδος ή σε μετρητά), 2005/06

Ιταλία: Μετά την διάθεση όλων των διαθέσιμων θέσεων φοιτητικής στέγης στον δημόσιο τομέα, οι *enti per il diritto allo studio* χορηγούν ενίσχυση σε μετρητά, με βάση δικά τους κριτήρια, σε φοιτητές οι οποίοι δεν έχουν εξασφαλίσει μια θέση σε φοιτητικό κατάλυμα. Δεν έχει θεσπιστεί διάταξη σε κεντρικό επίπεδο που να διέπει τη χορήγηση ενίσχυσης σε μετρητά.

Η στεγαστική ενίσχυση είναι **σε είδος** όταν οι δημόσιες υπηρεσίες συμμετέχουν στην αγορά ή/και τρέχουσα διαχείριση των χώρων στέγασης των φοιτητών. Η ενίσχυση **σε μετρητά** αντιστοιχεί σε καταβολές μετρητών για φοιτητικά ενοίκια. Η στεγαστική ενίσχυση εξετάζεται εδώ όταν είναι εξ ολοκλήρου διακριτή από άλλες μορφές ενίσχυσης. Δεν αναφέρονται, συνεπώς, περιπτώσεις κατά τις οποίες αυτή η ενίσχυση δεν είναι δυνατόν να διακριθεί από την ενίσχυση που χορηγείται για την κάλυψη των δαπανών διαβίωσης.

Σε λίγες μόνο χώρες τα κριτήρια καθορίζονται σε τοπικό επίπεδο και, ως εκ τούτου, διαφέρουν μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Όταν τα κριτήρια καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο, ο παράγοντας που λαμβάνεται συνήθως υπόψη κατά κύριο λόγο για την προσφορά μιας θέσης στέγασης σε φοιτητικό κατάλυμα ή για τη χορήγηση στεγαστικής ενίσχυσης σε μετρητά είναι το ύψος του εισοδήματος των γονέων ή του φοιτητή (οικογενειακό εισόδημα). Πράγματι, η Τσεχική Δημοκρατία και η Εσθονία είναι οι μόνες χώρες που δεν λαμβάνουν υπόψη την οικονομική κατάσταση των φοιτητών που υποβάλλουν αίτηση για ενίσχυση σε μετρητά. Το κριτήριο της απόστασης μεταξύ της οικογενειακής κατοικίας και του τόπου σπουδών είναι ένα άλλο σημαντικό κριτήριο, ιδίως όσον αφορά την προσφορά θέσης σε φοιτητικό κατάλυμα. Κατά κανόνα η στεγαστική ενίσχυση στις περισσότερες περιπτώσεις παρέχεται σε φοιτητές οι οποίοι βρίσκονται σε δυσχερή οικονομική θέση και η οικογενειακή κατοικία τους βρίσκεται σε σχετική απόσταση από το ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο οποίο φοιτούν. Σε περισσότερες από τις μισές χώρες σε αυτές τις δύο βασικές προϋποθέσεις προστίθενται και ορισμένα αξιολογικά κριτήρια: η ικανοποιητική επίδοση στις εξετάσεις αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εξασφάλιση στεγαστικής ενίσχυσης (σε είδος ή σε μετρητά).

Η οικογενειακή κατάσταση, η ηλικία, η θεωρητική διάρκεια των σπουδών (παραδείγματος χάρη ελάχιστη διάρκεια ενός έτους) είναι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη περίπου από το ένα τρίτο των εξεταζόμενων χωρών. Άλλα κριτήρια βαραίνουν σε πολύ μικρότερο βαθμό. Τέσσερις μόνο χώρες (Βουλγαρία, Κύπρος, Λετονία και Λιθουανία) λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές οικογενειακές συνθήκες κατά την προσφορά επιδοτούμενης από το κράτος στέγασης, όπως το να είναι ένας φοιτητής ορφανός ή να προέρχεται από μονογονεϊκή οικογένεια. Παρομοίως, ενδεχόμενη αναπηρία του φοιτητή μπορεί να αποτελέσει επίσης κριτήριο για τη χορήγηση της ενίσχυσης (Βουλγαρία και Ρουμανία). Το έτος σπουδών λαμβάνεται υπόψη μόνο στην Κύπρο, όπου ένας ορισμένος αριθμός θέσεων σε επιδοτούμενα από το κράτος φοιτητικά καταλύματα προορίζεται για νεοεισαχθέντες φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στην Πολωνία, η ενίσχυση σε μετρητά μπορεί να χορηγείται σε φοιτητές που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, υπό τον όρο ότι η κατάσταση αυτή είναι προσωρινή και αποδίδεται σε περιστάσεις πέρα από τον έλεγχό τους. Η Βουλγαρία και η Πορτογαλία είναι οι μόνες χώρες που χορηγούν ενίσχυση σε μετρητά σε φοιτητές για τους οποίους δεν υπάρχουν επιδοτούμενες από το κράτος διαθέσιμες θέσεις στέγασης. Στην Ουγγαρία, οι φοιτητές που προσφέρουν υπηρεσία στην φοιτητική κοινότητα έχουν περισσότερες πιθανότητες να λάβουν στεγαστική ενίσχυση. Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι οι φοιτητές που υποβάλλουν αίτηση για ενίσχυση στη Φινλανδία πρέπει να αποδείξουν ότι δεν έχουν συσσωρευμένο χρέος πριν να τους παραχωρηθεί θέση σε δημόσιο κατάλυμα.

Ο παραπάνω δείκτης καταδεικνύει επίσης τις διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά τον αριθμό των κριτηρίων από τα οποία εξαρτάται η χορήγηση της στεγαστικής ενίσχυσης. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στη Βουλγαρία και τη Λιθουανία λαμβάνονται υπόψη τουλάχιστον έξι κριτήρια πριν τη χορήγηση της στεγαστικής ενίσχυσης σε φοιτητές. Αντίθετα, στη φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου, το μόνο κριτήριο που λαμβάνεται υπόψη είναι το εισόδημα. Εκτός από το ύψος του εισοδήματος, κριτήριο στην Τουρκία είναι και οι ικανοποιητικές επιδόσεις σπουδών. Στην Εσθονία, ενώ η χορήγηση της ενίσχυσης εξαρτάται από τις ικανοποιητικές επιδόσεις σπουδών και από μια ελάχιστη διάρκεια σπουδών, δίνεται επίσης βαρύτητα και σε μια αιτιολογική επιστολή που συντάσσουν οι ίδιοι οι φοιτητές οι οποίοι εξηγούν γιατί υποβάλλουν αίτηση ενίσχυσης.

—

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ –ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΓΟΝΕΩΝ

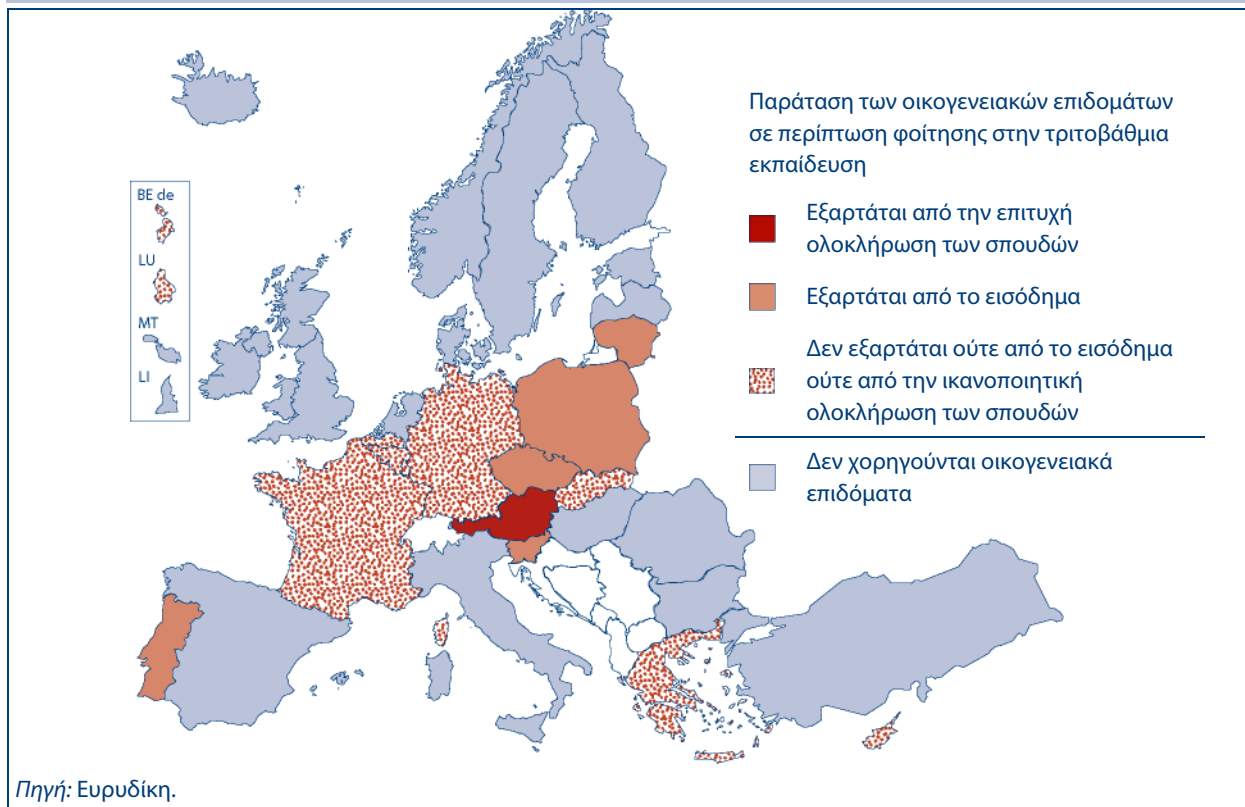
ΟΙ ΜΙΣΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΑΡΑΤΕΙΝΟΥΝ ΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η οικονομική στήριξη με τη μορφή οικογενειακών επιδομάτων ή/και φορολογικών ελαφρύνσεων (Διάγραμμα Δ16) για τους γονείς φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποσκοπεί στη μερική κάλυψη των εξόδων για την μόρφωση των παιδιών τους, αυξάνοντας το διαθέσιμο εισόδημά τους. Οι ενισχύσεις αυτού του τύπου για τους γονείς είναι μία από τις βασικές συνιστώσες των μέτρων δημόσιας στήριξης για την ενθάρρυνση της φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, έστω και αν ορισμένες χώρες εστιάζουν τις ενισχύσεις τους αποκλειστικά στους φοιτητές (Διάγραμμα Δ1).

Η Κύπρος, το Λουξεμβούργο και η Πολωνία απλώς παρατείνουν τη χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων στους γονείς φοιτητών, ενώ άλλες χώρες (Εσθονία, Λετονία, Λιχτενστάιν και Τουρκία) στηρίζουν τη φοίτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποκλειστικά με φορολογικές ελαφρύνσεις (Διάγραμμα Δ16). Στην Ιρλανδία, την Ουγγαρία και τις Κάτω Χώρες, οι φορολογικές ελαφρύνσεις παρέχονται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις.

Η Βουλγαρία, η Ισπανία, η Μάλτα, η Ρουμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι Σκανδιναβικές Χώρες δεν χορηγούν καμία από τις εν λόγω μορφές ενίσχυσης για τους γονείς των φοιτητών. Οι υπόλοιπες χώρες εφαρμόζουν τα δύο είδη ενίσχυσης παράλληλα.

Διάγραμμα Δ15: Όροι που διέπουν την παράταση των οικογενειακών επιδομάτων στους γονείς φοιτητών πρώτου κύκλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ISCED 5, 2005/06

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Δ15)

Βέλγιο: Τα οικογενειακά επιδόματα και οι φορολογικές ελαφρύνσεις υπάγονται στην αρμοδιότητα των βελγικών ομοσπονδιακών αρχών. Τα οικογενειακά επιδόματα χορηγούνται για φοιτητές ηλικίας μέχρι 25 ετών.

Τσεχική Δημοκρατία: Η χορήγηση του οικογενειακού επιδόματος μπορεί να παραταθεί μέχρι το 26ο έτος της ηλικίας, εάν ο νέος εξακολουθεί να σπουδάζει. Από την 1η Ιανουαρίου 2006, έχει θεσπιστεί ένα ειδικό είδος οικονομικής ενίσχυσης για φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπό μορφή «κοινωνικού ενίσχυσης» που υπολογίζεται με βάση τα οικογενειακά επιδόματα. Και οι δύο τύποι ενίσχυσης καταβάλλονται στους φοιτητές (μόλις ενηλικιωθούν -σε ηλικία 18 ετών - στην περίπτωση των οικογενειακών επιδομάτων).

Κύπρος: Η χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων μπορεί να παραταθεί μέχρι το 25ο έτος της ηλικίας, εφόσον οι φοιτητές έχουν υπηρετήσει τη στρατιωτική τους θητεία.

Λετονία: Το δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης εξακολουθεί να καταβάλλει οικογενειακά επιδόματα μέχρι το 24ο έτος της ηλικίας των παιδιών, εφόσον αυτά παρακολουθούν σπουδές πλήρους φοίτησης ημερήσιων μαθημάτων και ο ένας ή και οι δύο γονείς τους έχουν πεθάνει.

Μάλτα: Σε έκτακτες περιστάσεις είναι δυνατό να συνεχισθεί η καταβολή οικογενειακών επιδομάτων για φοιτητές πλήρους φοίτησης ηλικίας από 16 έως 21 ετών οι οποίοι δεν λαμβάνουν υποτροφία. Χορηγούνται πρόσθετες ενισχύσεις στους γονείς σε συνάρτηση με το ύψος του εισοδήματος κατά περίπτωση.

Σλοβακία: Το Σεπτέμβριο κάθε έτους, οι γονείς πρέπει να προσκομίσουν στην υπηρεσία απασχόλησης και κοινωνικών και οικογενειακών υποθέσεων (από την οποία λαμβάνουν οικογενειακά επιδόματα) γραπτή βεβαίωση (που εκδίδεται από το ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) ότι το παιδί τους είναι φοιτητής.

Ισλανδία: Υπάρχουν οικογενειακά επιδόματα, τα οποία όμως χορηγούνται υπό μορφή πίστωσης φόρου και όχι υποχρεωτικά σε μετρητά.

Επεξηγηματική σημείωση

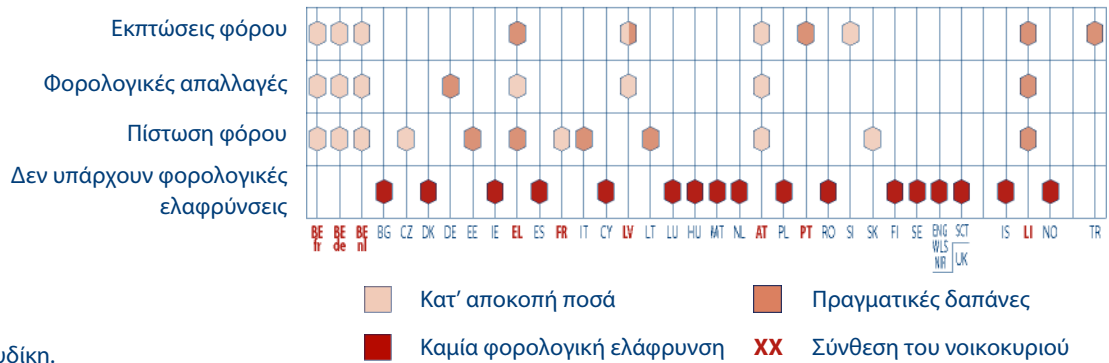
Τα οικογενειακά επιδόματα αντιστοιχούν σε μεταβιβαστικές πληρωμές από τις δημόσιες αρχές στους γονείς, ως κοινωνική ενίσχυση για το κόστος της εκπαίδευσης των παιδιών. Στην προκειμένη περίπτωση εξετάζεται μόνο η κατάσταση κατά την οποία η χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων παρατείνεται για τους γονείς φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Σχεδόν όλα τα ευρωπαϊκά συστήματα κοινωνικής πρόνοιας προβλέπουν τη χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων (σύμφωνα με διαφορετικές ρυθμίσεις και προϋποθέσεις) μέχρι το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στις μισές μόνο χώρες παρατείνεται η χορήγηση επιδομάτων στους γονείς φοιτητών με την αύξηση του ορίου ηλικίας των παιδιών κατά το οποίο λήγει το δικαίωμα επιδόματος. Συνεχίζοντας την εκπαίδευσή τους σε τριτοβάθμιο επίπεδο, οι νέοι μπορούν να συμβάλουν στην παράταση της χορήγησης οικογενειακών επιδομάτων στους γονείς τους μέχρι να φθάσουν σε αυτό το νέο (υψηλότερο) όριο ηλικίας.

Οι χώρες που εξακολουθούν να καταβάλλουν οικογενειακά επιδόματα για σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορούν να χωριστούν σε δύο μεγάλες ομάδες. Οι χώρες της πρώτης ομάδας χορηγούν επιδόματα ανεξάρτητα από το οικογενειακό εισόδημα ή τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των φοιτητών (Βέλγιο, Γερμανία, Ελλάδα, Γαλλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο και Σλοβακία). Οι χώρες της δεύτερης ομάδας λαμβάνουν υπόψη αποκλειστικά το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος (Τσεχική Δημοκρατία, Λιθουανία, Πολωνία, Πορτογαλία και Σλοβενία). Η Αυστρία αποτελεί ειδική περίπτωση που λαμβάνει υπόψη μόνο τις επιδόσεις σπουδών των φοιτητών.

ΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΛΑΦΡΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΥΠΟΛΟΓΙΖΟΝΤΑΙ ΣΥΧΝΑ ΒΑΣΕΙ ΚΑΤ' ΑΠΟΚΟΠΗΝ ΠΟΣΩΝ

Όλες οι ευρωπαϊκές χώρες προσφέρουν στα νοικοκυριά φορολογικές ελαφρύνσεις. Στην προκειμένη περίπτωση εξετάζονται μόνο οι φορολογικές ελαφρύνσεις σε γονείς για τη χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των παιδιών τους. Ενώ τα οικογενειακά επιδόματα (Διάγραμμα Δ15) και η οικονομική στήριξη των φοιτητών (Διάγραμμα 1) συνιστούν άμεση χρηματοδότηση των οικογενειών των φοιτητών ή των ίδιων των φοιτητών, οι αναφερόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις συνιστούν μείωση των μεταβιβαστικών πληρωμών των οικογενειών με εξαρτώμενους φοιτητές προς το δημόσιο. Εξ ορισμού, αυτό είναι προς όφελος των υποκείμενων σε φόρο νοικοκυριών. Τα φορολογικά συστήματα προβλέπουν διάφορες μεθόδους που θα μπορούσαν να εξομοιωθούν με οικονομική ενίσχυση των γονέων ενός ή περισσότερων εξαρτώμενων φοιτητών, και συγκεκριμένα την έκπτωση φόρου, τη φορολογική απαλλαγή ή την πίστωση φόρου.

Διάγραμμα Δ16: Ύπαρξη, κατηγορίες και μέθοδοι υπολογισμού φορολογικών ελαφρύνσεων για τους γονείς φοιτητών, ISCED 5-6, 2005/06

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Τα οικογενειακά επιδόματα και οι φορολογικές ελαφρύνσεις υπάγονται στην αρμοδιότητα των βελγικών ομοσπονδιακών αρχών.

Εσθονία: Οι δαπάνες για τη φοίτηση των παιδιών είναι πιστοποιημένες δαπάνες για έκπτωση φόρου, εάν πραγματοποιούνται για σπουδές σε κρατικό ή τοπικό δημόσιο εκπαιδευτικό ίδρυμα, σε ιδιωτικό ίδρυμα που διαθέτει άδεια λειτουργίας ή έχει διαπιστευτεί για το σχετικό πρόγραμμα σπουδών, ή σε ξένο εκπαιδευτικό ίδρυμα που υπόκειται στο ίδιο καθεστώς με τα προηγούμενα. Οι ίδιες εκπτώσεις φόρου εφαρμόζονται και για καταβολή διδάκτρων για παρεχόμενες τα προαναφερόμενα εκπαιδευτικά ιδρύματα σπουδές. Ο φορολογικός νόμος έχει ορίσει ανώτατο όριο έκπτωσης από φόρο ΜΑΔ 10.985 ευρώ ανά φορολογούμενο και ανά οικονομικό έτος και οι μειώσεις φόρου δεν είναι δυνατό να υπερβούν το 50% του εισοδήματος του φορολογούμενου κατά το ίδιο οικονομικό έτος.

Ιρλανδία: Η φορολογική ελάφρυνση χορηγείται σε γονείς φοιτητών που οφείλουν να καταβάλουν δίδακτρα σπουδών (δηλ. σε περίπτωση που κατέχουν ήδη ένα πρώτο τίτλο σπουδών του ίδιου επιπέδου ή επαναλαμβάνουν το ίδιο έτος σπουδών).

Λετονία: Το κατ' αποκοπή ποσό της έκπτωσης από το φόρο παρέχεται μόνο εάν οι φοιτητές είναι ηλικίας κάτω των 24 ετών. Τα ποσά που δαπανούν τα νοικοκυριά για τη βελτίωση του επιπέδου σπουδών ενός μέλους τους ή για να αποκτήσει ένα μέλος της οικογένειας ειδίκευση ή κατάρτιση (ανεξάρτητα από την ηλικία του ατόμου) εκπίπτουν από το φορολογητέο ετήσιο εισόδημα.

Ουγγαρία: Οι γονείς δικαιούνται φορολογική ελάφρυνση, εάν οι φοιτητές δεν φοιτούν σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών.

Κάτω Χώρες: Φορολογικές ελαφρύνσεις αποκλειστικά για δαπάνες που αφορούν το κόστος διαβίωσης χορηγούνται σε γονείς φοιτητών οι οποίοι δεν λαμβάνουν άμεση οικονομική στήριξη. Οι φοιτητές μπορούν να τύχουν έκπτωσης φόρου για τα δίδακτρα σπουδών τους.

Σλοβακία: Το διάγραμμα αφορά αποκλειστικά τους φοιτητές του επιπέδου σπουδών ISCED 5.

Επεξηγηματική σημείωση

Οι φορολογικές ελαφρύνσεις αντιπροσωπεύουν επίδομα για ένα εξαρτώμενο παιδί που μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την καταβολή λιγότερου φόρου, είτε μέσω της μείωσης του φορολογητέου εισοδήματος (φοροαπαλλαγή και έκπτωση φόρου) είτε μέσω πίστωσης φόρου.

Η έκπτωση φόρου συνεπάγεται μείωση του μεικτού εισοδήματος κατά ένα συγκεκριμένο ποσό ή αύξηση των ορίων του εισοδήματος στα οποία ο φορολογούμενος μεταβαίνει από μία φορολογική κλίμακα σε άλλη.

Η φορολογική απαλλαγή είναι ίδια λειτουργία όπως και η έκπτωση φόρου με τη διαφορά ότι εφαρμόζεται στην πρώτη ή τις πρώτες κλίμακες μεικτού εισοδήματος και όχι την τελευταία ή τις τελευταίες, χωρίς να επηρεάζονται τα σημεία της κλίμακας του μεικτού εισοδήματος από τα οποία οι φορολογούμενοι μεταβαίνουν από τη μία φορολογική κλίμακα σε μια άλλη.

Η πίστωση φόρου είναι ένα χρηματικό ποσό το οποίο ο φορολογούμενος επιτρέπεται να αφαιρέσει από το ποσό του φόρου που πρέπει να καταβάλει. Κατά κανόνα, το ποσό αυτό δεν εξαρτάται από το εισόδημά του. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν το εισόδημα του φορολογούμενου είναι κατώτερο από το φορολογητέο όριο, ή όταν το ποσό του καταβλητέου φόρου είναι χαμηλότερο από το ποσό της πίστωσης φόρου, πραγματοποιείται άμεση καταβολή ενός χρηματικού ποσού στον φορολογούμενο. Η πίστωση φόρου παρέχεται σε άτομα που έχουν πραγματοποιήσει ορισμένες δαπάνες, παραδείγματος χάριν για παιδί ή εξαρτώμενο άτομο που φοιτά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Επεξηγηματική σημείωση (Διάγραμμα Δ16 – συνέχεια)

Η κατ' αποκοπή φορολογική ελάφρυνση (υπό μορφή έκπτωσης φόρου, απαλλαγής ή πίστωσης φόρου) συνίσταται σε ένα ποσό καθορισμένο από το νόμο και το οποίο θεωρείται ότι είναι κατά προσέγγιση ισοδύναμο με τις δαπάνες που όντως έχει πραγματοποιήσει ο φορολογούμενος. Αυτό συνεπάγεται τον καθορισμό ενός ποσού, που είναι το ίδιο για όλους τους φορολογούμενους, ανεξάρτητα από τις πραγματικές δαπάνες τους. Το ύψος, ωστόσο, αυτού του ποσού μπορεί να διαφοροποιείται σε συνάρτηση με τον αριθμό των εξαρτώμενων τέκνων.

Η φορολογική ελάφρυνση που βασίζεται σε πραγματικές δαπάνες συνεπάγεται υποχρέωση του φορολογούμενου να προσκομίσει αποδείξεις για συγκεκριμένες δαπάνες. Σε αυτή την περίπτωση, ο φορολογούμενος μπορεί να αφαιρέσει από το φορολογητέο εισόδημά του ή από τον καταβλητέο φόρο, το σύνολο ή μέρος των δαπανών που έχουν πραγματοποιηθεί αναγκαστικά για την εκπαίδευση εξαρτώμενου προσώπου. Τα ποσά που εκπίπτουν εξαρτώνται από τις πραγματικές δαπάνες που βεβαιώνονται με αποδείξεις οι οποίες υποβάλλονται ως δικαιολογητικά. Είναι δυνατό να καθορίζεται ανώτατο ποσό έκπτωσης.

Σε όλες τις χώρες που χορηγούν φορολογικές ελαφρύνσεις, αυτή η μορφή ενίσχυσης είναι ακριβώς η ίδια, ανεξάρτητα από το αν οι φοιτητές φοιτούν σε δημόσιο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή (εφόσον υφίσταται) σε χρηματοδοτούμενο από το κράτος ιδιωτικό ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και για φοιτητές του επιπέδου σπουδών ISCED 6 (με εξαίρεση τη Σλοβακία). Το γεγονός ότι τα φορολογικά μέτρα είναι τα ίδια και για τους φοιτητές του επιπέδου σπουδών ISCED 6 μετριάζεται από το στοιχείο ότι ένα από τα καθορισμένα κριτήρια επιλεξιμότητας είναι συχνά η ύπαρξη ορίου ηλικίας (Διάγραμμα Δ17). Μόνο τα υποκείμενα σε φόρο νοικοκυριά που έχουν ένα φοιτητή επιπέδου σπουδών ISCED 6 κάτω από το επίσημο όριο ηλικίας μπορούν, συνεπώς, να λάβουν την ενίσχυση, στοιχείο που εν δυνάμει περιορίζει τον αριθμό αυτών των νοικοκυριών όταν το όριο ηλικίας είναι σχετικά χαμηλό.

Ανεξάρτητα από τους τύπους και τις διαδικασίες του, το φορολογικό σύστημα περισσότερων από τις μισές ευρωπαϊκές χώρες προσφέρει φορολογικές ελαφρύνσεις σε γονείς με εξαρτώμενα παιδιά που σπουδάζουν. Δεκατρείς χώρες (Βουλγαρία, Δανία, Ισπανία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Πολωνία, Ρουμανία, Φινλανδία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισλανδία και Νορβηγία) δεν έχουν θεσπίσει παρόμοια συστήματα. Στην Ιρλανδία, την Ουγγαρία και τις Κάτω Χώρες, οι φορολογικές ελαφρύνσεις χορηγούνται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις.

Παρόλα αυτά, σε ορισμένες από αυτές τις χώρες (Ιρλανδία, Πολωνία, Φινλανδία και Νορβηγία), μπορούν και οι ίδιοι οι φοιτητές να επωφελούνται από φορολογικές ελαφρύνσεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στην Πολωνία οι φοιτητές που δεν έχουν συνάψει δάνειο επωφελούνται από εκπτώσεις φόρου μέχρι το ποσό που πρέπει να επιστρέψουν. Στη Φινλανδία (από το ακαδημαϊκό έτος 2005/06), οι φοιτητές που αρχίζουν σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να λάβουν έκπτωση φόρου για τα δάνειά τους, εάν ολοκληρώσουν τις σπουδές τους εντός της προβλεπόμενης περιόδου και η οφειλή τους υπερβαίνει τις MAD 2.216 ευρώ για δάνεια που πραγματοποίησαν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, στο τέλος του εξαμήνου το οποίο ολοκληρώνουν τις σπουδές τους. Αυτή η πρόσφατη μεταρρύθμιση προσφέρει και τη μοναδική ευκαιρία φορολογικών ελαφρύνσεων που συνδέονται με την εκπαίδευση. Στη Δανία, οι φοιτητές υπόκεινται στους ίδιους φόρους όπως και οι άλλοι πολίτες.

Πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα σε δύο ομάδες χωρών οι οποίες παρέχουν φορολογικές ελαφρύνσεις σε νοικοκυριά. Οι χώρες της πρώτης ομάδας παραχωρούν και τους τρεις τύπους φορολογικών ελαφρύνσεων (εκπτώσεις φόρου, φορολογικές απαλλαγές και πίστωση φόρου). Αυτό ισχύει στο Βέλγιο, την Ελλάδα, την Αυστρία και το Λιχτενστάιν. Στις χώρες της δεύτερης ομάδας, τα νοικοκυριά επωφελούνται από έναν από τους ακόλουθους δύο τύπους φορολογικής ελάφρυνσης, ανάλογα με τη χώρα: εκπτώσεις φόρου στην Πορτογαλία, τη Σλοβενία και την Τουρκία και πίστωση φόρου στην Τσεχική Δημοκρατία, την Εσθονία, τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Λιθουανία και τη Σλοβακία· στη Λετονία εκπτώσεις φόρου και απαλλασσόμενες από φορολογία ενισχύσεις. Η Γερμανία παρέχει φορολογικές απαλλαγές για φοιτητές με ειδικές ανάγκες που δεν ζουν με τους γονείς τους.

Στη Γερμανία, την Εσθονία, την Ιταλία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πορτογαλία, το Λιχτενστάιν και την Τουρκία, η φορολογική ελάφρυνση υπολογίζεται βάσει των πραγματικών δαπανών και οι φορολογούμενοι πρέπει να προσκομίσουν απόδειξη για τις δαπάνες σπουδών, το ποσό των οποίων στη συνέχεια εκπίπτει συνολικά ή εν μέρει από το φορολογητέο εισόδημά τους ή από τον οφειλόμενο φόρο. Στη Λιθουανία, το ποσό που εκπίπτει δεν είναι δυνατό να υπερβαίνει το 25% του οφειλόμενου φόρου. Η έκπτωση φόρου υπολογίζεται σε όρους ενός κατ' αποκοπήν ποσού στο Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γαλλία, τη Λετονία (εάν οι φοιτητές είναι ηλικίας κάτω των 24 ετών, όπως και στην περίπτωση της φοροαπαλλαγής), την Αυστρία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία. Κατά τον καθορισμό της φορολογικής ελάφρυνσης, οι δημόσιες αρχές αυτών των χωρών καθορίζουν ένα συγκεκριμένο ποσό, το ίδιο ακριβώς για όλους τους

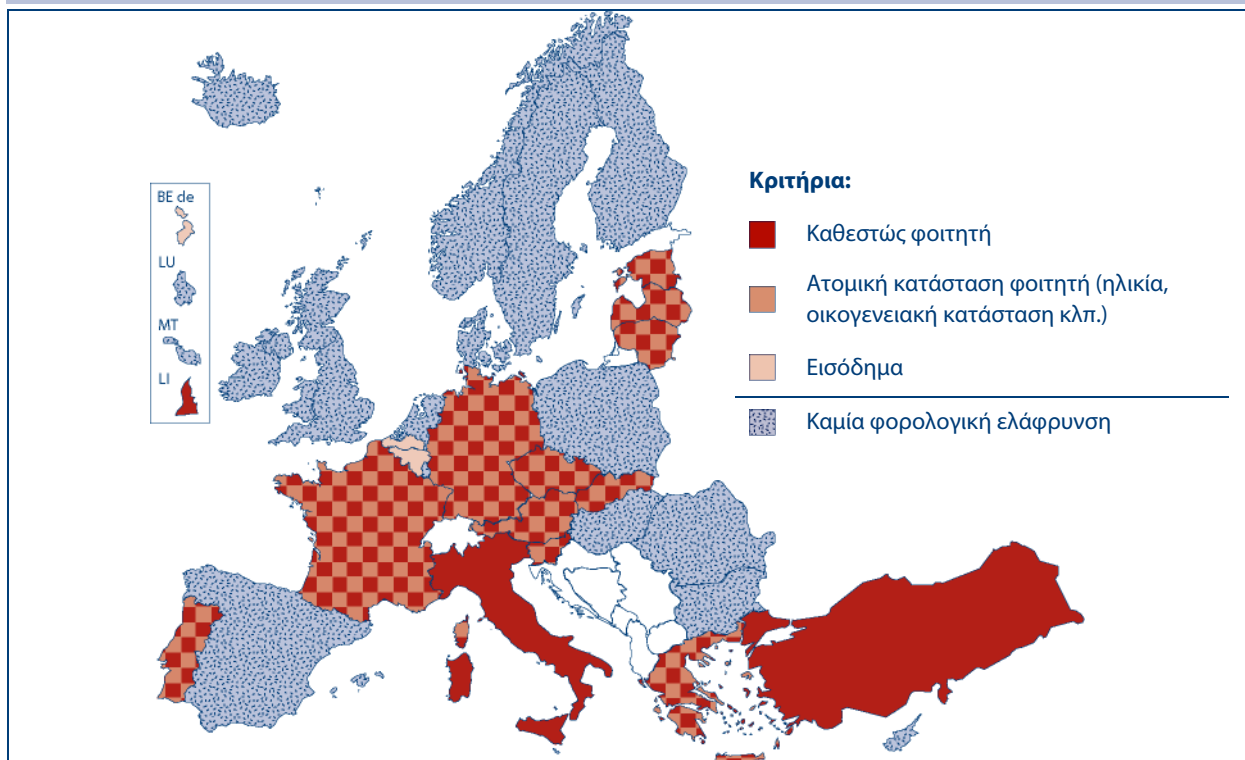
φορολογούμενους, το οποίο θεωρείται ότι αντιπροσωπεύει τις δαπάνες που πραγματοποιούν πράγματι. Η Ελλάδα εφαρμόζει τη μία ή την άλλη μέθοδο υπολογισμού, ανεξάρτητα από τον τύπο της φορολογικής ελάφρυνσης.

Τέλος, οι χώρες που παρέχουν φορολογικές ελαφρύνσεις λαμβάνουν υπόψη τη σύνθεση του υποκείμενου σε φόρο νοικοκυριού, είτε αυξάνοντας τον αριθμό των μερίδων (Γαλλία) ή μειώνοντας το φορολογικό συντελεστή (Ελλάδα, Λετονία, Αυστρία και Λιχτενστάιν). Στην Πορτογαλία, το ανώτατο όριο των εκπαιδευτικών δαπανών που εκπίπτουν από τον φόρο αυξάνεται για τα νοικοκυριά με τρία ή περισσότερα παιδιά. Στο Βέλγιο, το φορολογητέο εισόδημα μειώνεται κατά ένα ποσό σε συνάρτηση με τον αριθμό των ατόμων τα οποία εξαρτώνται οικονομικά από τον φορολογούμενο.

ΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΛΑΦΡΥΝΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΣΥΧΝΑ ΕΞΑΡΤΩΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΥΠΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥΣ

Οι φορολογικές ελαφρύνσεις των γονέων γενικά παραχωρούνται σε συνάρτηση με δύο τύπους κριτηρίων: τα κριτήρια που συνδέονται με την ατομική κατάσταση των φοιτητών (ηλικία, οικογενειακή κατάσταση κλπ.) και τα κριτήρια που συνδέονται με τις σπουδές (πραγματοποίηση σπουδών, συνέχιση σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση). Οι μισές χώρες οι οποίες παραχωρούν φορολογικές ελαφρύνσεις κάνουν συνδυασμένη χρήση και των δύο τύπων κριτηρίων.

**Διάγραμμα Δ17: Κριτήρια χορήγησης φορολογικών ελαφρύνσεων σε γονείς φοιτητών,
ISCED 5, 2005/06**

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Τα οικογενειακά επιδόματα και οι φορολογικές ελαφρύνσεις υπάγονται στην αρμοδιότητα των βελγικών ομοσπονδιακών αρχών-.

Εσθονία: Οι δαπάνες εκπαίδευσης είναι πιστοποιημένες δαπάνες για έκπτωση φόρου, εάν οι σπουδές πραγματοποιούνται σε κρατικό ή δημόσιο τοπικό εκπαιδευτικό ίδρυμα, σε ιδιωτικό σχολείο που κατέχει άδεια εκπαιδευτηρίου ή έχει λάβει θετική διαπίστευση για το σχετικό πρόγραμμα σπουδών, ή σε ξένο εκπαιδευτικό ίδρυμα που έχει το ίδιο καθεστώς με τα προηγούμενα. Το ίδιο ισχύει για εκπαιδευτικές δαπάνες που αφορούν σπουδές με δίδακτρα σε κάποιο από αυτά τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Δ17 – συνέχεια)

Ιρλανδία: Οι φορολογικές ελαφρύνσεις χορηγούνται σε γονείς φοιτητών που πρέπει να καταβάλουν διδάκτρα σπουδών (ιδίως σε περίπτωση που κατέχουν ήδη τίτλο σπουδών για την ίδια βαθμίδα σπουδών ή επαναλαμβάνουν το έτος).

Λετονία και Λιθουανία: Το παρακολουθούμενο πρόγραμμα σπουδών πρέπει να καταλήγει στην απόκτηση τίτλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή ισοδύναμου τίτλου.

Ουγγαρία: Οι γονείς δικαιούνται φορολογικές ελαφρύνσεις εάν οι φοιτητές δεν φοιτούν σε επιδοτούμενες από το κράτος θέσεις σπουδών.

Κάτω Χώρες: Παρέχονται αποκλειστικά εκπώσεις φόρου για δαπάνες που σχετίζονται με την κάλυψη του κόστους διαβίωσης στους γονείς φοιτητών οι οποίοι δεν λαμβάνουν άμεση οικονομική ενίσχυση. Οι φοιτητές επωφελούνται από φορολογικές ελαφρύνσεις για τις δαπάνες σπουδών τους.

Σλοβενία: Οι όροι που διέπουν τις φορολογικές ελαφρύνσεις φοιτητών της βαθμίδας σπουδών ISCED 6 είναι ίδιοι με αυτούς που ισχύουν για τις σπουδές ISCED 5 για περίοδο τεσσάρων ετών μέχρι την ηλικία των 26 ετών.

Επεξηγηματική σημείωση

Στις χώρες που απεικονίζονται με τετραγωνίδια διαφορετικού χρώματος λαμβάνονται υπόψη και οι δύο ενότητες κριτηρίων για τη χορήγηση φορολογικών ελαφρύνσεων.

Στην Ιταλία, το Λιχτενστάιν και την Τουρκία, οι φορολογικές ελαφρύνσεις παρέχονται υπό τον όρο ότι οι νέοι φοιτούν πράγματι. Στην Ιταλία το καθεστώς αυτό εφαρμόζεται αποκλειστικά σε φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το Βέλγιο εφαρμόζει φορολογικές ελαφρύνσεις μόνο για το οικογενειακό εισόδημα της οικογένειας του φοιτητή. Συγκεκριμένα, ο φοιτητής δεν μπορεί να είναι κάτοχος εισοδήματος που υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο όριο, εάν επιθυμεί να υπάγεται επίσημα στο οικογενειακό νοικοκυριό.

Όλες οι άλλες χώρες εφαρμόζουν και τους δύο τύπους κριτηρίων, τα οποία στις περισσότερες περιπτώσεις συνδέονται με την ηλικία και το επίπεδο σπουδών.

Στην Πορτογαλία, οι εκπώσεις φόρου παρέχονται σε φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας κάτω των 24 ετών οι οποίοι ζουν με τους γονείς τους. Η Τσεχική Δημοκρατία και η Εσθονία (για φοιτητές ηλικίας μέχρι 26 ετών) και η Γαλλία (φοιτητές ηλικίας κάτω των 25) παρέχουν πίστωση φόρου που εξαρτάται από την ηλικία των φοιτητών, ανεξάρτητα από το αν είναι εγγεγραμμένοι σε πρόγραμμα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή παρακολουθούν άλλες σπουδές. Παρομοίως, στη Λετονία, οι γονείς φοιτητών ηλικίας κάτω των 24 δικαιούνται φορολογικές ελαφρύνσεις ανεξάρτητα από το είδος σπουδών (γενική, επαγγελματική ή ειδική εκπαίδευση ή κατάρτιση ή σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης). Στη Λιθουανία και τη Σλοβενία, οι φοιτητές πρέπει να φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για να μπορούν να επωφεληθούν από πίστωση ή έκπτωση φόρου αντίστοιχα. Στη Λιθουανία, η καταβολή διδάκτρων σπουδών και η σύναψη δανείων για σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, περιλαμβανομένης της φοίτησης στο εξωτερικό, παρέχουν δικαίωμα πίστωσης φόρου ή επιστροφής φόρου από το κράτος.

Στην Ελλάδα και την Αυστρία, οι διάφορες μορφές φορολογικών ελαφρύνσεων παρέχονται κατά κανόνα βάσει της ηλικίας και της οικογενειακής κατάστασης, ανεξάρτητα από το επίπεδο σπουδών. Στην Ελλάδα, οι φορολογικές ελαφρύνσεις παρέχονται στους γονείς φοιτητών με φορολογητέο εισόδημα που δεν υπερβαίνει τις ΜΑΔ 3.414 ευρώ, όταν ο φοιτητής είναι άγαμος και ηλικίας κάτω των 25 ετών και σπουδάζει σε αναγνωρισμένο ίδρυμα του εξωτερικού ή σε ιδιωτικό ίδρυμα επαγγελματικής κατάρτισης. Στην Αυστρία, οι φοιτητές πρέπει να ζουν με τους γονείς τους και να είναι ηλικίας κάτω των 26 ετών για να μπορούν να δικαιούνται την ίδια ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση.

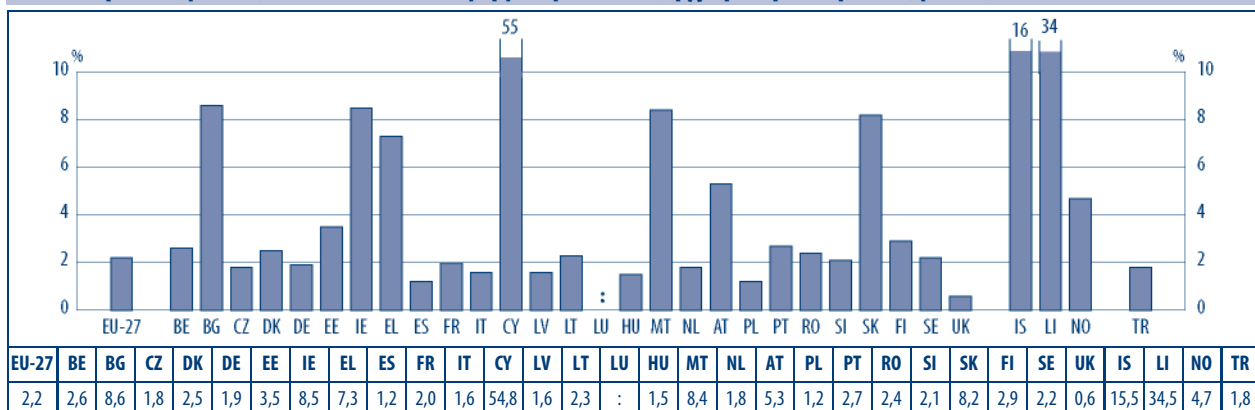
ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΤΜΗΜΑ Ι – ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ
ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΧΑΜΗΛΟ

Η κινητικότητα των φοιτητών εκτιμάται ότι θα συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ενώ αντανάκλα την αποφασιστικότητα των φοιτητών να εκμεταλλευτούν όλες τις ευκαιρίες που τους παρέχει η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη, η κινητικότητα εξαρτάται και από τη στήριξη που παρέχεται για την ανάπτυξή της, και ιδίως από τη οικονομική στήριξη που παρέχουν στους φοιτητές τα εκπαιδευτικά συστήματα. Η παροχή πρόσθετης στήριξης ειδικά στη διεθνή κινητικότητα και η δυνατότητα μεταφοράς των εθνικών ενισχύσεων στο εξωτερικό αποτελούν πρόσθετα κίνητρα για σπουδές στο εξωτερικό (Διάγραμμα Ε6).

Διάγραμμα Ε1: Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) που σπουδάζουν σε άλλο κράτος μέλος (ΕU-27), σε υποψήφια για ένταξη χώρα ή σε κράτος μέλος ΕΖΕΣ/ΕΟΧ, 2003/04

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα δεδομένα για τα ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα.

Γερμανία και Σλοβενία: Εξαιρείται η βαθμίδα σπουδών ISCED 6.

Ιρλανδία: Περιλαμβάνονται μόνο οι αλλοδαποί φοιτητές πλήρους φοίτησης.

Κάτω Χώρες: Δεν περιλαμβάνονται οι αλλοδαποί φοιτητές του επιπέδου σπουδών ISCED 6.

Αυστρία: Δεν περιλαμβάνονται οι αλλοδαποί φοιτητές του επιπέδου ISCED 5B.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο αριθμός φοιτητών μιας συγκεκριμένης εθνικότητας οι οποίοι σπουδάζουν στο εξωτερικό υπολογίζεται με την πρόσθεση των αριθμών των φοιτητών της συγκεκριμένης εθνικότητας τους οποίους δίνουν οι χώρες υποδοχής. Στη συνέχεια ο αριθμός αυτός διαιρείται με το σύνολο των φοιτητών αυτής της εθνικότητας (περιλαμβανομένων των φοιτητών που σπουδάζουν στη χώρα τους). Η έλλειψη δεδομένων για την κατανομή των φοιτητών ανά εθνικότητα σε ορισμένες χώρες έχει σαν αποτέλεσμα οι αναγραφόμενοι αριθμοί να συνιστούν υποεκτίμηση.

Στις περισσότερες χώρες, τα στοιχεία για τους ξένους φοιτητές αναφέρονται στην υπηκοότητά τους. Αυτό σημαίνει ότι οι μόνιμοι κάτοικοι μιας χώρας με υπηκοότητα μιας άλλης χώρας μετρώνται και δηλώνονται ως αλλοδαποί φοιτητές κατά τη συλλογή των δεδομένων. Εντούτοις, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Λετονία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ρουμανία δηλώνουν τους αλλοδαπούς/μετακινούμενους φοιτητές με βάση τη χώρα μόνιμης κατοικίας ή τη χώρα κατοικίας και όχι με βάση την υπηκοότητα.

Οι υποψήφιοι για ένταξη χώρες είναι η Κροατία και η Τουρκία. Οι χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ είναι η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία.

Το 2004, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα ευρωπαϊκά προγράμματα κινητικότητας των σπουδαστών, 401.124 φοιτητές, που αντιπροσωπεύουν το 2,2% του συνολικού πληθυσμού των ευρωπαίων φοιτητών, σπούδαζαν επί τουλάχιστον ένα έτος σε μια ευρωπαϊκή χώρα της οποίας δεν ήταν υπήκοοι. Ασφαλώς, αυτό συνιστά υπερεκτίμηση της κινητικότητας των φοιτητών. Η εφαρμογή του κριτηρίου της εθνικότητας συνεπάγεται ότι οι μόνιμοι κάτοικοι ξένης εθνικότητας θεωρούνται ως μετακινούμενοι φοιτητές και με τον τρόπο αυτό περιλαμβάνονται στα δεδομένα για την κινητικότητα, αν και η παρουσία τους στην χώρα υποδοχής δεν συνδέεται άμεσα με τη φοιτητική τους ιδιότητα. Είναι δυνατό να γίνει διεξοδικότερη ανάλυση της κινητικότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με την εξέταση του ποσοστού των φοιτητών οι οποίοι προηγουμένως έχουν σπουδάσει ή έχουν διαμείνει σε άλλη χώρα (Διάγραμμα Ε3). Η κατάσταση των κυπρίων και ισλανδών φοιτητών ή των φοιτητών από το Λιχτενστάιν είναι πολύ ιδιαίτερη, διότι πάρα πολύ μεγάλος αριθμός φοιτητών από τις χώρες αυτές σπουδάζει σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ ή σε υποψήφια για ένταξη χώρα ή σε χώρα ΕΖΕΣ/ΕΟΧ. Αυτό αφορά περισσότερους από τους μισούς κύριους φοιτητές και περισσότερους από το ένα τρίτο των φοιτητών από το Λιχτενστάιν· στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε ότι ποσοστό άνω του 50% του συνόλου των φοιτητών από το Λιχτενστάιν, ο αριθμός των οποίων δεν συνυπολογίζεται εδώ, σπουδάζουν στην Ελβετία. Αυτός ο βαθμός κινητικότητας αποδίδεται στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των δύο αυτών χωρών το οποίο δεν είναι πολύ αναπτυγμένο. Ακόμη, τα συστήματα οικονομικής ενίσχυσης αυτών των χωρών λαμβάνουν υπόψη το γεγονός ότι οι σπουδαστές τους πρέπει να σπουδάσουν στο εξωτερικό. Η Κύπρος και το Λιχτενστάιν δεν χορηγούν μόνο πρόσθετη οικονομική ενίσχυση για την κινητικότητα, αλλά παρέχουν δυνατότητα μερικής μεταφοράς της ενίσχυσης (Κύπρος) ή πλήρους μεταφοράς της ενίσχυσης (Λιχτενστάιν). Η Ισλανδία δεν χορηγεί ειδική ενίσχυση για την κινητικότητα των φοιτητών, αλλά επιτρέπει την πλήρη μεταφορά της εθνικής ενίσχυσης (Διάγραμμα Ε6).

Το ποσοστό των φοιτητών από τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες που σπούδαζαν στο εξωτερικό το 2004 ήταν κατώτερο του 3%. Οι ισπανοί, πολωνοί και βρετανοί φοιτητές ήταν αυτοί που παρουσίαζαν την μικρότερη κινητικότητα με ποσοστό κατώτερο του 1,2%. Στον αντίποδα αυτού, οι φοιτητές από τη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, τη Μάλτα και τη Σλοβακία παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη κινητικότητα, εφόσον το 7-10% των φοιτητών αυτών των χωρών σπουδάζει σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα.

Το ποσοστό των φοιτητών που συνεχίζουν την εκπαίδευση τους σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα από αυτήν της οποίας είναι υπήκοοι παρουσίασε μικρή μεταβολή την περίοδο από το 1998 έως το 2004 (Διάγραμμα Ε1α στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>).

ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΟΥΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

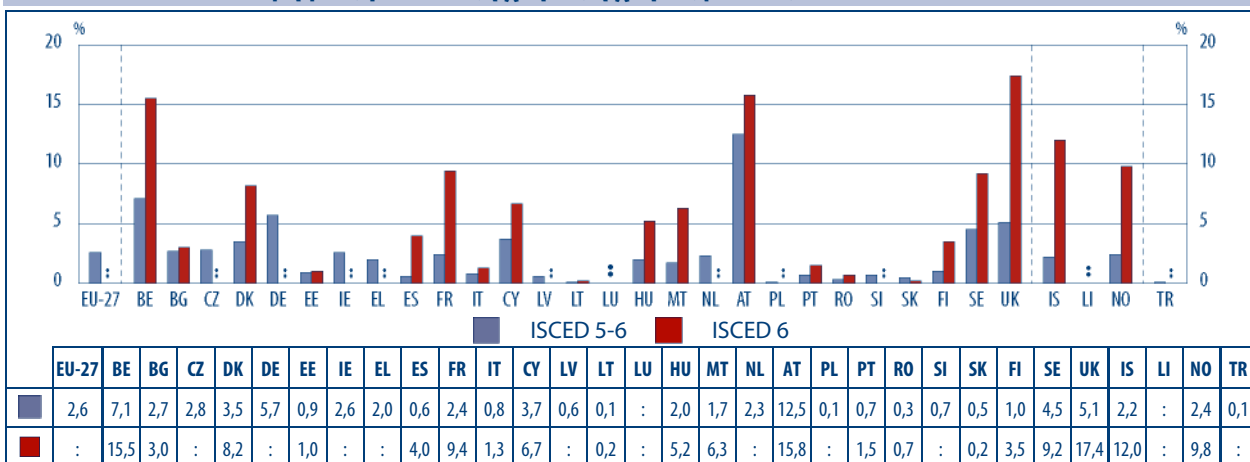
Η κινητικότητα των ευρωπαίων φοιτητών έχει ευνοηθεί από την τάση σταδιακής εναρμόνισης της δομής και αναγνώρισης των προγραμμάτων σπουδών, αλλά αντανάκλα και τις διαφορές μεταξύ των χωρών αναφορικά με την παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Ορισμένες χώρες υποδέχονται αναλογικά περισσότερους ευρωπαίους φοιτητές από κάποιες άλλες. Το 2004, το Βέλγιο (7,1%), η Γερμανία (5,7%), η Αυστρία (12,5%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (5,1%) ήταν οι χώρες που υποδέχτηκαν το μεγαλύτερο ποσοστό αλλοδαπών φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (βαθμίδες σπουδών ISCED 5 και 6).

Στο άλλο άκρο, το ποσοστό των αλλοδαπών ευρωπαίων φοιτητών στη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και την Τουρκία ήταν κατώτερο του 0,5% (ISCED 5 και 6).

Οι αλλοδαποί ευρωπαίοι φοιτητές υπερβαίνουν το 15% του συνόλου των φοιτητών της βαθμίδας ISCED 6 στο Βέλγιο, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτές οι τρεις χώρες προσελκύουν αναλογικά το μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών σε προγράμματα αυτής της βαθμίδας σπουδών σε σχέση με το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό τους. Τα ποσοστά αυτά, ωστόσο, δεν απεικονίζουν πλήρως την πραγματική δημογραφική εικόνα αυτών των ομάδων. Πράγματι, στο Βέλγιο φοιτούν περίπου 1.000 φοιτητές από τις χώρες EU-27, τις υποψήφιες για ένταξη χώρες ή τις χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ, ενώ η Αυστρία φιλοξενεί διπλάσιο αριθμό φοιτητών και το Ηνωμένο Βασίλειο περισσότερους από 15.500 φοιτητές. Η αναπαράσταση της δημογραφικής εικόνας των χωρών με βάση το συνολικό αριθμό φοιτητών της βαθμίδας σπουδών ISCED 6 επηρεάζει την αναλογία. Ενώ τα σχετικά ποσοστά είναι χαμηλότερα στην Ισπανία, τη Γαλλία και τη Σουηδία, παρόλα αυτά, στις χώρες αυτές σπουδάζουν στη βαθμίδα σπουδών ISCED 6 από 2.066 αλλοδαποί φοιτητές (Σουηδία) μέχρι 9.500 αλλοδαποί φοιτητές (Γαλλία).

Η Εσθονία, η Κύπρος, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Σλοβακία και η Ισλανδία φιλοξενούν λιγότερους από 20 αλλοδαπούς φοιτητές στο επίπεδο σπουδών ISCED 6.

Διάγραμμα Ε2: Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6 και ISCED 6) που έχουν υπηκοότητα άλλου κράτους μέλους (EU-27), υποψήφιας για ένταξη χώρας ή χώρας μέλους ΕΖΕΣ/ΕΟΧ, 2003/04

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται δεδομένα από ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και από τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Ιρλανδία: Περιλαμβάνονται μόνο οι αλλοδαποί φοιτητές πλήρους φοίτησης.

Κάτω Χώρες: Δεν περιλαμβάνονται οι αλλοδαποί φοιτητές της βαθμίδας σπουδών ISCED 6.

Αυστρία: Δεν περιλαμβάνονται οι αλλοδαποί φοιτητές της βαθμίδας σπουδών ISCED 5B.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο αριθμητής περιλαμβάνει όλους τους φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που έχουν την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους, υποψήφιας για ένταξη χώρας ή χώρας ΕΖΕΣ/ΕΟΚ διαφορετική από της χώρας που υποβάλλει την έκθεση. Ο παρονομαστής περιλαμβάνει όλους τους φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπηκόους της χώρας και όλους τους φοιτητές της αναφέρουσας χώρας οι οποίοι έχουν την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους της EU-27, μιας υποψήφιας χώρας ή μιας χώρας ΕΖΕΣ/ΕΟΧ.

Τα στοιχεία των περισσότερων χωρών για τους αλλοδαπούς φοιτητές αναφέρονται στην υπηκοότητά τους, με εξαίρεση την Εσθονία, την Ιρλανδία, τη Λετονία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Ρουμανία, οι οποίες δηλώνουν τους ξένους/μετακινούμενους φοιτητές με βάση τη χώρα μόνιμης κατοικίας ή διαμονής τους και όχι την υπηκοότητά τους.

Τα κράτη μέλη είναι τα μέλη της EU-27. Οι υποψήφιας για ένταξη χώρες είναι η Κροατία και η Τουρκία. Οι χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ είναι η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία.

**ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ISCED 6)
ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΤΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ**

Το κριτήριο της υπηκοότητας εφαρμόζεται αποκλειστικά σε φοιτητές με διαφορετική εθνικότητα από αυτήν της χώρας στην οποία φοιτούν. Συνεπώς, οι παρατηρήσεις που βασίζονται σε αυτό το κριτήριο συνδέονται με τη νομοθεσία που διέπει την απόκτηση της υπηκοότητας σε όλη την Ευρώπη. Ορισμένοι αλλοδαποί φοιτητές ενδέχεται να έχουν ζήσει πολλά χρόνια στη χώρα υποδοχής τους και να έχουν ολοκληρώσει μέρος ή το σύνολο της προηγούμενης εκπαίδευσής τους στην ίδια χώρα (Διάγραμμα Ε2). Στην περίπτωση αυτή, όμως, δεν υπήρξε καμία «κινητικότητα».

Τα κριτήρια του «τόπου προηγούμενης κατοικίας» ή του «τόπου προηγούμενης εκπαίδευσης» που χρησιμοποιούνται στην προκειμένη περίπτωση μπορούν να απεικονίσουν με μεγαλύτερη ακρίβεια την πραγματική κινητικότητα των φοιτητών.

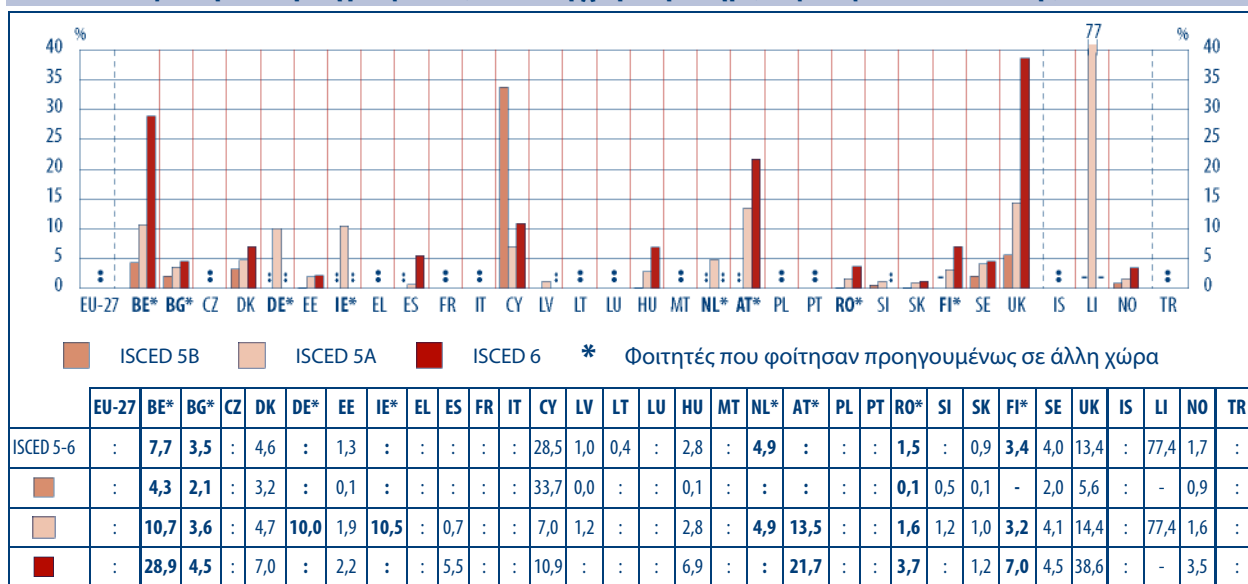
Σε όλες τις χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, πλην της Κύπρου, τα υψηλότερα ποσοστά κινητικότητας των φοιτητών (όλων των εθνικοτήτων συμπεριλαμβανομένων) αφορούν σπουδές σε προγράμματα των επιπέδων ISCED 5A και 6. Στο Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ιρλανδία και την Αυστρία, ποσοστό άνω του 10% των φοιτητών που είναι εγγεγραμμένοι στο επίπεδο σπουδών ISCED 5A έλαβαν την προηγούμενη εκπαίδευσή τους σε άλλη χώρα (ευρωπαϊκή ή μη).

Το 14,4% των φοιτητών σπουδών ISCED 5A στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν κάτοικοι μιας άλλης χώρας πριν να έλθουν στη χώρα για σπουδές αυτής της βαθμίδας. Στο Λιχτενστάιν, αυτό αφορά το 77,4% των φοιτητών στο επίπεδο σπουδών ISCED 5A. Σε μικρότερα ποσοστά (από 4 %έως 7%), η Δανία, η Κύπρος, οι Κάτω Χώρες και η Σουηδία φιλοξενούν φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι δεν ήταν προηγουμένως κάτοικοι αυτών των χωρών. Σε άλλες χώρες, οι φοιτητές αυτοί αντιπροσωπεύουν ποσοστό κατώτερο του 3% του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού.

Ανεξάρτητα από το χρησιμοποιούμενο κριτήριο (τόπος προηγούμενης εκπαίδευσης ή τόπος προηγούμενης μόνιμης κατοικίας), το ποσοστό φοιτητών που μετέβησαν σε άλλη χώρα για να παρακολουθήσουν σπουδές του επιπέδου ISCED 6 είναι μεγαλύτερο σε σύγκριση με το επίπεδο σπουδών ISCED 5A. Η ελκυστικότητα του Βελγίου, της Αυστρίας και του Ηνωμένου Βασιλείου (Διάγραμμα Ε2) ως τόποι προορισμού για σπουδές της βαθμίδας ISCED 6 επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι ποσοστό ανώτερο του 20% των φοιτητών τους αυτής της βαθμίδας σπουδών έχουν έλθει από άλλη χώρα (με βάση τα προαναφερθέντα κριτήρια).

Στην Κύπρο, το ποσοστό φοιτητών της βαθμίδας σπουδών ISCED 6 που έχουν αλλάξει τόπο κατοικίας ανέρχεται στο 10,9%, αλλά είναι χαμηλότερο από το ποσοστό των φοιτητών που έχουν μεταναστεύσει στην Κύπρο για σπουδές τη βαθμίδας ISCED 5B.

Διάγραμμα Ε3: Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A, 5B και 6) που φοίτησαν προηγουμένως σε άλλη χώρα ή υπήρξαν μόνιμοι κάτοικοί της, 2003/04

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται δεδομένα από ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα, στοιχεία σχετικά με την εκπαίδευση για «κοινωνική πρόοδο», ούτε από το Ανοικτό Πανεπιστήμιο και τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Ιρλανδία: Περιλαμβάνονται μόνο οι φοιτητές πλήρους φοίτησης.

Λετονία: Οι φοιτητές της βαθμίδας σπουδών ISCED 6 περιλαμβάνονται στη βαθμίδα σπουδών ISCED 5A.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο αριθμός φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις βαθμίδες σπουδών ISCED 5A, 5B και 6 οι οποίοι είχαν φοιτήσει προηγουμένως ή, εάν δεν υπάρχουν στοιχεία για προηγούμενες σπουδές, ήταν μόνιμοι κάτοικοι μιας άλλης χώρας, διαιρείται με τον συνολικό αριθμό φοιτητών στην εν λόγω βαθμίδα σπουδών. Η χώρα προηγούμενης φοίτησης αφορά όλες τις χώρες και όχι μόνο τα κράτη μέλη της EU-27, τις υποψήφιες χώρες και τις χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ. Αναφέρεται στη χώρα στην οποία αποκτήθηκε ο τίτλος σπουδών που εξασφάλισε την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση· αυτός ο τίτλος σπουδών αφορά τα επίπεδα ISCED 3 ή 4 στην περίπτωση εισαγωγής σε πρόγραμμα σπουδών ISCED 5A και 5B και ISCED 5A για αποδοχή σε πρόγραμμα σπουδών της βαθμίδας ISCED 6. Η μόνιμη κατοικία ορίζεται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες.

Η χώρα μόνιμης κατοικίας/προηγούμενης φοίτησης κρίνεται ακόμα στην περίπτωση ορισμένων χωρών, με βάση το κριτήριο της χώρας κατοικίας πριν την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

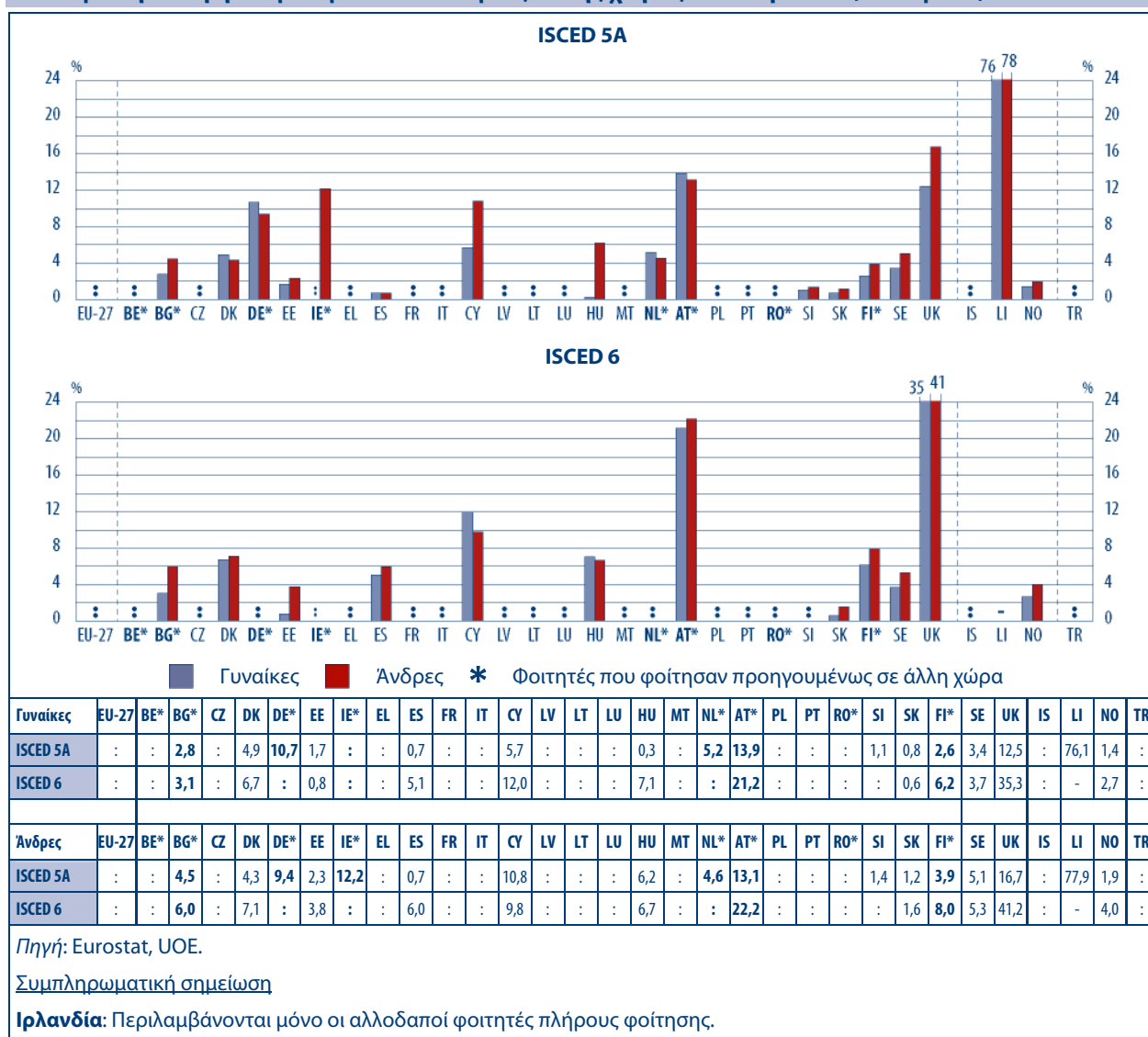
ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΕΣ

Στις βαθμίδες σπουδών ISCED 5A και 6, στις περισσότερες χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα, το ποσοστό των αρρένων φοιτητών που έχουν σπουδάσει (ή ζησει) προηγουμένως σε μια άλλη χώρα είναι μεγαλύτερο από το ποσοστό των φοιτητριών στην ίδια κατηγορία σπουδών.

Στο επίπεδο ISCED 5A, οι διαφορές των ποσοστών μεταξύ αρρένων και θηλέων είναι μεγαλύτερες στην Κύπρο, την Ουγγαρία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Αντίθετα, η κινητικότητα αρρένων και θηλέων φοιτητών είναι περίπου η ίδια στην Ισπανία, ενώ οι φοιτήτριες παρουσιάζουν αναλογικά μεγαλύτερη κινητικότητα στη Δανία, τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες και την Αυστρία.

Στη βαθμίδα σπουδών ISCED 6, μόνο οι φοιτήτριες στην Κύπρο και την Ουγγαρία παρουσιάζουν αναλογικά μεγαλύτερη κινητικότητα από τους συμφοιτητές τους.

Διάγραμμα Ε4: Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, (ISCED 5A και ISCED 6), που φοίτησαν ή ήταν μόνιμοι κάτοικοι μιας άλλης χώρας στο παρελθόν, ανά φύλο, 2003/04

Επεξηγηματική σημείωση (Διάγραμμα Ε4)

Ο αριθμός φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις βαθμίδες σπουδών ISCED 5A, 5B και 6 οι οποίοι είχαν φοιτήσει προηγουμένως ή, εάν δεν υπάρχουν στοιχεία για προηγούμενες σπουδές, ήταν μόνιμοι κάτοικοι μιας άλλης χώρας, διαιρείται με τον συνολικό αριθμό φοιτητών στην εν λόγω βαθμίδα σπουδών. Η χώρα προηγούμενης φοίτησης αφορά όλες τις χώρες και όχι μόνο τα κράτη μέλη της ΕU-27, τις υποψήφιες χώρες και τις χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ. Αναφέρεται στη χώρα στην οποία αποκτήθηκε ο τίτλος σπουδών που εξασφάλισε την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση· αυτός ο τίτλος σπουδών αφορά τα επίπεδα ISCED 3 ή 4 στην περίπτωση εισαγωγής σε πρόγραμμα σπουδών ISCED 5A και 5B και ISCED 5A για αποδοχή σε πρόγραμμα σπουδών της βαθμίδας ISCED 6. Η μόνιμη κατοικία ορίζεται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες. Η χώρα μόνιμης κατοικίας/προηγούμενης φοίτησης κρίνεται ακόμα στην περίπτωση ορισμένων χωρών, με βάση το κριτήριο της χώρας κατοικίας πριν την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

**ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ
«ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ»,
«ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ» ΚΑΙ «ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ» ΣΠΟΥΔΩΝ**

Τα ποσοστά αλλοδαπών φοιτητών σε κάθε τομέα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (περιλαμβανομένων των βαθμίδων ISCED 5 και 6) παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές από χώρα σε χώρα. Τα ποσοστά αυτά εξαρτώνται από τον αριθμό των αλλοδαπών φοιτητών, αλλά και από τον συνολικό αριθμό φοιτητών στους διάφορους τομείς εκπαίδευσης και τον αριθμό των φοιτητών οι οποίοι είναι υπήκοοι της χώρας στην οποία φοιτούν.

Το ποσοστό αλλοδαπών φοιτητών είναι μεγαλύτερο στα προγράμματα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις «ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες» ή «υγείας και πρόνοιας» σε 11 από τις χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Έτσι, το 25,5% των φοιτητών «ανθρωπιστικών σπουδών και τεχνών» στην Αυστρία είναι αλλοδαποί.

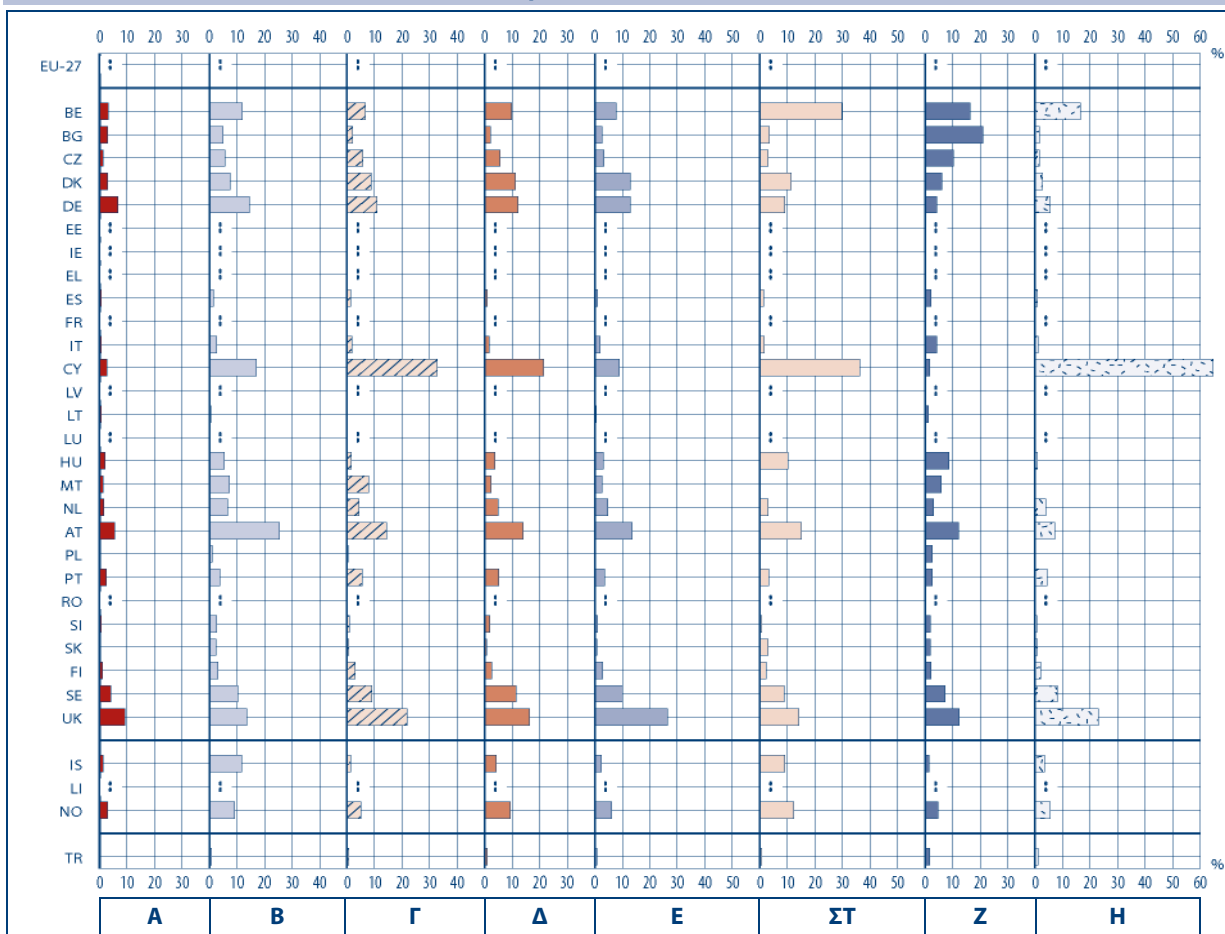
Στις άλλες χώρες, τα μεγαλύτερα ποσοστά αλλοδαπών φοιτητών καταγράφονται στους τομείς «γεωργία και κτηνιατρική επιστήμη» (Βέλγιο, Ουγγαρία, Σλοβακία και Νορβηγία), «μηχανολογία, παραγωγή και δομικά έργα» (Δανία και Ηνωμένο Βασίλειο) και «κοινωνικές επιστήμες, επιχειρήσεις και δίκαιο» (Μάλτα, Πορτογαλία και Φινλανδία). Σε καμία από τις χώρες αυτές δεν παρατηρείται το μεγαλύτερο ποσοστό αλλοδαπών φοιτητών στις «παιδαγωγικές» σπουδές.

Το ποσοστό αλλοδαπών φοιτητών στους διάφορους κλάδους σπουδών δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τη γεωγραφική εγγύτητα της χώρας η οποία προσφέρει περισσότερο αναπτυγμένη τριτοβάθμια εκπαίδευση ή από το αν οι φοιτητές κατέχουν πλήρως τη γλώσσα σπουδών. Αποδίδεται ενδεχομένως και σε άλλους παράγοντες, όπως οι αποκλίνουσες διαδικασίες εισαγωγής από τη μία χώρα στην άλλη και από τον ένα τομέα σπουδών στον άλλο (Διάγραμμα Α2). Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου δεν πραγματοποιεί κανενός είδους επιλογή για την εισαγωγή στις σπουδές κτηνιατρικής, ενώ η Γαλλία ορίζει περιορισμένο αριθμό εισακτέων για σπουδές σε αυτό τον τομέα.

Η ενδεχόμενη εφαρμογή και άλλων κριτηρίων πέραν της εθνικότητας (π.χ. τόπος προηγούμενης μόνιμης κατοικίας ή/και σπουδών), για να διαπιστωθεί σε ποιους τομείς σπουδών συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο ποσοστό αλλοδαπών φοιτητών, δεν μεταβάλλει τη συνολική κατάταξη βάσει των ποσοστών (βλ. παράρτημα στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>).

Οι τομείς σπουδών τους οποίους προτιμούν οι αλλοδαποί φοιτητές που είναι εγγεγραμμένοι σε προγράμματα σπουδών ISCED 5-6 είναι αρκετά παρόμοιοι με τους τομείς σπουδών μόνο του επιπέδου ISCED 5A (πρόσθετο Διάγραμμα Ε5α στο www.eurydice.org), διότι αυτό το επίπεδο σπουδών αντιπροσωπεύει υψηλό ποσοστό του συνολικού αριθμού των φοιτητών. Αντίθετα, από την χωριστή ανάλυση του επιπέδου σπουδών ISCED 5B (πρόσθετο Διάγραμμα Ε5β στο www.eurydice.org) και επίπεδο σπουδών ISCED 6 σε (πρόσθετο Διάγραμμα Ε5γ στο www.eurydice.org) προκύπτουν διαφορές στην κατανομή των φοιτητών σε αυτές τις δύο βαθμίδες σπουδών.

Διάγραμμα Ε5: Ποσοστό αλλοδαπών φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά τομέα σπουδών, 2003/04

A Παιδαγωγικές
σπουδές

B Ανθρωπιστικές
σπουδές και τέχνες

Γ Κοινωνικές επιστήμες,
επιχειρήσεις και δίκαιο

Δ Μαθηματικά και
πληροφορική

E Μηχανολογία, παραγωγή
και δομικά έργα

ΣΤ Γεωργικές σπουδές
και κτηνιατρική

Z Υγεία και
κοινωνική πρόνοια

H Υπηρεσίες

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
A	:	3,1	3,0	1,3	3,1	6,8	:	:	:	0,5	:	0,6	2,6	:	0,6	:	2,1	1,3	1,5	5,5	0,3	2,5	:	0,6	0,4	1,2	4,1	9,2	1,4	:	3,0	0,5
B	:	11,9	4,8	5,5	7,4	14,5	:	:	:	1,5	:	2,5	17,1	:	0,6	:	5,5	7,2	6,7	25,5	1,0	3,7	:	2,5	2,3	3,0	10,2	13,6	11,7	:	9,1	0,8
Γ	:	6,7	1,9	5,8	8,8	10,8	:	:	:	1,2	:	1,6	32,7	:	0,2	:	1,6	7,9	4,4	14,4	0,4	5,4	:	0,8	0,7	3,0	8,9	21,8	1,3	:	5,0	0,7
Δ	:	9,7	2,1	5,6	11,3	12,1	:	:	:	1,0	:	1,7	21,5	:	0,1	:	3,7	2,4	5,0	14,1	0,1	5,2	:	1,9	0,7	2,5	11,3	16,3	4,1	:	9,3	0,9
E	:	7,7	2,7	3,2	12,9	12,9	:	:	:	1,0	:	1,8	8,9	:	0,4	:	3,1	2,6	4,8	13,6	0,2	3,7	:	1,0	0,8	2,9	10,0	26,4	2,4	:	6,2	0,8
ΣΤ	:	29,8	3,5	2,9	11,5	9,0	:	:	:	1,3	:	1,6	36,4	:	0,0	:	10,2	0,0	2,9	15,0	0,1	3,1	:	0,6	3,0	2,2	8,8	14,2	9,0	:	12,4	0,6
Z	:	16,4	20,9	10,4	6,0	4,3	:	:	:	2,2	:	4,2	1,6	:	1,1	:	8,8	5,8	3,2	12,1	2,6	2,5	:	2,0	1,9	2,1	7,3	12,3	1,5	:	4,8	1,8
H	:	16,3	1,6	1,6	2,7	5,5	:	:	:	0,9	:	1,2	64,7	:	0,1	:	0,9	-	3,8	7,1	0,2	4,2	:	0,6	0,8	1,9	8,0	22,9	3,5	:	5,5	1,0

Όλοι οι τομείς σπουδών μαζί

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
:		9,6	3,6	4,7	7,9	11,2	:	:	2,4	2,3	:	2,0	32,0	:	0,4	:	3,1	5,6	4,0	14,1	0,4	4,1	:	1,1	1,0	2,6	8,5	16,2	3,3	:	5,8	0,8

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα Ε5)

Βέλγιο: Δεν περιλαμβάνονται τα δεδομένα από ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα και από τη γερμανόφωνη κοινότητα.

Ιρλανδία: Περιλαμβάνονται μόνο οι φοιτητές πλήρους φοίτησης.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο αριθμός αλλοδαπών φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στις βαθμίδες σπουδών ISCED 5A, 5B και 6 σε κάθε τομέα σπουδών έχει διαιρεθεί με το συνολικό αριθμό φοιτητών της αντίστοιχης βαθμίδας και του τομέα σπουδών. Η χώρα υπηκοότητας αναφέρεται σε όλες τις χώρες και όχι μόνο τις χώρες της EU-27, τις υποψήφιες χώρες και τις χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ. Η αναλογία έχει πολλαπλασιαστεί επί 100. Στην περίπτωση ορισμένων χωρών, ο αριθμός φοιτητών σε κάποιους τομείς σπουδών, ιδίως στις βαθμίδες σπουδών ISCED 5B και 6, είναι ιδιαίτερα χαμηλός. Ορισμένα από τα ποσοστά που εμφανίζονται εδώ έχουν υπολογιστεί με χαμηλές τιμές ονομαστή.

—

ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

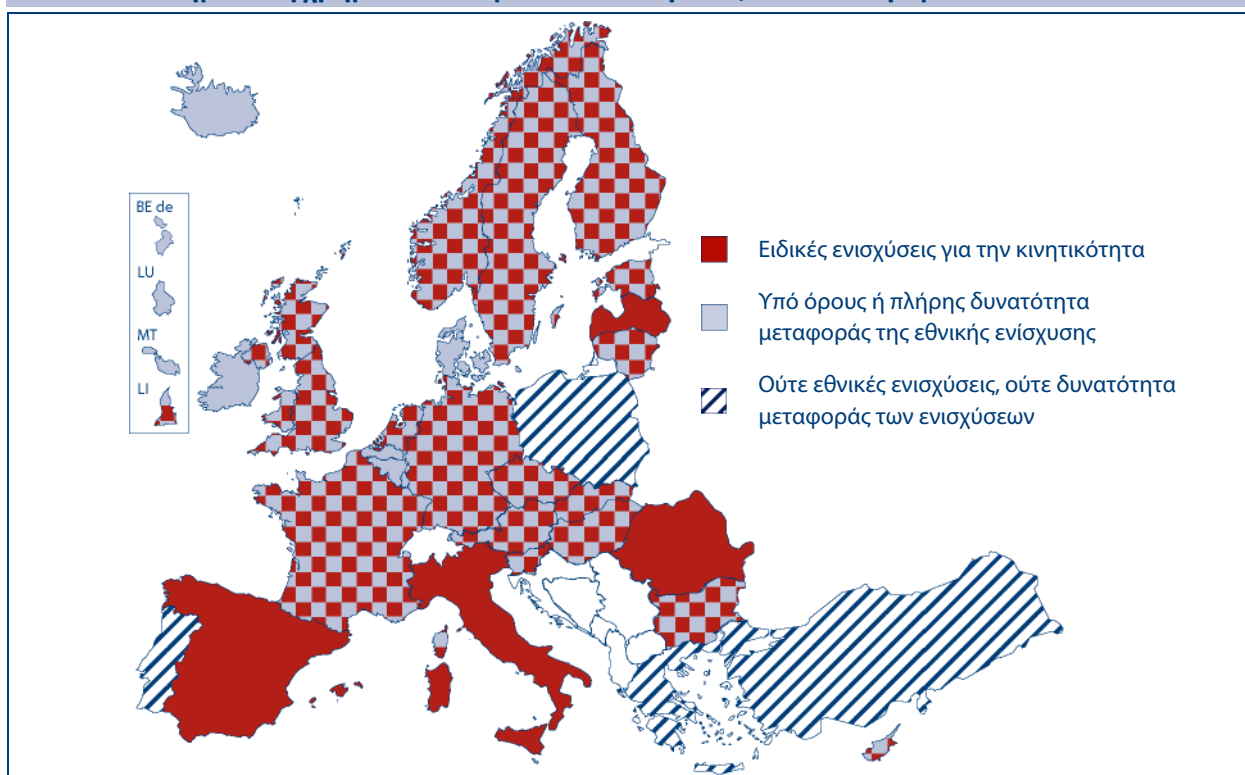
ΤΜΗΜΑ II – ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΥΝΔΥΑΖΟΝΤΑΙ ΣΥΧΝΑ ΜΕ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ

Η κινητικότητα των φοιτητών εξαρτάται από ένα πλήθος παραγόντων, όπως η ανάπτυξη της προσφοράς εκπαιδευτικών υπηρεσιών στη χώρα προέλευσης των φοιτητών, η ελκυστικότητα των σπουδών στο εξωτερικό και η οικονομική ενίσχυση την οποία γνωρίζουν ότι μπορούν να λάβουν από τις δημόσιες αρχές της χώρας τους για να σπουδάσουν στο εξωτερικό.

Διακρίνονται δύο μηχανισμοί οικονομικής στήριξης της διεθνούς κινητικότητας: η οικονομική ενίσχυση που διατίθεται ειδικά για την κινητικότητα και η δυνατότητα μεταφοράς της «βασικής» εθνικής οικονομικής ενίσχυσης. Στόχος του πρώτου μηχανισμού είναι να ευνοήσει την καθαυτό κινητικότητα. Σε χώρες στις οποίες η οικονομική ενίσχυση προορίζεται κατά κύριο λόγο στους φοιτητές των χαμηλότερων εισοδημάτων (Διάγραμμα Δ5), η δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης, όταν υφίσταται, αποτελεί μια πρόσθετη ενίσχυση που παρέχει στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να σπουδάσουν στο εξωτερικό. Στις χώρες με καθολική εφαρμογή των εθνικών ενισχύσεων για όλους, όλοι οι φοιτητές μπορούν να λάβουν αυτή την ενίσχυση στην κινητικότητα.

Διάγραμμα Ε6: Τύποι οικονομικής στήριξης της διεθνούς κινητικότητας φοιτητών πλήρους φοίτησης σε προγράμματα πρώτου κύκλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Πηγή: Ευρωδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Τσεχική Δημοκρατία: Το διάγραμμα αφορά μόνο φοιτητές της βαθμίδας σπουδών *vysoká škola* (ISCED 5A).

Γερμανία: Λαμβάνεται υπόψη η ενίσχυση BaföG.

Πολωνία: Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ελεύθερα να ενθαρρύνουν τη διεθνή κινητικότητα των σπουδαστών τους, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Επεξηγηματική σημείωση (Διάγραμμα Ε6)

Οι ειδικές ενισχύσεις κινητικότητας είναι ενισχύσεις που χορηγούν αποκλειστικά και ειδικά οι εθνικές δημόσιες αρχές στους φοιτητές οι οποίοι φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε χώρα του εξωτερικού (με εξαίρεση τις υποτροφίες των ευρωπαϊκών προγραμμάτων του τύπου Erasmus). Οι ενισχύσεις αυτές έχουν τη μορφή ή ειδικής πρόσθετης στήριξης (ειδικής ενίσχυσης συμπληρωματικά προς αυτήν που λαμβάνουν ήδη οι φοιτητές) ή αύξησης του ποσού ή της διάρκειας της ενίσχυσης. Τα ελάχιστα και ανώτατα ποσά ή/και η διάρκεια της ήδη χορηγούμενης «μεταφερόμενης» ενίσχυσης αυξάνονται για τους φοιτητές του εξωτερικού.

Δυνατότητα πλήρους μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης σημαίνει ότι **όλα τα είδη διαθέσιμων ενισχύσεων** για φοιτητές στη χώρα καταγωγής τους (Διάγραμμα Δ1) μπορούν να διατεθούν, σύμφωνα με τους ίδιους όρους χορήγησης και καταβολής, στο φοιτητή που πραγματοποιεί το σύνολο ή μέρος των σπουδών του στο εξωτερικό. Με άλλους όρους, η χώρα καταγωγής δεν θέτει κανένα όρο προς τη δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης.

Όταν η δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης ισχύει υπό όρους, προσδιορίζονται οι εφαρμοζόμενοι πρόσθετοι περιορισμοί. Έχουν εντοπιστεί έξι βασικές κατηγορίες περιορισμών: περιορισμοί που συνδέονται με την περίοδο σπουδών στο εξωτερικό, με τη χώρα υποδοχής, με το εκπαιδευτικό ίδρυμα υποδοχής, με τα προγράμματα σπουδών, με την πρόοδο των σπουδών των φοιτητών και με γλωσσικούς περιορισμούς.

Δέκα χώρες εφαρμόζουν αποκλειστικά το ένα από τα δύο συστήματα. Η Ιταλία, η Ισπανία, η Λετονία και η Γερμανία χορηγούν ειδική οικονομική ενίσχυση κινητικότητας, αλλά χωρίς καμία δυνατότητα μεταφοράς της γενικής εθνικής ενίσχυσης. Οι φοιτητές του Βελγίου, της Δανίας, της Ιρλανδίας, του Λουξεμβούργου, της Μάλτας και της Ισλανδίας έχουν αποκλειστικά δικαίωμα μεταφοράς, πλήρους ή περιορισμένης, της εθνικής ενίσχυσης (Διάγραμμα Ε8). Αντίθετα, η Ελλάδα, η Πολωνία και η Τουρκία δεν παρέχουν ούτε οικονομική στήριξη για την κινητικότητα ούτε δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης. Σε όλες τις άλλες χώρες, η δυνατότητα πλήρους ή μερικής μεταφοράς της εθνικής οικονομικής ενίσχυσης συνυπάρχει με άλλες μορφές ειδικής οικονομικής στήριξης της κινητικότητας.

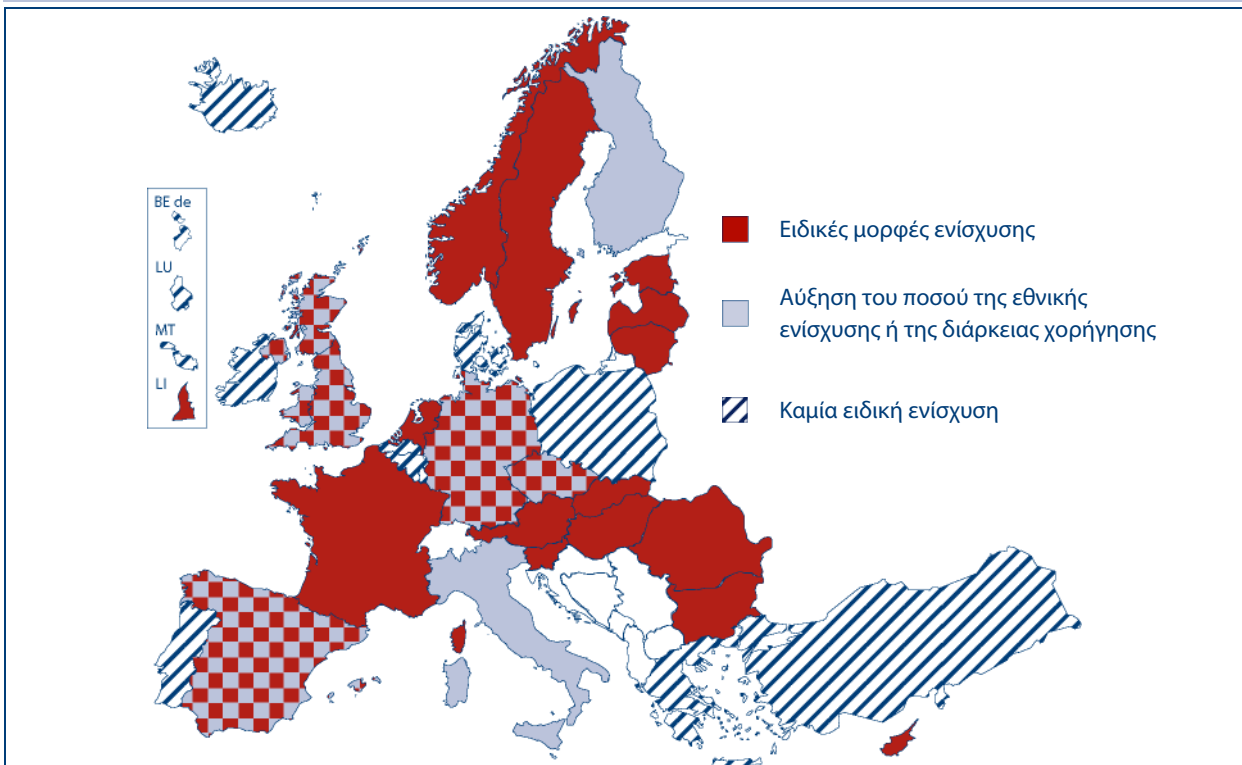
Ο τύπος της χορηγούμενης ενίσχυσης φαίνεται ότι είναι ένας μόνο παράγοντας από αυτούς που καθορίζουν τη διεθνή κινητικότητα των φοιτητών. Πράγματι, είναι δύσκολο να διαπιστωθεί η ύπαρξη άμεσης αιτιώδους συνάφειας ανάμεσα στα μέτρα στήριξης της κινητικότητας και στην παρατηρούμενη διεθνή κινητικότητα των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Διάγραμμα Ε1). Αν και χώρες οι οποίες έχουν επιλέξει ένα μόνο μηχανισμό ενίσχυσης παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά κινητικότητας των φοιτητών τους σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, μεγαλύτερη από το μέσο όρο κινητικότητα των φοιτητών παρατηρείται και στις χώρες οι οποίες συνδυάζουν και τα δύο συστήματα. Εντούτοις, η απόλυτη απουσία οποιασδήποτε στήριξης φαίνεται ότι συνιστά εμπόδιο στη διεθνή κινητικότητα των φοιτητών: καταγράφεται μείωση της κινητικότητας των ελλήνων φοιτητών στην Ευρώπη και οι πολωνοί και τούρκοι φοιτητές παρουσιάζουν χαμηλότερο βαθμό κινητικότητας από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Οι περισσότερες χώρες εφαρμόζουν ειδικές μορφές οικονομικής στήριξης της κινητικότητας των φοιτητών του επιπέδου σπουδών ISCED 5 (Διάγραμμα Ε6). Οι όροι χορήγησης αυτών των ενισχύσεων είναι οι ίδιοι τόσο για φοιτητές δημόσιων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης όσο και χρηματοδοτούμενων από το κράτος ιδιωτικών ιδρυμάτων, όπου αυτά υπάρχουν. Ακόμη, υπάρχουν διάφορες μορφές ειδικής ενίσχυσης της κινητικότητας και παρατηρείται αύξηση του ποσού της «βασικής» εθνικής οικονομικής ενίσχυσης που χορηγείται ήδη σε φοιτητές οι οποίοι σπουδάζουν στο εξωτερικό.

Οι μισές από τις χώρες που χορηγούν ήδη ειδικές ενισχύσεις κινητικότητας, τις χορηγούν υπό μορφή ειδικών υποτροφιών ή δανείων. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στην Εσθονία οι φοιτητές υποβάλλουν επίσημη αίτηση και, εάν εγκριθεί, λαμβάνουν υποτροφία το ποσό της οποίας εξαρτάται από τον τόπο προορισμού τους. Ενισχύσεις για σπουδές στο εξωτερικό χορηγούνται και στην Κύπρο, τη Σλοβενία (για φοιτητές αλλά και για άνεργους που παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης) και στο Λιχτενστάιν. Στη Βουλγαρία, το Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών οργανώνει διαγωνισμό για τη χορήγηση της ενίσχυσης σε πρωτοετείς φοιτητές οι οποίοι επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο εξωτερικό, το ποσό της οποίας καθορίζεται βάσει διεθνών συμφωνιών. Η Λετονία χορηγεί δάνεια των οποίων οι δικαιούχοι και τα ποσά επιλέγονται σε ατομική βάση από μια ειδική επιτροπή του Υπουργείου Παιδείας και Επιστημών, ενώ η Ρουμανία διενεργεί ειδικό διαγωνισμό για τη χορήγηση ενίσχυσης σε φοιτητές του εξωτερικού. Και η Σουηδία χορηγεί επίσης δάνεια.

Διάγραμμα Ε7: Μορφές ειδικής οικονομικής στήριξης της κινητικότητας των φοιτητών πλήρους φοίτησης στο εξωτερικό στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Πηγή: Ευρυδική.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Τσεχική Δημοκρατία: Το διάγραμμα αφορά μόνο τους φοιτητές της βαθμίδας *vysoká škola* (ISCED 5A).

Γερμανία: Οι ειδικές ενισχύσεις περιορίζονται αποκλειστικά σε επιδοτήσεις για την κάλυψη των εξόδων ταξιδιού (δύο φορές ετησίως), ασφάλισης υγείας (ΜΑΔ 44 ευρώ μηνιαίως επί 12 μήνες) και των συνεισφορών για το κόστος σπουδών (ανώτατο ποσό ΜΑΔ 4.341 ευρώ ετησίως) στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για χώρες εκτός της ΕΕ, χορηγούνται κατ' αποκοπή ποσά που προσαρμόζονται ανάλογα με τις διαφορές αγοραστικής δύναμης. Εδώ λαμβάνονται υπόψη μόνο οι ενισχύσεις ΒΑföG.

Δανία: Το ακαδημαϊκό έτος 2008/09 θα τεθεί σε εφαρμογή μια νέα νομοθετική διάταξη που επιτρέπει στους δανούς φοιτητές να λαμβάνουν ενίσχυση για την καταβολή διδάκτρων εγγραφής και διδάκτρων σπουδών σε ξένα πανεπιστήμια για διάστημα δύο ετών.

Πολωνία: Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχουν τη διακριτική ευχέρεια να ενθαρρύνουν τη διεθνή κινητικότητα των φοιτητών τους, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Ηνωμένο Βασίλειο: Οι φοιτητές που μεταβαίνουν στο εξωτερικό για σπουδές οι οποίες αποτελούν μέρος του προγράμματος σπουδών του εκπαιδευτικού ιδρύματος του Ηνωμένου Βασιλείου μπορούν να λάβουν υψηλότερο ποσό δανείου.

Επεξηγηματική σημείωση

Ειδική ενίσχυση κινητικότητας (βλ. ορισμό στο γλωσσάριο).

Η προσαύξηση των ποσών της «γενικής» εθνικής ενίσχυσης αποτελεί τη βασική μέθοδο που εφαρμόζουν η Ιταλία και η Φινλανδία. Οι φινλανδοί φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό λαμβάνουν συμπληρωματικό επίδομα στέγης (ΜΑΔ 186 ευρώ μηνιαίως έναντι ανώτατου ΜΑΔ 179 ευρώ για τους φοιτητές που παραμένουν στη Φινλανδία), εκτός εάν ο φοιτητής μεταβαίνει σε χώρα όπου τα ενοίκια είναι πολύ χαμηλά. Οι φοιτητές αυτοί λαμβάνουν επίσης υψηλότερο ποσό εγγυημένου δανείου (ύψους ΜΑΔ 390 ευρώ μηνιαίως έναντι ΜΑΔ 266 ευρώ).

Οι άλλες χώρες εφαρμόζουν και τα δύο είδη ενίσχυσης. Η Γερμανία, η Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο χορηγούν ειδική ενίσχυση κινητικότητας και αυξάνουν το ποσό της ήδη χορηγούμενης εθνικής ενίσχυσης σε φοιτητές (ή την περίοδο χορήγησης της ενίσχυσης). Η Τσεχική Δημοκρατία χορηγεί χρηματοδοτική ενίσχυση κινητικότητας η μορφή της οποίας, όπως και οι συναφείς όροι και διαδικασίες χορήγησής της, εξαρτώνται από διμερείς συμφωνίες μεταξύ των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των ενδιαφερόμενων χωρών. Η Γαλλία χορηγεί ειδικές ενισχύσεις κινητικότητας (ύψους ΜΑΔ 364 ευρώ μηνιαίως) για διάστημα από τριών έως εννέα μηνών, η οποία έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα προς την ενίσχυση που λαμβάνουν συνήθως οι υπότροφοι βάσει κοινωνικών κριτηρίων ή τις άλλες κατηγορίες ενισχύσεων στους φοιτητές.

Η χορήγηση, ο προορισμός και τα ποσά των ειδικών ενισχύσεων κινητικότητας αποτελούν αντικείμενο διατάξεων που διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Η χορήγηση αυτών των ενισχύσεων μπορεί να συνδέεται με τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των φοιτητών (όπως συμβαίνει στην Κύπρο, τη Λετονία και τη Ρουμανία), με το εισόδημά τους (Κύπρος) ή/και τη χώρα υποδοχής τους (Τσεχική Δημοκρατία και Κύπρος). Οι ενισχύσεις αυτές μπορεί επίσης να προορίζονται για την κάλυψη ειδικών δαπανών των φοιτητών, όπως τα έξοδα μετάβασης στη χώρα υποδοχής, όπως συμβαίνει με τη Σλοβενία, τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία) και το Λιχτενστάιν, ή τα έξοδα στέγασης στο εξωτερικό (Φινλανδία). Τέλος, το ποσό της ενίσχυσης ενδέχεται να εξαρτάται και από το κόστος ζωής στη χώρα υποδοχής, όπως ισχύει στην Εσθονία, τη Λετονία, την Αυστρία, τη Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) ή και από τον αριθμό ή το επίπεδο των προγραμμάτων σπουδών στα οποία είναι εγγεγραμμένοι οι φοιτητές στο εξωτερικό (Λετονία και Νορβηγία αντίστοιχα).

Η ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΣΥΝΗΘΩΣ ΠΕΡΙΟΡΙΖΕΤΑΙ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ISCED 5

Η κινητικότητα των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να ενθαρρύνεται με τη χορήγηση ειδικής ενίσχυσης κινητικότητας (Διάγραμμα Ε7), αλλά και με την παροχή στους φοιτητές εξωτερικού της δυνατότητας να λαμβάνουν την ίδια ενίσχυση με αυτούς που φοιτούν στη χώρα τους (δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης).

Οι περισσότερες χώρες παρέχουν πλήρη ή περιορισμένη δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης που χορηγούν στους φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της βαθμίδας ISCED 5, αλλά αυτό δεν φαίνεται να συνδέεται με τα είδη ή τις μορφές των υφιστάμενων εθνικών ενισχύσεων (Διάγραμμα Δ3). Όμως, οι χώρες που αποκλείουν εντελώς τη δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης είναι περισσότερες από αυτές που επιτρέπουν την πλήρη μεταφορά της οικονομικής ενίσχυσης του εθνικού τους συστήματος, όπως το Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), το Λουξεμβούργο, η Ισλανδία και το Λιχτενστάιν.

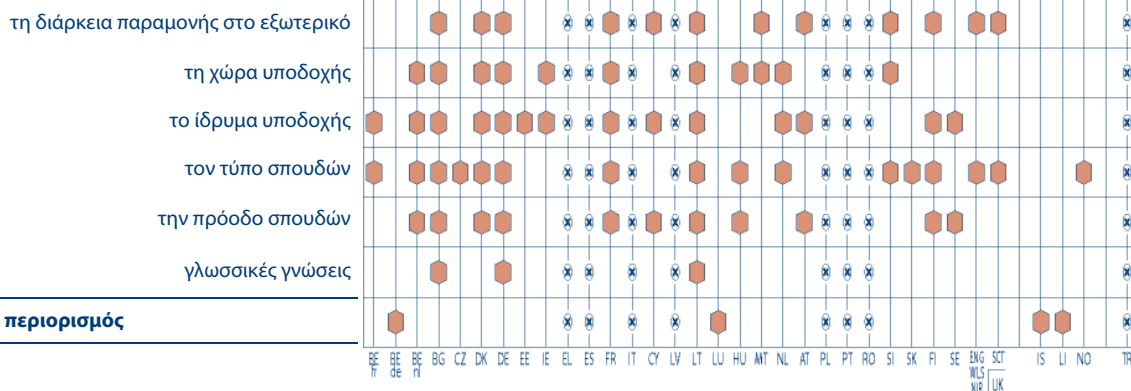
Συνολικά, σχεδόν τα δύο τρίτα των ευρωπαϊκών χωρών θέτουν περιορισμό στη δυνατότητα μεταφοράς της εθνικής ενίσχυσης με διάφορους τρόπους. Οι περιορισμοί αυτοί μπορεί να συνδέονται με την περίοδο σπουδών στο εξωτερικό, με τη χώρα υποδοχής, τον τύπο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, τον τύπο των μαθημάτων, με την πρόοδο σπουδών του φοιτητή ή με γλωσσικές απαιτήσεις.

Η Βουλγαρία, η Γερμανία και η Λιθουανία είναι οι χώρες που επιβάλλουν τους περισσότερους όρους σε σχέση με τη δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης, εφόσον επιβάλλουν και τους έξι προαναφερθέντες τύπους περιορισμών. Η Δανία και η Γαλλία εφαρμόζουν πέντε κριτήρια περιορισμού. Αντίθετα, η Τσεχική Δημοκρατία και η Νορβηγία θέτουν περιορισμούς μόνο ως προς τον τύπο του προγράμματος σπουδών και η Εσθονία μόνο σε σχέση με το εκπαιδευτικό ίδρυμα υποδοχής. Οι άλλες χώρες τοποθετούνται περίπου στο ενδιάμεσο ανάμεσα στα δύο άκρα.

Συνηθέστεροι είναι οι περιορισμοί της δυνατότητας μεταφοράς των ενισχύσεων που συνδέονται με το ίδρυμα υποδοχής και τον τύπο των μαθημάτων (Διάγραμμα Ε10). Περιορισμούς σε σχέση με το εκπαιδευτικό ίδρυμα υποδοχής εφαρμόζουν η Εσθονία και η Σουηδία, ενώ περιορισμοί που συνδέονται με τον τύπο σπουδών (συνήθως κατά την έννοια ότι οι σπουδές στο εξωτερικό πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των σπουδών που πραγματοποιούνται σε εκπαιδευτικό ίδρυμα της οικείας χώρας ή του πλήρους προγράμματος σπουδών) εφαρμόζονται στην Τσεχική Δημοκρατία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Νορβηγία. Το Βέλγιο (γαλλόφωνη και φλαμανδική κοινότητα), η Βουλγαρία, η Δανία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Λιθουανία, οι Κάτω Χώρες και η Φινλανδία εφαρμόζουν και τους δύο μαζί τύπους περιορισμών σε συνδυασμό και ορισμένους ακόμα. Τέλος, για 11 χώρες, το καθοριστικό κριτήριο δυνατότητας μεταφοράς ή μη της οικονομικής ενίσχυσης είναι η χώρα υποδοχής (Διάγραμμα Ε9).

Διάγραμμα Ε8: Όροι που διέπουν τη δυνατότητα μεταφοράς στο εξωτερικό της οικονομικής ενίσχυσης φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσιο ή επιδοτούμενο από το κράτος ιδιωτικό ίδρυμα, 2005/06

Περιορισμοί που συνδέονται με:

Κανένας περιορισμός

Πηγή: Ευρυδίκη.

⊗ Καμία δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Τσεχική Δημοκρατία: Το διάγραμμα αφορά αποκλειστικά τους φοιτητές της βαθμίδας *vysoká škola* (ISCED 5A).

Δανία: Δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης κατ' ανώτατο όριο για τέσσερα έτη (που μπορεί να αντιστοιχεί σε πλήρη διάρκεια σπουδών ή, σε διαφορετική περίπτωση, στα τέσσερα τελευταία έτη σπουδών).

Γερμανία: Η ενίσχυση μπορεί να μεταφερθεί καθόλη τη διάρκεια σπουδών, εάν αυτές πραγματοποιούνται σε άλλη χώρα της ΕΕ (έστω και αν το πρώτο έτος πρέπει κατά κανόνα να ολοκληρώνεται στη Γερμανία, με εξαίρεση τους μετακινούμενους φοιτητές που διασχίζουν τα σύνορα), ή για ανώτατη περίοδο ενός έτους στο εξωτερικό της ΕΕ. Λαμβάνεται υπόψη μόνο η ενίσχυση BAföG.

Εσθονία: Μόνο τα δάνεια μεταφέρονται..

Γαλλία: Το στεγαστικό επίδομα σε μετρητά δεν μεταφέρεται.

Ιταλία: Η ενίσχυση μπορεί να μεταφερθεί μόνο στην αυτόνομη περιφέρεια Valle d'Aoste στην οποία επιτρέπεται η πλήρης δυνατότητα μεταφοράς για τους φοιτητές που κατοικούν στην περιοχή και στην αυτόνομη επαρχία Bolzano, η οποία αποδέχεται περιορισμένη δυνατότητα εφαρμογής των ενισχύσεων για φοιτητές που μεταβαίνουν για σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ιδρύματα της Αυστρίας.

Κάτω Χώρες: Υπάρχει πλήρης δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης των ολλανδών φοιτητών οι οποίοι σπουδάζουν αρχιτεκτονική, οδοντιατρική, κτηνιατρική, ιατρική, φαρμακολογία, νοσηλευτική και μαιευτική σε χώρες του ΕΟΧ, εφόσον οι φοιτητές που σπουδάζουν στην Ολλανδία σε αυτούς τους κλάδους λαμβάνουν οικονομική ενίσχυση. Από την 1η Σεπτεμβρίου του 2007 έχουν τροποποιηθεί οι όροι μεταφοράς της ενίσχυσης.

Σλοβενία: Πλήρης δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης, όταν η μετακίνηση αφορά περίοδο μικρότερη του ενός έτους. Η ενίσχυση μπορεί να μεταφερθεί για όλη την διάρκεια των σπουδών όταν η απαιτούμενη εκπαίδευση ή κατάρτιση δεν προσφέρεται στη Σλοβενία, ή όταν πραγματοποιείται σε χώρα με κοινά σύνορα.

Φινλανδία: Η δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης για σπουδές που πραγματοποιούνται εξ ολοκλήρου στο εξωτερικό επιτρέπεται μόνο για φινλανδούς υπηκόους, για υπηκόους των άλλων χωρών της ΕΕ ή του ΕΟΧ ή της Ελβετίας καθώς και για τα μέλη των οικογενειών τους. Οι υποβάλλοντες αίτηση για ενίσχυση πρέπει να έχουν ζήσει δυο χρόνια στη Φινλανδία κατά την πενταετή περίοδο πριν από τις σπουδές τους.

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Υπάρχει δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης για ένα ακαδημαϊκό έτος.

Νορβηγία: Δεν υπάρχουν περιορισμοί στη δυνατότητα μεταφοράς για κάποια συγκεκριμένη χώρα υποδοχής. Εντούτοις, η χώρα υποδοχής πρέπει να αναγνωρίζει επίσημα το πρόγραμμα σπουδών. Εάν το πρόγραμμα σπουδών ολοκληρώνεται με καθυστέρηση μεγαλύτερη του ενός έτους, οι φοιτητές δεν λαμβάνουν πλέον ενίσχυση και παύει να ισχύει η δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης.

Επεξηγηματική σημείωση

Πλήρης και υπό όρους δυνατότητα μεταφοράς της εθνικής ενίσχυσης: βλ. γλωσσάριο για τους ορισμούς.

Σε ορισμένες χώρες, είναι δυνατή η χρηματοδότηση των σπουδών στο εξωτερικό και μη ευρωπαϊκών προγραμμάτων για ολόκληρη τη διάρκεια των σπουδών. Αυτό εφαρμόζει η Γερμανία για σπουδές που πραγματοποιούνται εντός της ΕΕ, η Βουλγαρία, η Δανία, η Κύπρος και η Φινλανδία για καθορισμένη ανώτατη διάρκεια σπουδών, οι Κάτω Χώρες, για σπουδές σε συγκεκριμένες περιοχές του εξωτερικού και η Σλοβενία σε περίπτωση που δεν προσφέρει η ίδια το ζητούμενο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης ή όταν οι σπουδές αυτές πραγματοποιούνται σε χώρα με κοινά σύνορα. Η Βουλγαρία καταβάλλει μια μηνιαία ενίσχυση σε φοιτητές οι οποίοι παραμένουν σε μια ευρωπαϊκή χώρα που έχει υπογράψει διακυβερνητική συμφωνία / πρόγραμμα. Η περίοδος αυτή μπορεί να αντιστοιχεί είτε στην πλήρη διάρκεια σπουδών η σε μικρότερη διάρκεια σπουδών (που κυμαίνεται από ένα μήνα έως ένα έτος). Στη Γερμανία (σε περίπτωση παραμονής σε χώρες εκτός της ΕΕ), τη Γαλλία, τη Λιθουανία, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο, υπάρχει δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης μόνο για μια περίοδο μικρότερη από την πλήρη διάρκεια ενός προγράμματος σπουδών.

Ορισμένες χώρες απαιτούν από τους φοιτητές τους να ολοκληρώσουν με επιτυχία τις σπουδές στο εξωτερικό, όπως συμβαίνει και με τις σπουδές στην ίδια τη χώρα. Παραδείγματος χάρι η Δανία και η Φινλανδία απαιτούν από τους φοιτητές τους να προσκομίζουν στις αρμόδιες αρχές τα απαραίτητα πιστοποιητικά προόδου σπουδών για να συνεχίσουν να λαμβάνουν την ενίσχυση· οι δανοί φοιτητές που ακολουθούν πλήρες πρόγραμμα σπουδών στο εξωτερικό πρέπει να πραγματοποιούν αυτή τη διατύπωση δύο φορές το έτος, ενώ οι φινλανδοί φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό πρέπει να το πράττουν μία φορά το έτος.

Οι περιορισμοί σε σχέση με τις γλωσσικές γνώσεις είναι το λιγότερο διαδεδομένο μέτρο και εφαρμόζονται μόνο σε τρεις χώρες. Η Βουλγαρία, η Γερμανία και η Λιθουανία απαιτούν από τους φοιτητές τους καλή γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής. Η Βουλγαρία περιορίζει αυτόν τον όρο σε ένα επίπεδο ικανοποιητικής γνώσης της γλώσσας εκπαίδευσης για τις σπουδές στο εξωτερικό. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία), τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να λαμβάνουν υπόψη αυτό το κριτήριο για να εγκρίνουν σπουδές στο εξωτερικό. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για τους φοιτητές που προτίθενται να παρακολουθήσουν ένα πρόγραμμα σπουδών ξένων γλωσσών για το οποίο απαιτείται ένα συγκεκριμένο επίπεδο γλωσσικών γνώσεων. Σε τελική ανάλυση, φαίνεται ότι η ικανότητα ομιλίας μιας ξένης γλώσσας είναι ένα έμμεσο εμπόδιο που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές, και όχι ρητός όρος για τη δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης.

ΣΠΑΝΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΖΕΤΑΙ Η ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

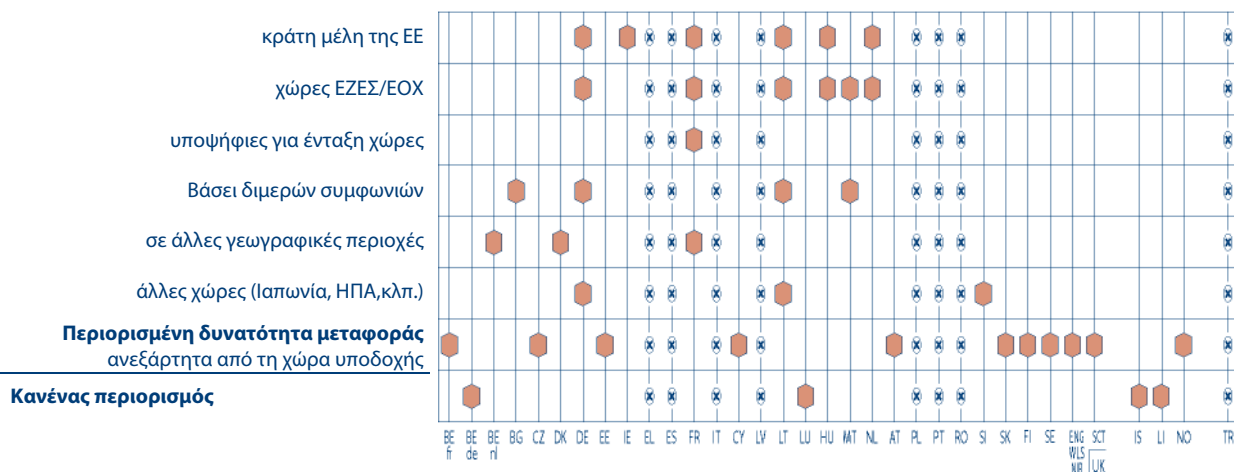
Οι προσπάθειες για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ενισχύονται από τα μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη μέλη για να ενθαρρύνουν την κινητικότητα των φοιτητών στο εσωτερικό αυτού του χώρου. Δέκα χώρες θέτουν περιορισμούς ως προς τις χώρες υποδοχής φοιτητών. Η Γερμανία, η Γαλλία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Μάλτα και οι Κάτω Χώρες περιορίζουν τη δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης στις χώρες της ΕΕ και ΕΖΕΣ/ΕΟΧ, αλλά μπορούν να την επεκτείνουν και στις υποψήφιες χώρες και σε άλλες γεωγραφικές περιοχές (όπως πράττει η Γαλλία) ή σε άλλες χώρες οι οποίες έχουν υπογράψει διμερείς συμφωνίες (Γερμανία, Λιθουανία και Μάλτα). Δεκαπέντε χώρες δεν περιορίζουν τη δυνατότητα μεταφοράς για καμία χώρα υποδοχής.

Η Βουλγαρία επιτρέπει τη δυνατότητα μεταφοράς της οικονομικής ενίσχυσης μόνο εάν υπάρχουν διμερείς συμφωνίες με άλλες χώρες. Οι ολλανδοί φοιτητές σπουδάζουν στο Βέλγιο (στη φλαμανδική κοινότητα) ή σε γερμανόφωνα προγράμματα της περιφέρειας Βρυξελλών Πρωτευούσης (*Gewest Brussel*) και στη Γερμανία (στα τρία *ομόσπονδα κράτη* της Βρέμης, της Κάτω Σαξονίας και της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας) έχουν δικαίωμα να μεταφέρουν πλήρως τη χορηγούμενη οικονομική ενίσχυση, εάν οι φοιτητές της χώρας υποδοχής λαμβάνουν επίσης τέτοια ενίσχυση.

Η Δανία παρέχει τη δυνατότητα πλήρους μεταφοράς των ενισχύσεων στο εσωτερικό των Σκανδιναβικών Χωρών, ενώ θέτει περιορισμούς στη δυνατότητα μεταφοράς όσον αφορά άλλες χώρες (Διάγραμμα Ε8).

Διάγραμμα Ε9: Όροι που διέπουν τη δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης σε συγκεκριμένες χώρες υποδοχής, για φοιτητές πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06

Δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης σε:

Πηγή: Ευρυδίκη.

⊗ Καμία δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βέλγιο (BE nl): Παρέχεται πλήρης δυνατότητα μεταφοράς ενίσχυσης της κινητικότητας των φοιτητών στο εσωτερικό του ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Τσεχική Δημοκρατία: Το διάγραμμα αφορά αποκλειστικά τους φοιτητές της βαθμίδας *vyšoká škola* (ISCED 5A).

Γερμανία: Λαμβάνεται υπόψη μόνο η ενίσχυση BAföG.

Εσθονία: Υπάρχει δυνατότητα μεταφοράς μόνο των δανείων.

Κάτω Χώρες: Από την 1η Σεπτεμβρίου 2007, έχουν τροποποιηθεί οι όροι μεταφοράς της ενίσχυσης.

Σλοβενία: Υπάρχει δυνατότητα πλήρους μεταφοράς όλων των φοιτητικών ενισχύσεων, όταν η διάρκεια της μετακίνησης είναι μικρότερη του ενός έτους. Η ενίσχυση είναι δυνατό να μεταφερθεί για την πλήρη διάρκεια σπουδών, όταν η ζητούμενη εκπαίδευση ή κατάρτιση δεν παρέχεται στη Σλοβενία ή όταν πραγματοποιείται σε χώρα με κοινά σύνορα.

Νορβηγία: Το πρόγραμμα σπουδών πρέπει να είναι επίσημα αναγνωρισμένο στη χώρα υποδοχής.

Επεξηγηματική σημείωση

Υπό όρους δυνατότητα μεταφοράς της εθνικής ενίσχυσης: βλ. ορισμό στο γλωσσάριο.

Η ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΙΝΑΙ ΣΥΝΗΘΩΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟΣ ΟΡΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

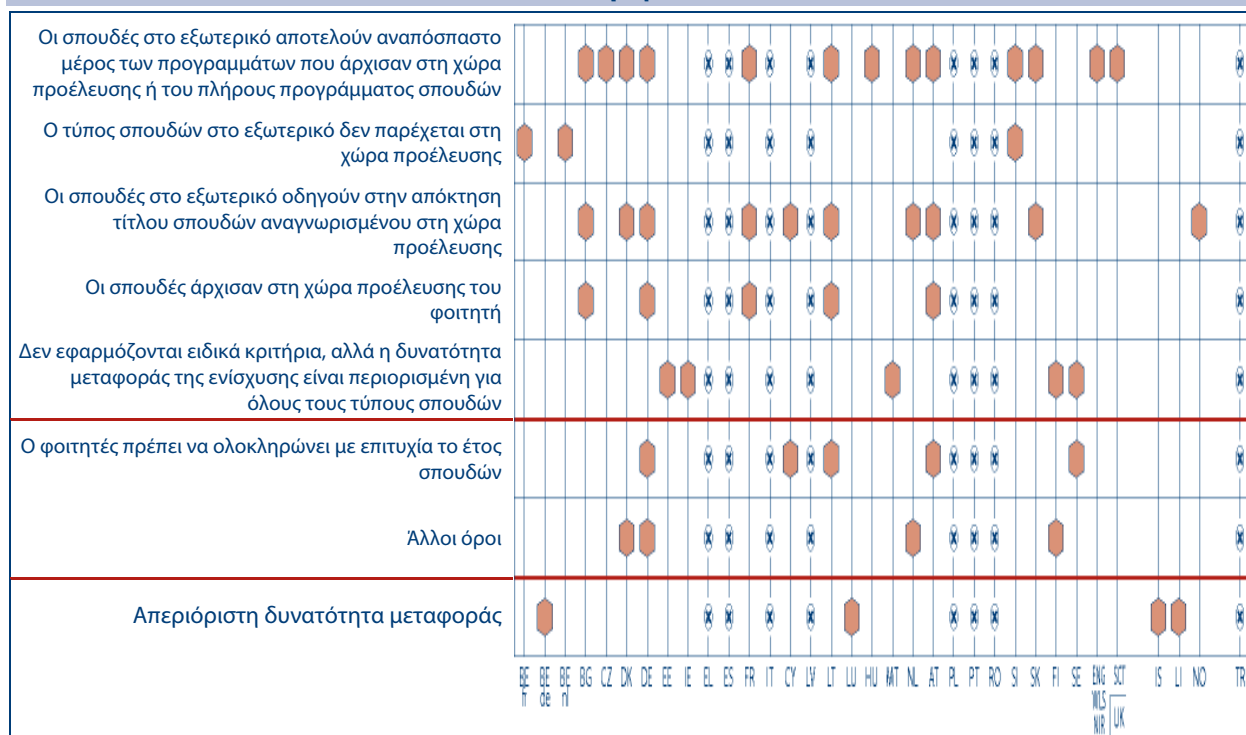
Πέρα από το γεγονός ότι οι σπουδές στο εξωτερικό πρέπει να πραγματοποιούνται σε επίσημα αναγνωρισμένο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή σε ίδρυμα που χορηγεί επίσημους τίτλους σπουδών (Διάγραμμα Ε8), πολλές χώρες επιτρέπουν τη μεταφορά της οικονομικής ενίσχυσης όταν οι σπουδές στο εξωτερικό αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος σπουδών το οποίο οι φοιτητές είχαν ξεκινήσει εξαρχής ή τουλάχιστον είναι απολύτως συναφείς με αυτό. Για να διασφαλιστεί αυτός ο όρος, ένας από τους ευρύτερα διαδεδομένους περιορισμούς της δυνατότητας μεταφοράς της ενίσχυσης στην Ευρώπη σχετίζεται με τον τύπο σπουδών τις οποίες παρακολουθεί στο εξωτερικό ο φοιτητής.

Έτσι, 11 χώρες απαιτούν οι σπουδές στο εξωτερικό να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος σπουδών που έχει ξεκινήσει ο φοιτητής στο εκπαιδευτικό ίδρυμα της χώρας του. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) η μεταφορά της ενίσχυσης είναι δυνατή μόνο αν η περίοδος σπουδών στο εξωτερικό αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος σπουδών στο οποίο οι φοιτητές οφείλουν να ολοκληρώσουν για να λάβουν το πτυχίο τους.

Ο όρος αυτός μπορεί να συνδέεται και με άλλους περιορισμούς, συνηθέστερος από τους οποίους είναι οι σπουδές στο εξωτερικό να καταλήγουν στην απόκτηση τίτλου σπουδών αναγνωρισμένου στη χώρα καταγωγής. Ακόμη, οι σπουδές πρέπει να αρχίζουν στη χώρα καταγωγής στη Βουλγαρία, τη Γερμανία (με εξαίρεση τους φοιτητές που διαπερνούν σύνορα για να μεταβαίνουν στον τόπο σπουδών), τη Γαλλία και τη Λιθουανία. Οι φοιτητές της γαλλόφωνης και της φλαμανδικής κοινότητας του Βελγίου και της Σλοβενίας πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι σε προγράμματα σπουδών τα οποία δεν παρέχονται από κανένα εκπαιδευτικό ίδρυμα της χώρας τους.

Η Γερμανία απαιτεί επίσης τα εκπαιδευτικά ιδρύματα προέλευσης και υποδοχής να είναι του ίδιου τύπου και να παρέχουν ισοδύναμη εκπαίδευση. Η οικονομική ενίσχυση των ολλανδών φοιτητών αρχιτεκτονικής, οδοντιατρικής, κτηνιατρικής, ιατρικής, φαρμακολογίας, νοσηλευτικής και μαιευτικής στον ΕΟΧ μπορεί να μεταφερθεί πλήρως, εάν οι φοιτητές λαμβάνουν οικονομική ενίσχυση από τη χώρα υποδοχής τους.

Διάγραμμα Ε10: Όροι που διέπουν τη δυνατότητα μεταφοράς των ενισχύσεων και συνδέονται με τον τύπο των σπουδών ή τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσιο ή επιδοτούμενο από το κράτος ιδιωτικό ίδρυμα, 2005/06

Πηγή: Ευρυδίκη.

⊗ Καμία δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης

Πρόσθετες σημειώσεις

Τσεχική Δημοκρατία: Το διάγραμμα αφορά αποκλειστικά φοιτητές της βαθμίδας *vysoká škola* (ISCED 5A).

Γερμανία: Λαμβάνονται υπόψη μόνο οι ενισχύσεις BAföG.

Γαλλία: Δεν υπάρχει δυνατότητα μεταφοράς του στεγαστικού επιδόματος σε μετρητά.

Κάτω Χώρες: Από 1ης Σεπτεμβρίου 2007 έχουν τροποποιηθεί οι όροι μεταφοράς της ενίσχυσης.

Σλοβενία: Πλήρης δυνατότητα μεταφοράς όλων των οικονομικών ενισχύσεων των φοιτητών όταν η μετακίνηση πραγματοποιείται για διάστημα κατώτερο του ενός έτους. Δυνατότητα μεταφοράς για την πλήρη περίοδο σπουδών όταν η αιτούμενη εκπαίδευση ή κατάρτιση δεν παρέχεται στη Σλοβενία ή όταν πραγματοποιείται ευκολότερα στο εξωτερικό.

Επεξηγηματική σημείωση

Υπό όρους δυνατότητα μεταφοράς της εθνικής ενίσχυσης: βλ. ορισμό στο γλωσσάριο.

ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΚΑΤΟΧΩΝ ΤΙΤΛΟΥ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΩΤΕΡΟ ΤΟΥ 1% ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Τα ποσοστά των ατόμων της ομάδας ηλικιών 25 έως 64 ετών που κατέχουν τίτλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζουν πολύ μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών. Στις μισές σχεδόν χώρες, οι πτυχιούχοι αντιπροσωπεύουν ποσοστό από 20% έως 30% του πληθυσμού αναφοράς, ενώ ο σταθμικός μέσος όρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι 22,3%. Εντούτοις, το ποσοστό κυμαίνεται από επίπεδα κάτω του 15% (Τσεχική Δημοκρατία, Ιταλία, Μάλτα, Πορτογαλία, Ρουμανία και Σλοβακία) έως άνω του 30% (Βέλγιο, Δανία, Εσθονία, Κάτω Χώρες, Φινλανδία και Νορβηγία).

Στο εσωτερικό της κάθε χώρας υπάρχουν διαφορές παρόμοιες κλίμακας ανάμεσα στις διάφορες ομάδες ηλικιών και επίπεδα σπουδών ISCED που έχουν ολοκληρωθεί επιτυχώς.

Ο μεγαλύτερος αριθμός ατόμων που κατέχουν τίτλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφεται σε όλες σχεδόν τις χώρες στις νεότερες ηλικίες. Οι διαφορές ανάμεσα στις διάφορες γενιές είναι ιδιαίτερα έντονες σε επτά χώρες: στην Ιρλανδία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Κύπρο, τη Μάλτα, την Πολωνία και την Πορτογαλία, εφόσον το ποσοστό πτυχιούχων στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών είναι σχεδόν διπλάσιο από αυτό της ομάδας ηλικιών 35-64 ετών. Αντίθετα, στη Δανία, τη Φινλανδία και την Ισλανδία, παρατηρείται ελαφρά μείωση της διαφοράς ανάμεσα στα άτομα της ομάδας μεγαλύτερων ηλικιών και στα άτομα της ομάδας νεότερων ηλικιών, ενώ στη Γερμανία η μείωση αυτής της διαφοράς είναι μεγαλύτερη (24%).

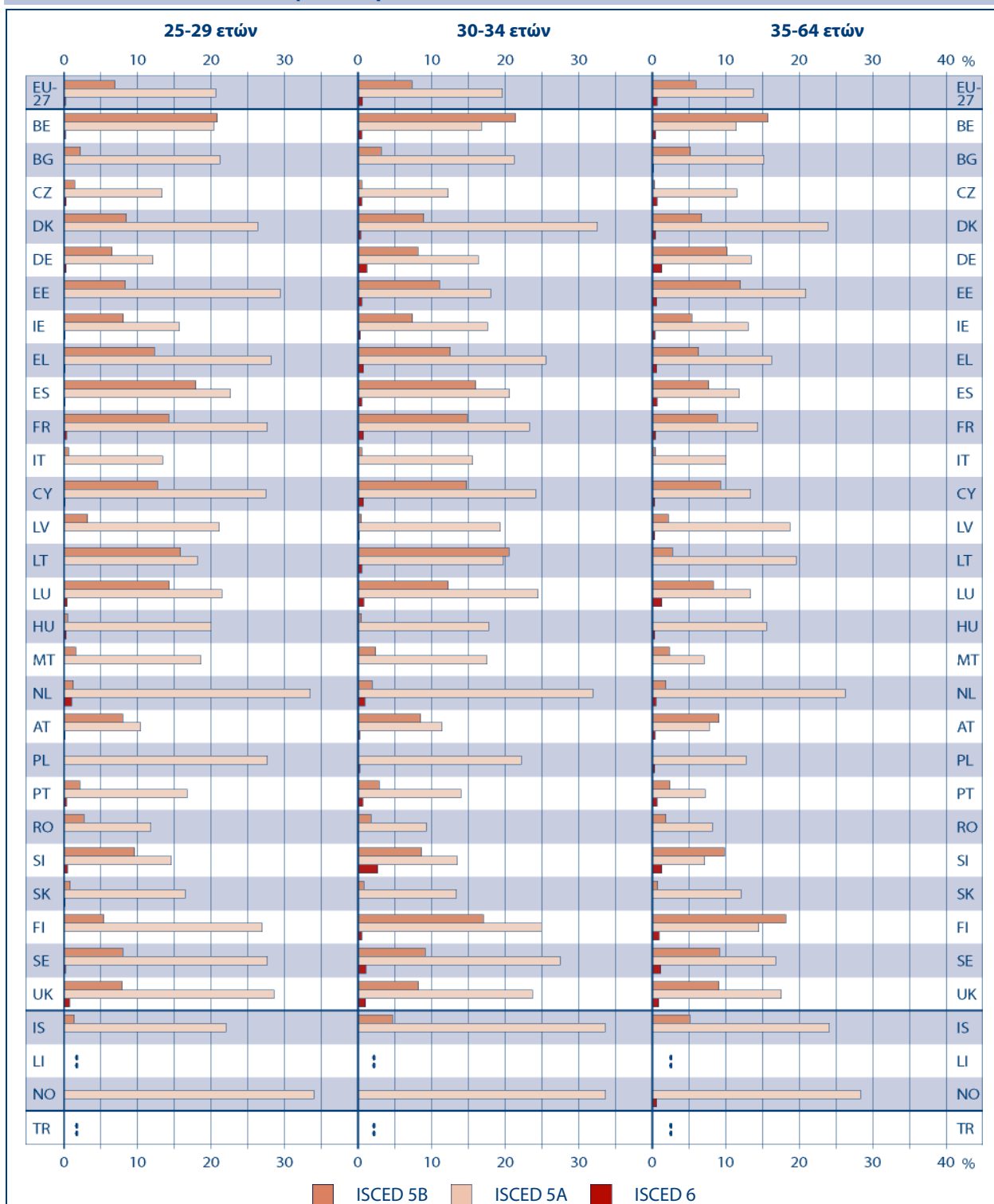
Μεταξύ των κατόχων τίτλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το ποσοστό των πτυχιούχων του επιπέδου ISCED 5A είναι το υψηλότερο σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης. Το Βέλγιο είναι η μόνη χώρα με υψηλότερα ποσοστά πτυχιούχων της βαθμίδας σπουδών ISCED 5B σε σύγκριση με τους πτυχιούχους του επιπέδου ISCED 5A σε όλες τις κατηγορίες ηλικιών. Στην Αυστρία, τη Σλοβενία και τη Φινλανδία παρατηρείται η ίδια τάση μόνο στις ομάδες μεγαλύτερων ηλικιών. Τα προγράμματα σπουδών ISCED 5A είναι σήμερα αυτά με το μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών, με εξαίρεση το Βέλγιο και τη Σλοβενία (Διάγραμμα Β2).

Συνεπώς, από γενιά σε γενιά, ο ρυθμός αύξησης του αριθμού των κατόχων τίτλου σπουδών της βαθμίδας ISCED 5A είναι μεγαλύτερος από το ρυθμό αύξησης του αριθμού των πτυχιούχων της βαθμίδας ISCED 5B (βλ. επίσης Διάγραμμα Β3). Η αντίθετη τάση παρατηρείται σε εννέα χώρες, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Δανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο και την Ουγγαρία, ενώ η Ιταλία και η Ρουμανία παρουσιάζουν τους ίδιους ρυθμούς αύξησης.

Στο επίπεδο σπουδών ISCED 6, το ποσοστό των κατόχων διδακτορικών τίτλων είναι πολύ μικρό, με αποτέλεσμα ο μέσος σταθμικός όρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μην υπερβαίνει το 0,6%. Μόνο στη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, τη Σλοβενία και τη Σουηδία το ποσοστό αυτό είναι ίσο ή ανώτερο του 1% του πληθυσμού ηλικίας από 25 έως 64 ετών. Παρόλα αυτά, στην Ευρωπαϊκή Ένωση (βάσει σταθμικού μέσου όρου για την ΕΕ-27), το ποσοστό των κατόχων τίτλου σπουδών αυτής της ανώτερης βαθμίδας παρουσιάζει μεγαλύτερη αύξηση στην ομάδα ηλικιών 25-34 ετών σε σχέση με την ομάδα ηλικιών 35-64 και, πράγματι, η ίδια τάση καταγράφεται στις περισσότερες χώρες. Εντούτοις, το ποσοστό έχει μειωθεί ή έχει παρουσιάσει μικρή μεταβολή σε έντεκα χώρες.

Ο αριθμός των πτυχιούχων γυναικών αυξάνεται από γενιά σε γενιά περισσότερο από τον αντίστοιχο αριθμό των ανδρών, ιδίως όσον αφορά τη βαθμίδα σπουδών ISCED 5A (Διάγραμμα ΣΤ1α στο <http://www.eurydice.org>).

Διάγραμμα ΣΤ1: Ποσοστά κατόχων τίτλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5B, 5A και 6) των ομάδων ηλικιών 25-29, 30-34 και 35-64 ετών, 2004

Πηγή: Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού (Εαρινή)

Επεξηγηματική σημείωση

Για τον ορισμό της Έρευνας εργατικού δυναμικού βλ. γλωσσάριο.

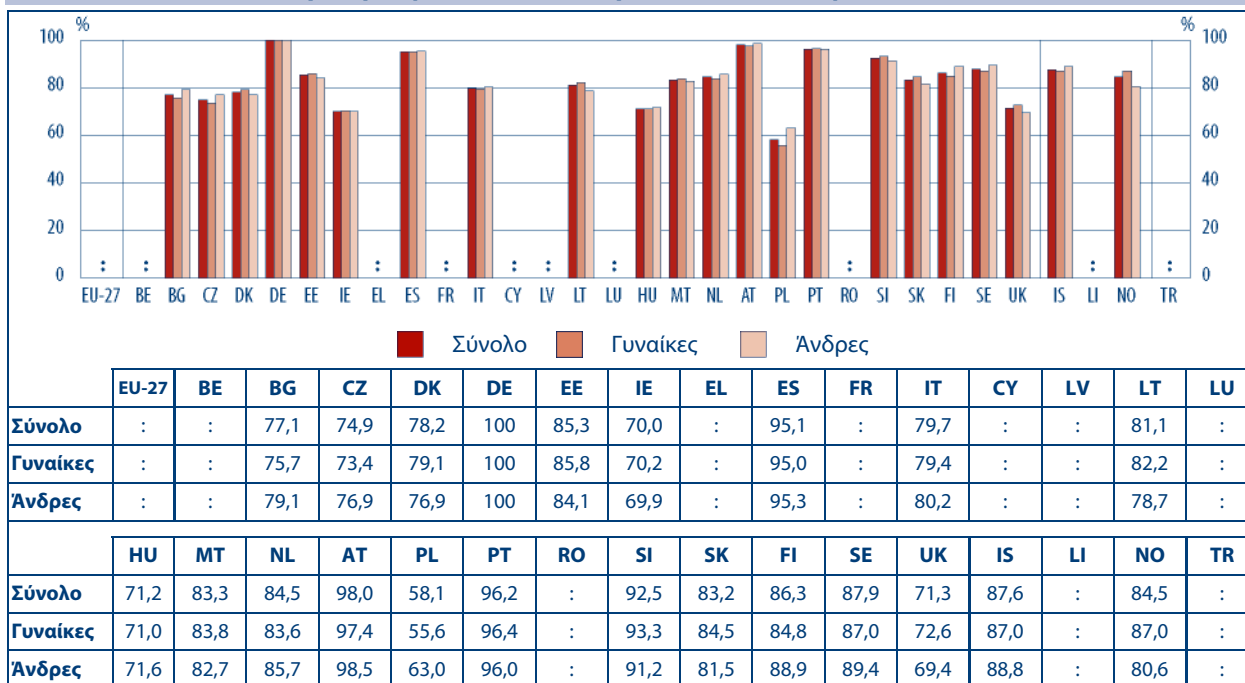
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΩ ΤΟΥ 80% ΤΩΝ ΠΤΥΧΙΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΝΕΜΗΘΗΚΑΝ ΤΟ 2004 ΗΤΑΝ ΠΡΩΤΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Κατά μέσο όρο, για τις χώρες από τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα, η αναλογία των πτυχιούχων κατόχων ενός πρώτου τίτλου σπουδών το 2004 ήταν μεγαλύτερη από οκτώ στους δέκα πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε ορισμένες χώρες (Γερμανία, Ισπανία, Αυστρία, Πορτογαλία και Σλοβενία), το ποσοστό αυτό υπερέβαινε το 90%. Η Πολωνία δήλωσε τα χαμηλότερα ποσοστά, εφόσον στη χώρα αυτή το 40% περίπου του συνόλου των πτυχιούχων το 2004 κατείχαν και δεύτερο ή και ανώτερο τίτλο σπουδών. Η προβλεπόμενη από τη διαδικασία της Μπολόνιας εισαγωγή μιας διάρθρωσης σπουδών σε τρεις κύκλους θα μπορούσε στο μέλλον να έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των δευτέρων τίτλων σπουδών. Πράγματι, με τη διάρθρωση των σπουδών στις βαθμίδες *Bachelor/Master*, όσοι ολοκληρώνουν με επιτυχία τον δεύτερο κύκλο σπουδών της βαθμίδας ISCED 5A αποκτούν το δεύτερο τίτλο σπουδών τους. Όμως, με την καθιέρωση αυτής της δομής, είναι πιθανό οι περισσότεροι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να αποφασίσουν να τερματίσουν τις σπουδές τους μετά τον πρώτο κύκλο σπουδών, όπως συμβαίνει στο Ηνωμένο Βασίλειο, χώρα η οποία κατά παράδοση διατηρεί τη δομή σπουδών *Bachelor/Master*.

Γενικά, τα ποσοστά κατόχων πρώτου τίτλου σπουδών ως ποσοστό επί του συνόλου των πτυχιούχων το 2004 ήταν παρόμοια και για τα δύο φύλα. Οι βασικές διαφορές καταγράφονταν στην Πολωνία (όπου το 63% των ανδρών πτυχιούχων ήταν κάτοχοι πρώτου τίτλου σπουδών έναντι 55,6% των γυναικών) και στη Νορβηγία (όπου τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 80,6% και 87%).

Οι διαφορές μεταξύ των χωρών ως προς τα ποσοστά πτυχιούχων κατόχων πρώτου τίτλου σπουδών ενδέχεται να οφείλονται σε οικονομικούς, κοινωνικούς ή πολιτιστικούς παράγοντες που ελάχιστη σχέση έχουν με τη δομή ή την οργάνωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι ένα υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων ενδέχεται να ενθαρρύνει τους κατόχους ενός πρώτου τίτλου σπουδών να αποκτήσουν ακόμη ένα ή και περισσότερα διπλώματα.

Διάγραμμα ΣΤ2: Κάτοχοι πρώτου τίτλου σπουδών ως ποσοστό του συνόλου των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5), ανά φύλο, 2004

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματική σημείωση

Μάλτα και Φινλανδία: Το έτος αναφοράς είναι το 2003.

Επεξηγηματική σημείωση (Διάγραμμα ΣΤ2)

Όλα τα πτυχία και οι τίτλοι σπουδών του επιπέδου ISCED 5 ταξινομούνται σύμφωνα με τρία συμπληρωματικά χαρακτηριστικά με βάση τα οποία υποδιαιρείται η βαθμίδα σπουδών:

- τον τύπο του προγράμματος σπουδών (βλ. γλωσσάριο).
- την *συνολική θεωρητική διάρκειά του*, σε ισοδύναμα πλήρους φοίτησης.
- τη *θέση του στην εθνική διάρθρωση των τίτλων σπουδών* (πρώτο πτυχίο, δεύτερο πτυχίο ή ένας από τους επόμενους τίτλους σπουδών).

Μόνο με τον συνδυασμό αυτών των τριών χαρακτηριστικών είναι δυνατό να κατανοήσουμε το φάσμα των μοντέλων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα στοιχεία για τους πτυχιούχους συλλέγονται με βάση τις ρυθμίσεις σε εθνικό επίπεδο και τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά. Έτσι, τα στοιχεία για το πρώτο και δεύτερο πτυχίο ή τους τίτλους σπουδών αναφέρονται *αποκλειστικά στην εθνική διάρθρωση του συστήματος*. Για να είναι δυνατή η σύγκριση μεταξύ χωρών, τα στοιχεία αυτά δεν παρέχουν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις ομοιότητες των συστημάτων.

Σε ορισμένες χώρες, ο βασικός τίτλος σπουδών του επιπέδου ISCED 5A είναι το πρώτο πτυχίο σπουδών μακράς διάρκειας. Ο αριθμός των φοιτητών που αποκτούν και δεύτερο τίτλο σπουδών είναι αμελητέος. Σε άλλες χώρες, όπως οι χώρες με διάρθρωση σπουδών *Bachelor/Master*, οι περισσότεροι φοιτητές θέλουν να αποκτούν τουλάχιστον δύο τίτλους σπουδών του επιπέδου ISCED 5A. Σε ορισμένες χώρες, πολλοί φοιτητές αποκτούν περισσότερους τίτλους σπουδών από ένα *Bachelor* ή/και *Master*. Εάν ένας πτυχιούχος έχει αποκτήσει περισσότερους από ένα τίτλους σπουδών της ίδιας κατηγορίας σπουδών κατά τη διάρκεια του ίδιου έτους, αυτό μετράται ως ένας μόνο τίτλος σπουδών.

Για τον ορισμό των πτυχιούχων κατόχων πρώτου τίτλου σπουδών, βλ. γλωσσάριο. Οι πτυχιούχοι κάτοχοι ενός πρώτου τίτλου σπουδών του επιπέδου ISCED 5A μπορεί να είναι και κάτοχοι τίτλου σπουδών του επιπέδου ISCED 5B και αντιστρόφως.

Ο δείκτης αυτός λαμβάνεται εάν διαιρέσουμε τον αριθμό πτυχιούχων που κατέχουν ένα πρώτο τίτλο σπουδών των επιπέδων ISCED 5A και 5B δια του συνολικού αριθμού των πτυχιούχων των επιπέδων σπουδών ISCED 5A και ISCED 5B (που καλύπτουν το πρώτο, το δεύτερο και τους επόμενους τίτλους σπουδών) και πολλαπλασιάσουμε το πηλίκο επί 100. Εξαιρείται η βαθμίδα σπουδών ISCED 6.

Η ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ ΤΩΝ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΕΧΟΥΝ ΠΡΩΤΟ ΤΙΤΛΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΙΝΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

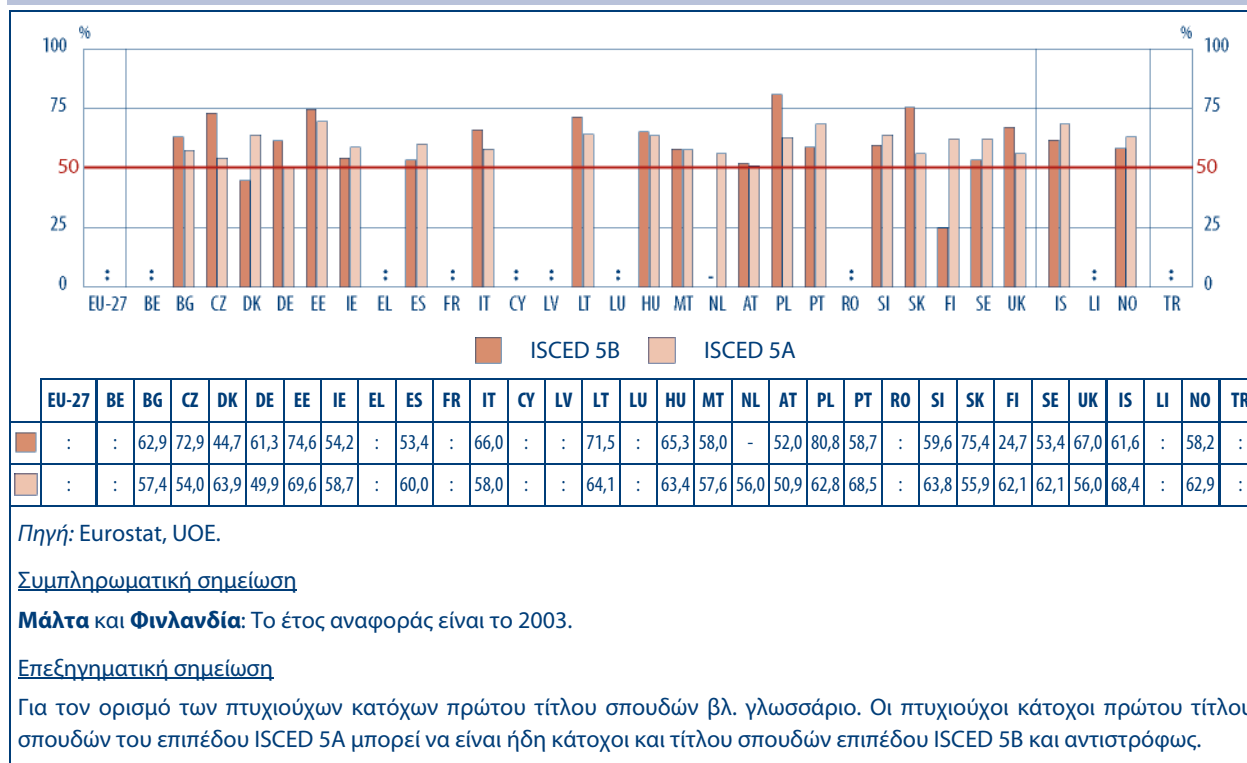
Σε όλες σχεδόν τις χώρες το 2004, η πλειοψηφία των πτυχιούχων που κατείχαν πρώτο τίτλο σπουδών των επιπέδων ISCED 5A και 5B ήταν γυναίκες. Σε ορισμένες χώρες, τα ποσοστά των δύο φύλων ήταν παρόμοια στο ένα ή το άλλο επίπεδο σπουδών, ενώ στην Αυστρία ήταν σχεδόν ταυτόσημα και στα δύο επίπεδα σπουδών.

Πέρα από τις διαφορές ανάμεσα στα φύλα, εάν συγκρίνουμε τα ποσοστά πτυχιούχων γυναικών οι οποίες κατέχουν ένα πρώτο τίτλο σπουδών των επιπέδων ISCED 5A και 5B αντίστοιχα, διακρίνουμε τρεις ομάδες χωρών:

- Τις χώρες με αρκετά παρόμοια ποσοστά γυναικών που απέκτησαν για πρώτη φορά τίτλο σπουδών των επιπέδων ISCED 5A και ISCED 5B: Ουγγαρία, Μάλτα και Αυστρία.
- Τις χώρες στις οποίες οι γυναίκες που απέκτησαν ένα πρώτο τίτλο σπουδών του επιπέδου ISCED 5A είναι περισσότερες από αυτές που απέκτησαν τίτλο σπουδών ISCED 5B. Αυτό παρατηρείται στις Σκανδιναβικές Χώρες, την Ιρλανδία, την Ισπανία, την Πορτογαλία και τη Σλοβενία. Από αυτή την ομάδα χωρών, η Πορτογαλία ήταν η χώρα με το υψηλότερο ποσοστό γυναικών που απέκτησαν τον πρώτο τίτλο σπουδών του επιπέδου ISCED 5A, με ποσοστό που προσεγγίζει πολύ το 70%. Η Δανία και η Φινλανδία παρουσίασαν ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά πτυχιούχων γυναικών με πρώτο τίτλο σπουδών του επιπέδου ISCED 5B (45% και 25% αντίστοιχα) και πολύ χαμηλότερα ποσοστά σε σχέση με τις κατόχους τίτλων σπουδών του επιπέδου ISCED 5A (το ποσοστό των οποίων υπερέβαινε το 60%).
- Τις χώρες στις οποίες ο αριθμός γυναικών που απέκτησαν τίτλο σπουδών του επιπέδου ISCED 5B ήταν μεγαλύτερος από τον αριθμό των πτυχιούχων γυναικών του επιπέδου ISCED 5A. Αυτό παρατηρήθηκε κατ'εξοχή στην Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, την Εσθονία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Στο επίπεδο σπουδών ISCED 6, οι άντρες εξακολουθούν να αποτελούν την πλειοψηφία (πρόσθετο Διάγραμμα ΣΤ3α στο <http://www.eurydice.org>), παρά τις σαφείς αλλαγές που σημειώθηκαν κατά τα τελευταία έτη.

Διάγραμμα ΣΤ3: Ποσοστό γυναικών μεταξύ των πτυχιούχων κατόχων πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5B και 5A), 2004

ΤΟ 2004, 30 ΕΩΣ 55 ΣΤΑ ΧΙΛΙΑ ΑΤΟΜΑ ΗΛΙΚΙΑΣ 20 ΕΩΣ 29 ΕΤΩΝ ΑΠΕΚΤΗΣΑΝ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΤΙΤΛΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

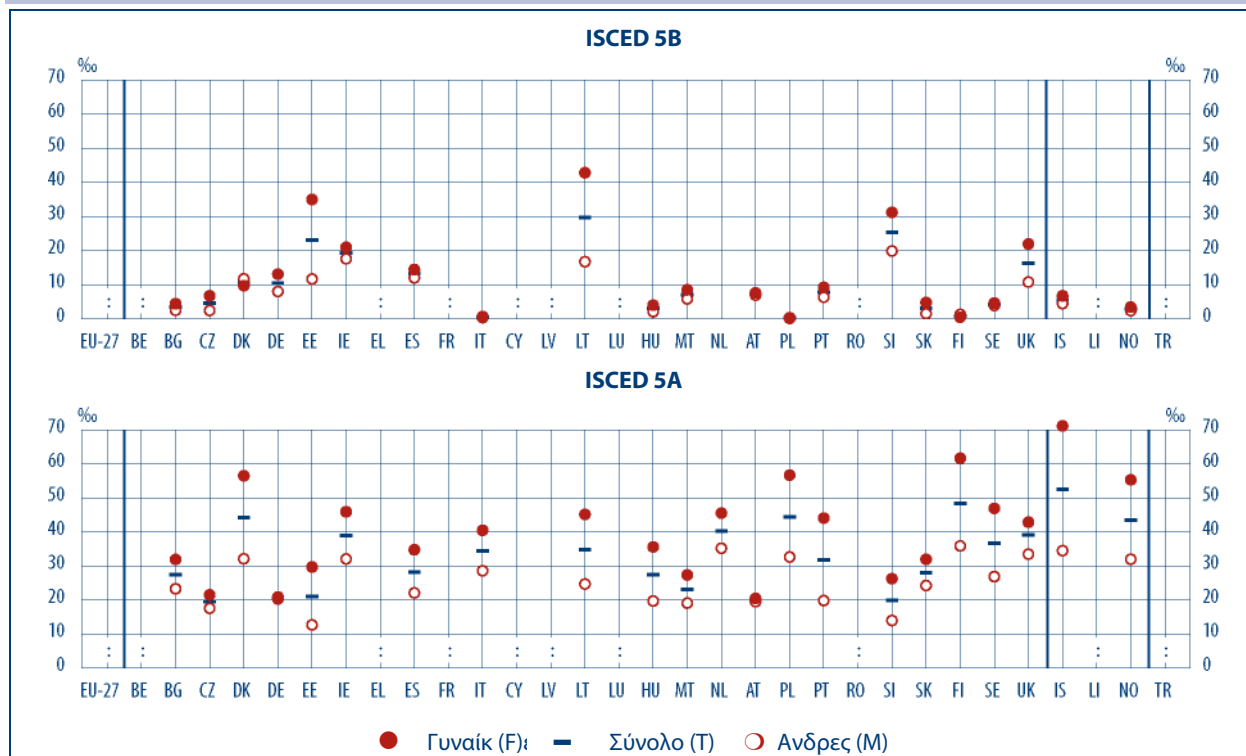
Ο αριθμός των ατόμων που απέκτησαν ένα πρώτο τίτλο σπουδών σε οποιαδήποτε ηλικία εντός της κατηγορίας ηλικιών 20-29 ετών, δηλαδή στις ηλικίες που συνήθως αποκτάται το πρώτο πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εάν οι σπουδές αρχίσουν αμέσως ή λίγο μετά την αποφοίτηση από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, παρουσιάζει τεράστιες διαφορές από τη μία χώρα στην άλλη. Τα στοιχεία αυτά συμπληρώνουν τα δεδομένα για τα ποσοστά των πτυχιούχων γυναικών που κατείχαν έναν πρώτο τίτλο σπουδών των επιπέδων ISCED 5B ή ISCED 5A το 2004 (Διάγραμμα ΣΤ3).

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το ποσοστό αυτών των πτυχιούχων κυμαίνεται από 23,9 % (στην Τσεχική Δημοκρατία) μέχρι 64,3 % (στη Λιθουανία), συνυπολογιζομένων των επιπέδων σπουδών ISCED 5A και 5B και των δύο φύλων. Στις περισσότερες χώρες, το ποσοστό αυτό κυμαίνεται μεταξύ του 30 % και 55 %.

Σε όλες τις χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα, το ποσοστό των γυναικών που έχουν αποκτήσει ένα πρώτο τίτλο σπουδών επιπέδου ISCED 5A μεταξύ όλων των γυναικών ηλικίας 20 έως 29 ετών είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών. Στη Γερμανία και την Αυστρία οι διαφορές αυτές είναι μικρότερες, ενώ στην Εσθονία και την Πορτογαλία το ποσοστό γυναικών πτυχιούχων με πρώτο τίτλο σπουδών στον πληθυσμό αναφοράς είναι διπλάσιο από το ποσοστό των ανδρών. Οι διαφορές είναι επίσης πολύ μεγάλες στις Σκανδιναβικές Χώρες.

Παρόμοιες τάσεις παρατηρούνται και στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B, όπου τα ποσοστά συμμετοχής είναι πολύ χαμηλά (Διάγραμμα Β2). Το ποσοστό γυναικών πτυχιούχων κατόχων πρώτου τίτλου σπουδών μεταξύ όλων των γυναικών ηλικίας 20 έως 29 ετών είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών και οι διαφορές αυτές μεταξύ των φύλων σε ορισμένες περιπτώσεις είναι σημαντικές. Στη Δανία, τη Φινλανδία, την Ισπανία και την Αυστρία, ωστόσο, οι διαφορές αυτές είναι αρκετά μικρές.

Διάγραμμα ΣΤ4: Αριθμός πτυχιούχων με πρώτο τίτλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5B και 5A) ανά 1 000 κατοίκους της ομάδας ηλικιών 20-29 ετών, ανά φύλο, 2004

ISCED		EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
5B	T	:	:	3,4	4,5	10,6	10,4	23,1	19,2	:	13,2	:	0,4	:	:	29,6	:
5A	T	:	:	27,4	19,4	44,1	20,5	21,0	38,9	:	28,2	:	34,4	:	:	34,7	:
5B	F	:	:	4,3	6,7	9,6	13,0	34,9	20,9	:	14,4	:	0,6	:	:	42,8	:
5A	F	:	:	31,8	21,4	56,5	20,8	29,6	45,9	:	34,7	:	40,4	:	:	45,1	:
5B	M	:	:	2,4	2,4	11,6	8,0	11,6	17,5	:	12,0	:	0,3	:	:	16,7	:
5A	M	:	:	23,2	17,5	32,0	20,2	12,6	32,0	:	22,0	:	28,5	:	:	24,6	:

ISCED		HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
5B	T	3,0	7,1	(-)	7,2	0,2	7,7	:	25,3	3,1	0,8	4,2	16,3	5,5	:	2,8	:
5A	T	27,4	23,0	40,3	19,9	44,4	31,7	:	19,8	28,0	48,4	36,6	39,1	52,5	:	43,5	:
5B	F	3,9	8,4	(-)	7,6	0,3	9,2	:	31,1	4,7	0,4	4,6	21,9	6,7	:	3,4	:
5A	F	35,5	27,3	45,5	20,4	56,6	44,0	:	26,2	31,9	61,6	46,9	42,8	71,1	:	55,3	:
5B	M	2,0	5,8	(-)	6,9	0,1	6,3	:	19,8	1,5	1,2	3,9	10,7	4,4	:	2,3	:
5A	M	19,6	19,0	35,1	19,4	32,6	19,8	:	13,9	24,2	35,8	26,8	33,4	34,4	:	31,9	:

Πηγή: Eurostat, ΟΕΕ.

Συμπληρωματική σημείωση

Μάλτα και Φινλανδία: Το έτος αναφοράς είναι το 2003.

Επεξηγηματική σημείωση

Για τον ορισμό των πτυχιούχων κατόχων πρώτου τίτλου σπουδών βλ. γλωσσάριο. Οι πτυχιούχοι με πρώτο τίτλο σπουδών του επιπέδου ISCED 5A μπορεί να είναι επίσης κάτοχοι τίτλου σπουδών του επιπέδου ISCED 5B και αντιστρόφως.

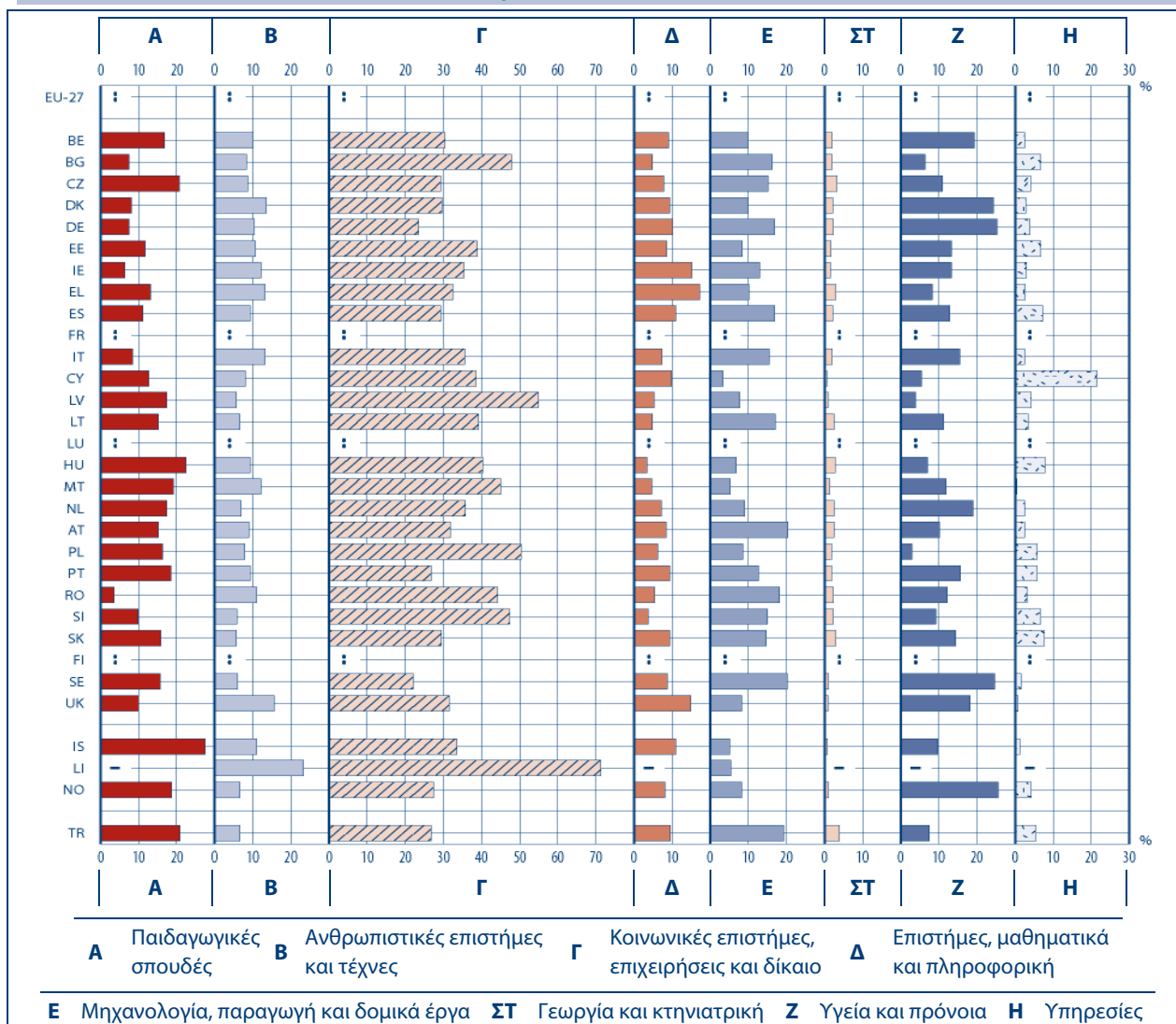
Ο δείκτης λαμβάνεται εάν διαιρέσουμε τους αριθμούς των πτυχιούχων (ανδρών, γυναικών και συνόλου) κατόχων πρώτου τίτλου σπουδών το 2004, συμπεριλαμβανομένων όλων των ηλικιών, με τους αντίστοιχους αριθμούς για το σύνολο της ομάδας ηλικιών 20-29 ετών και πολλαπλασιάσουμε τα πηλικά επί 1.000.

**ΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ»
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΟΥΝ ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΑΡΙΘΜΟ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ**

Σε όλες σχεδόν τις χώρες το 2004, οι περισσότεροι πτυχιούχοι ήταν απόφοιτοι σπουδών «κοινωνικών επιστημών, επιχειρήσεων και δικαίου». Ο τομέας αυτός αντιπροσώπευε ποσοστό άνω του 25% των πτυχιούχων σε όλες τις χώρες, με εξαίρεση τη Γερμανία και τη Σουηδία. Στη Λετονία, την Πολωνία και το Λιχτενστάιν το ποσοστό αυτό υπερέβαινε το 50%. Τα υψηλότερα ποσοστά πτυχιούχων στη Γερμανία και τη Σουηδία προέρχονταν από τον τομέα σπουδών «υγείας και πρόνοιας» και αντιπροσώπευαν περίπου το ένα τέταρτο των πτυχιούχων.

Το ποσοστό πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στους τομείς «επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική» ήταν ανώτερο του 15% μόνο στην Ιρλανδία και την Ελλάδα. Οι τομείς σπουδών «γεωργίας και κτηνιατρικής» και, σε μικρότερο βαθμό, «υπηρεσιών» συγκέντρωναν κατά κανόνα το χαμηλότερο ποσοστό πτυχιούχων. Εντούτοις, στην Κύπρο, ποσοστό άνω του 20% των πτυχιούχων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Κύπρου κατείχαν πτυχίο σπουδών στον τομέα των «υπηρεσιών».

Διάγραμμα ΣΤ5: Ποσοστιαία κατανομή πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά τομέα σπουδών, 2004

Πηγή: Eurostat, UOE.

Δεδομένα (Διάγραμμα ΣΤ5)

	EU-27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
A	:	16,8	7,6	20,7	8,1	7,5	11,8	6,4	13,2	11,2	:	8,5	12,7	17,4	15,2	:	22,4	19,2	17,4	15,1	16,4	18,6	3,6	9,8	15,8	:	15,8	10,1	27,5	-	18,6	20,9
B	:	10,1	8,4	8,7	13,6	10,5	10,6	12,1	13,3	9,4	:	13,2	8,1	5,7	6,6	:	9,3	12,2	6,9	9,0	7,8	9,3	10,9	5,9	5,6	:	6,0	15,6	11,0	23,3	6,6	6,6
Γ	:	30,4	47,9	29,4	29,7	23,5	39,0	35,4	32,5	29,3	:	35,6	38,5	54,9	39,1	:	40,4	45,1	35,8	31,8	50,4	26,7	44,2	47,3	29,5	:	22,1	31,4	33,6	71,2	27,5	26,8
Δ	:	9,0	4,9	7,8	9,4	10,1	8,6	15,3	17,2	11,0	:	7,4	9,8	5,3	4,8	:	3,4	4,7	7,1	8,4	6,3	9,4	5,5	3,8	9,4	:	8,7	14,8	11,0	-	8,2	9,5
E	:	9,9	16,2	15,2	10,0	16,8	8,3	13,0	10,1	16,9	:	15,4	3,4	7,7	17,0	:	6,8	5,2	9,0	20,4	8,6	12,7	18,1	15,0	14,8	:	20,1	8,3	5,1	5,5	8,2	19,3
ΣΤ	:	1,9	2,0	3,2	2,2	2,4	1,6	1,6	2,9	2,1	:	2,0	0,6	0,9	2,5	:	2,9	1,3	2,5	2,5	1,8	1,8	2,3	2,3	2,9	:	1,0	1,0	0,7	-	1,1	3,8
Z	:	19,3	6,3	10,9	24,3	25,3	13,3	13,4	8,3	12,9	:	15,5	5,5	3,9	11,2	:	7,0	11,9	18,9	10,2	2,8	15,7	12,2	9,1	14,4	:	24,6	18,1	9,8	-	25,6	7,5
H	:	2,5	6,7	4,0	2,7	3,9	6,8	2,9	2,6	7,2	:	2,5	21,5	4,2	3,4	:	7,8	0,4	2,4	2,5	5,8	5,9	3,1	6,8	7,7	:	1,6	0,7	1,3	-	4,2	5,5

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα ΣΤ5)

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Οι φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό είναι πάρα πολλοί και δεν λαμβάνονται υπόψη. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα αυτών των χωρών παρέχουν σπουδές σε λίγους τομείς μόνο.

Μάλτα: Οι πτυχιούχοι της βαθμίδας ISCED 6 ήταν μόλις τέσσερις άνδρες και μία γυναίκα.

Μάλτα και Φινλανδία: Το έτος αναφοράς είναι το 2003.

Πορτογαλία, Φινλανδία και Σουηδία: Τα δεδομένα για τη βαθμίδα σπουδών ISCED 6 περιλαμβάνουν τους πτυχιούχους διδακτορικών σπουδών και πτυχιούχους του κατώτερου επιπέδου έρευνας *Licenciate/Mestrado*.

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης αυτός δεν περιλαμβάνει πτυχιούχους «άγνωστου» τομέα σπουδών στον αριθμητή.

Όλοι οι πτυχιούχοι των επιπέδων σπουδών 5B και 5A, ανεξάρτητα από το αν ο τίτλος σπουδών τους είναι ο πρώτος ή επόμενος, και οι πτυχιούχοι του επιπέδου σπουδών ISCED 6 περιλαμβάνονται στο σύνολο των πτυχιούχων ISCED 5-6.

Τα στοιχεία αναφέρονται σε τίτλους σπουδών και όχι σε πτυχιούχους. Με άλλους όρους, εάν κάποιος αποκτήσει στο ίδιο έτος περισσότερους από έναν τίτλους σπουδών στην ίδια κατηγορία σπουδών (πρώτος τίτλος, δεύτερος τίτλος σπουδών κλπ.) σε διαφορετικούς τομείς, προσμετράται για τον καθένα από αυτούς τους τίτλους. Μέχρι το 2003, υπολογιζόταν ένας μόνο τομέας και τα άτομα που κατείχαν περισσότερους από έναν τίτλους σπουδών κατανέμονταν αναλογικά στους διάφορους τομείς σπουδών.

Στα επίπεδα σπουδών ISCED 5B και 5A, οι διαφορές σε πολλές χώρες είναι αμελητέες. Μόνο στην Ουγγαρία, την Πορτογαλία και τη Σουηδία το ποσοστό των ατόμων που κατέχουν περισσότερους από έναν τίτλους σπουδών είναι σημαντικό (περίπου 10% του συνολικού αριθμού των πτυχιούχων).

Ο ΤΟΜΕΑΣ «ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ» ΕΙΝΑΙ Ο ΤΟΜΕΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΥΣ ΤΙΤΛΟΥΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η κατανομή των τίτλων σπουδών που εκδόθηκαν το 2004 σε τομείς σπουδών της βαθμίδας ISCED 6 είναι πολύ διαφορετική από αυτήν που παρατηρείται στις βαθμίδες σπουδών ISCED 5 και 6 μαζί (Διάγραμμα ΣΤ5). Ενώ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση συνολικά ο τομέας σπουδών «κοινωνικές επιστήμες, επιχειρήσεις και δίκαιο» έχει τους περισσότερους πτυχιούχους σε όλες σχεδόν τις χώρες, ο μεγαλύτερος αριθμός νέων πτυχιούχων διδακτορικών σπουδών σε 12 χώρες είναι απόφοιτοι του τομέα «επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική». Στο Βέλγιο, την Ιρλανδία, την Ελλάδα, την Κύπρο και την Ισλανδία, αντιπροσωπεύουν ποσοστό άνω του 40% του συνόλου. Οι πτυχιούχοι διδακτορικών σπουδών στις «κοινωνικές επιστήμες, επιχειρήσεις και δίκαιο» είναι αριθμητικά περισσότεροι μόνο στη Λετονία, την Αυστρία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία και την Τουρκία.

Στις μισές σχεδόν από τις εξεταζόμενες χώρες, ο τομέας σπουδών «υγεία και πρόνοια» αντιπροσωπεύει υψηλότερο ποσοστό πτυχιούχων διδακτορικών σπουδών από τον τομέα «κοινωνικές επιστήμες, επιχειρήσεις και δίκαιο». Παράγει τους περισσότερους πτυχιούχους σε πέντε χώρες (Γερμανία, Εσθονία, Κάτω Χώρες, Πολωνία και Νορβηγία). Στην Ισλανδία το 2004, ο καθένας από τους τομείς σπουδών «υγεία και πρόνοια» και «επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική» αντιπροσώπευε το 40% των πτυχιούχων.

Διάγραμμα ΣΤ6: Ποσοστιαία κατανομή πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 6) ανά τομέα σπουδών, 2004

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα ΣΤ6)

Κύπρος και Λιχτενστάιν: Πολύ μεγάλος αριθμός φοιτητών σπουδάζουν στο εξωτερικό και δεν λαμβάνονται υπόψη. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα αυτών των χωρών προσφέρουν εκπαίδευση μόνο σε λίγους τομείς σπουδών.

Μάλτα: Οι πτυχιούχοι της βαθμίδας σπουδών ISCED 6 ήταν μόνο τέσσερις άνδρες και μία γυναίκα.

Μάλτα και Φινλανδία: Το έτος αναφοράς είναι το 2003.

Πορτογαλία, Φινλανδία και Σουηδία: Τα δεδομένα για το επίπεδο σπουδών ISCED 6 περιλαμβάνουν κατόχους τίτλων διδακτορικών σπουδών και πτυχιούχους του κατώτερου επιπέδου έρευνας *Licenciate* και *Mestrado* (στην Πορτογαλία).

Επεξηγηματική σημείωση

Ο δείκτης αυτός δεν περιλαμβάνει τους πτυχιούχους «αγνώστων» τομέων σπουδών στον αριθμητή.

Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των φύλων ως προς τα ποσοστά πτυχιούχων της βαθμίδας σπουδών ISCED 6. Έτσι, στις περισσότερες χώρες, το ποσοστό ανδρών που έλαβαν τον τίτλο διδακτορικών σπουδών τους το 2003 στους τομείς «επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική» και πιο συγκεκριμένα «μηχανολογία, παραγωγή και δομικά έργα» ήταν υψηλότερα από τα αντίστοιχα ποσοστά των γυναικών στους ίδιους τομείς σπουδών. Αντίθετα, τα ποσοστά των γυναικών που έλαβαν τίτλο διδακτορικών σπουδών ήταν υψηλότερα από αυτά των ανδρών στους τομείς σπουδών «παιδαγωγική», «ανθρωπιστικές επιστήμες και τέχνες» και «υγεία και πρόνοια».

Τέλος, στον τομέα «κοινωνικές επιστήμες, επιχειρήσεις και δίκαιο», η κατάσταση μεταξύ των δύο φύλων εμφανίζεται περισσότερο ισορροπημένη στις περισσότερες χώρες. Σχετικά μεγάλες διαφορές υπάρχουν σε ορισμένες χώρες όπως το Βέλγιο, η Τσεχική Δημοκρατία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο (όπου οι γυναίκες πτυχιούχοι είναι περισσότερες) και η Βουλγαρία και η Τουρκία (όπου το ισοζύγιο είναι υπέρ των ανδρών).

Περισσότερες πληροφορίες για τα ποσοστά πτυχιούχων στους τομείς σπουδών «μαθηματικά, επιστήμες και τεχνολογία» επί του πληθυσμού διατίθενται στα συμπληρωματικά διαγράμματα ΣΤ6α και ΣΤ6β στη διεύθυνση <http://www.eurydice.org>.

ΣΤΙΣ ΜΙΣΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΑΠΟ 9 ΣΤΟΥΣ 10 ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΥΣ ΕΧΟΥΝ ΣΠΟΥΔΑΣΕΙ ΜΕ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ «BACHELOR/MASTER»

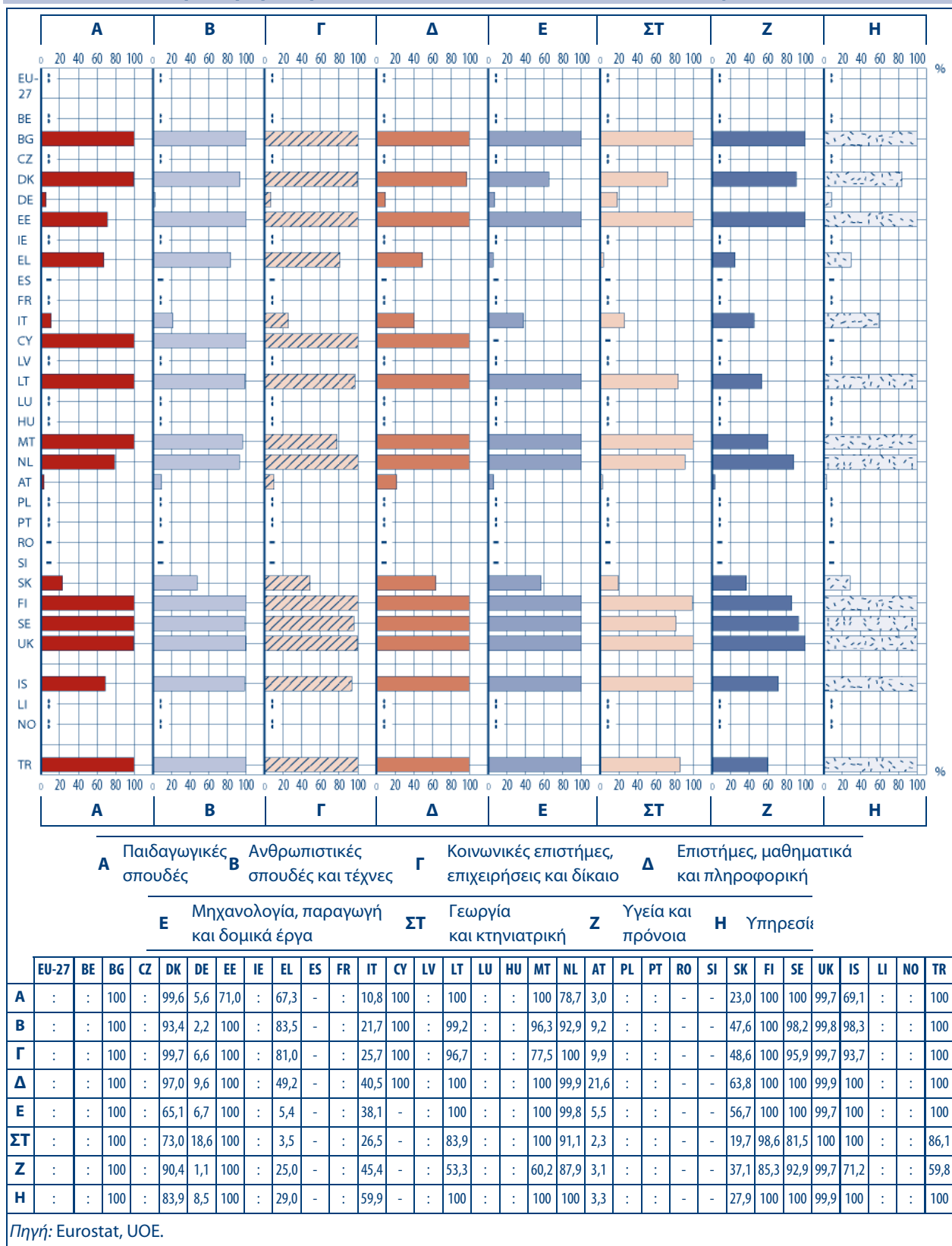
Τα ποσοστά πτυχιούχων από το σύστημα σπουδών *Bachelor/Master* ανά τομέα σπουδών απεικονίζουν την πρόοδο που σημειώθηκε σε κάθε χώρα και για κάθε τομέα σπουδών μετά την εισαγωγή αυτής της διάρθρωσης σπουδών, σύμφωνα με τη διακήρυξη της Μπολόνιας⁽¹⁾.

Σε 10 από τις 20 χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα, το ποσοστό των πτυχιούχων του συστήματος των δύο κύκλων σπουδών είναι 100% ή ανώτερο του 90% σε όλους σχεδόν τους τομείς σπουδών. Αντίθετα, η Γερμανία και η Αυστρία παρουσιάζουν πολύ χαμηλά ποσοστά, κατώτερα του 10%. Τα ποσοστά είναι ελαφρώς υψηλότερα στους τομείς σπουδών «γεωργία και κτηνιατρική» στη Γερμανία (19%) και «θετικές επιστήμες, μαθηματικά και πληροφορική» στην Αυστρία (22%). Η Ισπανία, η Ρουμανία και η Σλοβενία δεν είχαν προσαρμόσει ακόμη το σύστημα σπουδών τους στη διάρθρωση *Bachelor/Master* το 2004.

Τα ποσοστά πτυχιούχων ανά τομέα σπουδών παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών στις οποίες τίθεται σε εφαρμογή το σύστημα των δύο κύκλων σπουδών στη βαθμίδα ISCED 5A. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στην Ελλάδα, όπου το 66% κατά μέσο όρο των τίτλων σπουδών που χορηγήθηκαν το 2004 αφορούσαν προγράμματα σπουδών διαρθρωμένων με βάση τη διαδικασία της Μπολόνιας, οι τομείς σπουδών «μηχανολογία, παραγωγή και δομικά έργα» και «γεωργία και κτηνιατρική» παρουσίασαν ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά, κατώτερα του 6%. Πρέπει να επισημανθεί ότι, όσον αφορά αυτές τις σπουδές αλλά και τις σπουδές ιατρικής και συναφών τομέων, τα χαμηλά ποσοστά οφείλονται στο γεγονός ότι δεν εφαρμόζεται αναγκαστικά η διάρθρωση που προτείνεται στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνιας.

(1) Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διάρθρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ανά χώρα, βλ. την έκδοση του δικτύου Ευρωπαϊκή Δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη – 2006/07: Εθνικές τάσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνιας.

**Διάγραμμα ΣΤ7: Ποσοστό πτυχιούχων (ISCED 5A)
στο πλαίσιο της διάρθρωσης των σπουδών σε Bachelor/Master, ανά τομέα σπουδών, 2004**

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα ΣΤ7)

Μάλτα και Φινλανδία: Το έτος αναφοράς είναι το 2003.

Επεξηγηματική σημείωση

Τα στοιχεία για τον αριθμό πτυχιούχων με βάση τη διάρθρωση σπουδών *Bachelor/Master* συνελέγησαν για πρώτη φορά το 2004 σε πειραματική βάση. Οι χώρες έπρεπε να κοινοποιήσουν στοιχεία σχετικά με τα προγράμματα για τα οποία είχαν ήδη ληφθεί ή αναμενόταν να ληφθούν αποφάσεις για την οργάνωση των σπουδών σε δύο κύκλους, σύμφωνα με τη διακήρυξη της Μπολόνιας, έστω και αν δεν είχαν ακόμη τεθεί σε εφαρμογή. Η συλλογή των δεδομένων περιελάμβανε τις κατηγορίες «πτυχία *Bachelor*», «πτυχία *Master*», «τίτλοι σπουδών ιατρικής ή άλλων τομέων (συνολικής διάρκειας σπουδών πέντε ετών ή μεγαλύτερης)», όσον αφορά τους τομείς για τους οποίους είχαν ληφθεί ή αναμενόταν να ληφθούν αποφάσεις για την εφαρμογή της νέας διάρθρωσης σπουδών. Τα στοιχεία σχετικά με τα προγράμματα για τα οποία δεν είχαν ληφθεί ή αναμενόταν να ληφθούν αποφάσεις εντάχθηκαν στις κατηγορίες «τίτλοι σπουδών συνολικής διάρκειας ίσης ή μεγαλύτερης των 3-4 ετών» και «τίτλοι σπουδών συνολικής διάρκειας άνω των 4 ετών».

Ο δείκτης λαμβάνεται εάν διαιρέσουμε τον συνολικό αριθμό των τίτλων σπουδών της βαθμίδας ISCED 5A, ανά τομέα σπουδών, το 2004, με τον αριθμό των τίτλων σπουδών του επιπέδου ISCED 5A (*Bachelor* και *Master* συνυπολογιζομένων) ανά τομέα σπουδών. «Οι τίτλοι σπουδών ιατρικής και άλλων τομέων (συνολικής διάρκειας σπουδών πέντε ετών ή μεγαλύτερης)» δεν συμπεριελήφθησαν στη διάρθρωση σπουδών *Bachelor/Master* και ως εκ τούτου δεν περιελήφθησαν στον ονομαστή.

ΓΕΝΙΚΑ, ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ISCED 5A ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΣΠΟΥΔΕΣ 3 – 5 ΕΤΩΝ

Σε 17 χώρες, οι περισσότεροι κάτοχοι πρώτου τίτλου, ο οποίος λαμβάνεται μετά από σπουδές κατά κανόνα τριών έως πέντε ετών, ήταν απόφοιτοι σπουδών του επιπέδου ISCED 5A (σε ποσοστά από 41% έως 87% του συνόλου των πτυχιούχων). Σε επτά χώρες (Τσεχική Δημοκρατία, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Αυστρία, Πορτογαλία και Σλοβακία), τα υψηλότερα ποσοστά πτυχιούχων ήταν κάτοχοι πρώτου τίτλου σπουδών βαθμίδας ISCED 5A συνήθους διάρκειας πέντε ετών ή μεγαλύτερης.

Τα διαφορετικά συστήματα διάρθρωσης των σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν μεγάλη σημασία. Σε αρκετές χώρες, το υψηλό ποσοστό πρώτων τίτλων σπουδών του επιπέδου ISCED 5A για τους οποίους απαιτείται διάρκεια σπουδών πέντε ή περισσότερων ετών οφείλονται τουλάχιστον εν μέρει στη σταδιακή εφαρμογή του συστήματος των δύο κύκλων σπουδών *Bachelor/Master* ή, σε μεγαλύτερο βαθμό, στο γεγονός ότι αυτό δεν τέθηκε σε εφαρμογή το 2004.

Οι περισσότεροι πτυχιούχοι σπουδών ISCED 5A είναι κατά κανόνα γυναίκες, ανεξάρτητα από τη διάρκεια σπουδών, με εξαίρεση τη Γερμανία (όσον αφορά τους πρώτους τίτλους σπουδών που λαμβάνονται συνήθως μετά από σπουδές 3-5 ετών), τη Δανία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Νορβηγία (οι πρώτοι τίτλοι σπουδών λαμβάνονται συνήθως μετά από πέντε έτη σπουδών ή περισσότερο), την Αυστρία και τη Νορβηγία (οι δεύτεροι τίτλοι σπουδών λαμβάνονται συνήθως μετά από συνολική διάρκεια πέντε ετών ή μεγαλύτερη).

Διάγραμμα ΣΤ8: Αριθμός πτυχιούχων (ISCED 5A) ανά επίπεδο τίτλου σπουδών και θεωρητική διάρκεια σπουδών ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των πτυχιούχων (ISCED 5B, 5A και 6), κατά φύλο, 2004

Πηγή: Eurostat, UOE.

Συμπληρωματικές σημειώσεις (Διάγραμμα ΣΤ8)

Βέλγιο: Τα δεδομένα δεν λαμβάνουν υπόψη τη γερμανόφωνη κοινότητα και τους δεύτερους τίτλους σπουδών του επιπέδου ISCED 5B που λαμβάνονται στη φλαμανδική κοινότητα.

Μάλτα και Φινλανδία: Το έτος αναφοράς είναι το 2003.

Επεξηγηματική σημείωση (Διάγραμμα ΣΤ8)

Τα στοιχεία για τους πτυχιούχους συνελέγησαν σύμφωνα με τα εθνικά συστήματα διάρθρωσης των τίτλων σπουδών όσον αφορά τους πρώτους τίτλους σπουδών και τους δεύτερους και επόμενους τίτλους σπουδών βάσει της θεωρητικής διάρκειας των σπουδών (όσον αφορά τους δεύτερους τίτλους σπουδών, αυτή η θεωρητική διάρκεια σπουδών περιέλαβε και τον χρόνο σπουδών για την απόκτηση του πρώτου τίτλου). Ο δείκτης λαμβάνεται εάν διαιρέσουμε τον αριθμό των τίτλων σπουδών που απονέμονται σε κάθε κατηγορία με το συνολικό αριθμό τίτλων σπουδών (δηλ. το σύνολο των πρώτων, δεύτερων και επόμενων τίτλων σπουδών των βαθμίδων ISCED 5B, 5A και 6) που απονεμήθηκαν το 2004.

Οι πτυχιούχοι των βαθμίδων ISCED 5B και 6 δεν απεικονίζονται στο διάγραμμα και έτσι τα συνολικά ποσοστά είναι χαμηλότερα του 100.

Οι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι αυτοί που έχουν ολοκληρώσει ικανοποιητικά πρόγραμμα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά το έτος αναφοράς. Στις περισσότερες χώρες, αυτό το έτος αναφοράς είναι το ημερολογιακό έτος, αλλά σε ορισμένες είναι το ακαδημαϊκό έτος. Η «επιτυχής ολοκλήρωση των σπουδών» ορίζεται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της κάθε χώρας. Οι πτυχιούχοι που έχουν λάβει περισσότερους από έναν τίτλους σπουδών στην ίδια κατηγορία σπουδών κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς καταχωρούνται μία μόνο φορά.

—

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΧΩΡΑΣ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΡΟΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

Τα διαγράμματα παρουσιάζουν για κάθε μία χώρα τις ροές των δημόσιων οικονομικών ενισχύσεων οι οποίες διατίθενται από τις κεντρικές δημόσιες αρχές (εθνικές ή περιφερειακές αρχές ανάλογα με την κάθε χώρα) και καταβάλλονται στους φοιτητές και τους γονείς ή κηδεμόνες τους. Κάθε διάγραμμα παρουσιάζει επίσης τη ροή των ιδιωτικών συνεισφορών στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τις φοιτητικές οργανώσεις.

Πρέπει να επισημανθεί εξ αρχής ότι το Διάγραμμα δεν είναι ένα σύνολο διαγραμμάτων για τη χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Εστιάζεται αποκλειστικά στις ροές των δημόσιων ενισχύσεων και των ιδιωτικών συνεισφορών για τους φοιτητές πλήρους ημερήσιας φοίτησης σε προγράμματα προπτυχιακών σπουδών επιπέδου ISCED 5. Οι πηγές δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν για την προετοιμασία αυτών των διαγραμμάτων είναι τα Διαγράμματα Γ9, Δ1, Δ3, Δ4, Δ5, Δ11, Δ14, Δ15 και Δ16 της έκδοσης *Αριθμοί κλειδιά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 2007* (έτος αναφοράς 2005/06).

Τα στοιχεία για τις συνεισφορές των ιδιωτικών νοικοκυριών περιέχουν αναφορά στα ετήσια δίδακτρα εγγραφής, στα ετήσια δίδακτρα σπουδών και τις υποχρεωτικές ετήσιες συνεισφορές στις φοιτητικές οργανώσεις. Άλλα διοικητικά τέλη και εισφορές που καταβάλλονται άπαξ δεν παρουσιάζονται σε αυτό το διάγραμμα, αλλά παραπέμπονται σε συμπληρωματικό σημείωμα για την εξεταζόμενη χώρα.

Οι ενισχύσεις για τους γονείς μπορεί να έχουν τη μορφή φορολογικών ελαφρύνσεων ή/και οικογενειακών επιδομάτων. Στις περιπτώσεις που ισχύει ανώτατο όριο ηλικίας των φοιτητών για τη χορήγηση της ενίσχυσης αυτού του τύπου, το όριο αυτό αναγράφεται μέσα σε παρενθέσεις.

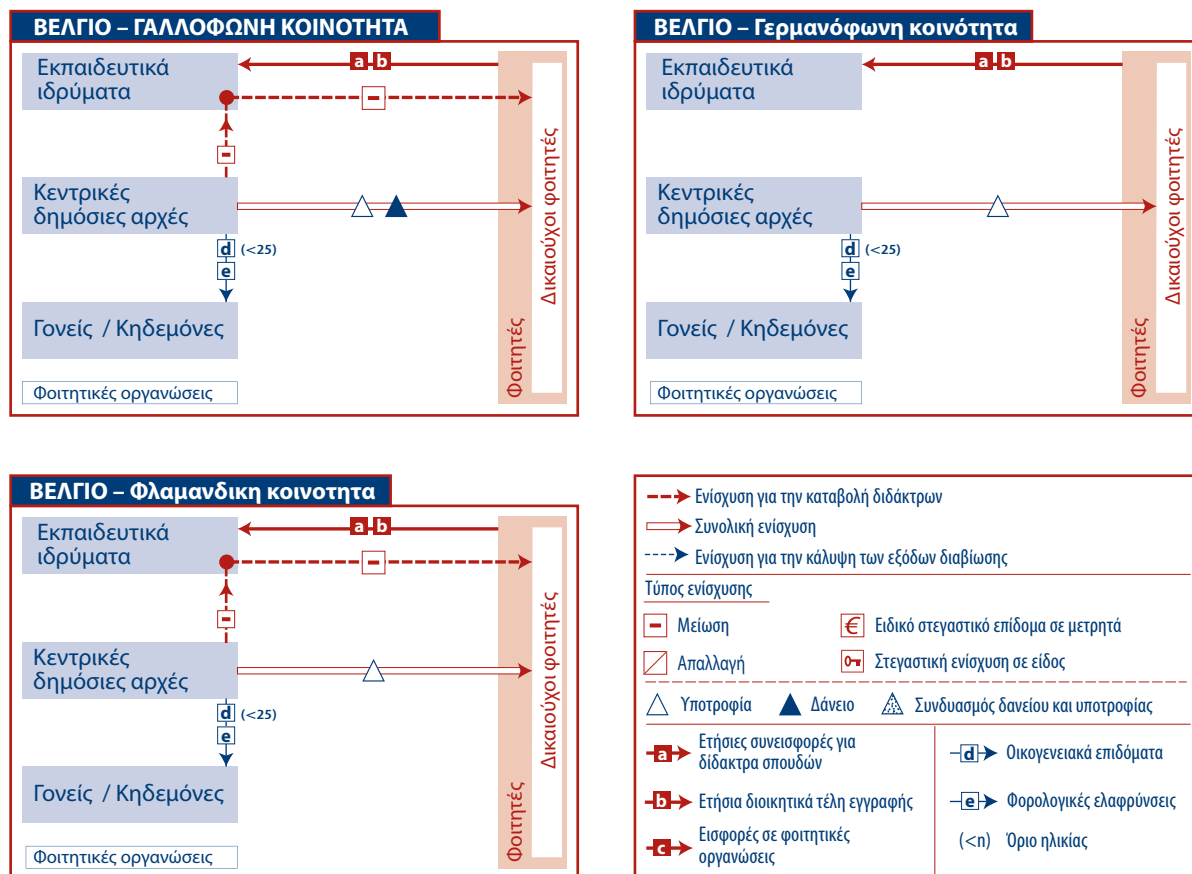
Οι οικονομικές ενισχύσεις στους φοιτητές μπορεί να έχουν τη μορφή επιδοτήσεων για την πληρωμή των οικονομικών συνεισφορών για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης ή ειδικά για την στέγαση. Οι δύο πρώτοι τύποι ενισχύσεων μπορούν επίσης να ταξινομηθούν με βάση τη μορφή υπό την οποία χορηγούνται (ως υποτροφίες, ως δάνεια ή ως συνδυασμός των δύο), ή από το αν αντιμετωπίζονται ως χωριστές ενισχύσεις ή λαμβάνονται υπόψη συνολικά. Όσον αφορά τον τρίτο τύπο ενισχύσεων, διακρίνουμε τη στεγαστική ενίσχυση σε μετρητά από την ενίσχυση σε είδος η οποία συνίσταται συνήθως στη διάθεση στέγης με φθηνότερο ενοίκιο. Στο κεφάλαιο αυτό δεν εξετάζεται καμία μορφή ενίσχυσης που προέρχεται από ιδιωτικές πηγές ή απευθείας από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Η απαλλαγή από την καταβολή ή/και η μείωση του ποσού των συνεισφορών των φοιτητών απεικονίζονται ως οικονομική ενίσχυση στους φοιτητές η οποία χορηγείται μέσω των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, εφόσον αυτά ανακτούν τα σχετικά ποσά. Αυτός ο τρόπος απεικόνισης αντανakλά τις ταμειακές ροές από το κράτος προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα (δεδομένου ότι το κράτος καταβάλλει το ποσό που δεν καταβάλλουν οι φοιτητές), ενώ ταυτόχρονα δείχνει ότι οι φοιτητές είναι οι πραγματικοί αποδέκτες της ενίσχυσης (έστω και αν δεν εισπράττουν χρήματα προσωπικά οι ίδιοι). Οι χρηματοδοτήσεις που παρουσιάζονται με αυτό τον τρόπο δεν πρέπει να συγχέονται με τις ενισχύσεις που χορηγούν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, όπως οι *bursaries* (υποτροφίες) στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία), οι οποίες δεν παρουσιάζονται εδώ.

Για να γίνει εμφανής η διαδρομή των φοιτητικών συνεισφορών, αυτές παρουσιάζονται με κόκκινο χρώμα, όπως και οι διάφορες μορφές ενίσχυσης που αποσκοπούν στην κάλυψη του κόστους αυτών των συνεισφορών.

Ορισμένα από τα κριτήρια που διέπουν τη χορήγηση των ενισχύσεων στην Ευρώπη είναι το επίπεδο των γνώσεων, οι ακαδημαϊκές επιδόσεις και το ύψος των οικογενειακών εισοδημάτων (Διαγράμματα Δ5 και Δ15). Στα διαγράμματα αυτά παρουσιάζεται μόνο το τελευταίο κριτήριο. Το κριτήριο «εισόδημα των γονέων» απεικονίζεται με ένα βέλος με κατεύθυνση προς ένα επιμέρους σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού το οποίο δηλώνεται με τον όρο «δικαιούχοι φοιτητές». Αυτή η επιμέρους ομάδα χρησιμοποιείται για να απεικονιστούν οι καταστάσεις στις οποίες λαμβάνεται υπόψη το εισόδημα των γονέων κατά τη λήψη της απόφασης για τη χορήγηση της ενίσχυσης ή για τον καθορισμό των ποσών της ενίσχυσης: στη συνέχεια η ενίσχυση απεικονίζεται με τη μορφή μεταβίβασης προς αυτή την ομάδα στόχου των φοιτητών. Όταν λαμβάνεται υπόψη το εισόδημα των ίδιων των φοιτητών αντί του εισοδήματος των γονέων τους (διότι οι φοιτητές είναι οικονομικά ανεξάρτητοι) το βέλος που απεικονίζει την ενίσχυση είναι στραμμένο προς το σύνολο των φοιτητών.

Διαγράμματα χώρας που παρουσιάζουν την οικονομική ενίσχυση και τις ιδιωτικές συνεισφορές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5), 2005/06

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

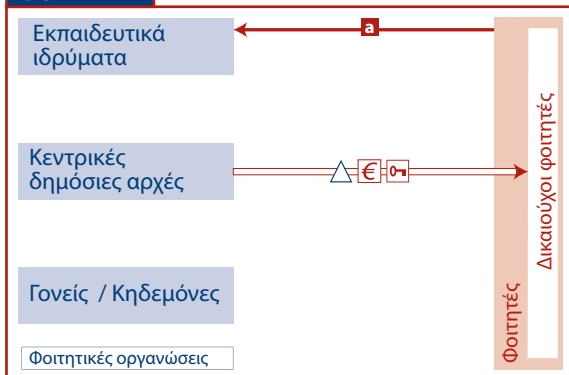
Βέλγιο: Η διαχείριση των οικογενειακών επιδομάτων και των φορολογικών ελαφρύνσεων ασκείται από τις βελγικές ομοσπονδιακές αρχές.

Βέλγιο (BE fr): Δεν υπάρχουν διατάξεις που να απαιτούν από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή άλλους οργανισμούς να παρέχουν υπηρεσίες στέγασης σε φοιτητές. Εντούτοις, τα δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα διαχειρίζονται φοιτητικά καταλύματα με ενοίκιο που εξαρτάται συχνά από τους οικονομικούς πόρους των φοιτητών και των οικογενειών τους.

Βέλγιο (BE de): Οι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πληρούν τους όρους μπορούν να λάβουν δάνεια από την επαρχία της Λιέγης. Οι φοιτητές που σπουδάζουν στη γαλλόφωνη κοινότητα (η τεράστια πλειοψηφία) ή στη φλαμανδική κοινότητα μπορούν να υποβάλουν αίτηση δανείου το οποίο χορηγείται υπό ορισμένες προϋποθέσεις είτε από τις υπηρεσίες της γαλλόφωνης κοινότητας είτε από τις κοινωνικές υπηρεσίες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ή από ιδιωτικούς οργανισμούς στη φλαμανδική κοινότητα. Σπάνια υποβάλλονται αιτήσεις για τη χορήγηση δανείων αυτού του τύπου.

Διαγράμματα χώρας που παρουσιάζουν την οικονομική ενίσχυση και τις ιδιωτικές συνεισφορές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5), 2005/06

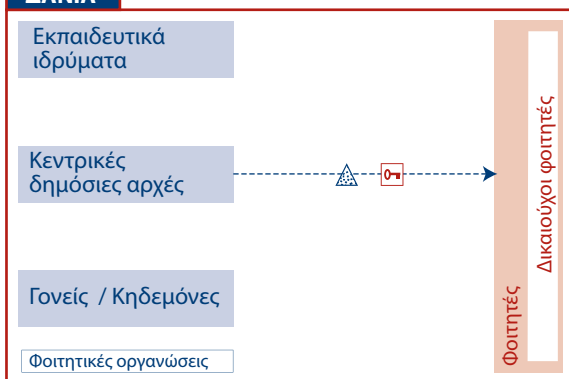
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

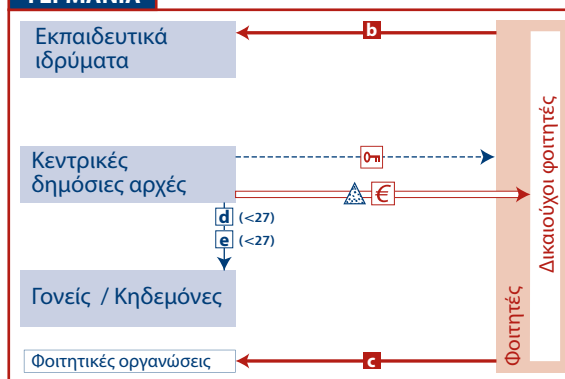
ΤΣΕΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΔΑΝΙΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Βουλγαρία: Το ανώτατο όριο ηλικίας για τη χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων είναι τα 18 έτη.

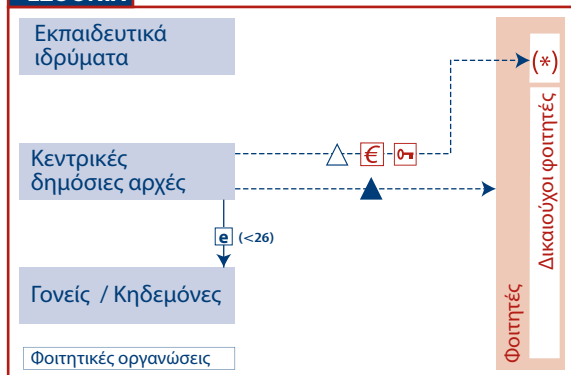
Τσεχική Δημοκρατία: Στη βαθμίδα σπουδών *vyšší odborné školy* (ISCED 5B) οι φοιτητές πληρώνουν διδάκτρα σπουδών. Οι φοιτητές αυτοί δεν λαμβάνουν στεγαστικό επίδομα σε μετρητά, διότι λαμβάνουν στεγαστική ενίσχυση σε είδος: το επίδομα σε μετρητά χορηγείται αποκλειστικά σε φοιτητές των προγραμμάτων σπουδών ISCED 5A, ενώ η ενίσχυση σε είδος χορηγείται στους φοιτητές σπουδών ISCED 5B. Τα οικογενειακά επιδόματα καταβάλλονται απευθείας στους φοιτητές αμέσως μόλις ενηλικιωθούν (στην ηλικία των 18 ετών).

Δανία: Οι φοιτητές δεν μπορούν να λάβουν ενίσχυση, εάν το εισόδημά τους υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο ποσό.

Γερμανία: Άλλα διοικητικά τέλη καταβάλλονται με την εισαγωγή (δίδακτρα εισαγωγής). Από την περίοδο 2006/07, οι αρχές των ομόσπονδων κρατών έχουν τη διακριτική ευχέρεια να εισπράττουν διδάκτρα σπουδών μέχρι ΜΑΔ 944 ευρώ. Από τον Ιανουάριο του 2007, επτά ομόσπονδα κράτη αποφάσισαν να ζητήσουν αυτές τις συνεισφορές. Λαμβάνεται υπόψη μόνο η ενίσχυση BAFöG.

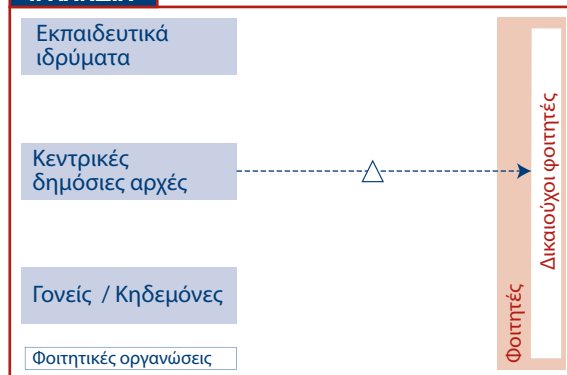
Διαγράμματα χώρας που παρουσιάζουν την οικονομική ενίσχυση και τις ιδιωτικές συνεισφορές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5), 2005/06

ΕΣΘΟΝΙΑ

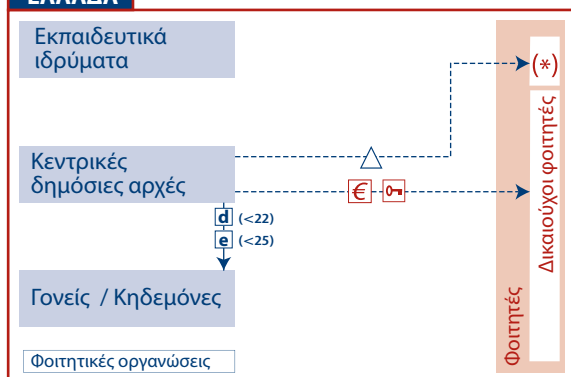

(*) = φοιτητές με άριστες επιδόσεις σπουδών

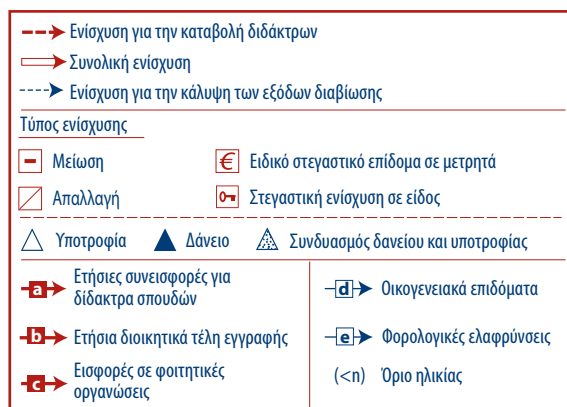
ΙΡΛΑΝΔΙΑ

ΕΛΛΑΔΑ

(*) = Φοιτητές με άριστες επιδόσεις σπουδών

Πηγή: Ευρυδίκη.

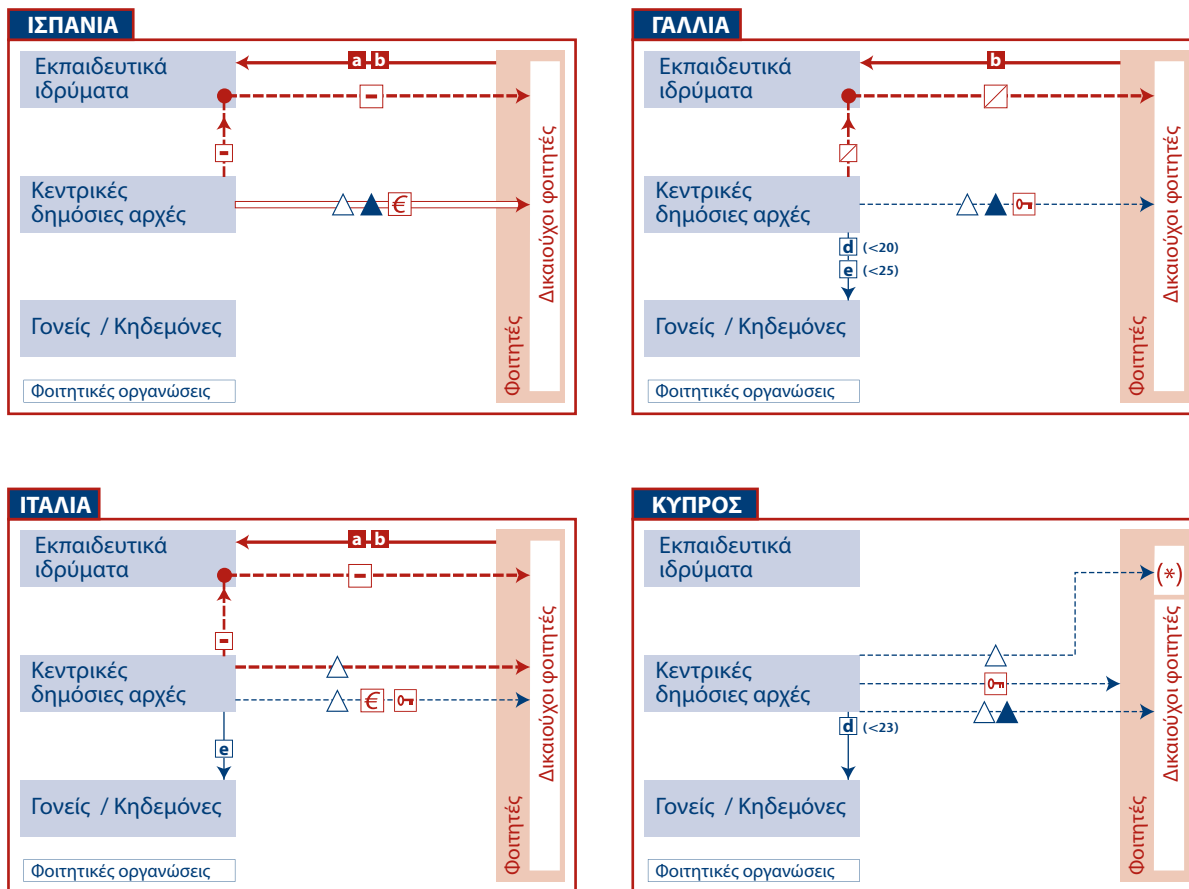
Συμπληρωματικές σημειώσεις

Εσθονία: Για τη χορήγηση των ενισχύσεων στους φοιτητές λαμβάνονται υπόψη οι ακαδημαϊκές επιδόσεις και το επίπεδο των σπουδών που έχουν ολοκληρωθεί (με εξαίρεση τη στεγαστική ενίσχυση σε είδος, οι όροι χορήγησης της οποίας καθορίζονται σε τοπικό επίπεδο). Πραγματοποιούνται διεξοδικές συζητήσεις (2006/07) για τη μεταρρύθμιση του συστήματος φοιτητικών ενισχύσεων. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορούν να εισπράττουν διδάκτρα εισαγωγής. Οι φοιτητές που δεν φοιτούν σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών (50% του συνόλου των φοιτητών) πληρώνουν διδάκτρα σπουδών. Τα ιδρύματα μπορούν να ζητήσουν από αυτούς τους φοιτητές να καταβάλουν ετήσια διδάκτρα εγγραφής αλλά, στην πράξη, ελάχιστα το πράττουν ή ζητούν μόνο ένα μικρό ποσό. Όλοι οι φοιτητές που πληρώνουν διδάκτρα σπουδών δικαιούνται δάνειο.

Ιρλανδία: Παρέχονται φορολογικές ελαφρύνσεις σε γονείς φοιτητών οι οποίοι οφείλουν να πληρώνουν διδάκτρα σπουδών (δηλαδή σε περίπτωση που έχουν λάβει προηγουμένως τίτλο σπουδών του ίδιου επιπέδου ή επαναλαμβάνουν το ίδιο έτος).

Ελλάδα: Διδάκτρα σπουδών απαιτούνται μόνο από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Οι υποτροφίες που χορηγούνται από το ΙΚΥ (Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών) βασίζονται σε αυστηρά ακαδημαϊκά κριτήρια. Οι υποτροφίες χορηγούνται στους άριστους φοιτητές. Αφορούν μόνο ποσοστό από 1% έως 2% των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το ανώτατο όριο ηλικίας για τη χορήγηση οικογενειακού επιδόματος είναι τα 22 έτη μόνο για φοιτητές οι οποίοι πραγματοποιούν σπουδές 4 ετών. Εάν οι σπουδές διαρκούν περισσότερα από 4 έτη, τότε η ανώτατη ηλικία είναι 23 έως 24 ετών.

Διαγράμματα χώρας που παρουσιάζουν την οικονομική ενίσχυση και τις ιδιωτικές συνεισφορές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5), 2005/06

(*) = Φοιτητές με άριστες επιδόσεις σπουδών

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Ισπανία: Οι φοιτητές των προγραμμάτων σπουδών ISCED 5B δεν οφείλουν να καταβάλουν δίδακτρα. Απαιτείται η καταβολή διδάκτρων εισαγωγής και πιστοποίησης μόνο στο τελευταίο έτος σπουδών. Υπάρχουν και γενικές και ειδικές ενισχύσεις (για την κάλυψη των εξόδων διαβίωσης και των διδάκτρων).

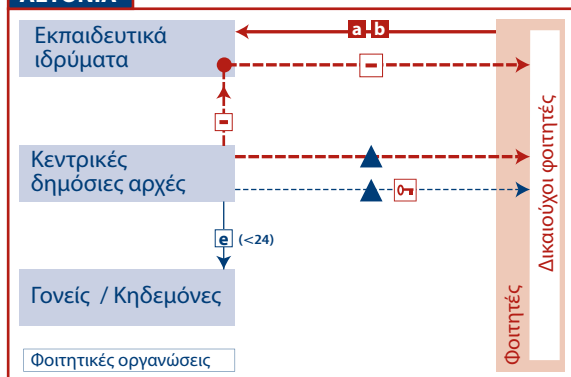
Γαλλία: Εφαρμόζονται απαλλαγές σε όλους όσοι λαμβάνουν ενίσχυση.

Ιταλία: Μετά την πλήρωση όλων των διαθέσιμων θέσεων σπουδών, οι *enti per il diritto allo studio* χορηγούν ενίσχυση σε μετρητά σε φοιτητές στους οποίους δεν έχει παραχωρηθεί στέγη σε φοιτητικό κατάλυμα. Οι όροι διαφέρουν ανάλογα με το ίδρυμα και δεν καθορίζονται κανόνες σε κεντρικό επίπεδο για τη χορήγηση ενίσχυσης σε μετρητά.

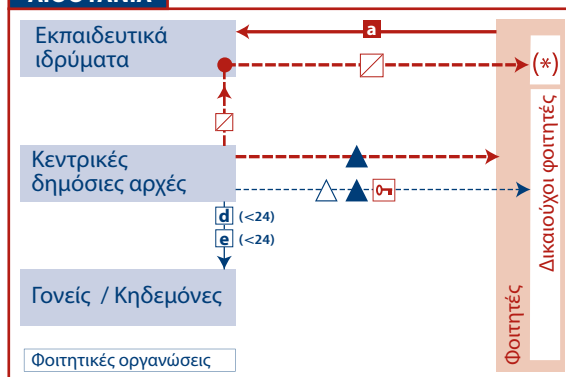
Κύπρος: Οι φοιτητές που δεν φοιτούν σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών μπορούν να λάβουν υποτροφίες και μειώσεις για την καταβολή των συνεισφορών τους. Αυτά δεν εξετάζονται εδώ. Οι συνεισφορές σε φοιτητικές οργανώσεις καταβάλλονται άπαξ κατά την εισαγωγή. Η χορήγηση των οικογενειακών επιδομάτων μπορεί να παραταθεί μέχρι την ηλικία των 25 ετών, εάν ο φοιτητής έχει υπηρετήσει την στρατιωτική του θητεία.

Διαγράμματα χώρας που παρουσιάζουν την οικονομική ενίσχυση και τις ιδιωτικές συνεισφορές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5), 2005/06

ΛΕΤΟΝΙΑ

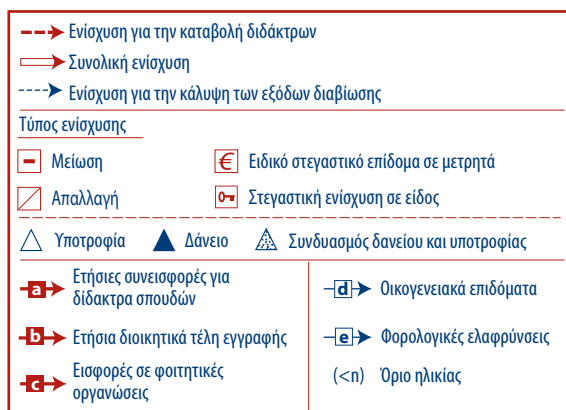
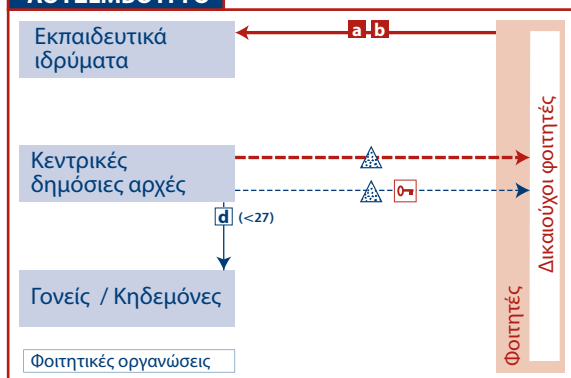

ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ

(*) = Φοιτητές με άριστες επιδόσεις σπουδών

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

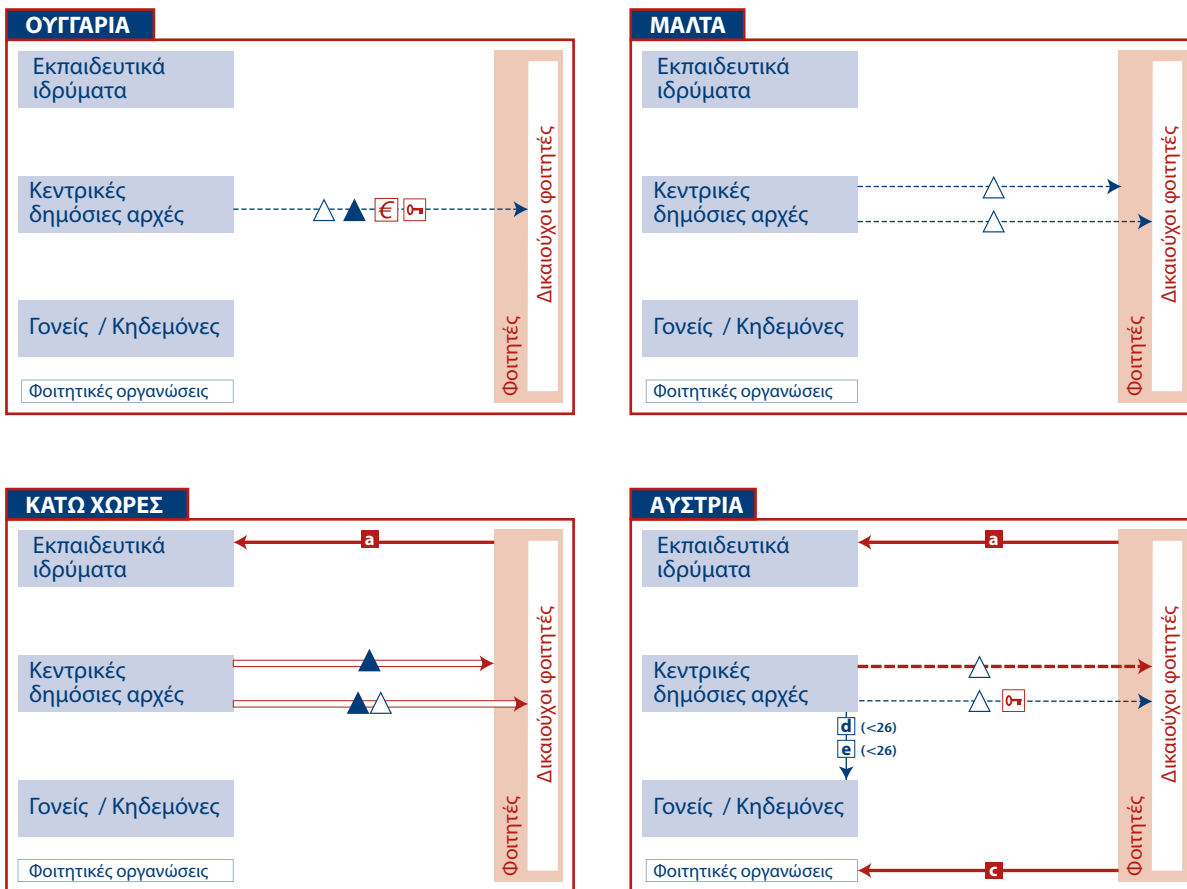
Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Λετονία: Το διάγραμμα απεικονίζει την κατάσταση των φοιτητών οι οποίοι δεν φοιτούν σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών (το 77% του συνόλου των φοιτητών). Απαιτείται η καταβολή τελών εισαγωγής και πιστοποίησης κατά το τελευταίο έτος σπουδών. Δεν απαιτείται η καταβολή διδάκτρων σπουδών από τους φοιτητές που φοιτούν σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών. Αυτοί οι φοιτητές μπορούν επίσης να λάβουν δάνεια και δικαιούνται ενισχύσεις για να μπορέσουν να καλύψουν το κόστος διαβίωσής τους. Τα οικογενειακά επιδόματα χορηγούνται μόνο σε φοιτητές ηλικίας κάτω των 24 ετών οι οποίοι έχουν χάσει τουλάχιστον τον ένα γονέα. Η καταβολή ενός κατ' αποκοπήν ποσού στο πλαίσιο των φορολογικών ελαφρύνσεων χορηγείται μόνο για φοιτητές ηλικίας κάτω των 24 ετών, αλλά η μείωση του φορολογητέου εισοδήματος δεν υπόκειται σε όριο ηλικίας.

Λιθουανία: Παραχωρούνται απαλλαγές βάσει του κριτηρίου των ακαδημαϊκών επιδόσεων (αυτό δεν εξαρτάται από το ύψος του εισοδήματος). Οι φοιτητές που δεν λαμβάνουν παρόμοια απαλλαγή μπορούν να ζητήσουν τη χορήγηση δανείου για την κάλυψη των συνεισφορών τους.

Διαγράμματα χώρας που παρουσιάζουν την οικονομική ενίσχυση και τις ιδιωτικές συνεισφορές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5), 2005/06

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Ουγγαρία: Από την περίοδο 2007/08, όλοι οι φοιτητές καταβάλλουν δίδακτρα σπουδών. Χορηγούνται φορολογικές ελαφρύνσεις σε γονείς φοιτητών οι οποίοι δεν κατέχουν επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών.

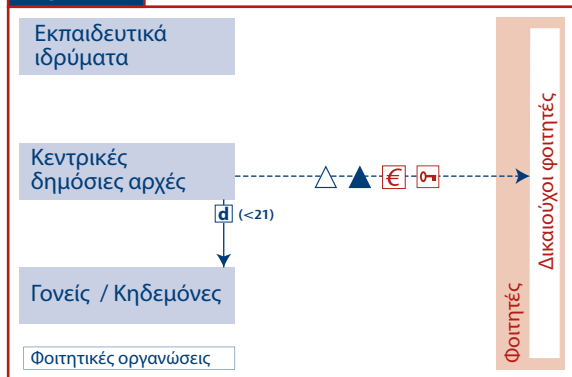
Μάλτα: Σε έκτακτες περιπτώσεις, η χορήγηση οικογενειακού επιδόματος παρατείνεται για τα παιδιά ηλικίας από 16 έως 21 ετών που εξακολουθούν να παρακολουθούν σπουδές πλήρους φοίτησης και τα οποία δεν λαμβάνουν καμία ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης. Χορηγούνται σε ατομική βάση πρόσθετες ενισχύσεις για την κάλυψη των εξόδων διαβίωσης με κριτήριο το ύψος του εισοδήματος.

Κάτω Χώρες: Μέρος του δανείου (που αποκαλείται «υποτροφία επιδόσεων») μετατρέπεται σε μη επιστρεπτέα ενίσχυση, εάν οι σπουδές ολοκληρώνονται εντός διαστήματος 10 ετών ή διακόπτονται πριν από την 1η Φεβρουαρίου του πρώτου έτους σπουδών. Όλοι οι φοιτητές λαμβάνουν μια «βασική υποτροφία επιδόσεων». Οι «συμπληρωματικές υποτροφίες επιδόσεων» οι οποίες χορηγούνται σε φοιτητές με τα χαμηλότερα οικογενειακά εισοδήματα (περίπου 40% του συνόλου των φοιτητών) δεν είναι επιστρεπτές το πρώτο έτος σπουδών και θεωρούνται μη επιστρεπτές ενισχύσεις. Χορηγούνται επίσης χωριστά «δάνεια». Οι γονείς φοιτητών οι οποίοι δεν λαμβάνουν άμεση ενίσχυση τυγχάνουν φορολογικών ελαφρύνσεων, εάν είναι σε θέση να δικαιολογήσουν τις δαπάνες (μειώσεις φόρου).

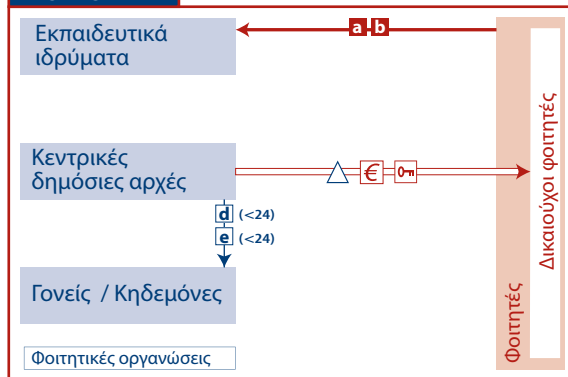
Αυστρία: Δεν απαιτείται από τους φοιτητές *Fachhochschulen* να καταβάλουν δίδακτρα σε δύο περιφέρειες (Μπούργκενλαντ και Καρινθία).

Διαγράμματα χώρας που παρουσιάζουν την οικονομική ενίσχυση και τις ιδιωτικές συνεισφορές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5), 2005/06

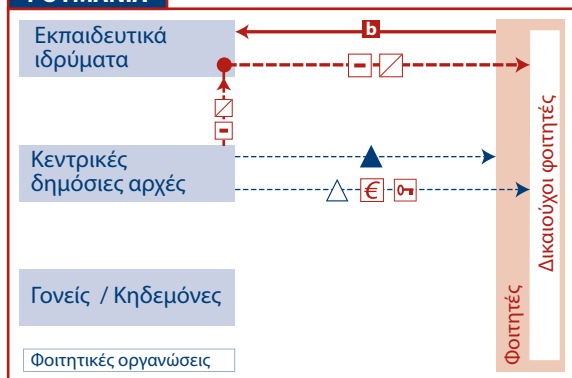
ΠΟΛΩΝΙΑ

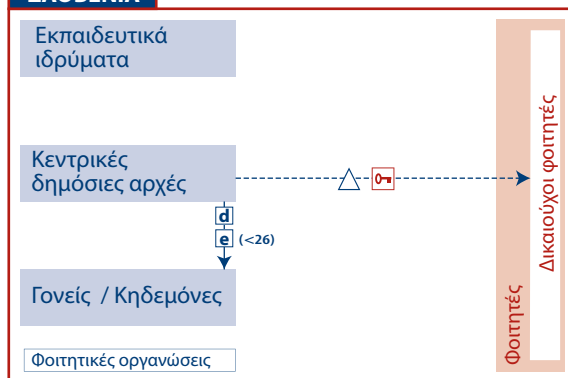
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

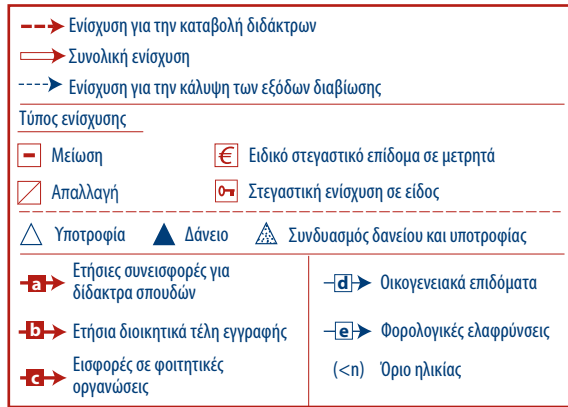
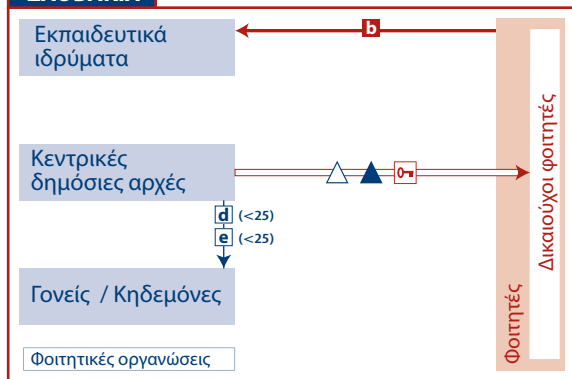
ΡΟΥΜΑΝΙΑ

ΣΛΟΒΕΝΙΑ

ΣΛΟΒΑΚΙΑ

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Πολωνία: Απαιτείται η καταβολή χαμηλών διδάκτρων εισαγωγής και τελών πιστοποίησης κατά το τελευταίο έτος σπουδών. Τα οικογενειακά επιδόματα είναι επίσης χαμηλά και συνδέονται με το ύψος του εισοδήματος. Ένας νέος νόμος εκδόθηκε το 2005. Έχει τεθεί σε εφαρμογή.

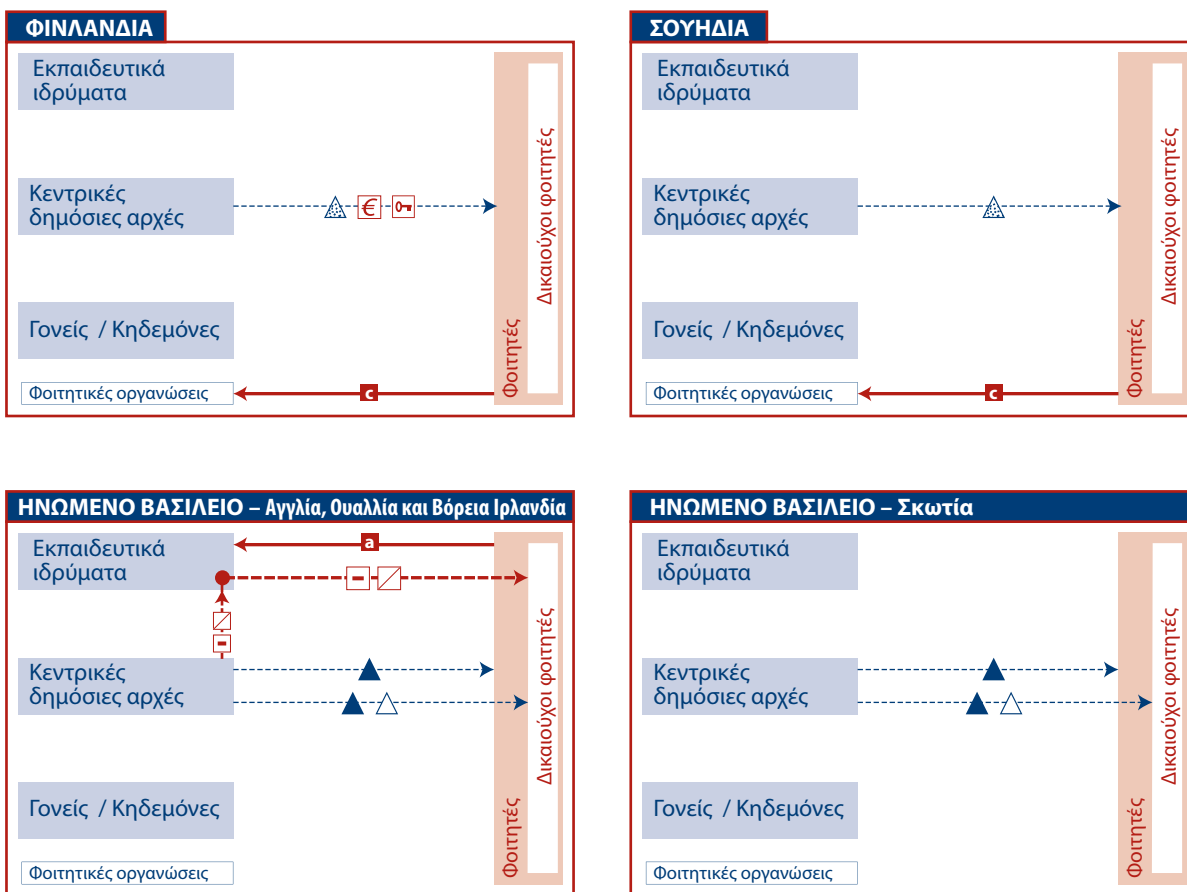
Πορτογαλία: Απαιτείται η καταβολή τελών εισαγωγής και πιστοποίησης κατά το τελευταίο έτος σπουδών. Δεν χορηγείται ενίσχυση για την κάλυψη των εξόδων διαβίωσης. Για το λόγο αυτό το διάγραμμα είναι ατελές.

Ρουμανία: Οι φοιτητές που δεν φοιτούν σε επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών πρέπει να καταβάλουν διδάκτρα σπουδών.

Σλοβενία: Απαιτούνται μόνο διδάκτρα εισαγωγής.

Σλοβακία: Άλλα διοικητικά τέλη καταβάλλονται άπαξ κατά την εισαγωγή (δίδακτρα εισαγωγής).

Διαγράμματα χώρας που παρουσιάζουν την οικονομική ενίσχυση και τις ιδιωτικές συνεισφορές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5), 2005/06

Πηγή: Ευρυδίκη.

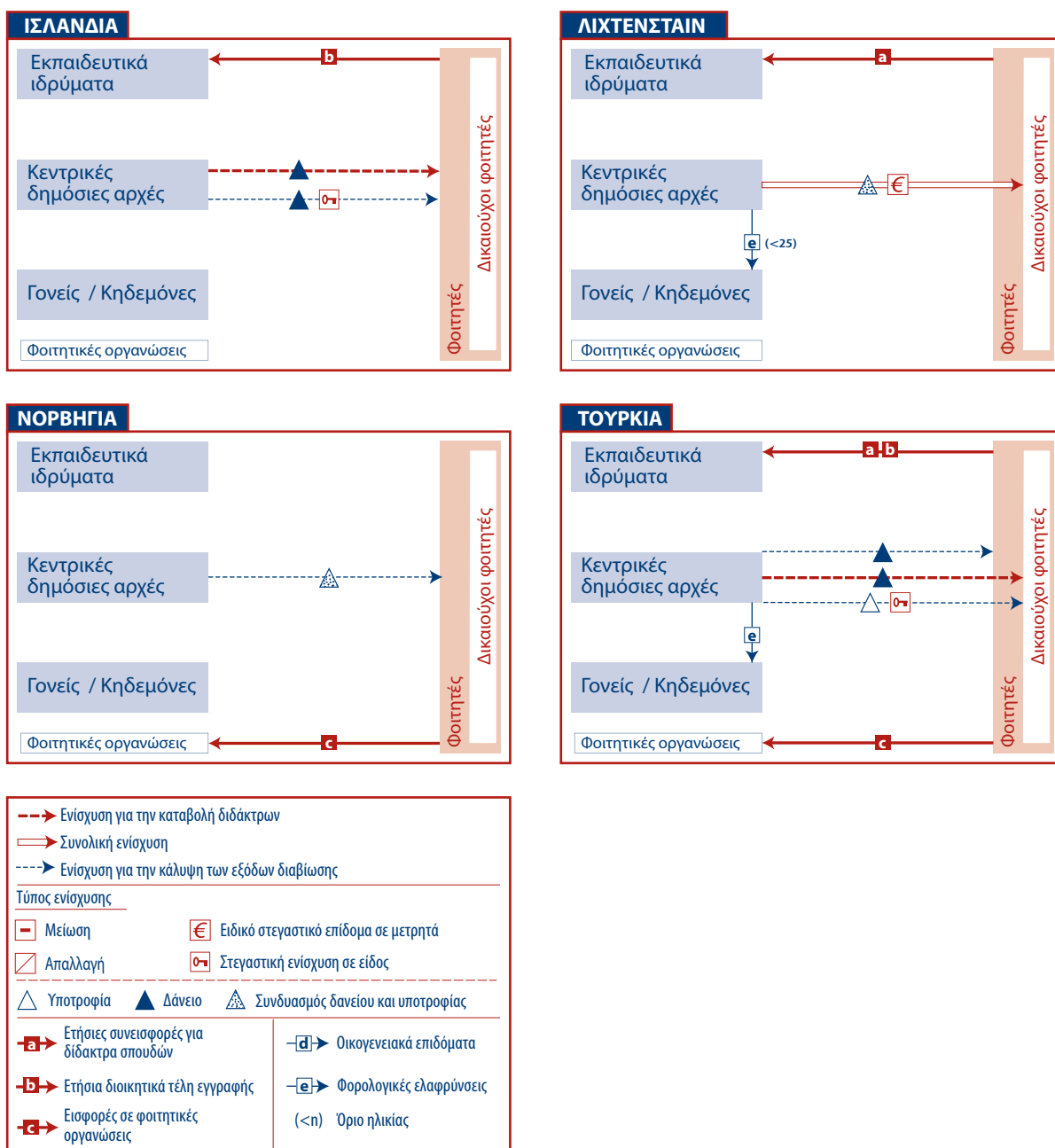
Συμπληρωματικές σημειώσεις

Φινλανδία: Οι φοιτητές δεν μπορούν να λάβουν ενίσχυση εάν το εισόδημά τους υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο ποσό. Η καταβολή εισφορών σε φοιτητικές οργανώσεις είναι προαιρετική στις πολυτεχνικές σχολές (ISCED 5B). Οι φοιτητές που εισήχθησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το ακαδημαϊκό έτος 2005/06 ή αργότερα δικαιούνται φοιτητικό δάνειο που εκπίπτει από το φόρο, εάν ολοκληρώσουν τις σπουδές τους εντός του προβλεπόμενου χρόνου και έχουν οφειλή συνδεδεμένη με την τριτοβάθμια εκπαίδευση που υπερβαίνει τα ΜΑΔ 2.216 ευρώ στο τέλος του εξαμήνου κατά τη διάρκεια του οποίου ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους.

Σουηδία: Δεν υπάρχουν διατάξεις που να επιβάλουν στα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή σε άλλους οργανισμούς να παρέχουν υπηρεσίες φοιτητικής στέγασης. Εντούτοις, τα δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα διαχειρίζονται φοιτητικά καταλύματα το ενοίκιο των οποίων συνήθως εξαρτάται από τους οικονομικούς πόρους των φοιτητών και των οικογενειών τους.

Ηνωμένο Βασίλειο (ENG/WLS/NIR): Πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα χορηγούν υποτροφίες σε φοιτητές οικογενειών χαμηλού εισοδήματος: αυτές δεν απεικονίζονται εδώ. Σε ορισμένες περιοχές του Ηνωμένου Βασιλείου, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι ελεύθερα να καθορίσουν τα διδάκτρα σπουδών για νεοεισαγόμενους μέχρις ανώτατου ποσού ΜΑΔ 4.031 ευρώ από το έτος 2006/07 (στην Αγγλία και την Βόρεια Ιρλανδία) και 2007/08 (στην Ουαλία). Στη συνέχεια θα χορηγείται ένα νέο δάνειο σε όλους τους φοιτητές για την κάλυψη αυτών των διδάκτρων. Οι νέες ρυθμίσεις προβλέπουν επίσης υψηλότερο ποσό ενίσχυσης για την κάλυψη των εξόδων διαβίωσης των δικαιούχων φοιτητών και στην Ουαλία από το 2007/08 (μια νέα ενίσχυση για όλους τους φοιτητές για την κάλυψη των αυξημένων διδάκτρων).

Ηνωμένο Βασίλειο (SCT): Ο SAAS (Student Awards Agency for Scotland) καταβάλλει τα διδάκτρα σπουδών για φοιτητές που το ζητούν (οι περισσότεροι φοιτητές). Συνεπώς η πρόσβαση θεωρείται δωρεάν. Εντούτοις, όταν λάβουν τα πτυχία τους, οι φοιτητές που έλαβαν ενίσχυση πρέπει να καταβάλουν στον SAAS ποσό περίπου ΜΑΔ 2.977 ευρώ.

Διαγράμματα χώρας που παρουσιάζουν την οικονομική ενίσχυση και τις ιδιωτικές συνεισφορές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5), 2005/06

Πηγή: Ευρυδίκη.

Συμπληρωματικές σημειώσεις

Ισλανδία: Τα φοιτητικά καταλύματα τα διαχειρίζονται φοιτητικές οργανώσεις και, συνεπώς, δεν συνδέονται άμεσα με τη δημόσια χρηματοδότηση.

Νορβηγία: Σε ορισμένα χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, οι φοιτητές οφείλουν να καταβάλουν διδάκτρα σπουδών και ετήσια διδάκτρα εγγραφής.

Τουρκία: Απαιτείται η καταβολή διδάκτρων εισαγωγής και πιστοποίησης κατά το τελευταίο έτος σπουδών. Όσον αφορά τη δυνατότητα στέγασης σε φοιτητικά καταλύματα, πραγματοποιείται καθορισμός δικαιούχων σε περίπτωση που ο αριθμός των αιτήσεων υπερβαίνει τις διαθέσιμες θέσεις: τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη είναι οι επιδόσεις σπουδών και το εισόδημα των γονέων..

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Ι. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΕΙΣ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΤΥΠΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ISCED 1997)

Η Διεθνής Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης (ISCED) είναι ένα ειδικό εργαλείο συλλογής στατιστικών για την εκπαίδευση σε διεθνή κλίμακα. Καλύπτει δύο μεταβλητές ταξινόμησης: τις βαθμίδες και τους τομείς εκπαίδευσης με τις συμπληρωματικές διαστάσεις του γενικού/επαγγελματικού/προ-επαγγελματικού προσανατολισμού και της μετάβασης από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας. Η τρέχουσα εκδοχή ISCED 97⁽¹⁾ κάνει διάκριση ανάμεσα σε επτά στάδια εκπαίδευσης (από ISCED 0 έως ISCED 6). Με εμπειρικό τρόπο, η ISCED προϋποθέτει ότι υπάρχουν διάφορα κριτήρια που μπορούν να συμβάλουν στην κατάταξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε επίπεδα εκπαίδευσης. Ανάλογα με το επίπεδο και τον τύπο της εκπαίδευσης, καθίσταται αναγκαία η καθιέρωση ενός ιεραρχικού συστήματος κατάταξης μεταξύ κύριων και επικουρικών κριτηρίων (τυπικά προσόντα εισαγωγής, ελάχιστες προϋποθέσεις εισαγωγής, ελάχιστο ηλικιακό όριο, προσόντα προσωπικού κλπ.). Διακρίνονται τα ακόλουθα επίπεδα εκπαίδευσης:

ISCED 0: Προσχολική εκπαίδευση

ISCED 1: Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

ISCED 2: Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

ISCED 3: Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

ISCED 4: Μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση

ISCED 5: Τριτοβάθμια εκπαίδευση (πρώτο στάδιο)

ISCED 6: Τριτοβάθμια εκπαίδευση (δεύτερο στάδιο)

Η παρούσα μελέτη λαμβάνει υπόψη μόνο τα επίπεδα σπουδών ISCED 5 και 6. Λεπτομερή στοιχεία παρουσιάζονται στις ακόλουθες παραγράφους.

ISCED 5 – Πρώτο στάδιο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (δεν οδηγεί απευθείας στην απόκτηση τίτλου σπουδών προηγμένης έρευνας)

Αυτό το επίπεδο συνίσταται σε προγράμματα σπουδών τριτοβάθμιας έρευνας με πιο προηγμένο εκπαιδευτικό περιεχόμενο σε σχέση με τα προγράμματα σπουδών των επιπέδων 3 και 4. Η εισαγωγή σε αυτά τα προγράμματα απαιτεί κανονικά την επιτυχή ολοκλήρωση του επιπέδου ISCED 3A ή 3B ή παρόμοιο τίτλο σπουδών του επιπέδου ISCED 4A. Όλα τα πτυχία και οι τίτλοι σπουδών διαταξινομούνται ανά τύπο προγράμματος, με βάση τη θέση στην εθνική διάρθρωση των πτυχίων ή τίτλων σπουδών και τη συνολική διάρκεια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο συνδυασμός αυτών των τριών ανεξάρτητων μεταξύ τους διαστάσεων είναι ο μόνος τρόπος για να γίνει κατανοητή η μεγάλη πολυμορφία των προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο τρόπος συνδυασμού αυτών των στοιχείων εξαρτάται από τα προβλήματα που πρέπει να αναλυθούν. Εδώ αναλύονται μόνο οι τύποι προγραμμάτων.

Για τον ορισμό αυτού του επιπέδου χρησιμοποιούνται τα ακόλουθα κριτήρια:

- συνήθως ο ελάχιστος όρος εισαγωγής σε αυτό το επίπεδο σπουδών είναι η επιτυχής ολοκλήρωση του επιπέδου ISCED 3A ή 3B ή του επιπέδου ISCED 4A·
- τα προγράμματα του επιπέδου 5 δεν οδηγούν απευθείας στην απόκτηση ενός τίτλου σπουδών προηγμένης έρευνας (επίπεδο 6)· και
- τα προγράμματα αυτά πρέπει να έχουν συνολική θεωρητική διάρκεια τουλάχιστον δύο ετών από την έναρξη του επιπέδου 5.

⁽¹⁾ <http://unesco.stat.unesco.org/en/pub/pub0.htm>

Το επίπεδο ISCED 5 κάνει διάκριση ανάμεσα στα προγράμματα που έχουν ως βάση τη θεωρία και προετοιμάζουν για την έρευνα (ιστορία, φιλοσοφία, μαθηματικά κλπ.), ή παρέχουν πρόσβαση σε επαγγέλματα που απαιτούν υψηλά προσόντα (π.χ. ιατρική, οδοντιατρική, αρχιτεκτονική κλπ.) και στα προγράμματα πρακτικού, τεχνικού περιεχομένου που προετοιμάζουν για ένα συγκεκριμένο επάγγελμα. Για την ευκολία της παρουσίασης, τα προγράμματα της πρώτης κατηγορίας αποκαλούνται προγράμματα σπουδών 5A και της δεύτερης κατηγορίας 5B.

Επειδή αυξάνεται η ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση σε πολλές χώρες, η διάκριση ανάμεσα σε προγράμματα σπουδών μακράς διάρκειας και μικρής διάρκειας είναι πολύ σημαντική. Τα προγράμματα μεγάλης διάρκειας έχουν περισσότερο θεωρητικό χαρακτήρα και μπορούν να οδηγήσουν σε προγράμματα προηγμένης έρευνας ή σε επάγγελμα που απαιτεί υψηλά προσόντα. Τα προγράμματα σύντομης διάρκειας είναι περισσότερο πρακτικού προσανατολισμού.

Επειδή η οργανωτική δομή των προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζει μεγάλες διαφορές από χώρα σε χώρα, δεν είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί ένα μόνο κριτήριο για τον προσδιορισμό των ορίων ανάμεσα στα επίπεδα ISCED 5A και ISCED 5B. Τα ακόλουθα κριτήρια αποτελούν τις ελάχιστες απαιτήσεις για την κατάταξη ενός προγράμματος στην κατηγορία σπουδών ISCED 5A, αν και τα προγράμματα που δεν ικανοποιούν ένα μόνο κριτήριο δεν πρέπει να αποκλείονται αυτομάτως. Εάν το περιεχόμενο ενός προγράμματος είναι παρόμοιο με αυτό άλλων προγραμμάτων τα οποία καλύπτουν το καθένα από αυτά τα κριτήρια, τότε το πρόγραμμα αυτό πρέπει να καταταγεί στο επίπεδο 5A.

Επίπεδο ISCED 5A

Τα προγράμματα του επιπέδου ISCED 5A είναι προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στη θεωρία και έχουν στόχο να προσφέρουν επαρκή προσόντα που εξασφαλίζουν την εισαγωγή σε προγράμματα προηγμένης έρευνας και σε επαγγέλματα που απαιτούν υψηλά επαγγελματικά προσόντα. Πρέπει να ικανοποιούν ορισμένα από τα ακόλουθα κριτήρια:

- να έχουν ελάχιστη συνολική θεωρητική διάρκεια (στην τριτοβάθμια εκπαίδευση) τριών ετών ισοδυνάμων πλήρους φοίτησης, αν και η συνήθης διάρκειά τους είναι 4 ή περισσότερα έτη. Εάν ένα πτυχίο λαμβάνεται σε τρία έτη σπουδών ισοδυνάμων πλήρους φοίτησης, προηγούνται συνήθως τουλάχιστον 13 έτη προηγούμενης φοίτησης στο σχολείο. Για τα συστήματα στα οποία τα πτυχία απονέμονται με τη συγκέντρωση μονάδων, απαιτείται παρόμοια διάρκεια και ένταση σπουδών.
- απαιτείται οι διδάσκοντες να είναι κάτοχοι πτυχίων ερευνητή με υψηλά ακαδημαϊκά προσόντα.
- ενδέχεται να απαιτούν την υλοποίηση ενός ερευνητικού έργου ή την υποστήριξη μιας θέσης.
- παρέχουν το επίπεδο εκπαίδευσης που απαιτείται για την άσκηση ενός επαγγέλματος με υψηλά επαγγελματικά προσόντα ή για την εισαγωγή σε ένα πρόγραμμα προηγμένης έρευνας.

Επίπεδο ISCED 5B

Τα προσόντα που αντιστοιχούν στα προγράμματα της κατηγορίας 5B αποκτώνται συνήθως με σπουδές μικρότερης διάρκειας από αυτές της κατηγορίας 5A, οι οποίες είναι προσανατολισμένες στην απόκτηση επαγγελματικών ικανοτήτων για την είσοδο στην αγορά εργασίας, αν και τα προγράμματα αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν και ορισμένες θεωρητικές βάσεις.

Το περιεχόμενο των προγραμμάτων του επιπέδου ISCED 5B είναι συνήθως πρακτικής κατεύθυνσης, αντιστοιχεί σε ένα συγκεκριμένο επάγγελμα και έχει κατά κανόνα στόχο να αποκτήσουν οι συμμετέχοντες σε αυτό τις πρακτικές ικανότητες και την απαραίτητη τεχνογνωσία για να καταλάβουν μια θέση εργασίας σε ένα ειδικό επάγγελμα ή τέχνη ή σε μια κατηγορία επαγγελμάτων ή τεχνών. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των προγραμμάτων επιτρέπει συνήθως στους αποφοίτους να αποκτήσουν ένα τίτλο σπουδών χρήσιμο στην αγορά εργασίας.

Για να καταταγεί ένα πρόγραμμα στην κατηγορία 5B πρέπει να πληροί τα ακόλουθα κριτήρια:

- να είναι περισσότερο προσανατολισμένο στην πρακτική και σε ένα συγκεκριμένο επάγγελμα σε σχέση με τα προγράμματα ISCED 5A και να μην εξασφαλίζει άμεση πρόσβαση σε προγράμματα σπουδών προηγμένης έρευνας.
- να έχει ελάχιστη διάρκεια σπουδών 2 ετών ή ισοδυνάμων πλήρους φοίτησης, και κατά κανόνα δύο ή τριών ετών. Όσον αφορά τα εκπαιδευτικά συστήματα στα οποία οι τίτλοι σπουδών απονέμονται με τη συγκέντρωση μονάδων, απαιτείται παρόμοια διάρκεια και ένταση σπουδών.

- για την εισαγωγή σε αυτά τα προγράμματα απαιτούνται ενδεχομένως γνώσεις συγκεκριμένων μαθημάτων των επιπέδων ISCED 3B ή 4A, και
- παρέχει πρόσβαση σε ένα επάγγελμα.

Το επίπεδο σπουδών ISCED 5 περιλαμβάνει όλα τα προγράμματα σπουδών στην έρευνα, τα οποία δεν εντάσσονται σε ένα διδακτορικό, όπως όλοι οι τύποι πτυχίου Master.

Σε ορισμένες χώρες, οι φοιτητές που εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εγγράφονται απευθείας σε ένα πρόγραμμα σπουδών που καταλήγει σε ένα τίτλο σπουδών προηγμένης έρευνας. Σε αυτή την περίπτωση, το μέρος του προγράμματος που εστιάζεται στην προηγμένη έρευνα πρέπει να καταταγεί στο επίπεδο σπουδών 6 και τα πρώτα έτη σπουδών στο επίπεδο 5.

Τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων με περιεχόμενο παρόμοιο με αυτό των προγραμμάτων ISCED 5 θα μπορούσαν να καταταγούν σε αυτό το επίπεδο.

Επίπεδο ISCED 6

Δεύτερο στάδιο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (που οδηγεί στην απόκτηση τίτλου σπουδών προηγμένης έρευνας).

Αυτό το επίπεδο σπουδών προορίζεται για προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία οδηγούν στην απόκτηση τίτλου σπουδών προηγμένης έρευνας. Τα προγράμματα αυτά είναι συνεπώς αφιερωμένα σε προηγμένες σπουδές και σε πρωτότυπη έρευνα και δεν βασίζονται αποκλειστικά στην παρακολούθηση μαθημάτων.

Αυτό το επίπεδο σπουδών απαιτεί συνήθως την υποβολή μιας θέσης ή διατριβής με ποιότητα κατάλληλη για δημοσίευση, η οποία είναι προϊόν πρωτότυπης έρευνας και συνιστά σημαντική συνεισφορά στη γνώση.

Οι κάτοχοι πτυχίου αυτού του επιπέδου προετοιμάζονται να καταλάβουν θέση εκπαιδευτικού σε ίδρυμα που παρέχει προγράμματα σπουδών ISCED 5A καθώς και θέση ερευνητή σε δημόσια υπηρεσία, ιδιωτική επιχείρηση κλπ. (δευτερεύον κριτήριο).

Αυτό το επίπεδο σπουδών περιλαμβάνει επίσης ένα μέρος που εστιάζεται στην προηγμένη έρευνα στις χώρες στις οποίες οι φοιτητές που εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εγγράφονται απευθείας σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης στην προηγμένη έρευνα.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΚΑΙ ΤΟΜΕΙΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Στην αναθεωρημένη εκδοχή της ταξινόμησης ISCED του 1997 ορίστηκαν 25 γενικοί τομείς σπουδών. Οι σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατατάσσονται στους ακόλουθους τομείς:

1. **Παιδαγωγικές σπουδές:** Κατάρτιση εκπαιδευτικών και επιστήμη της εκπαίδευσης.
2. **Ανθρωπιστικές σπουδές και τέχνες**
3. **Κοινωνικές επιστήμες, επιχειρήσεις και δίκαιο:** Κοινωνικές και συμπεριφορικές επιστήμες, δημοσιογραφία και ενημέρωση, επιχειρήσεις και διοίκηση, δίκαιο.
4. **Επιστήμες:** Βιοεπιστήμες, φυσικές επιστήμες, μαθηματικά και στατιστική, πληροφορική.
5. **Σπουδές μηχανικών, παραγωγής και δομικών έργων:** Σπουδές μηχανικών και τεχνικοοικονομική κατάρτιση μηχανικών, παραγωγή και μεταποίηση, αρχιτεκτονική και δομικά έργα.
6. **Γεωργία:** Γεωργία, δασοκομία και αλιεία, κτηνιατρική.
7. **Υγεία και κοινωνική πρόνοια:** Υγεία, κοινωνικές υπηρεσίες.
8. **Υπηρεσίες:** Παροχή υπηρεσιών σε άτομα, υπηρεσίες μεταφορών, προστασία του περιβάλλοντος, υπηρεσίες ασφάλειας.

Για πληρέστερους ορισμούς ευρύτερων και επιμέρους τομέων σπουδών, βλ.

http://www.uis.unesco.org/TEMPLATE/pdf/isced/ISCED_A.pdf

II. ΟΡΙΣΜΟΙ

ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΥΡΥΔΙΚΗ

Διοικητικά τέλη: Συνεισφορές φοιτητών για διάφορες διοικητικές δαπάνες (δίδακτρα εισαγωγής, δίδακτρα εγγραφής και τέλη πιστοποίησης).

Ποσό της ενίσχυσης: Το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης μπορεί να είναι:

- **Αμετάβλητο:** Για τον ίδιο τύπο ενίσχυσης, το συνολικό ποσό της ενίσχυσης που μπορεί να χορηγηθεί στον φοιτητή, σύμφωνα με τα επίσημα έγγραφα και τους κανονισμούς, είναι ταυτόσημο για όλους τους σπουδαστές.
- **Ελάχιστο:** Για τον ίδιο τύπο ενίσχυσης, το ελάχιστο ποσό είναι το χαμηλότερο δυνατό ποσό που θα μπορούσε να χορηγηθεί στον φοιτητή, σύμφωνα με τα επίσημα έγγραφα και τους κανονισμούς.
- **Ανώτατο:** Για τον ίδιο τύπο ενίσχυσης, το ανώτατο ποσό είναι το υψηλότερο δυνατό ποσό που θα μπορούσε να χορηγηθεί στον προαναφερθέντα φοιτητή σύμφωνα με τα επίσημα έγγραφα και τους κανονισμούς.
- **Μεταβλητό ή προσαρμοζόμενο:** Όταν το ποσό ενός συγκεκριμένου τύπου ενίσχυσης καθορίζεται ελεύθερα σε αποκεντρωμένο επίπεδο και είναι αδύνατο να καθοριστεί ένα ελάχιστο ή ανώτατο ποσό με βάση τα επίσημα έγγραφα και τους κανονισμούς.

Ακύρωση και μείωση της οφειλής φοιτητών: Η οφειλή των φοιτητών μπορεί να ακυρωθεί ή να μειωθεί, εάν οι φοιτητές πληρούν ορισμένους όρους για τη χορήγηση της ενίσχυσης που συνδέονται με κριτήρια όπως οι επιδόσεις σπουδών (επιτυχία στις εξετάσεις, άριστες επιδόσεις) ή με το εισόδημά τους ως πτυχιούχοι κλπ.

Τέλη πιστοποίησης: Χρηματοδοτική συνεισφορά του φοιτητή για την κάλυψη του διοικητικού κόστους για τη συμμετοχή στις εξετάσεις και την απόκτηση των διοικητικών εγγράφων που πιστοποιούν τον τίτλο σπουδών τους.

Συνολική ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης, των διοικητικών τελών και των διδάκτρων σπουδών: Αυτός ο τύπος ενίσχυσης συμβάλλει στο να καλυφθούν καταστάσεις κατά τις οποίες δεν είναι δυνατό να αποσυνδεθούν οι «ειδικές μορφές ενίσχυσης για την κάλυψη των εξόδων διαβίωσης των φοιτητών» από την «ειδική οικονομική ενίσχυση για την καταβολή διοικητικών τελών και τις συνεισφορών για το κόστος σπουδών». Η συνολική ενίσχυση μπορεί να συνίσταται σε ένα συνδυασμό υποτροφιών και δανείων, μόνο υποτροφιών ή μόνο δανείων.

Υπό όρους δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης: Ο φοιτητής που σπουδάζει στο εξωτερικό έχει δικαίωμα να λάβει μέρος της ενίσχυσης ή ορισμένες μορφές ενίσχυσης που χορηγείται από το κύριο σύστημα το οποίο χρηματοδοτείται από το κράτος.

Η δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης θεωρείται ότι παρέχεται υπό όρους, όταν τα κριτήρια συνδέονται με τη διάρκεια παραμονής στο εξωτερικό, με τη χώρα υποδοχής ή το εκπαιδευτικό ίδρυμα υποδοχής, τον τύπο των σπουδών, την πρόοδο των σπουδών ή με άλλους παράγοντες που έχουν καθοριστική σημασία για να γίνει διάκριση ανάμεσα στον χαρακτήρα και το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης που χορηγείται στους φοιτητές οι οποίοι πραγματοποιούν τις σπουδές τους στο εξωτερικό και στις ενισχύσεις οι οποίες χορηγούνται στους φοιτητές οι οποίοι σπουδάζουν στη χώρα τους.

Εισφορές σε φοιτητικές οργανώσεις: Συνεισφορές στα έξοδα που συνδέονται με τη φοιτητική ζωή ή τις υπηρεσίες, όπως τα έξοδα από πολιτιστικές δραστηριότητες ή για ορισμένες μορφές ασφάλισης. Οι εισφορές αυτές λαμβάνονται υπόψη αποκλειστικά για τις χώρες στις οποίες η καταβολή τους είναι υποχρεωτική.

Κριτήρια χορήγησης της ενίσχυσης που συνδέονται με το εισόδημα: Η οικονομική ενίσχυση χορηγείται σε συνάρτηση με το εισόδημα των γονέων, του φοιτητή ή του συντρόφου του.

Κριτήριο χορήγησης των ενισχύσεων που συνδέεται με την επιτυχία στις σπουδές: Η ικανοποιητική πρόοδος των σπουδών λαμβάνεται υπόψη για τη χορήγηση της ενίσχυσης. Κατά συνέπεια, η ενίσχυση καταργείται, εάν οι σπουδές διαρκούν περισσότερο από τη θεωρητική τους διάρκεια (ή πέρα από μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο) ή όταν ο φοιτητής πρέπει να επαναλάβει ένα έτος.

Τέλη εισαγωγής: Χρηματική συνεισφορά ενός νεοεισαγόμενου φοιτητή που εγγράφεται για πρώτη φορά σε πρόγραμμα σπουδών και αποσκοπεί στην κάλυψη μέρους ή του συνόλου των διοικητικών δαπανών που συνδέονται με την εγγραφή του. Η συνεισφορά αυτή καταβάλλεται άπαξ για όλη τη διάρκεια ενός προγράμματος σπουδών.

Απαλλαγή: Ολική κατάργηση της καταβολής διοικητικών τελών και συνεισφορών στο κόστος σπουδών από τον φοιτητή.

Οικογενειακά επιδόματα: Οικονομικές ενισχύσεις που χορηγούνται στα άτομα τα οποία βαρύνονται με το κόστος σπουδών εξαρτώμενων τέκνων. Τα οικογενειακά επιδόματα αντιστοιχούν σε χρηματικό ποσό που χορηγείται από τις δημόσιες αρχές στους γονείς (ή σε κηδεμόνες ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, στους ίδιους τους φοιτητές) ως κοινωνική ενίσχυση για την κάλυψη των δαπανών της εκπαίδευσής τους. Στην προκειμένη περίπτωση λαμβάνονται υπόψη μόνο τα οικογενειακά επιδόματα που αφορούν ειδικά φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό συμβαίνει, παραδείγματος χάρη, με την παράταση του ορίου ηλικίας για την καταβολή οικογενειακών επιδομάτων όταν το οικονομικά εξαρτώμενο παιδί σπουδάζει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Δωρεάν παροχή: Η δωρεάν παροχή είναι κατάσταση κατά την οποία δεν απαιτείται κανενός είδους οικονομική συνεισφορά από κανένα φοιτητή.

Υποτροφίες (ανεξάρτητες από δάνεια): Κάθε μη επιστρεπτέα ενίσχυση (σε μετρητά) που χορηγείται σε φοιτητές.

Συνδυασμός υποτροφιών και δανείων: Οικονομική ενίσχυση που αποτελείται εν μέρει από υποτροφία και εν μέρει από δάνειο, την οποία ο δικαιούχος είναι ελεύθερος να αποδεχθεί ή αρνηθεί.

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕγχΠ): Το τελικό αποτέλεσμα της παραγωγικής δραστηριότητας των διαφόρων μονάδων παραγωγής της χώρας.

Φοιτητής επιπέδου ISCED 5: Φοιτητής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς παιδιά, ο οποίος έχει την υπηκοότητα της εξεταζόμενης χώρας ή/και είναι μόνιμος κάτοικός της και ο οποίος παρακολουθεί ημερήσια μαθήματα πλήρους φοίτησης για την απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) και κατέχει επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών.

Φοιτητής επιπέδου ISCED 6: Φοιτητής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης επιπέδου ISCED 6 χωρίς παιδιά, ο οποίος κατέχει επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών και έχει την υπηκοότητα της οικείας χώρας ή/και είναι μόνιμος κάτοικός της.

Δανειακό επιτόκιο: Το επιτόκιο φοιτητικών δανείων μπορεί να είναι μηδενικό (ο φοιτητής που έχει λάβει το δάνειο οφείλει να αποπληρώσει μόνο το κεφάλαιο που δανείστηκε), να είναι ίσο με τον πληθωρισμό (ο φοιτητής δεν καταβάλλει τόκους, αλλά το επιστρεπτέο κεφάλαιο αναπροσαρμόζεται κατά το ποσοστό του πληθωρισμού) ή χαμηλότερο ή ίσο με το επιτόκιο της αγοράς (ο φοιτητής δεν ευνοείται από προνομιακό επιτόκιο, αλλά μόνο από την εγγύηση του δανείου εκ μέρους των δημόσιων αρχών).

Δάνεια (ανεξάρτητα από υποτροφίες): Κάθε επιστρεπτέο ποσό (σε μετρητά) που χορηγείται σε φοιτητές. Τα δάνεια διαφέρουν από τις υποτροφίες κατά το ότι πρέπει να αποπληρωθούν με ή χωρίς επιτόκιο. Εδώ εξετάζονται μόνο τα δάνεια που διατίθενται αποκλειστικά σε φοιτητές λόγω της φοιτητικής τους ιδιότητας και τα οποία υπόκεινται σε ειδικούς όρους. Μπορεί να χορηγούνται από δημόσιους ή από ιδιωτικούς οργανισμούς και στη δεύτερη περίπτωση είναι εγγυημένα ή/και επιδοτούμενα από το κράτος.

Κατ' αποκοπήν φορολογικές ελαφρύνσεις (υπό μορφή έκπτωσης και απαλλαγής από το φόρο ή πίστωσης φόρου): Η κατ' αποκοπή φορολογική ελάφρυνση συνίσταται σε ένα καθορισμένο από το νόμο ποσό που θεωρείται κατά προσέγγιση ισοδύναμο με τις δαπάνες που όντως πραγματοποιεί ο φορολογούμενος. Για το σκοπό αυτό καθορίζεται ένα ποσό, που είναι το ίδιο για όλους τους φορολογούμενους, ανεξάρτητα από τις πραγματικές δαπάνες τους. Το ύψος αυτού του ποσού μπορεί, ωστόσο, να διαφέρει ανάλογα με τον αριθμό των οικονομικά εξαρτώμενων ατόμων.

Ιδιωτικές συνεισφορές των φοιτητών: Οι χρηματικές συνεισφορές που καταβάλλουν οι φοιτητές στο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο οποίο φοιτούν για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών του. Υπάρχουν διάφοροι τύποι συνεισφορών: τέλη εισαγωγής και τέλη πιστοποίησης (τα οποία καταβάλλονται άπαξ), δίδακτρα εγγραφής και δίδακτρα σπουδών (καταβάλλονται κάθε έτος).

Χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα: Ιδρύματα η διοίκηση των οποίων ασκείται άμεσα ή έμμεσα από μη κυβερνητικό οργανισμό (εκκλησία, συνδικάτο, ιδιωτική επιχείρηση ή άλλο φορέα) και τα οποία, σύμφωνα με τον ορισμό του ερωτηματολογίου UOE χρηματοδοτούνται με ποσοστό άνω του 50% από τις δημόσιες αρχές.

Ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα: Ιδρύματα η διοίκηση των οποίων ασκείται άμεσα ή έμμεσα από μη κυβερνητικό οργανισμό (εκκλησία, συνδικάτο, ιδιωτική επιχείρηση ή άλλο φορέα) και τα οποία, σύμφωνα με τον ορισμό του ερωτηματολογίου UOE, λαμβάνουν από το κράτος ποσοστό κατώτερο του 50% της χρηματοδότησής τους.

Δημόσια ιδρύματα: Ιδρύματα η διοίκηση των οποίων ασκείται άμεσα ή έμμεσα από μια δημόσια εκπαιδευτική αρχή.

Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης (ΙΑΔ): Τιμή μετατροπής ξένου νομίσματος που μετατρέπει τους οικονομικούς δείκτες, που εκφράζονται σε εθνικό νόμισμα, σε ένα τεχνητό κοινό νόμισμα το οποίο εξισώνει την αγοραστική δύναμη διαφορετικών εθνικών νομισμάτων. Εν ολίγοις, η ΙΑΔ εξαλείφει τις διαφορές στα επίπεδα τιμών μεταξύ των χωρών κατά τη διαδικασία μετατροπής σε ένα τεχνητό κοινό νόμισμα το οποίο ονομάζεται Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ).

Τριτοβάθμια εκπαίδευση: Σε ορισμένες χώρες, ο όρος αυτός υποδηλώνει και μη πανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών επιπέδου ISCED 5B. Ο όρος «τριτοβάθμια εκπαίδευση» χρησιμοποιείται αποκλειστικά για τα ακαδημαϊκά προγράμματα των επιπέδων σπουδών ISCED 5A και 6. Για την τυποποιημένη συλλογή στατιστικών, το εγχειρίδιο UOE γενικά χρησιμοποιεί τον όρο «τριτοβάθμια εκπαίδευση» για να δηλώσει όλα τα προγράμματα σπουδών των επιπέδων ISCED 5 και 6.

Τα ποσά που δημοσιεύονται στην παρούσα μελέτη έχουν υπολογιστεί με τη διαίρεση των ποσών των εθνικών νομισμάτων δια του συντελεστή μετατροπής που παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

Χώρα	2005	Χώρα	2005	Χώρα	2005
EU-25	1	IT	1,0058	RO	1,63106
BE	1,0326	CY	0,522434	SI	175,054
BG	0,720153	LV	0,351121	SK	21,1731
CZ	16,7677	LT	1,70769	FI	1,1283
DK	9,84267	LU	1,1072	SE	11,0178
DE	1,0596	HU	151,571	UK	0,744274
EE	9,10327	MT	0,294749	TR	0,937925
IE	1,2042	NL	1,0639	IS	114,351
EL	0,8494	AT	1,037	NO	10,6755
ES	0,902	PL	2,19797	CH	2,04548
FR	1,0686	PT	0,8349		

Για το Λιχτενστάιν έχει χρησιμοποιηθεί ο συντελεστής μετατροπής της Ελβετίας.

Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ): Η τεχνητή κοινή μονάδα αναφοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση που εκφράζει τον όγκο των οικονομικών μεγεθών με σκοπό τις διατοπικές συγκρίσεις κατά τρόπο ώστε να εξαλείφονται οι διαφορές στο επίπεδο τιμών μεταξύ των τιμών. Τα μεγέθη οικονομικού όγκου σε ΜΑΔ λαμβάνονται διαιρώντας την αρχική αξία τους σε εθνικό νόμισμα με την αντίστοιχη ΙΑΔ. Η ΜΑΔ, επομένως, αγοράζει τον ίδιο δεδομένο όγκο αγαθών και υπηρεσιών σε όλες τις χώρες, ενώ απαιτούνται διαφορετικά ποσά εθνικού νομίσματος για την αγορά του ίδιου όγκου αγαθών και υπηρεσιών σε διαφορετικές χώρες, ανάλογα με το επίπεδο τιμών.

Μείωση: Μείωση του ποσού που καταβάλλει φοιτητής για διοικητικά τέλη και συνεισφορά για το κόστος σπουδών.

Δίδακτρα εγγραφής: Όλα τα χρηματικά ποσά που απαιτείται να καταβάλλουν κάθε έτος οι φοιτητές για τη δημιουργία του φακέλου εγγραφής τους και την πλήρη εγγραφή τους στο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο οποίο σπουδάζουν.

Ειδική οικονομική ενίσχυση για την καταβολή διοικητικών τελών και συνεισφορών για το κόστος σπουδών: Όλες οι ενισχύσεις που αποσκοπούν στην κάλυψη του συνόλου ή μέρους των διοικητικών τελών και των συνεισφορών για το κόστος σπουδών. Οι ενισχύσεις αυτές μπορεί να αποτελούν συνδυασμό υποτροφιών και δανείων, απαλλαγών από την καταβολή ή μειώσεων των ποσών των συνεισφορών, μόνο υποτροφιών ή μόνο δανείων.

Ειδική στεγαστική ενίσχυση: Οικονομική ενίσχυση που καταβάλλεται στον φοιτητή για την κάλυψη των εξόδων στέγασης. Δεν εξετάζονται εδώ οι στεγαστικές ενισχύσεις που δεν χορηγούνται αποκλειστικά σε φοιτητές και τις οποίες θα μπορούσε να λάβει οιοσδήποτε πολίτης. Η ενίσχυση μπορεί να είναι σε μετρητά ή σε είδος.

Ειδικό στεγαστικό επίδομα σε μετρητά: Επιδότηση ή μη επιστρεπτέα χρηματική ενίσχυση που καταβάλλεται σε φοιτητές ή στους γονείς τους ειδικά για την κάλυψη των δαπανών στέγασης. Λαμβάνεται υπόψη μόνο η ενίσχυση που αφορά αποκλειστικά τη στέγαση και είναι διακριτή από την ενίσχυση για την κάλυψη των δαπανών διαβίωσης.

Ειδική στεγαστική ενίσχυση σε είδος: Με τον όρο αυτό εννοούνται τα φοιτητές καταλύματα ή οι θέσεις που διατίθενται σε φοιτητικά καταλύματα τα οποία χρηματοδοτούνται άμεσα από δημόσια κεφάλαια ή διοικούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς που συστήνονται επί τούτου ως μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί και διατίθενται στους φοιτητές δωρεάν ή με ευνοϊκό ενοίκιο.

Ειδική ενίσχυση κινητικότητας: Ενίσχυση που χορηγείται από τις εθνικές δημόσιες αρχές αποκλειστικά και ειδικά σε φοιτητές οι οποίοι παρακολουθούν σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο εξωτερικό (με εξαίρεση τις υποτροφίες ευρωπαϊκών προγραμμάτων του τύπου Erasmus). Η ενίσχυση αυτή μπορεί να έχει τη μορφή ειδικής ενίσχυσης (δηλ. ειδική συμπληρωματική ενίσχυση που χορηγείται στον φοιτητή εξωτερικού, πέραν από αυτήν που λαμβάνουν ήδη οι φοιτητές) ή αύξησης του ποσού ή της διάρκειας της ενίσχυσης. Το ελάχιστο και το ανώτατο ποσό ή/και η διάρκεια της ήδη χορηγούμενης «μεταφερόμενης» ενίσχυσης αυξάνεται για τους φοιτητές του εξωτερικού.

Ειδική ενίσχυση για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης του φοιτητή: Όλες οι μορφές ενίσχυσης που έχουν στόχο να καλύψουν ορισμένες τρέχουσες δαπάνες της καθημερινής ζωής των φοιτητών. Η ενίσχυση αυτού του τύπου μπορεί να είναι ένας συνδυασμός υποτροφίας και δανείου, ή μόνο υποτροφία ή μόνο δάνειο.

Επιδοτούμενη από το κράτος θέση σπουδών: Στις περισσότερες χώρες, η δημόσια χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων εξαρτάται τουλάχιστον εν μέρει από ένα προκαθορισμένο αριθμό θέσεων σπουδών ή από τον αριθμό των εγγεγραμμένων στους διάφορους τομείς σπουδών. Ο υπολογισμός λαμβάνει υπόψη τους φοιτητές που πληρούν όλες τις τυπικές προϋποθέσεις φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως αυτές ορίζονται στα επίσημα έγγραφα τα οποία καθορίζουν τους όρους εισαγωγής. Στις περισσότερες χώρες, αυτοί οι φοιτητές αποτελούν το σύνολο ή τη μεγάλη πλειοψηφία του φοιτητικού πληθυσμού. Σε ορισμένες χώρες, ενδέχεται να ζητηθεί από τους φοιτητές να καταβάλουν ιδιωτικές συνεισφορές.

Ενισχύσεις στους γονείς φοιτητών: Χορηγούνται ενισχύσεις σε γονείς φοιτητών για την κάλυψη ορισμένων εξόδων με τα οποία βαρύνονται για την εκπαίδευση των παιδιών τους. Οι ενισχύσεις που χορηγούνται στους γονείς φοιτητών μπορεί να έχουν τη μορφή οικογενειακών επιδομάτων ή φορολογικών ελαφρύνσεων.

Εκπτώσεις φόρου: Συνιστούν μείωση του μεικτού εισοδήματος κατά ένα συγκεκριμένο ποσό ή αύξηση κατά ένα συγκεκριμένο ποσό του φορολογητέου εισοδήματος σε επίπεδο στο οποίο ο υπόχρεος μεταβαίνει από μία φορολογική κλίμακα σε άλλη.

Πίστωση φόρου: Πίστωση φόρου είναι ένα χρηματικό ποσό το οποίο εκπίπτει από το καταβλητέο ποσό του φόρου. Κατά κανόνα, το ποσό αυτό δεν εξαρτάται από το ύψος του εισοδήματος. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν το εισόδημα του υπόχρεου είναι κατώτερο από το φορολογητέο εισόδημα ή το ποσό του καταβλητέου φόρου είναι χαμηλότερο από το ποσό της πίστωσης, πραγματοποιείται απευθείας επιστροφή μετρητών στον φορολογούμενο. Η πίστωση φόρου παρέχεται σε άτομα που έχουν πραγματοποιήσει ορισμένες δαπάνες, παραδείγματος χάρη για παιδί ή οικονομικά εξαρτώμενο άτομο που σπουδάζει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Απαλλαγή από φορολογία: Η απαλλαγή από το φόρο είναι η ίδια πράξη με την έκπτωση φόρου, με τη διαφορά ότι επηρεάζει την πρώτη ή τις πρώτες κλίμακες του μεικτού εισοδήματος και όχι την ή τις τελευταίες κλίμακες, χωρίς να μεταβάλλονται τα όρια μεικτού εισοδήματος που σηματοδοτούν τη μετάβαση από μία φορολογική κλίμακα σε άλλη.

Φορολογική ελάφρυνση: Είναι η φορολογική ελάφρυνση για εξαρτώμενα παιδιά που φοιτούν η οποία έχει ως αποτέλεσμα την καταβολή χαμηλότερου φόρου, είτε μέσω μείωσης του φορολογητέου εισοδήματος (εκπτώσεις φόρου και απαλλαγή από το φόρο) ή πίστωσης φόρου.

Φορολογική ελάφρυνση που βασίζεται σε πραγματικές δαπάνες: Η φορολογική ελάφρυνση που βασίζεται σε πραγματικές δαπάνες συνεπάγεται υποχρέωση του φορολογούμενου να προσκομίσει αποδείξεις για την πραγματοποίηση ειδικών δαπανών. Στην περίπτωση αυτή, οι φορολογούμενοι δικαιούνται έκπτωσης από το φορολογητέο εισόδημά τους ή από τον καταβλητέο φόρο του συνόλου ή μέρους των δαπανών που πραγματοποιούν υποχρεωτικά για την εκπαίδευση των εξαρτώμενων από αυτούς ατόμων. Το ύψος των ποσών που εκπίπτουν εξαρτάται

από τις πραγματικές δαπάνες που αποδεικνύονται με αποδείξεις αγορών. Ενδέχεται να καθορίζεται ανώτατο ποσό έκπτωσης.

Ολική (ή πλήρης) δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης: Σημαίνει ότι **όλοι οι τύποι ενίσχυσης** που διατίθενται στους φοιτητές οι οποίοι σπουδάζουν στη χώρα τους χορηγούνται, σύμφωνα με τους ίδιους όρους χορήγησης και καταβολής, και σε φοιτητές οι οποίοι πραγματοποιούν το σύνολο ή μέρος των σπουδών τους στο εξωτερικό.

Έτσι, γίνεται αναφορά σε δυνατότητα ολικής (ή πλήρους) μεταφοράς της ενίσχυσης όταν οι φοιτητές οι οποίοι συνεχίζουν τις σπουδές τους στο εξωτερικό δεν υπόκεινται σε πρόσθετους περιορισμούς που συνδέονται με τη διάρκεια σπουδών στο εξωτερικό, με τη χώρα υποδοχής, το εκπαιδευτικό ίδρυμα υποδοχής, τον τύπο του προγράμματος σπουδών, την πρόοδο των σπουδών ή με οιοδήποτε άλλο περιορισμό, όταν λαμβάνεται η απόφαση της χορήγησης και καθορίζεται το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης (το ελάχιστο και ανώτατο ποσό εφόσον ισχύει). Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, γίνεται λόγος σε δυνατότητα μερικής μεταφοράς της ενίσχυσης.

Δίδακτρα σπουδών: Ετήσιες συνεισφορές που καταβάλλουν οι φοιτητές για την κάλυψη του συνόλου ή μέρους των εξόδων σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Δίδακτρα σπουδών σε περίπτωση παράτασης των σπουδών: Τα δίδακτρα σπουδών που πρέπει να καταβάλλουν οι φοιτητές αποκλειστικά και μόνον όταν επαναλαμβάνουν το ίδιο έτος σπουδών ή παρατείνουν τις σπουδές πέρα από μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Ορισμοί της Eurostat

Ετήσιες δαπάνες για δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: Δαπάνες από δημόσιες, διεθνείς και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης που περιλαμβάνουν τις άμεσες δαπάνες και τις πληρωμές σε δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Καλύπτουν τις δαπάνες για βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες, συμπληρωματικές υπηρεσίες (π.χ. σίτιση, στέγαση, αθλητικές δραστηριότητες κλπ.) και δραστηριότητες E&A. Η έννοια αυτή καλύπτει όλες τις δαπάνες που πραγματοποιούνται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή τις δημόσιες μεταβιβάσεις στον ιδιωτικό τομέα (π.χ. δημόσιες υποτροφίες, δημόσια ή εμπορικά δάνεια, φορολογικές ελαφρύνσεις κλπ.) ή δαπάνες εκπαίδευσης εκτός των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Άμεσες δημόσιες δαπάνες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων: Είναι οι συναλλαγές που πραγματοποιούνται σε ένα επίπεδο δημόσιας διακυβέρνησης για τη διάθεση εκπαιδευτικών πόρων που χρησιμοποιούνται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα (π.χ. άμεση πληρωμή μισθών του διδακτικού προσωπικού, συνολικές επιχορηγήσεις σε πανεπιστήμια κλπ.). Καλύπτουν όλες τις δαπάνες για τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από δημόσια κεφάλαια, το οποίο σημαίνει ότι οι δαπάνες αυτές μπορούν να καλύψουν, πέρα από τις βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες, και συμπληρωματικές υπηρεσίες (π.χ. σίτιση, στέγαση, αθλήματα κλπ.) και δραστηριότητες E&A.

Οικονομική ενίσχυση στους φοιτητές: Αντιστοιχεί στις μεταβιβάσεις ποσών από τον δημόσιο τομέα σε φοιτητές υπό μορφή υποτροφιών και άλλων ενισχύσεων σε νοικοκυριά, φοιτητικών δανείων και επιδομάτων παιδιού που συνδέονται με την φοιτητική ιδιότητα. Η ενίσχυση αυτή μπορεί να μην αντιπροσωπεύει την πλήρη ενίσχυση που χορηγείται στους φοιτητές, διότι αυτοί μπορούν να λάβουν οικονομική ενίσχυση υπό μορφή δανείων από ιδιωτικές τράπεζες, βοηθητικές υπηρεσίες (π.χ. παροχή κοινωνικών υπηρεσιών σε φοιτητές όπως γεύματα, μεταφορικά μέσα, υγειονομική περίθαλψη ή φοιτητικά καταλύματα) ή μειώσεις φόρου. Η οικονομική ενίσχυση σε φοιτητές διαφέρει από χώρα σε χώρα λόγω των διαφορετικών εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών. Τα ποσά των φοιτητικών δανείων είναι μεικτά. Συνεπώς, δεν λαμβάνουν υπόψη το γεγονός ότι οι σημερινοί φοιτητές θα πρέπει να αποπληρώσουν το δάνειό τους σε μεταγενέστερο χρόνο. Σε ορισμένες χώρες τα ποσά της αποπληρωμής μπορεί να είναι σημαντικά.

Κάτοχοι πρώτου τίτλου σπουδών: Φοιτητές οι οποίοι έχουν αποκτήσει έναν πρώτο τίτλο σπουδών του επιπέδου ISCED 5A ή ISCED 5B κατά το έτος αναφοράς, το οποίο σημαίνει ότι έφθασαν στο επόμενο επίπεδο σπουδών κατά τη διάρκεια αυτού του έτους.

Άλλες τρέχουσες δαπάνες: Αυτή η κατηγορία δαπανών περιλαμβάνει τις δαπάνες που φορούν τις συμβάσεις και αγορές υπηρεσιών, τις δαπάνες για άλλους πόρους ή, παραδείγματος χάρη, τους φόρους ακίνητης περιουσίας τους οποίους οφείλουν να καταβάλλουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Οι δαπάνες για τις συμβάσεις και αγορές υπηρεσιών είναι αυτές που αφορούν τις υπηρεσίες οι οποίες παρέχονται από εξωτερικούς προμηθευτές του εκπαιδευτικού ιδρύματος, σε αντίθεση με τις υπηρεσίες που παράγουν οι εκπαιδευτικές αρχές ή τα ίδια τα εκπαιδευτικά ιδρύματα με

τη βοήθεια του δικού τους προσωπικού. Παραδείγματα υπηρεσιών που παρέχονται βάσει συμβάσεων είναι οι υπηρεσίες συντήρησης κτιρίων, ή βοηθητικές υπηρεσίες (π.χ. προετοιμασία γευμάτων για φοιτητές) ή τα μισθώματα που καταβάλλονται για σχολικά κτίρια και άλλες εγκαταστάσεις. Οι δαπάνες για άλλους πόρους καλύπτουν τις αγορές άλλων πόρων που χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση, όπως παιδαγωγικό και διδακτικό υλικό, στοιχεία εξοπλισμού που δεν θεωρούνται κεφαλαιουχικός εξοπλισμός, όπως: καύσιμα, ηλεκτρική ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, έξοδα ταξιδιών και ασφαλίσεων.

Δημόσιες μεταβιβάσεις σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και στις επιχειρήσεις: Είναι δημόσιες επιδοτήσεις που καταβάλλονται σε ιδιωτικές εταιρείες ή σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς για τη χρηματοδότηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Συνολικές αμοιβές προσωπικού: Περιλαμβάνουν τους μισθούς του διδακτικού προσωπικού, τις δαπάνες για συντάξεις καθώς και άλλες μη μισθολογικές αποζημιώσεις (παροχές σε είδος). Οι μισθοί είναι οι ακαθάριστοι μισθοί του διδακτικού προσωπικού προ φόρων, εισφορών σύνταξης ή υγείας και άλλων εισφορών ή επιδομάτων κοινωνικής ασφάλισης ή για άλλους λόγους. Περιλαμβάνονται πρόσθετα επιδόματα στο βασικό μισθό (π.χ. λόγω αρχαιότητας, ηλικίας ή άλλων προσόντων του προσωπικού). Οι δαπάνες για τις συντάξεις (συστήματα συνταξιοδότησης) καλύπτουν τις πραγματικές ή τις καταλογισθείσες δαπάνες από τους εργοδότες ή από τρίτους για τη χρηματοδότηση των μελλοντικών συντάξεων του σημερινού εκπαιδευτικού προσωπικού. Οι δαπάνες αυτές δεν περιλαμβάνουν τις συνταξιοδοτικές εισφορές των εργαζομένων οι οποίες αφαιρούνται αυτόματα από τον ακαθάριστο μισθό τους ή με άλλο τρόπο. Οι δαπάνες για άλλες μη μισθολογικές αμοιβές καλύπτουν τις δαπάνες που πραγματοποιούν οι εργοδότες ή τρίτοι για τα επιδόματα των εργαζομένων εκτός από τις συντάξεις. Τα επιδόματα αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν τις υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ή ασφάλισης υγείας, την ασφάλιση ανικανότητας, τα επιδόματα ανεργίας, μητρότητας και παιδιών και άλλες μορφές κοινωνικής ασφάλισης, διάφορα επιδόματα σε είδος (π.χ. δωρεάν ή επιδοτούμενη στέγη), δωρεάν ή επιδοτούμενη φροντίδα παιδιών και άλλα.

Συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση: Αποτελείται από τις δαπάνες άμεσης χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, τις οικονομικές ενισχύσεις στους φοιτητές και τις δημόσιες μεταβιβάσεις σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Γενικά, ο δημόσιος τομέας χρηματοδοτεί την εκπαίδευση είτε με το να αναλαμβάνει απευθείας τις τρέχουσες δαπάνες και τις κεφαλαιουχικές δαπάνες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (άμεσες δαπάνες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων) ή ενισχύοντας τους φοιτητές και τις οικογένειές τους με υποτροφίες και δημόσια δάνεια καθώς και με δημόσιες μεταβιβάσεις για εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε ιδιωτικές εταιρείες ή σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς (μεταβιβάσεις σε ιδιωτικά νοικοκυριά και επιχειρήσεις). Και οι δύο τύποι πράξεων αποτελούν τη συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση. Η συνολική δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση καλύπτει όλες τις δαπάνες των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το οποίο σημαίνει ότι πέρα από τις βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες μπορεί να καλύπτει και συμπληρωματικές υπηρεσίες (π.χ. σίτιση, στέγαση σε πανεπιστημιακά καταλύματα, αθλητικές δραστηριότητες κλπ.) και δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης (E&A).

III. ΒΑΣΕΙΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η κοινοτική Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ)

Η κοινοτική Έρευνα Εργατικού Δυναμικού αποτελεί τη βασική πηγή στατιστικών για την απασχόληση και την ανεργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή η δειγματοληπτική έρευνα απευθύνεται σε άτομα και σε νοικοκυριά. Τα ερωτήματα που τίθενται στα πλαίσια της έρευνας καλύπτουν κυρίως τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης και της αναζήτησης εργασίας. Η έρευνα περιλαμβάνει επίσης ερωτήσεις για τη συμμετοχή στην εκπαίδευση ή την κατάρτιση κατά τη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων προ της διεξαγωγής της καθώς και πληροφορίες για το επίπεδο εκπαίδευσης που ολοκληρώθηκε με βάση την ταξινόμηση σπουδών ISCED 97. Οι έννοιες και οι ορισμοί που χρησιμοποιούνται στην ΕΕΔ βασίζονται στις αντίστοιχες έννοιες και τους ορισμούς που περιλαμβάνονται στις συστάσεις του 13ου Συνεδρίου Στατιστολόγων Εργασίας που συγκάλεσε η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) το 1982.

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1897/2000 της Επιτροπής παρέχει τον ακριβή ορισμό της ανεργίας με στόχο να βελτιωθεί η συγκρισιμότητα των στατιστικών στοιχείων στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο ορισμός είναι σύμφωνος με τις συστάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Όλοι οι ακόλουθοι ορισμοί αφορούν άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω που ζουν σε ιδιωτικά νοικοκυριά. Οι ορισμοί είναι, επομένως, κοινοί για όλες τις χώρες.

Όπως όλες οι έρευνες, έτσι και η ΕΕΔ βασίζεται σε δείγμα πληθυσμού. Συνεπώς, τα ευρήματά της ενδέχεται να επηρεάζονται από τις συνθήκες της δειγματοληψίας και σφάλματα. Τα εθνικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση είναι σύμφωνα με τα ανώτατα όρια αξιοπιστίας που συνέστησε η Eurostat. Τα δεδομένα που δεν πληρούν ένα επαρκές όριο αξιοπιστίας θεωρήθηκαν ως μη διαθέσιμα και δηλώνονται με το σύμβολο: (:).

Βάση δεδομένων UOE

Η συλλογή δεδομένων της UOE (ΟΥΝΕΣΚΟ/ΟΟΣΑ/Eurostat) είναι ένα μέσο που χρησιμοποιούν από κοινού αυτοί οι τρεις οργανισμοί προκειμένου να συλλέξουν, σε ετήσια βάση, διεθνώς συγκρίσιμα στοιχεία για βασικές πτυχές των εκπαιδευτικών συστημάτων, χρησιμοποιώντας διοικητικές πηγές. Τα δεδομένα συλλέγονται σύμφωνα με την ταξινόμηση ISCED 97 και καλύπτουν το συνολικό αριθμό φοιτητών, τους νεοεισαχθέντες, τους πτυχιούχους, το διδακτικό προσωπικό και τις εκπαιδευτικές δαπάνες. Τα δεδομένα αναλύονται με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης, το φύλο, την ηλικία, τον τύπο του εκπαιδευτικού προγράμματος (γενικό, επαγγελματικό), τη μορφή της εκπαίδευσης (πλήρης, μερική φοίτηση), τον τύπο του ιδρύματος (δημόσιο/ιδιωτικό), τον τομέα σπουδών και την εθνικότητα.

Τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται από τη συλλογή της UOE είναι κυρίως στοιχεία που συνελέγησαν κατά τη διαδικασία συλλογής δεδομένων UOE το 2005 και παρουσιάζουν τον συνολικό αριθμό φοιτητών, τους εισακτέους και στοιχεία του διδακτικού προσωπικού για το ακαδημαϊκό έτος 2003/2004, στοιχεία δαπανών για το 2003 και στοιχεία αποφοίτων για το 2004. Η χρονολογική σειρά παρουσιάζεται με βάση τα δεδομένα που είναι διαθέσιμα στη βάση δεδομένων UOE της Eurostat.

—

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διαγράμματα		Πηγές	Σ.
A – ΟΡΓΑΝΩΣΗ			
Διάγραμμα A1:	Βαθμίδες διοίκησης που ορίζουν τον αριθμό των εισακτέων ή τη διαδικασία εισαγωγής φοιτητών στον πρώτο κύκλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A και 5B), 2005/06	Ευρυδίκη	22
Διάγραμμα A2:	Βαθμίδες διοίκησης που ορίζουν τον αριθμό των εισακτέων ή τη διαδικασία εισαγωγής φοιτητών στον πρώτο κύκλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A και 5B) σε ορισμένους τομείς σπουδών, 2005/06	Ευρυδίκη	25
Διάγραμμα A3:	Κατανομή των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα ISCED 5B, 5A και 6) στα δημόσια, σε επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ή ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα, 2003/04	Eurostat, UOE	26
Διάγραμμα A4:	Ποσοστιαία κατανομή πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) κατά φύλο στον δημόσιο, τον επιδοτούμενο από το κράτος ή τον ανεξάρτητο ιδιωτικό τομέα, 2004	Eurostat, UOE	28
Διάγραμμα A5:	Η οικονομική κατάσταση των φοιτητών διδακτορικού (επίπεδο ISCED 6) στα δημόσια και τα επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2006/07	Ευρυδίκη	30
Διάγραμμα A6:	Διάρθρωση του ακαδημαϊκού έτους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ISCED 5, στα δημόσια ή/και επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	33
B – ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ			
Διάγραμμα B1:	Αριθμός εγγεγραμμένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), ως ποσοστό του συνολικού αριθμού μαθητών και σπουδαστών, 2003/04	Eurostat, UOE	35
Διάγραμμα B2:	Κατανομή φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα διάφορα επίπεδα σπουδών (ISCED 5B, 5A και 6), 2003/04	Eurostat, UOE	36
Διάγραμμα B3:	Εξέλιξη του δείκτη σε σχέση με το 2001 του αριθμού των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5B, 5A και 6), 2000-2004	Eurostat, UOE	38
Διάγραμμα B4:	Ποσοστά συμμετοχής ατόμων ηλικίας 18-39 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), ανά φύλο, 2003/04	Eurostat, UOE	39
Διάγραμμα B5:	Σχέση ανάμεσα στο ποσοστό συμμετοχής ατόμων ηλικίας 18-30 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) και στην αναλογία φοίτησης ανδρών/γυναικών, 2003/04	Eurostat, UOE	41
Διάγραμμα B6:	Εξέλιξη του ποσοστού γυναικών επί του συνολικού αριθμού φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5B, 5A και 6), 2000-2004	Eurostat, UOE	43
Διάγραμμα B7:	Ποσοστό γυναικών στους διάφορους τομείς σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ISCED 5-6, 2003/04	Eurostat, UOE	45
Διάγραμμα B8:	Ποσοστό φοιτητών (επιπέδων σπουδών ISCED 5B, 5A και 6) στους τομείς των «επιστημών, μαθηματικών και πληροφορικής» και «σπουδών μηχανικών, παραγωγής-μεταποίησης και δομικών έργων», ανά φύλο, 2003/04	Eurostat, UOE	47
Διάγραμμα B9:	Ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα ISCED 5-6) ανά ηλικία και φύλο, 2003/04	Eurostat, UOE	49
Διάγραμμα B10:	Κατανομή σπουδαστών ανά ηλικία (πλήρης φοίτηση έναντι μερικής φοίτησης) στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), ανά φύλο, 2003/04	Eurostat, UOE	50
Διάγραμμα B11:	Μέση διάρκεια σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A) πλήρους φοίτησης και μερικής φοίτησης. Οι υπολογισμοί αφορούν τα έτη 2002/03 και 2003/04	Eurostat, UOE	54
Διάγραμμα B12:	«Ποσοστά παραμονής» στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5B και 5A). Οι εκτιμήσεις βασίζονται στον αριθμό των αποφοίτων του 2004	Eurostat, UOE	55

Διαγράμματα		Πηγές	Σ
Γ – ΠΟΡΟΙ			
ΤΜΗΜΑ Ι – ΕΠΕΝΔΥΣΗ			
Διάγραμμα Γ1:	Ετήσια δαπάνη ανά φοιτητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6), σε σύγκριση με το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε χιλιάδες ευρώ ΜΑΔ, 2003	Eurostat, UOE και εθνικοί λογαριασμοί	57
Διάγραμμα Γ2:	Ετήσιες δαπάνες για τα δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, 2003	Eurostat, UOE και εθνικοί λογαριασμοί	59
Διάγραμμα Γ3:	Συνολικές δημόσιες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, 2003	Eurostat, UOE και εθνικοί λογαριασμοί	60
Διάγραμμα Γ4:	Συνολική δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ως ποσοστό των συνολικών δημόσιων δαπανών, 2003	Eurostat, UOE και εθνικοί λογαριασμοί	61
Διάγραμμα Γ5:	Κατανομή της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ανά τύπο χρηματοδότησης, 2003	Eurostat, UOE	63
Διάγραμμα Γ6:	Πηγές δημόσιας χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά επίπεδο διακυβέρνησης, πριν και μετά τις μεταβιβάσεις, 2003	Eurostat, UOE	65
Διάγραμμα Γ7:	Κατανομή των συνολικών δαπανών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ανά κατηγορία δαπάνης, 2003	Eurostat, UOE	66
Διάγραμμα Γ8:	Ετήσια δαπάνη ανά φοιτητή στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ ΜΑΔ, κατανεμημένη ανά λειτουργία (βασικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες, Ε&Α και συμπληρωματικές υπηρεσίες), ISCED 5-6, 2003	Eurostat, UOE	68
ΤΜΗΜΑ ΙΙ – ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ			
Διάγραμμα Γ9:	Τύποι ιδιωτικής συνεισφοράς που καταβάλλουν ετησίως οι φοιτητές πλήρους φοίτησης για την απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) σε δημόσια ή/και επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	70
Διάγραμμα Γ10:	Ποσά διδάκτρων και άλλων συνεισφορών σε ΜΑΔ ευρώ που καταβάλλουν φοιτητές πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών (ISCED 5) σε δημόσια ή/και επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	72
Διάγραμμα Γ11:	Ειδικές συνεισφορές στο κόστος σπουδών όταν οι σπουδές διαρκούν περισσότερο για την απόκτηση του πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5), 2005/06	Ευρυδίκη	75
Διάγραμμα Γ12:	Σχετικά ποσοστά των δημόσιων δαπανών, των δαπανών των νοικοκυριών και «άλλων ιδιωτικών φορέων» και διεθνών πηγών για τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2003	Eurostat, UOE	77
ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ			
Διάγραμμα Γ13:	Κατανομή ανά ηλικία και φύλο του διδακτικού προσωπικού δημόσιας και ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6), 2003/04	Eurostat, UOE	80
Διάγραμμα Γ14:	Κατανομή του διδακτικού προσωπικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά τύπο ιδρύματος (δημόσιου, ιδιωτικού χρηματοδοτούμενου από το κράτος και ανεξάρτητου ιδιωτικού), 2003/04	Eurostat, UOE	81
Διάγραμμα Γ15:	Αναλογία φοιτητών/διδακτικού προσωπικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, (ISCED 5-6), δημόσιου και ιδιωτικού τομέα συμπεριλαμβανομένων, 2003/04	Eurostat, UOE	82

Διαγράμματα		Πηγές	Σ.
Δ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ			
ΤΜΗΜΑ Ι – ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑ			
Διάγραμμα Δ1:	Δικαιούχοι και σκοπός της δημόσιας οικονομικής ενίσχυσης για σπουδαστές πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	84
Διάγραμμα Δ2:	Οικονομική ενίσχυση ειδικά για φοιτητές που είναι γονείς, στις βαθμίδες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED 5 και 6 σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	86
Διάγραμμα Δ3:	Μορφές οικονομικής ενίσχυσης για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης που χορηγούνται σε φοιτητές πλήρους φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για την απόκτηση πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5) σε δημόσια ή χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	88
Διάγραμμα Δ4:	Ειδικές ενισχύσεις για την πληρωμή ιδιωτικών συνεισφορών των φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	90
Διάγραμμα Δ5:	Γενικοί όροι χορήγησης της ενίσχυσης για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης των φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	91
Διάγραμμα Δ6:	Ελάχιστα και ανώτατα ποσά (σε ΜΑΔ ευρώ) της ενίσχυσης για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	93
Διάγραμμα Δ7:	Επιτόκιο και τρόποι αποπληρωμής δανείων για την κάλυψη του κόστους διαβίωσης φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	95
Διάγραμμα Δ8:	Όροι ακύρωσης ή μείωσης της οφειλής από πρώην φοιτητές πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή/και χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	97
Διάγραμμα Δ9:	Ποσοστό υποτροφιών και δανείων στους φοιτητές επί της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), 2003	Eurostat, UOE	98
Διάγραμμα Δ10:	Κατανομή της οικονομικής ενίσχυσης (υποτροφίες και δάνεια) στους φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά διοικητική πηγή (κεντρική, περιφερειακή και τοπική) χρηματοδότησης, 2003	Eurostat, UOE	99
ΤΜΗΜΑ ΙΙ – ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ			
Διάγραμμα Δ11:	Τύποι στεγαστικής ενίσχυσης που χορηγείται σε φοιτητές πρώτου κύκλου σπουδών (ISCED 5) σε δημόσια ή χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	101
Διάγραμμα Δ12:	Αριθμός θέσεων σε δημόσια καταλύματα για φοιτητές πρώτου κύκλου σπουδών (ISCED 5) και ύψος των μισθωμάτων (ΜΑΔ ευρώ) σε δημόσια ή χρηματοδοτούμενα από το κράτος εκπαιδευτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη και Eurostat, UOE	103
Διάγραμμα Δ13:	Ετήσια ποσά της ενίσχυσης σε μετρητά (ΜΑΔ ευρώ) που χορηγείται ειδικά για τη στέγαση φοιτητών πρώτου κύκλου σπουδών (ISCED 5) σε δημόσια ή χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	104
Διάγραμμα Δ14:	Κριτήρια χορήγησης των ειδικών στεγαστικών ενισχύσεων σε φοιτητές (ISCED 5) ανά τύπο ενίσχυσης (σε είδος ή σε μετρητά), 2005/06	Ευρυδίκη	105
ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ – ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ			
Διάγραμμα Δ15:	Όροι που διέπουν την παράταση των οικογενειακών επιδομάτων στους γονείς φοιτητών πρώτου κύκλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ISCED 5, 2005/06	Ευρυδίκη	107
Διάγραμμα Δ16:	Ύπαρξη, κατηγορίες και μέθοδοι υπολογισμού φορολογικών για τους γονείς φοιτητών, ISCED 5-6, 2005/06	Ευρυδίκη	109
Διάγραμμα Δ17:	Κριτήρια χορήγησης φορολογικών ελαφρύνσεων σε γονείς φοιτητών, ISCED 5-6, 2005/06	Ευρυδίκη	111

Διαγράμματα		Πηγές	Σ.
Ε – ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ			
ΤΜΗΜΑ Ι – ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ			
Διάγραμμα Ε1:	Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) που σπουδάζουν σε άλλο κράτος μέλος (ΕU-27), σε υποψήφια για ένταξη χώρα ή σε κράτος μέλος ΕΖΕΣ/ΕΟΧ, 2003/04	Eurostat, UOE	113
Διάγραμμα Ε2:	Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6 και ISCED 6) που έχουν υπηκοότητα άλλου κράτους μέλους (ΕU-27), υποψήφιας για ένταξη χώρας ή χώρας μέλους ΕΖΕΣ/ΕΟΧ, 2003/04	Eurostat, UOE	115
Διάγραμμα Ε3:	Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A, 5B και 6) που φοίτησαν προηγουμένως σε άλλη χώρα ή υπήρξαν μόνιμο κάτοικοι της, 2003/04	Eurostat, UOE	116
Διάγραμμα Ε4:	Ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A και ISCED 6) που φοίτησαν ή ήταν μόνιμοι κάτοικοι μιας άλλης χώρας στο παρελθόν, ανά φύλο, 2003/04	Eurostat, UOE	117
Διάγραμμα Ε5:	Ποσοστό αλλοδαπών φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά τομέα σπουδών, 2003/04	Eurostat, UOE	119
ΤΜΗΜΑ ΙΙ – ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ			
Διάγραμμα Ε6:	Τύποι οικονομικής στήριξης της διεθνούς κινητικότητας φοιτητών πλήρους φοίτησης σε προγράμματα πρώτου κύκλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή χρηματοδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	121
Διάγραμμα Ε7:	Μορφές ειδικής οικονομικής στήριξης της κινητικότητας των φοιτητών πλήρους φοίτησης στο εξωτερικό στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	123
Διάγραμμα Ε8:	Όροι που διέπουν τη δυνατότητα μεταφοράς στο εξωτερικό της οικονομικής ενίσχυσης φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσιο ή επιδοτούμενο από το κράτος ιδιωτικό ίδρυμα (2005/06)	Ευρυδίκη	125
Διάγραμμα Ε9:	Όροι που διέπουν τη δυνατότητα μεταφοράς της ενίσχυσης σε συγκεκριμένες χώρες υποδοχής για φοιτητές πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσια ή επιδοτούμενα από το κράτος ιδιωτικά ιδρύματα, 2005/06	Ευρυδίκη	127
Διάγραμμα Ε10:	Όροι που διέπουν τη δυνατότητα μεταφοράς των ενισχύσεων που συνδέονται με τον τύπο των σπουδών ή τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των φοιτητών πλήρους φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) σε δημόσιο ή επιδοτούμενο από το κράτος ιδιωτικό ίδρυμα, 2005/06	Ευρυδίκη	128
ΣΤ – ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ			
Διάγραμμα ΣΤ1:	Ποσοστά κατόχων τίτλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5B, 5A και 6) των ομάδων ηλικιών 25-29, 30-34 και 35-64 ετών, 2004	Eurostat, LFS	130
Διάγραμμα ΣΤ2:	Κάτοχοι πρώτου τίτλου σπουδών ως ποσοστό του συνόλου των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5, ανά φύλο, 2004)	Eurostat, UOE	131
Διάγραμμα ΣΤ3:	Ποσοστό γυναικών μεταξύ των πτυχιούχων κατόχων πρώτου τίτλου σπουδών (ISCED 5B και 5A), 2004	Eurostat, UOE	133
Διάγραμμα ΣΤ4:	Αριθμός πτυχιούχων με πρώτο τίτλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5B και 5A) ανά 1000 κατοίκους της ομάδας ηλικιών 20-29 ετών, ανά φύλο, 2004	Eurostat, UOE	134
Διάγραμμα ΣΤ5:	Ποσοστιαία κατανομή πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά τομέα σπουδών, 2004	Eurostat, UOE	135
Διάγραμμα ΣΤ6:	Ποσοστιαία κατανομή πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 6) ανά τομέα σπουδών, 2004	Eurostat, UOE	137
Διάγραμμα ΣΤ7:	Ποσοστό πτυχιούχων (ISCED 5A) στο πλαίσιο της διάρθρωσης των σπουδών σε Bachelor/Master, ανά τομέα σπουδών, 2004	Eurostat, UOE	139
Διάγραμμα ΣΤ8:	Αριθμός πτυχιούχων (ISCED 5A) ανά επίπεδο τίτλου σπουδών και θεωρητική διάρκεια σπουδών ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των πτυχιούχων (ISCED 5B, 5A και 6), κατά φύλο, 2004	Eurostat, UOE	141

Ευχαριστίες

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΕΥΡΥΔΙΚΗ

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ

Arlette Delhaxhe (Υπεύθυνη έκδοσης)

Arnaud Desurmont (Συντονισμός)

Jesús Alquézar Sabadie

Thierry Huart

Marion Steinberger

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Gisèle De Lel

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΡΑΦΙΚΩΝ

Patrice Brel

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Helga Stammherr

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ – EUROSTAT

ΜΟΝΑΔΑ ΣΤ «ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ»

Δείκτες από τις βάσεις δεδομένων της Eurostat που καλύπτουν τη συλλογή δεδομένων ΟΟΕ και την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Jean-Louis Mercy

Lene Mejer

M. Beck-Domzalska

B.Andren

P.Schmidt

E. Gere

R. Hirno και A. Bidoli

Τελική έκδοση, Ευρωπαϊκή Μονάδα Ευρυδίκη

ΔΙΚΤΥΟ ΕΥΡΥΔΙΚΗ

Eurydice European Unit
Avenue Louise 240
B-1050 Brussels
(<http://www.eurydice.org>)

Εθνικές μονάδες που συνέβαλαν στην προετοιμασία της έκθεσης

BELGIQUE / BELGIË

Unité francophone d'Eurydice
Ministère de la Communauté française
Direction des Relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/002
1080 Bruxelles
Contribution of the Unit: Joint responsibility; Chantal Kaufmann, Thierry Maudoux, Direction générale de l'enseignement non obligatoire et de la recherche scientifique; Service des allocations et prêts d'études aux familles

Eurydice Vlaanderen / Internationale Projecten
Ministerie Onderwijs en Vorming
Hendrik Consciencegebouw 5C
Koning Albert II – laan 15
1210 Brussel
Contribution of the Unit: Noël Vercruysse (Division for Higher Education), Caroline Vanbrabant (Division for Scholarships), Marie-Anne Persoons, Sigrid Pattheeuws, Ann Van Driessche, Imelda Pissens; Hilde De Rijck, (Federal Ministry of Finance)

Agentur Eurydice
Agentur für Europäische Bildungsprogramme
Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft
Gospertstraße 1
4700 Eupen
Contribution of the Unit: Leonhard Schifflers

BULGARIA

Eurydice Unit
European Integration and International Organizations Division
European Integration and International Cooperation
Department
Ministry of Education and Science
2A, Kniaz Dondukov Bld
1000 Sofia
Contribution of the Unit: Krassimira Todorova; Nedyalka Stoeva (Students and Doctorants Department, Ministry of Education and Science)

ČESKÁ REPUBLIKA

Eurydice Unit
Institute for Information on Education
Senovážné nám. 26
P.O. Box č.1
110 06 Praha 1
Contribution of the Unit: Joint responsibility

DANMARK

Eurydice Unit
CIRIUS
Fiolstræde 44
1171 København K
Contribution of the Unit: Joint responsibility

DEUTSCHLAND

Eurydice Unit
FiF Kontaktstelle Frauen in die EU-Forschung
EU-Büro des BMBF
PT-DLR
Heinrich-Konen-Straße 1
53227 Bonn

Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der Kultusministerkonferenz
Lennéstrasse 6
53113 Bonn
Contribution of the Unit: Brigitte Lohmar

EESTI

Eurydice Unit
SA Archimedes
Koidula 13A
10125 Tallinn
Contribution of the Unit: Heli Aru (Adviser, Ministry of Education and Research)

ÉIRE / IRELAND

Eurydice Unit
Department of Education and Science
International Section
Marlborough Street
Dublin 1
Contribution of the Unit: Joint responsibility

ΕΛΛΑΔΑ

Μονάδα Ευρυδική
Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Ένωσης
Τομέας Γ «Ευρυδική»
Ανδρέα Παπανδρέου 37 (Γραφείο 2168)
15180 Μαρούσι (Αττική)
Συμβολή μονάδας: κοινή ευθύνη

ESPAÑA

Unidad Española de Eurydice
 CIDE – Centro de Investigación y Documentación Educativa
 (MECD)
 c/General Oraá 55
 28006 Madrid
 Contribution of the Unit: Flora Gil Traver;
 external experts: María Soledad González Iglesias,
 Javier M. Valle López

FRANCE

Unité française d'Eurydice
 Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement supérieur
 et de la Recherche
 Direction de l'évaluation, de la prospective et de la performance
 Mission aux relations européennes et internationales
 61-65, rue Dutot
 75732 Paris Cedex 15
 Contribution of the Unit: Nadine Dalsheimer; Pierre Fallourd
 (expert)

ISLAND

Eurydice Unit
 Ministry of Education, Science and Culture
 Office of Evaluation and Analysis
 Sölvhólgötu 4
 150 Reykjavík
 Contribution of the Unit: Rósa Gunnarsdóttir

ITALIA

Unità italiana di Eurydice
 Agenzia Nazionale per lo Sviluppo dell'Autonomia Scolastica
 (ex INDIRE)
 Ministero della Pubblica Istruzione
 Ministero dell'Università e della Ricerca
 Palazzo Gerini
 Via Buonarroti 10
 50122 Firenze
 Contribution of the Unit: Alessandra Mochi, Antonella Turchi in
 cooperation with Carlo Finocchietti (Centro Informazione
 Mobilità Equivalenze Accademiche – CIMEA) and Giovanni
 Finocchietti (Fondazione Rui)

ΚΥΠΡΟΣ

Μονάδα Ευρυδική
 Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
 Κίμωνος και Θουκυδίδου
 1434 Λευκωσία
 Συμβολή μονάδας: Κούλα Αφροδίση, Χριστιάνα Χαπέρη
 Σύμβουλοι: Ευστάθιος Μιχαήλ, Δέσποινα Μαρτίδου, Ερατώ
 Ιωάννου (Διεύθυνση Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης)

LATVIJA

Eurydice Unit
 Socrates National Agency – Academic Programmes Agency
 Blaumaņa iela 28
 1011 Rīga
 Contribution of the Unit: Viktors Kravčenko

LIECHTENSTEIN

Informationsstelle Eurydice
 Schulamt
 Austrasse 79
 9490 Vaduz
 Contribution of the Unit: Marion Steffens with the support of
 Helmut Konrad and Astrid Walser

LIETUVA

Eurydice Unit
 Ministry of Education and Science
 A. Volano g. 2/7
 01516 Vilnius
 Contribution of the Unit: Jūratė Devižienė (Division of
 International Research Programmes, Department of Science and
 Technology, Ministry of Education and Science)

LUXEMBOURG

Unité d'Eurydice
 Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation
 professionnelle (MENFP)
 29, Rue Aldringen
 2926 Luxembourg
 Contribution of the Unit: Joint responsibility

MAGYARORSZÁG

Eurydice Unit
 Ministry of Education and Culture
 Szalay u. 10-14
 1055 Budapest
 Contribution of the Unit: Zoltán Katalin; Tamás MÓRÉ (expert, Budget
 Unit)

MALTA

Eurydice Unit
 Planning and Development Department
 Education Division
 Ministry of Education, Youth and Employment
 Floriana CMR 02
 Contribution of the Unit: Raymond Camilleri (Unit co-ordination);
 Jean Paul De Lucca (expert)

NEDERLAND

Eurydice Nederland
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 Directie Internationaal Beleid
 IPC 2300 / Kamer 10.086
 Postbus 16375
 2500 BJ Den Haag
 Contribution of the Unit: Joint responsibility

NORGE

Eurydice Unit
 Ministry of Education and Research
 Department for Policy Analysis, Lifelong Learning and
 International Affairs
 Akersgaten 44
 0032 Oslo
 Contribution of the Unit: Joint responsibility

ÖSTERREICH

Eurydice-Informationsstelle
Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur – Abt.
I/6b
Minoritenplatz 5
1014 Wien
Contribution of the Unit: Joint responsibility

POLSKA

Eurydice Unit
Foundation for the Development of the Education System
Socrates Agency
Mokotowska 43
00-551 Warsaw
Contribution of the Unit: Anna Smoczynska; Agata Romaniuk
(Polish Academy of Sciences)

PORTUGAL

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
Ministério da Educação
Gabinete de Informação e Avaliação do Sistema Educativo
(GIASE)
Av. 24 de Julho 134-2°
1399-029 Lisboa
Contribution of the Unit: Isabel Almeida; Cristina Jacinto, Andreia
Lopes (experts from the Ministry of Science, Technology and
Higher Education)

ROMÂNIA

Eurydice Unit
National Agency for Community Programmes in the Field of
Education and Vocational Training
Calea Serban Voda, no. 133, 3rd floor
Sector 4
040205 Bucharest
Contribution of the Unit: Tinca Modrescu, Alexandru Modrescu

SLOVENIJA

Eurydice Unit
Ministry of Education and Sport
Office for Development of Education (ODE)
Kotnikova 38
1000 Ljubljana
Contribution of the Unit: Joint responsibility

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Eurydice Unit
Slovak Academic Association for International Cooperation
Socrates National Agency
Staré grunty 52
842 44 Bratislava
Contribution of the Unit: Joint responsibility. Eurydice in
cooperation with the Ministry of Education and the Institute of
Information and Prognosis of Education

SUOMI / FINLAND

Eurydice Finland
Finnish National Board of Education
P.O. Box 380
00520 Helsinki
Contribution of the Unit: Joint responsibility

SVERIGE

Eurydice Unit
Ministry of Education and Research
Drottninggatan 16
10333 Stockholm
Contribution of the Unit: Joint responsibility

TÜRKİYE

Eurydice Unit
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Birimi Merkez Bina Giriş
Kat B-Blok NO 1 Kizilay
06100 Ankara
Contribution of the Unit: Joint responsibility

UNITED KINGDOM

Eurydice Unit for England, Wales and Northern Ireland
National Foundation for Educational Research (NFER)
The Mere, Upton Park
Slough SL1 2DQ
Contribution of the Unit: Sigrid Boyd

Eurydice Unit Scotland
International Team
New Educational Developments Divisions
The Scottish Executive Education Department (SEED)
Area 2B South / Mailpoint 28
Victoria Quay
Edinburgh EH6 6QQ
Contribution of the Unit: Joanna Mackenzie with colleagues in
SEETLLD and SAAS

ΣΗΜΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ EUROSTAT

Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Ταχυδρομική διεύθυνση: Bâtiment Jean Monnet, Rue Alcide de Gasperi, L-2920 Luxembourg

Γραφεία: Bâtiment Joseph Bech, 5 Rue Alphonse Weicker, L-2721 Luxembourg

Εθνικοί φορείς που συμμετείχαν στην εκπόνηση της έκθεσης

BELGIQUE / BELGIË

Ministère de la Communauté française de Belgique
Direction des relations internationales
Boulevard Leopold II, 44
1080 Bruxelles
Contribution: Nathalie Jauniaux

Ministère de la Région Wallonne
Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique (IWEPS)
Observatoire wallon de l'emploi
Place de la Wallonie 1 / Bat II, Bureau 168
5100 Jambes
Contribution: Christine Mainguet

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Education Department
Budget and Data Management Division
Hendrik Consciencegebouw
Koning Albert II – laan 15
1210 Brussel
Contribution: Ann Van Driessche

Institut National de Statistique (INS)
Rue de Louvain 44
B-1000 Bruxelles
Contribution: Astrid Depickere (SMEs, Self-employed and Energy); Lydia Merckx (Statistiques sociales, entreprises); Anja Termote (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, FOD Economie)

BULGARIA

National Statistical Institute of Bulgaria (NSI)
2 P. Volov Str.
1000 Sofia
Contribution: Stoyan Baev

ČESKÁ REPUBLIKA

Czech Statistical Office (CZSO)
Education, Health, Culture and Social Security Statistics Section
Na padesatem 81
100 82 Praha 10
Contribution: Jaroslav Novák, Vladimír Hulík

DANMARK

Ministry of Education
Frekeriksholms Kanal 21
1220 København K
Contribution: Ken Thomassen

Danmarks Statistik
Sejrogade 11
Postboks 2550
DK-2100 København Ø
Contribution: Karin Blix (Education Statistics Division);
Leo Jensen (Population and Education Statistics Division);
Henrik Mørkeberg

DEUTSCHLAND

DESTATIS
Hasengartenstrasse 9
65189 Wiesbaden
Contribution: Pascal Schmidt; Christiane Krüger-Hemmer
(VII C, Statistics of Education and Culture, Subdivision Basic
and Co-ordinating Tasks)

Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft, Forschung und
Technologie
Heinemannstr. 2
D-53175 Bonn
Contribution: Horst Itner

EESTI

Statistical Office of Estonia
Endla 15
15174 Tallinn
Contribution: Tiit-Liisa Rummo-Laes; Yngve Rosenblad
(Department of Social Statistics)

ÉIRE / IRELAND

Department of Education and Science
Marlborough Street, Block 1
Dublin 1
Contribution: Mary Dunne, Muiris O'Connor

ΕΛΛΑΔΑ

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Μητροπόλεως 15
10185 Αθήνα
Συμβολή: Βασιλεία Ανδρεαδάκη, Άγγελος Καραγιάννης
(Διεύθυνση Στατιστικών): Γρηγόρης Καφετζόπουλος
(Διεύθυνση Προγραμματισμού)

ESPAÑA

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte
C/Alfonso XII 3 y 5
28014 Madrid
Contribution: Eduardo De La Fuente (Área de Estadísticas Culturales); Jesús Ibáñez Milla (Oficina de Planificación y Estadística)

FRANCE

Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement supérieur et de la Recherche
Sous-direction des synthèses statistiques
61-65, rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Contribution: Jean-Michel Durr, Pascale Poulet-Coulibando, Fabienne Rosenwald

ÍSLAND

Statistics Iceland
Skuggassund 3
150 Reykjavík
Contribution: Ásta Urbancic

ITALIA

Istituto Nazionale di Statistica (ISTAT)
Servizio Istruzione Formazione Lavoro
Viale Liegi 11-13
00198 Roma
Contribution: Francesca Brait, Liana Verzicco

ΚΥΠΡΟΣ

Κυπριακή Στατιστική Υπηρεσία
Οδός Μιχαλάκη Καραολή
1444 Λευκωσία
Συμβολή: Δήμητρα Ιωάννου - Κώστα

LATVIJA

Central Statistical Bureau of Latvia
Culture, Education, Science and Health Statistics Section
Lacpleša St. 1
1301 Riga
Contribution: Anita Svarckopfa

LIECHTENSTEIN

Amt für Volkswirtschaft
Statistik
Giessenstrasse 3
9490 Vaduz
Contribution: Harry Winkler

LIETUVA

Statistics Lithuania
Education and Culture Statistical Division
Gedimino Ave. 29
2746 Vilnius
Contribution: Gaile Dapsiene

LUXEMBOURG

Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation professionnelle (MENFP)
29, Rue Aldringen
2926 Luxembourg
Contribution of the Unit: Jérôme Levy

Service Central de la Statistique et des Études Économiques (STATEC) – Unit 3 – Population
B.P. 304
2013 Luxembourg
Contribution: Germaine Thill-Ditsch

MAGYARORSZÁG

Hungarian Central Statistical Office (HCSO)
Culture Statistics Section
Keleti Károly u. 5-7
P.O. Box 51
1525 Budapest II
Contribution: Katalin Janák

MALTA

National Statistics Office
Social Statistics – Education and Culture Statistics Division
Lascaris CMR 02
Valletta
Contribution: Elaine Deguara-Apap, Etienne Caruana

NEDERLAND

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijnstraat 50
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
Contribution: Jaco van Rijn

Centraal Bureau voor de Statistiek – CBS
Prinses Beatrixlaan 428
Postbus 4000
2270 JM Voorburg
Contribution: Dick Takkenberg

NORGE

Statistics Norway (SSB)
Division for Population and Education Statistics
Otervn. 23
2225 Kongsvinger
Contribution: Terje Risberg

ÖSTERREICH

Statistik Österreich
Guglgasse 13
Postfach 9000
A-1110 Wien
Contribution: Wolfgang Pauli (Directorate Population), Sabine Martinschitz

POLSKA

Central Statistical Office Poland
 Services Statistics Division
 Al. Niepodleglosci 208
 00925 Warsaw
 Contribution: Alina Baran, Stanislaw Radkowski

PORTUGAL

Instituto Nacional de Estatística (INE)
 Departamento de Estatísticas Sociais
 Knowledge and Information Society Statistics Unit
 Avenida Antonio José de Almeida 5
 P-1000 043 Lisboa
 Contribution: Mário Baptista

Ministério da Educação
 Departamento de Avaliação, Prospectiva e Planeamento
 (DAPP) / GIASE
 Av. 24 de Julho 134-2º
 1399-029 Lisboa
 Contribution of the Unit: José Alexandre da Silva Paredes

ROMÂNIA

National Institute of Statistics
 Direction of Social Services Statistics
 16 Libertatii Blvd.,
 Bucharest 5
 Contribution: Nicoleta Adamescu (Interim director)

SLOVENIJA

Statistical Office of the Republic of Slovenia
 Vožarski Pot 12
 1000 Ljubljana
 Contribution: Breda Ložar; Tatjana Škrbec (Social Services
 Statistics Department)

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Institute of Information and Prognoses of Education (UIPS)
 Stare grunty 52
 842 44 Bratislava
 Contribution: Alzbeta Ferencicova

Statistical Office of the Slovak Republic
 Mileticova 3
 824 67 Bratislava
 Contribution: Pavol Baxa

SUOMI / FINLAND

Statistics Finland
 4B
 00022 Statistics Finland
 Contribution: Mika Tuononen

SVERIGE

Statistics Sweden (SCB)
 701 89 Örebro
 Contribution: Henrik Engström (Department of Labour and
 Education Statistics), Karin Arvemo-Notstrand (Higher
 Education Statistics)

TÜRKİYE

State Institute of Statistics
 114/6 Necatibey Caddesi
 06100 Ankara
 Contribution: Ayla Erçevik (Division Labour Force Statistics),
 Güler Koçberber

Turkish Statistical Institute
 Education Statistics Team
 Necatibey Street No 114
 Yücetepe
 Ankara
 Contribution: Fatma Tarpis

UNITED KINGDOM

Department for Education and Skills (DfES)
 Room E637
 South Yorkshire
 Moorfoot
 S1 4PQ Sheffield
 Contribution: Steve Hewitt (Analytical Services: Central
 Economics and International), Stephen Leman (Strategic
 Analysis: Research, Modelling and International)

Παραγωγή

Έκδοση: Imprimerie Bietlot, Gilly, Belgium

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρυδίκη, Eurostat

Αριθμοί – κλειδιά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Έκδοση 2007

Βρυξέλλες: Ευρυδίκη

2007 – 176 σ.

(Αριθμοί κλειδιά)

ISBN 978-92-79-06971-0

ISSN 1830-8015

Descriptors (Περιγραφικοί δείκτες): τριτοβάθμια εκπαίδευση, στατιστικά δεδομένα, πτυχιούχος, ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση, διδακτορικές σπουδές, όροι εισαγωγής, κλάδος εκπαίδευσης, ισότητα των φύλων, χρηματοδότηση της εκπαίδευσης, εκπαιδευτικές δαπάνες, δίδακτρα, στέγαση φοιτητών, οικονομική ενίσχυση, κινητικότητα των φοιτητών, εκπαιδευτικός, αναλογία φοιτητών/διδασκόντων, συγκριτική ανάλυση, Ευρωπαϊκή Ένωση, ΕΖΕΣ, Τουρκία

